

การศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน
และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง
และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

การศึกษาก่อนนำเสนอปริญญานิพนธ์
ของ
กมลวรรณ การมปราชญ์

เสนอต่อสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ธันวาคม 2550

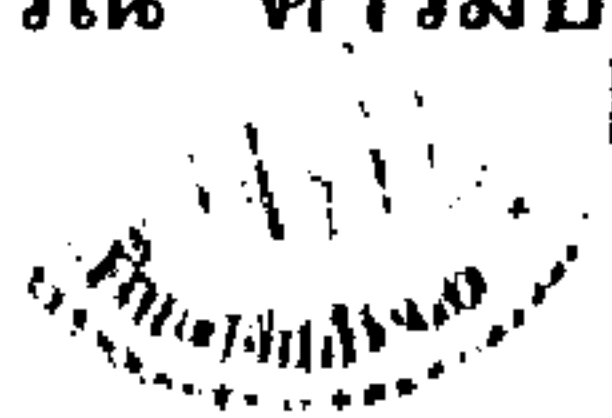
306-2
ก137ก
ร.2

บริจาค

การศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน
และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง
และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

พ 4 ก.พ. 2551

บทคัดย่อ
ของ
กมลวรรณ คารมปราชญ์

เสนอต่อสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ธันวาคม 2550

S 362373

กมลวรรณ คารมปราชญ์. (2550). การศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน รัฐวิสาหกิจ. การศึกษาก่อนนำเสนอปริญญานิพนธ์ วท.ด.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลัช จงสืบพันธ์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)เพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ พนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพัน ต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ และ 2)เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงาน จำนวน 498 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามจำนวน 11 ฉบับ ซึ่งทุกฉบับมีพิสัยของความเชื่อมั่น .75 - .92 ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ แบบมีตัวแปรแฝง(Causal Structural Models with Latent Variable) ด้วยโปรแกรม LISREL และ วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปร(Multivariate Analysis of Variance) โดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

ผลการวิจัย พบว่า แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน รัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ที่ทำงาน และ สื่อมวลชนสามารถร่วมกันอธิบายความโน้มเอียงทางการเมืองได้ร้อยละ 41 สำหรับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปริญญาตรี และสื่อมวลชน สามารถร่วมกันอธิบายความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้ร้อยละ 23 และพบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เสริมหลักสูตรในระดับปริญญาตรี ที่ทำงาน สื่อมวลชน ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของพนักงานรัฐวิสาหกิจได้ร้อยละ 36

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า

1) การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี(IE = .04) ที่ทำงาน (IE = .18), และสื่อมวลชน(IE = .21) ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง

2) การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว(IE = .07), กิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปริญญาตรี(IE = .14) และสื่อมวลชน(IE = .21) ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง

3) ความโน้มเอียงทางการเมือง(DE = .50) และความผูกพันต่อพรรคการเมือง(DE = .24) ส่งผลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวการในการถ่ายทอดทางการเมือง พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นต้องเริ่มต้นจากการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมือง อันได้แก่ ความสำนึกทางการเมืองความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองให้กับบุคคล เนื่องจากเป็นความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองที่มีความสำคัญที่สุดที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยตัวการสำคัญที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล ได้แก่ สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ดังนั้นสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองของประเทศ และหน่วยงานราชการ องค์กรรัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชนควรสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองภายในองค์กร และควรสนับสนุนให้บรรยากาศในการทำงานมีความเป็นประชาธิปไตย และองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ควรสนับสนุนให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารทางการเมืองทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองอย่างถูกต้องและครบถ้วน

สำหรับความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองที่มีความสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับรองลงมา โดยตัวการสำคัญที่ทำหน้าที่ปลูกฝังความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง ได้แก่ ครอบครัว กิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปริญญาตรี และสื่อมวลชน ดังนั้น ภายในครอบครัวควรมีการสื่อสารและให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิก และควรให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตย สถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองการปกครอง และควรสนับสนุนให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย และองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนควรสนับสนุนให้มีการนำเสนอข่าวสารทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง และนักการเมืองทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างถูกต้องและครบถ้วน

**THE STUDY OF THE INFLUENCE OF POLITICAL SOCIALIZATION FROM FAMILY,
EDUCATION, WORKPLACES AND MASS COMMUNICATION MEDIA
ON POLITICAL ORIENTATIONS, PARTY IDENTIFICATION
AND POLITICAL PARTICIPATION BEHAVIOR
OF STATE ENTERPRISE' EMPLOYEE.**

AN ABSTRACT

BY

Kamolwan Karomprach

**Presentation in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Philosophy degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University
December 2007**

Kamolwan Karomprach (2550). The Study of the Influence of Political Socialization from

Family, Education, Workplaces and Mass Communication Media on Political Orientations, Party Identification and Political Participation Behavior of State Enterprise' Employee. Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok : Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Dusadee Yolao, Asst. Prof. Dr. Chalut Chongseubphan.

The objectives of the research were 1) to explain Political Participation Behavior of the State Enterprise' employees according to the political socialization theory by studying the influences of families, educational institutes, work places, and mass communication media, to which affecting political orientations, party identification and political participation behavior of the State Enterprise' employees and 2) to study the interaction of political socialization from families, educational institutes, workplaces and mass communication media to political orientations and party identification of the State Enterprise' employees. The 498 samples were from a State Enterprise Energy Sector, where 11 questionnaires were utilized for data collection. All of which had the range of internal consistency reliability coefficient from 0.75 – 0.92. The data analysis was processed by using Casual Structural Models with Latent Variable from LISREL application, and Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) from SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

The research analysis suggested that the variables of political participations behavior model of the State Enterprise' employees created according to the political socialization theory, were consistent with the empirical data. It was found that political socialization from fields of study in Bachelor Degree, workplaces and mass communication media, can mutually explain political orientation by 41 percent. For political socialization from families, the participation in extracurricular during Bachelor's Degree, and mass communication media, can mutually explain party identification by 23 percent.

As for political socialization from families, the participation in extracurricular during Bachelor's Degree, workplaces, mass communication media, political orientations and party identification, can mutually explain political participations behavior of the State Enterprise' employees by 36 percent.

The details of Casual Relationship of Variables of Political Participations Behavior models were as follow:

1) Political Socialization from fields of study in Bachelor Degree(IE = .04), workplaces(IE = .18) and mass communication media(IE = .21), indirectly affected political participations behavior through political orientation.

2) Political Socialization from families(IE = .07), extracurricular activities in Bachelor Degree(IE = .14) and mass communication media(IE = .21), indirectly affected political participations behavior through party identification.

3) Political Orientation(DE = .50) and party identification(DE = .24), directly affected political participations behavior.

As for the results of interaction analysis between the agents of political socialization, none of interactions among political socialization from families, educational institutes, workplaces and mass communication media, that would affect political orientation and party identification, were found.

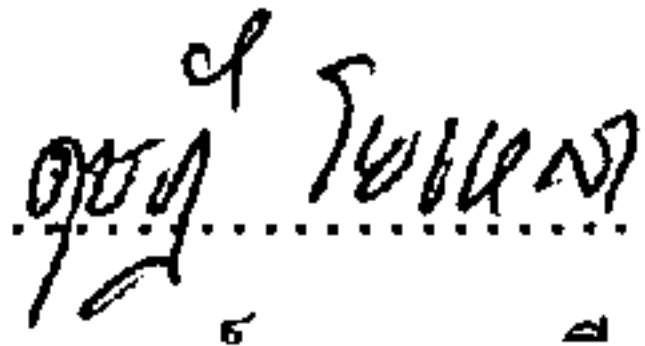
In summary, the political participation behavior development would begin with cultivating political orientation, comprising of political awareness, political trust, and sense of political efficiency to the people since they are the most important political view which would stimulate ones to express their political participation behaviors, while the most important causes that would cultivate political orientation to people are their fields of Bachelor study, workplaces, and mass communication media. Hence, higher educational institutes should encourage the students to study their politics, while government sectors, state enterprises, and also private sectors should encourage political communication with their organizations and also create democratic working atmosphere. Besides, the organizations who administering news presentation should

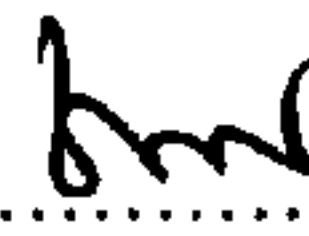
encourage media to present political news from both sides, so the people would fully, accurately acknowledge and understand politics.

Party identification is secondly important political view in political participation behavior development. The important causes which would cultivate party identification are families, extracurricular activities during Bachelor study and mass communication media. Therefore, political knowledge should be shared and communicated among family members, and children should be raised democratically. Higher educational institutes should have political extracurricular activities and create democratic studying atmosphere. The organizations who administering news presentation should encourage media to present political news about parties and politicians from both sides, so the people would fully, accurately acknowledge and understand politics.

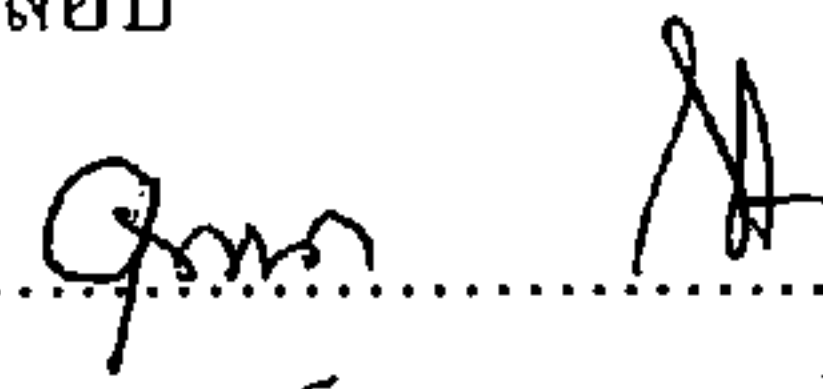
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณา การศึกษาก่อนการนำเสนอ
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตร
ดุขฎฐิบัณคิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

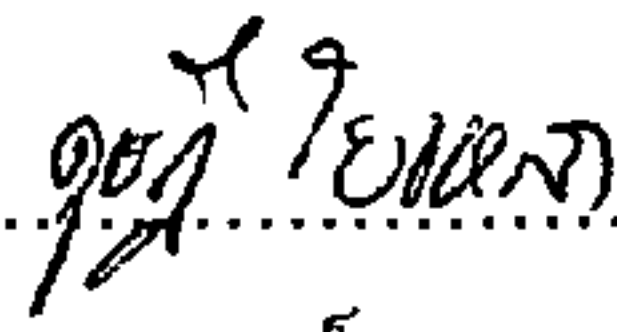
คณะกรรมการควบคุม

..........ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎฐิ โยเหลา)

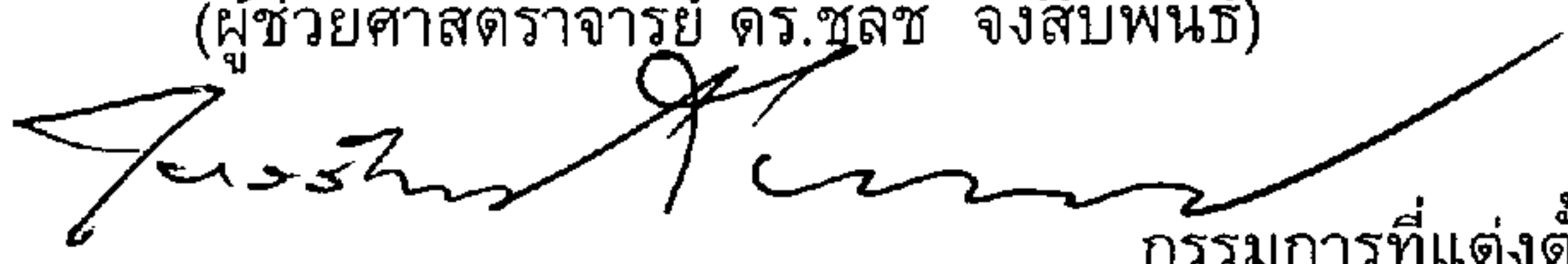
..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลัษ จงสืบพันธิ์)

คณะกรรมการสอบ

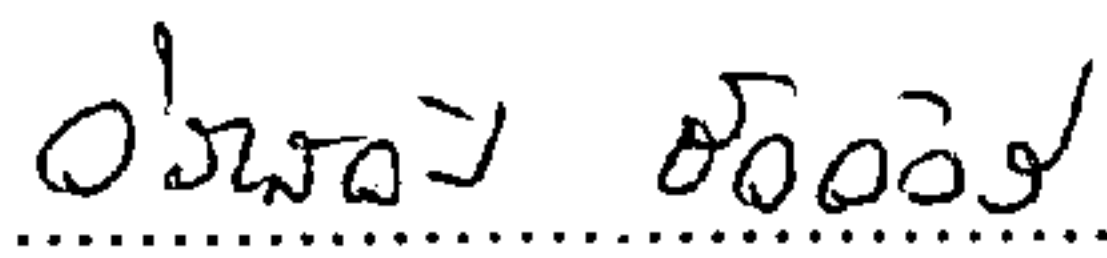
..........ประธาน
(อาจารย์ ดร.ยุดธนา ไชยจุกุล)

..........กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎฐิ โยเหลา)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลัษ จงสืบพันธิ์)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลากรณิ์)

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์อนุมัติให้การศึกษาก่อนการนำเสนอปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุขฎฐิบัณคิต วิชาเอกการวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..........ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสลักษณิ์ ชววัลลื)

วันที่...21...เดือน...ธันวาคม...พ.ศ...25๕0.....

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาก่อนนำเสนอปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงไปด้วยดีด้วยทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ จากบุคคลหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา ประธานกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลัช จงสีพันธ์ กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ที่ได้กรุณาผู้วิจัยในการให้คำปรึกษา ให้ข้อคิดเห็น และชี้แนะแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ไชยจุกุล และ รองศาสตราจารย์ ดร. ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ ที่เป็นกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าในการพัฒนาการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุก ๆ ท่านในสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ได้กรุณาประสิทธิประสาทวิชาความรู้ที่ทรงคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดมาตั้งแต่เริ่มต้นเข้าศึกษาในสถาบันแห่งนี้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ร่วมรุ่นปริญญาโทการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์รุ่น 12 และปริญญาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์รุ่น 4 ทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน ได้แก่ พนักงานรัฐวิสาหกิจใน กฟน. กฟภ. และ กฟผ. รวมถึงผู้ประสานงาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อนาโชค คารมปราชญ์(ผู้ล่วงลับ) และคุณแม่दारาวรรณ เปรมาคุน ที่ได้มอบชีวิต สติปัญญา ให้การอบรมเลี้ยงดู และให้การสนับสนุนในด้านการศึกษา แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมถึงคุณลุงนำพล คารมปราชญ์ ที่ได้กรุณาสนับสนุนในเรื่องการศึกษา และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลทั้ง 3 ท่านนี้ด้วยความสำนึกในพระคุณเหนือสิ่งอื่นใด

ขอขอบคุณ คุณวัณณะ คล้ายแก้ว ที่เป็นกำลังใจที่ดี และคอยให้ความช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องรวมถึงการเรียนในระดับปริญญาโท - ปริญญาเอก และการทำวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยการให้การสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรที่กล่าวมา ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กมลวรรณ คารมปราชญ์

การศึกษาก่อนนำเสนอปริญญาานิพนธ์นี้

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ
	ภูมิหลัง
	ความมุ่งหมายของการวิจัย
	ความสำคัญของการวิจัย
	ขอบเขตการวิจัย
	กรอบแนวคิดในการวิจัย
	สมมติฐานในการวิจัย
2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
	แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
	ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมือง
	ตัวการในกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง
	การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว
	การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถานบันการศึกษา
	การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน
	การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน
	ผลของการถ่ายทอดทางการเมือง
	ความโน้มเอียงทางการเมือง
	ความผูกพันต่อพรรคการเมือง
3	วิธีดำเนินการวิจัย
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
	ประชากรในการวิจัย
	กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
	เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
	การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เครื่องมือวัดที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย	109
การเก็บรวบรวมข้อมูล	118
การวิเคราะห์ข้อมูล	118
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	119
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติพื้นฐาน และผลการตรวจสอบ ข้อตกลงเบื้องต้น	119
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแบบจำลอง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1	127
ตอนที่ 3 ผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจาก ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อ ความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2	133
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	145
วัตถุประสงค์ สมมติฐาน วิธีดำเนินการวิจัย	145
สรุปผลการวิจัย	146
อภิปรายผลการวิจัย	148
ข้อเสนอแนะ	171
บรรณานุกรม	177
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. คุณภาพเครื่องมือในการวิจัย	195
ภาคผนวก ข. ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น	207
ประวัติย่อผู้วิจัย	210

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	29
2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	120
3 ค่าต่ำสุด – ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD) ของตัวแปร	122
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปร	124
5 แสดงค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองก่อนปรับ และหลังจากปรับครั้งที่ 1	129
6 แสดงอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรภายนอก ที่ส่งผลต่อตัวแปรภายใน และอิทธิพลของตัวแปรภายในด้วยตนเอง [หลังจากปรับ โมเดลครั้งที่ 1]	130
7 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ	133
8 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจาก ครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง	134
9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม จำแนกตามอิทธิพลของ การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร	136
10 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ	137
11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามระดับการได้รับ การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และระดับการได้รับการถ่ายทอด ทางการเมืองจากที่ทำงาน	139
12 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพัน ต่อพรรคการเมือง จำแนกตามอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมือง จากครอบครัวและที่ทำงาน	140
13 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ	141

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน	142
15 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและสื่อมวลชน	143
16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	197
17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว	198
18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	199
19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร	200
20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน	201

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัด บรรยากาตองค์กรแบบประชาธิปไตย	202
22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัด การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน	203
23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัด ความโน้มเอียงทางการเมือง	204
24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัด ความผูกพันต่อพรรคการเมือง	206
25 ค่าสถิติ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน(Std.Error) ของความแปร และความโค้งงอของตัวแปร	208
26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียสันของตัวแปร	209

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	15
2 แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ	17
3 ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองและผลต่อเนื่อง	83
4 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองกับความต้องการของกลุ่ม	100
5 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจหลังการปรับรูปแบบของแบบจำลองเพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยได้	127
6 ผลการทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ[หลังการปรับครั้งที่ 1]	130
7 ความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ	164
8 ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ	167

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

คำกล่าวของอับบราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาที่ได้กล่าวไว้ว่า “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์.2548: 258 ; ชัช กิจธรรม.2544: 118) คำกล่าวนี้ได้สะท้อนถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคนในรัฐหรือในประเทศ โดยที่การใช้อำนาจทั้งหลายต้องได้รับการยินยอมหรือกระทำในนามของประชาชน ดังนั้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก และความต้องการของตนเองในทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางการเมือง รวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกใดๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติภารกิจ และการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกสรร ควบคุม กำกับ และตรวจสอบรัฐบาล หรือผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครองให้กระทำการต่างๆ ที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ตลอดจนเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง(ธีรภัทร เสรีรังสรรค์.2544: 489) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีส่วนในการสร้างสรรค์สถาบันการเมือง กล่าวคือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสร้างกลุ่มผลประโยชน์และพัฒนาระบบพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งเมื่อระบบพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นก็จะทำให้การจัดตั้งรัฐบาลมีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพสูง อันเป็นผลดีต่อการพัฒนาการเมืองในระยะยาว(ชลัช จงสีบพันธ์.2527: 2 ; อ้างอิงจาก Verba ; & Nie.1972: 5) จึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ทั้งนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2540 หรือที่นิยมเรียกกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงส่งผลให้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศให้มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน โดยมีเจตนารมณ์หลัก 3 ประการคือ ประการแรก เปลี่ยนการเมืองของนักการเมืองให้เป็นการเมืองของพลเมือง ประการที่สอง ทำให้การเมืองสุจริตโปร่งใส และประการที่สาม ทำให้การเมืองมีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ(บวรศักดิ์ อุวรรณโณ.2544: 23-25) ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้เพิ่มโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะในการตัดสินใจบริหารบ้านเมือง

ในเรื่องต่างๆ ทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 76 ได้ระบุไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐทุกระดับ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.2547: 31) การกระทำดังกล่าวเนื่องมาจากผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีความเชื่อว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ.2544: 21)

การที่รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้เพิ่มสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยทำให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองเพิ่มมากขึ้นนั้น ถ้าหากมิได้มีการวางแผนหรือสร้างความเป็นพลเมืองให้มีความโน้มเอียงทางการเมือง (Political Orientations) ในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ โดยปล่อยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยถากรรมอาจจะส่งผลให้การพัฒนาการเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมีอาจบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ได้ ในการนี้เพื่อให้การพัฒนาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยองค์ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม(ชลัช จงสีบพันธ์.2543: 139-140) เพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่มีความชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ประชาชนแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองได้กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลเกิดจากการที่บุคคลผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง คือ ได้รับการถ่ายทอด ปลุกฝัง อบรม สั่งสอน ตลอดจน ให้ทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเมือง จนทำให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมือง อันได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง รวมถึงความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้จะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมทางการเมืองไปในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองของสังคมหรือประเทศนั้นๆ โดยกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองนี้จะเริ่มต้นในครอบครัวซึ่งบุคคลจะได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองตั้งแต่ในวัยเด็กจากบิดามารดาหรือบุคคลต่างๆ ในครอบครัวและจะได้รับอย่างต่อเนื่องจากตัวการอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษา ชุมชน ที่ทำงาน สื่อมวลชน เป็นต้น ไปตลอดช่วงชีวิต ครอบคลุมเท่าที่ยังมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายในสังคม(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 1-4)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาองค์ความรู้ทางด้านการวิจัยที่ทำการศึกษาในประเทศไทยพบว่า งานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะทำการศึกษา

อิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองบางตัวการเท่านั้นจึงอาจจะส่งผลทำให้ได้องค์ความรู้ที่ไม่ชัดเจนเพียงพอในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้งานวิจัยส่วนใหญ่จะทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มเท่านั้น เช่น กลุ่มที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา อาทิ ผลงานวิจัยของฤกษ์ชัย คุณูปการ(2547)ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เรียนในภาคปกติ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 1,126 คน ซึ่งตัวแปรต้นลักษณะสถานการณ์ที่ทำการศึกษา คือ ศึกษาอิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมือง 3 ตัวการ ประกอบด้วย ครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อน ส่วนผลงานวิจัยของสุรวุฒิ บัดโธสง(2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 775 คน ซึ่งในการวิจัยได้ทำการศึกษาอิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองเพียงตัวการเดียวคือครอบครัว

สำหรับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างอื่นที่นอกเหนือจากนักเรียน นิสิต นักศึกษา นั้นจะทำการศึกษาในกลุ่มประชาชน และทำการศึกษาอิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองตัวการเดียวคือ สื่อมวลชน ได้แก่ (1)ผลงานวิจัยของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชั้นกลางทั่วประเทศจำนวน 1,191 คน (2)ผลงานวิจัยของภาณุธรรมสุวรรณและทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม(2543) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนจังหวัดพัทลุง ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจำนวน 450 คน (3)ผลงานวิจัยของวรรณะ บรรจง(2546)ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูในภาคใต้ ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตภาคใต้ จำนวน 985 คน และ(4)ผลงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุลและคณะ(2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชาวไทยทั่วประเทศจำนวน 2,000 คน

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยที่ทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการศึกษาอิทธิพลของตัวการที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองบางตัวการเท่านั้นไม่ได้ศึกษาตัวการทั้งหมดตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองจึงอาจจะทำให้ผลการวิจัยที่ได้ยังมีข้อจำกัดในการนำไปพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความตระหนักถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าว

และได้ทำการวิจัยครั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยการศึกษาที่กำหนดให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ เนื่องจากพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นกลุ่มประชากรวัยทำงานกลุ่มหนึ่งที่เป็นพลังสำคัญที่สามารถจะขับเคลื่อนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในทิศทางที่เหมาะสม จะเห็นได้จากในปัจจุบันพนักงานรัฐวิสาหกิจให้ความสนใจกับสถานการณ์ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ด้วยการออกมาแสดงความคิดเห็น และความต้องการต่าง ๆ ของกลุ่มอย่างเปิดเผยต่อรัฐบาลและสาธารณชนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในกลุ่มของตน ซึ่งตัวอย่างที่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น กรณีการชุมนุมคัดค้านการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) เป็นต้น

ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ของกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองของตัวการต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลอันเป็นผลโดยตรงต่อการนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาให้พนักงานรัฐวิสาหกิจมีความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลให้มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ โดยที่การพัฒนาดังกล่าวจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พุทธศักราช 2540

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3. ความสำคัญของการวิจัย

1. ความสำคัญของการวิจัยในเชิงทฤษฎี

เพื่อให้เกิดความชัดเจนเชิงประจักษ์ในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Political Socialization) ของ Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977 ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้เกิดองค์ความรู้ในการอธิบายอิทธิพลของตัวการที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไปในอนาคต

2. ความสำคัญของการวิจัยในเชิงปฏิบัติ

เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในเชิงประจักษ์ที่อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองของตัวการต่าง ๆ อันได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้พนักงานรัฐวิสาหกิจมีความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันจะเป็นผลโดยตรงที่จะทำให้พนักงานรัฐวิสาหกิจมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทาง การเมืองด้วยความสมัครใจ ซึ่งผลดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2540

4. ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 271,383 คน โดยสามารถจำแนกตามสาขาได้ดังนี้

1. สาขาพลังงาน	จำนวน	64,841	คน
2. สาขาขนส่ง	จำนวน	82,482	คน
3. สาขาสื่อสาร	จำนวน	48,128	คน
4. สาขาสาธารณูปการ	จำนวน	12,014	คน

5. สาขาอุตสาหกรรม	จำนวน	6,337	คน
6. สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ	จำนวน	7,104	คน
7. สาขาพาณิชย์และบริการ	จำนวน	2,279	คน
8. สาขาสังคมและเทคโนโลยี	จำนวน	4,578	คน
9. สาขาสถาบันการเงิน	จำนวน	43,223	คน
	รวม	<u>271,383</u>	คน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(Multi-stage Random Sampling) โดยกำหนดให้พนักงานรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีคุณลักษณะสำคัญ คือ (1)เป็นพนักงานที่ทำงานในองค์กรปัจจุบันมาเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป และ(2) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 498 คน

3. ช่วงเวลาในการดำเนินการวิจัย

ช่วงเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ ช่วงเดือนกันยายน 2548 - ธันวาคม 2550 และช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2550

ทั้งนี้ช่วงเวลาในการดำเนินการวิจัยดังกล่าวเป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของประเทศ ดังนี้

1. เกิดการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องให้ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งและเว้นวรรคทางการเมือง นำโดยกลุ่มเมืองไทยรายสัปดาห์ และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่เริ่มต้นขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2548

2. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ประกาศยุบสภาเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมือง เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

3. มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549

4. มีการประท้วงเรื่องการกำหนดวันเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรมของพรรคฝ่ายค้านที่ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน โดยการไม่ส่งผู้สมัครลงสมัครรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ทำให้การเลือกตั้งครั้งนั้น มีเพียงพรรคไทยรักไทยเท่านั้นที่ส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งครบทั้ง 400 เขต ในระบบแบ่งเขต และ 100 คนในระบบบัญชีรายชื่อ ส่วนที่เหลือจะเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งเพียงบางเขตเลือกตั้งและส่งผู้สมัครระบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งเท่านั้น

5. มีการเพิกถอนการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 เนื่องจากมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าการจัดการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และมีคำวินิจฉัยให้จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งใหม่ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2549

6. เกิดการรัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีพลเอก สนิธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะฯ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

จากสถานการณ์ทางการเมืองทั้งหมดที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการดำเนินการวิจัยตามที่กล่าวไปแล้วนั้น ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวสื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผลทำให้ประชาชนในประเทศให้ความสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมืองมากกว่าในช่วงเวลาอื่นๆ ที่สถานการณ์ทางการเมืองเป็นปกติ ซึ่งรวมถึงพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ดังนั้นสถานการณ์ทางการเมืองดังกล่าวอาจจะมีผลต่อตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนในการวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตามสำหรับตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยให้ระบุถึงการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา(ก่อนเกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549) ดังนั้นสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาที่มีการดำเนินการวิจัยจึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการวิจัยครั้งนี้

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วย

1. การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
 - 1.1 การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว
 - 1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
2. การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
 - 2.1 สาขาวิชาที่เรียน
 - 2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
 - 3.1 การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน
 - 3.2 บรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย
4. การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 1 ตัวแปร คือ
 - 4.1 การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน

ตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วย

1. ความโน้มเอียงทางการเมือง ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ
 - 1.1 ความสำนึกทางการเมือง
 - 1.2 ความไว้วางใจทางการเมือง
 - 1.3 ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

2. ความผูกพันต่อพรรคการเมือง ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ

2.1 ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง

2.2 การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง

2.3 ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

3. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ

3.1 การสนับสนุนพรรคการเมือง

3.2 การประท้วง

3.3 การสื่อสารทางการเมือง

5. นิยามตามทฤษฎี

1. การเมือง หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในการตอบสนองความต้องการของประชาชน(allocation of values) โดยผ่านกติกาต่างๆ ของระบบการเมือง

2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปมีบทบาทร่วมกับบุคคลอื่นในกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยที่บุคคลมีสิทธิ เสรีภาพ มีความตระหนัก และรับรู้ถึงความสำคัญของตนเองในการร่วมมือกับบุคคลอื่นๆ เพื่อให้กิจกรรมที่กระทำนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. กิจกรรมการเมือง หมายถึง กิจกรรมของประชาชนตามสิทธิและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด อันได้แก่ การเลือกตั้ง, การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง, การเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ การรณรงค์หาเสียง, การร้องเรียน, การอุทธรณ์, การเสียภาษี, การติดตามข่าวสารทางการเมือง การติดต่อกับทางราชการ, การชุมนุมประท้วง ฯลฯ

4. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนด้วยความสมัครใจ เพื่อแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึกและความต้องการของตนเองในทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางการเมือง รวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกใดๆ ที่เป็นการควบคุม กำกับ ตรวจสอบรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง อันมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติภารกิจและการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประกอบด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง, การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง, การรวมกลุ่มผลประโยชน์หรือการเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างหรือกลุ่มทางการเมือง และสังคม, การเป็นผู้ประท้วง, การติดต่อกับทางราชการ และการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน

6. นิยามปฏิบัติการ

1. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วยความสมัครใจที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางการเมือง รวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกใดๆ ที่เป็นการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ

รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง อันมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติภารกิจและการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสนับสนุนพรรคการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรม การสนับสนุนพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วยความสมัครใจ ประกอบด้วย การช่วยโฆษณาหาเสียง, การเข้าร่วมชุมนุมแสดงการสนับสนุน, การช่วยในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และการร่วมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การใส่เสื้อ และการสวมหมวก

2. การประท้วง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมการประท้วงของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงกรณีความไม่เป็นธรรมในสังคม การเข้าชุมนุมประท้วงกรณีการไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน ปฏิบัติภารกิจ การตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง, การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงคัดค้านหรือต่อต้านการทำงานของนายกรัฐมนตรี

3. การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรม การสื่อสารทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนา เรื่องการเมือง การส่งข่าวสารสนับสนุนหรือคัดค้านต่อรัฐบาลและผู้มีอำนาจทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเวทีการปราศรัยของกลุ่มการเมืองต่างๆ

ในการวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชลัช จงสีพันธ์(2527) และเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไชยพร ตันต์จิตานนท์(2536) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เคยเลย (1 คะแนน) ถึงเป็นประจำ(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 10 - 60 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง(16.18 - 46.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(10.00 - 16.16)

2. การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมือง การปกครองจากครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ได้แก่ การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และพรรคการเมืองต่างๆ รวมถึงการที่บิดามารดา มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศ มีการสนับสนุนให้บุตรติดตามข่าวสารทางการเมือง มีการอธิบายหรือขยายความเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆ ให้บุตร

ได้รับทราบ และการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีแนวคิดหรือความคิดเห็นทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกัน เช่น การชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองพรรคเดียวกัน

ในการวัดการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวของสุรวุฒิ บัดไธสง(2542) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ ไม่จริงเลย (1 คะแนน) ถึงจริงที่สุด(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 9 – 54 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง(29.40 – 53.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(9.00 – 29.38)

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่บุคคลได้รับจากครอบครัวในวัยเด็ก ซึ่งเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาทำตนใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตร ให้ความรักความอบอุ่น มีการชื่นชม ทำให้บุตรรู้สึกว่าเป็นที่ภาคภูมิใจของบิดามารดา มีการรับฟังความคิดเห็นของบุตรในเรื่องต่างๆ มีการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำตักเตือนในเรื่องต่างๆ อย่างเปิดอกและจริงใจ มีความอดทนไม่ทำตามใจหรือเข้มงวดมากเกินไป มีการแสดงความรักและทำตามใจตามสมควรมีการให้รางวัลเมื่อบุตรทำความดีหรือลงโทษเมื่อทำผิด มีการอธิบายเหตุผลในการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร มีการให้เสรีภาพในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามความเหมาะสม และให้บุตรมีส่วนร่วมหรือมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ในบ้าน

ในการวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวของสุรวุฒิ บัดไธสง(2542) ซึ่งปรับปรุงจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลของดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ(2536)ข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่จริงเลย(1 คะแนน) ถึง จริงที่สุด(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 15 – 90 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง(69.79 – 90.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(20.00 – 69.77)

3. การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมืองการปกครองจากสถาบันการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สาขาวิชาที่เรียน หมายถึง สาขาวิชาที่พนักงานรัฐวิสาหกิจศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 สาขา คือ (1)สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ(2)สาขาวิชาสังคมศาสตร์

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมนอกชั้นเรียน ได้แก่ กิจกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงให้แก่กลุ่มต่างๆ ในการเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา การเข้าเป็นสมาชิก

หรือกรรมการของชมรมต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนา รวมถึงการติดต่อกับผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการบริหารงานของนิสิตนักศึกษา ในสถาบันการศึกษา และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ในชั้นเรียนอย่างอิสระเสรี การมีโอกาสดำเนินการหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีโอกาสนำเสนอในชั้นเรียนที่ยึดหลักเสียงส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน

ในการวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้วิจัยทำการวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของชัช จงส์พันธ์(2527)ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เคยเลย (1 คะแนน) ถึง เป็นประจำ(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 10 – 60 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง(35.84 – 60.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(10.00 – 35.83)

4. การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมืองการปกครองจากที่ทำงาน ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน หมายถึง ปริมาณการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการเมืองภายในองค์กรกับเพื่อนร่วมงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งของตนเองและบุคคลอื่นๆ ภายในองค์กร การเปลี่ยนแปลงของนโยบายหรือวิสัยทัศน์ต่างๆ ขององค์กรกับเพื่อนร่วมงาน การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของผู้บริหาร การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่จะทำการเรียกร้องจากองค์กรตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ และเรื่องความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร

ในการวัดการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน ผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ ประกอบด้วยข้อ คำถามจำนวน 5 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เคยเลย(1) ถึง เป็นประจำ(6) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 5 – 30 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนสูง(15.36 – 30.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงานสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(5.00 – 15.34)

2. บรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย หมายถึง การรับรู้ของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานในองค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ โดยการรับรู้ที่ประเมินจากการมีอิสระในการทำงาน และการมีส่วนร่วมในงาน ดังนี้

2.1 การมีอิสระในการทำงาน หมายถึง ระดับความมีเสรีภาพ ความเป็นอิสระ และการมีโอกาสในการใช้ดุลยพินิจของตนเองในการทำงาน ได้แก่ การมีโอกาสที่จะตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ และสามารถจัดระบบการทำงานในความรับผิดชอบได้อย่างอิสระ

2.2 การมีส่วนร่วมในงาน หมายถึง ระดับการมีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระในงานที่ตนเองรับผิดชอบ และในองค์กร ได้แก่ การมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม การมีอิสระในการกำหนดและวางแผนการดำเนินงานต่างๆ รวมถึงการที่ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ และการที่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการทำงาน

ในการวัดบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่จริงเลย(1) ถึง จริงที่สุด(6) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 7 – 42 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนสูง(31.34 – 42.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่ทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศในการทำงานแบบประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(8.00 – 31.32)

5. การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมือง การปกครองจากสื่อมวลชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากสื่อมวลชน หมายถึง ปริมาณและความถี่ในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และอินเทอร์เน็ต

ในการวัดการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดการเปิดรับสื่อมวลชนของชลัช จงสีบพันธ์ (2527) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เคยเลย(1 คะแนน) ถึง เป็นประจำ(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 11 – 66 คะแนน โดยผู้ที่ตอบที่ได้คะแนนสูง(42.03 - 66) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(16.00 – 42.01)

6. ความโน้มเอียงทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของของพนักงานรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองการปกครองซึ่งเป็นแบบแผนการตอบสนองและการประพฤติปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง ความตระหนักของของพนักงานรัฐวิสาหกิจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่จะต้องมีความคิดและแนวปฏิบัติ

ทางการเมืองตามสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการวัดความสำคัญทางการเมืองผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดความสำคัญทางการเมืองของชัลซ์ จงส์บพันธ์(2527)ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน) ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 9 – 54 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง(42.30 – 54.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(21.00 – 42.28)

2. ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจทางการเมือง

ในการวัดความไว้วางใจทางการเมืองผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดความไว้วางใจทางการเมืองของชัลซ์ จงส์บพันธ์(2527) และเครื่องมือวัดของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541)ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง(1 คะแนน) ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 9 – 54 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง (26.28 – 45.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ (9.00 – 26.26)

3. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นของพนักงานรัฐวิสาหกิจว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถทางการเมือง รวมถึงมีความเชื่อว่าตนเองสามารถมีบทบาทในกระบวนการต่างๆทางการเมือง และบทบาททางการเมืองที่แสดงออกไปนั้นสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแนวทางที่ปรารถนาได้

ในการวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ปรับปรุงจากเครื่องมือวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของชัลซ์ จงส์บพันธ์(2527) และของไชยพร ตันต์จิตานนท์(2536)ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง(1 คะแนน) ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง (6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 8 – 48 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่ตอบได้คะแนนสูง(34.97 – 48.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(19.00 – 34.95)

7. ความผูกพันต่อพรรคการเมือง หมายถึง สภาวะทางจิตของของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่รู้สึกว่าตนเองมีแนวคิดที่สอดคล้องกับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ มีความรู้สึกว่านโยบายของพรรคการเมืองมีความสอดคล้องกับความต้องการของตน และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง หมายถึง การรับรู้ของของพนักงานรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ ได้แก่ ความรู้เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมือง อุดมการณ์ของพรรคการเมือง, นโยบายของพรรคการเมือง และจำนวนสมาชิกพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่อไป

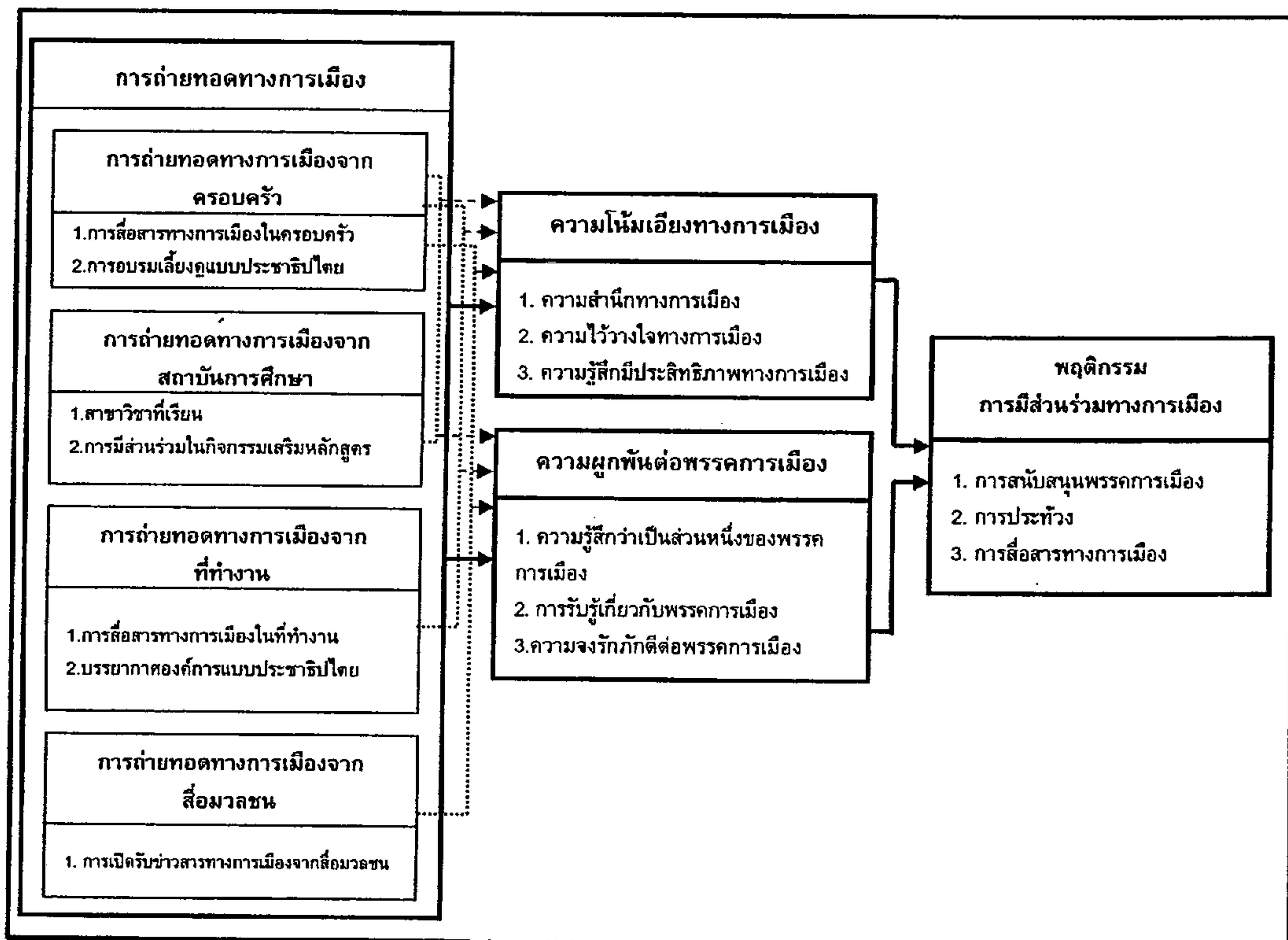
ในการวัดความผูกพันต่อพรรคการเมือง ผู้วิจัยจะทำการวัดจากเครื่องมือวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง(1 คะแนน) ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง(6 คะแนน) ผู้ตอบจะได้คะแนนระหว่าง 9 – 54 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง(30.83 – 49.00) แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ(9.90 – 30.81)

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทางด้านการเมืองให้กับบุคคล เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมือง อันจะส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง(Political Orientations) เช่น ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง เป็นต้น โดยที่ความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้จะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 1-4) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาอิทธิพลของตัวการ(agent) ในการถ่ายทอดทางการเมือง 4 ตัวการ คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน เนื่องจากตัวการดังกล่าวมีอิทธิพลสำคัญ ในการถ่ายทอดทางการเมืองเป็นอย่างมาก ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งมีผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้แสดงให้เห็นว่าตัวการ

ดังกล่าวมีอิทธิพลสำคัญในการสร้าง ก่อรูป และส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล
อันจะส่งผลให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้
ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หมายเหตุ สัญลักษณ์ในภาพประกอบ 1 มีความหมายดังนี้

→ หมายถึง เส้นแสดงอิทธิพลทางตรงระหว่างตัวแปร

⋯→ หมายถึง เส้นแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม

6. สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน
รัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองมีความสอดคล้องกับข้อมูล
เชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.2 การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษามีอิทธิพลทางอ้อม ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

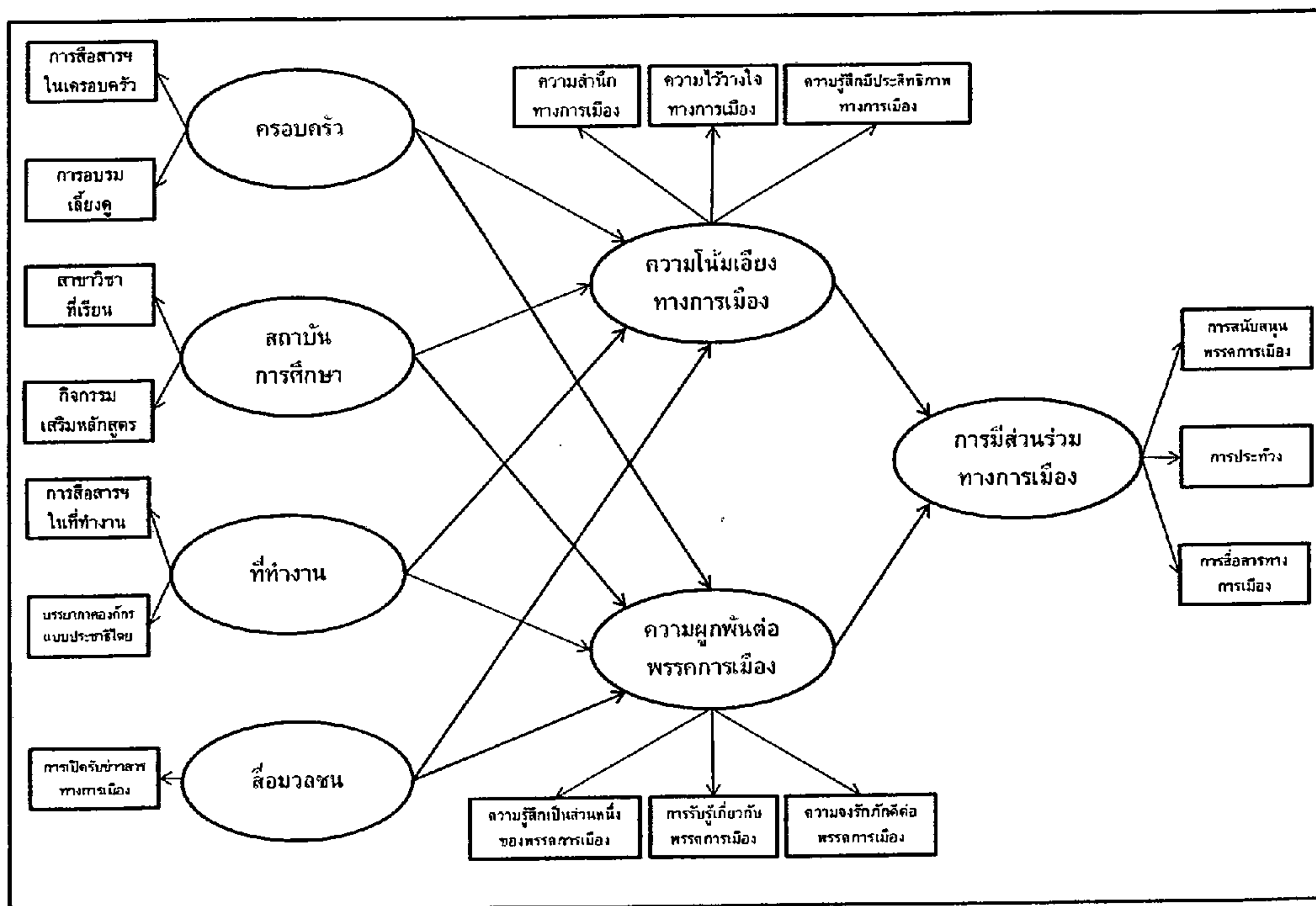
1.3 การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.4 การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.5 ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.6 ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

จากรายละเอียดดังกล่าวสามารถแสดงแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แบบจำลองพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

หมายเหตุ สัญลักษณ์ในภาพประกอบ 2 มีความหมายดังนี้

ตัวแปรแฝงภายนอก

ครอบครัว	หมายถึง ตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว
สถาบันการศึกษา	หมายถึง ตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา
ที่ทำงาน	หมายถึง ตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน
สื่อมวลชน	หมายถึง ตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน

ตัวแปรแฝงภายใน

ไว้วางใจทางการเมือง	หมายถึง ตัวแปรแฝงความไว้วางใจทางการเมือง
ความผูกพันต่อพรรคการเมือง	หมายถึง ตัวแปรแฝงความผูกพันต่อพรรคการเมือง
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	หมายถึง ตัวแปรแฝงพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปรสังเกตภายนอก

การสื่อสารในครอบครัว	หมายถึง ตัวแปรสังเกตการสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัว
การอบรมเลี้ยงดู	หมายถึง ตัวแปรสังเกตการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
สาขาวิชาที่เรียน	หมายถึง ตัวแปรสังเกตสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี
กิจกรรมเสริมหลักสูตร	หมายถึง ตัวแปรสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร
การสื่อสารในที่ทำงาน	หมายถึง ตัวแปรสังเกตการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน
บรรยากาศองค์การ	หมายถึง ตัวแปรสังเกตบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย

การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน
ตัวแปรสังเกตภายใน

ความสำนึกทางการเมือง

หมายถึง ตัวแปรสังเกตความสำนึกทางการเมือง

ความไว้วางใจทางการเมือง

หมายถึง ตัวแปรสังเกตความไว้วางใจทางการเมือง

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของ-
 พรรคการเมือง

การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง

ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

การสนับสนุนพรรคการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตการสนับสนุนพรรคการเมือง

การประท้วง หมายถึง ตัวแปรสังเกตการประท้วง

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง ตัวแปรสังเกตการสื่อสารทางการเมือง

สมมติฐานที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว
 สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และ
 ความผูกพันต่อพรรคการเมือง ได้ทำการทดสอบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์โดยแบ่งออกเป็น 3 คู่ดังนี้

2.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และ
 สถาบันการศึกษา ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรค
 การเมือง

2.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และที่ทำงาน
 ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

2.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสื่อมวลชน
 ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาอันประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ การวัดตัวแปรต่างๆ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมือง
4. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมือง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมือง
6. ผลของการถ่ายทอดทางการเมือง
7. ความโน้มเอียงทางการเมือง
8. ความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ซึ่งหัวข้อต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตั้งแต่สมัยของอริสโตเติลจนถึงสมัยของจอห์น ดิวอี้(John Duwey) ปรัชญาเมือง การเมือง ทั้งหลายล้วนแล้วแต่เห็นพ้องต้องกันว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีความสำคัญอย่างมากต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นบ่อเกิดแห่งความ ยุติธรรม อันเป็นเกราะป้องกันระบบการกดขี่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง อีกทั้งเป็น มรรควิธีที่จะดึงเอาความฉลาดและความสามารถของประชาชนพลเมืองออกมาใช้ให้เกิด ประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกด้วย(ประจิตร มหาหิง.2529: 234 ; อ้างอิงจาก Verba ; & Nie.1975: 3-5 ; สถิต นิยมญาติ.2524: 18) นอกจากนี้การสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชน โดยเฉพาะการเสนอ ข้อเรียกร้อง(demand) และแสดงความต้องการในลักษณะต่างๆ รวมทั้ง การให้การสนับสนุน(support) จากประชาชนจะเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งการดำรงอยู่ของ ระบบการเมืองทำให้ระบอบการเมืองอยู่ในภาวะดุลยภาพได้ หากระบบการเมืองปราศจาก สิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้(Easton.1965: 112-117)ทั้งนี้ระบบการเมืองของไทย ยึดหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและถือเป็นบทบาทและหน้าที่หลักของพลเมืองอันจะทำให้ ระบอบประชาธิปไตยสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ(พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ; และ สายทิพย์ สุกดิพันธ์.2526: 25)

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง(Political Participation) ได้มีนักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ อาทิ แมคคอสกี้(McClosky.1968:252) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำโดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกระทำกันเพื่อการเลือกผู้นำของตนรวมทั้งการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลซึ่งการกระทำนั้นอาจจะกระทำทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ โดยกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้บุคคลอาจจะกระทำเพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้ สำหรับบุคคลที่มีลักษณะตรงกันข้าม คือ บุคคลที่ไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมืองและไม่สนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองเรียกว่า “ความเฉยเมยทางการเมือง”

สำหรับมิลแบรทและโกเอล(Milbrath ; & Goel.1977: 2)ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยมีมุมมองที่เพิ่มเติมจากแนวคิดของแมคคอสกี้(McClosky.1968: 252)โดยได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละกลุ่มที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันหรือยอมรับสนับสนุนต่อรัฐบาลและการเมืองซึ่งไม่เพียงแต่รวมบทบาทอันแข็งขันในการสร้างอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองตามความต้องการเท่านั้น ยังรวมถึงกิจกรรมที่เป็นการยอมรับและสนับสนุนในเชิงพิธีการด้วย ผู้ที่ยอมรับรัฐบาลก็จะแสดงออกโดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบของตนเองตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็จะพยายามก่ออิทธิพลกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขใหม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีลักษณะทั้งที่เป็นการต่อต้าน เช่น การเดินขบวนประท้วง การก่อจลาจล รวมทั้งที่เป็นการให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียภาษี และการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น ในส่วนของไนและเวอร์บาร์ (Nie ; & Verba.1975: 2-3)ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้โดยมีความเห็นว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของการกระทำทางการเมืองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือพรรคการเมืองหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองกลุ่มอื่นๆ สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด การชุมนุม และการพิมพ์อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมที่มุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาล ทั้งในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการเลือกกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยการกระทำกิจกรรมต่างๆ

นอกจากนี้ไวเนอร์(Weiner.1971: 161-164)ได้สำรวจและรวบรวมความหมายที่นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ โดยแบ่งเป็น10 ความหมาย ดังนี้

1. การกระทำที่สนับสนุน หรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ เพื่อสนองความต้องการของตน
2. ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบหรือใช้อิทธิพลต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำในรัฐบาล
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกกฎหมาย และได้รับรองว่าถูกต้อง
4. การให้มีตัวแทนเพื่อเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง
5. การละวางหรือแยกตนเองออกจากการเมือง เนื่องจากมีความเห็นว่าถึงแม้ตนเองจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองก็จะไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น ซึ่งแตกต่างจากความเฉื่อยชาหรือเมินเฉยทางการเมืองที่เป็นการขาดความสนใจทางการเมืองโดยสิ้นเชิง และไม่กระทำการใดๆทางการเมืองเลย
6. ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องทางการเมืองหรือเป็นผู้ที่ชอบกระทำกิจกรรมทางการเมือง
7. การกระทำที่มีความต่อเนื่องอย่างคงที่ ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่มีความเป็นสถาบัน และมีการจัดตั้งหรืออาจเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด เช่น การก่อจลาจล เป็นต้น
8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง หรือมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะหรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของทางราชการ
9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ
- 10.การกระทำที่มีลักษณะเป็นการกระทำทางการเมือง

ซึ่งจากความหมายทั้ง 10 ประการดังกล่าวไวเนอร์ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่าหมายถึง การปฏิบัติโดยสมัครใจใดๆ ที่ไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จะมีการจัดองค์การหรือไม่ จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องและจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายสาธารณะการบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

สำหรับการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากผลงานที่ทำการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนานั้น ฮันติงตันและเนลสัน(Huntington ; & Nelson.1976: 4) ดัทำการศึกษาและนำเสนอผลงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า เป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีความมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลซึ่งเป็นไปในทางที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งมีอยู่จำกัดในสังคม ไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ทั้งนี้ไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะสำเร็จหรือไม่ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองและลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นไป

ด้วยความสำนึกของตนเองหรือการชักจูงเพื่อระดมกำลังเข้าร่วมก็ได้ นอกจากนี้ยังเสนอว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นหมายถึงเฉพาะ การกระทำเท่านั้นไม่ได้รวมถึงเจตคติ และเป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นพลเมืองธรรมดาไม่ใช่ทางการเมืองอาชีพ ดังเช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้นจะมีลักษณะเป็นช่วงๆไม่ต่อเนื่องและเป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่นๆ

ในส่วนของการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักรัฐศาสตร์ชาวไทยนั้น ชลัช จงสีพันธ์(2527: 12-13) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง ลักษณะการเข้าร่วมทางการเมืองต่างๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในระบบการเมือง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการเลือกผู้บริหารประเทศ การกำหนดนโยบายและการดำเนินงานต่างๆ ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติรวมทั้งการกระทำต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

สำหรับประจิตร มหาหิง(2529: 233) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่พลเมืองกระทำขึ้นจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม จะโดยอาสาสมัครหรือไม่ก็ตาม จะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม อาจจะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้มีอิทธิพลหรือเสริมสร้างอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติการกิจของรัฐบาลหรือ ฝ่ายบริหารทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และในบางกรณีอาจจะรวมถึงระดับนานาชาติอีกด้วย

ในส่วนของถวิลวดี บุรีกุลและคณะ(2546: 227)ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่าเป็นการปฏิบัติการทางการเมืองด้วยความสมัครใจที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่มีการจัดองค์กรหรือไม่ก็ตาม จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องและใช้วิธีการที่ถูกต้องโดยได้รับการยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม การกระทำนี้มุ่งประสงค์ที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารงานนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นโดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องกระทำด้วยความสมัครใจ

นอกจากนี้สมบัติ ธำรงธัญวงศ์(2548: 371) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง คือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตยและมีเป้าหมายเพื่อกำหนดตัวผู้ปกครอง การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี เห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปเพื่อการควบคุม กำกับ และตรวจสอบให้ผู้ปกครองทำการปกครองเพื่อสนองความต้องการของประชาชน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายของ **พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง** หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วยความสมัครใจที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้แทนในการใช้อำนาจทางการเมืองแทนตนเอง รวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกใดๆ ที่เป็นการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง อันมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติภารกิจและการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้จัดรูปแบบของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งมีทั้งลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1950 ซึ่งวูคเวิร์คและโรเปอร์ ได้เป็นผู้เริ่มต้นทำการจำแนกกิจกรรมทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกสภานิติบัญญัติและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นประเภทต่างๆ คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพล การติดต่อกับสมาชิกสภานิติบัญญัติ การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง และการสนทนาทางการเมือง(Robinson ; Rusk ; & Head.1968: 423-424) ในเวลาต่อมาโรเบิร์ต(Roberts.1971: 145) ได้แบ่งกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 2 แบบ โดยแบบแรกเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจและเป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น ขบวนการต่างๆ พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง เป็นต้น สำหรับแบบที่สองเป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย การอภิปรายทางการเมืองหรือการร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกลุ่มทางการเมือง

สำหรับ ไนและเวอร์บา(Nie ; Verba.1975: 9-12) ได้จำแนกกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอในระบอบประชาธิปไตยและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นำมาก เนื่องจากเป็นการแสดงความนิยมและการสนับสนุนของประชาชนหรือเป็นแรงกดดันเพื่อให้ผู้นำต้องปรับนโยบายของตนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนต่อไป อย่างไรก็ตามการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องการความริเริ่มและแรงจูงใจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2. การรณรงค์หาเสียง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเท่ากับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากทำให้ประชาชนสามารถเพิ่มอิทธิพลต่อผู้นำได้โดยการกำหนดคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความคิดริเริ่มมาก่อนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นอกจากนั้นยังเป็นวิธีการที่สามารถสื่อสารหรือบ่งบอกเกี่ยวกับความชื่นชอบของประชาชนได้มากกว่า เพราะประชาชนที่ร่วมรณรงค์หาเสียงจะสามารถมีความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

อย่างใกล้ชิดมากขึ้น กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประกอบด้วย การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การทำงานอย่างแข็งขันเพื่อพรรคการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การบริจาคเงินช่วยเหลือพรรคการเมือง และการเป็นสมาชิกสโมสรทางการเมือง

3. การติดต่อขั้นต้นของประชาชน เป็นการติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของลำพังโดยตนเอง และเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลา เป้าหมาย และเนื้อหาสาระในการมีส่วนร่วมของบุคคลได้เอง จึงสามารถคาดหวังในผลประโยชน์ได้มาก แต่ในด้านอิทธิพลที่มีต่อรัฐบาลนั้นเพียงเล็กน้อย เนื่องจากการกระทำของคนจำนวนน้อย กิจกรรมดังกล่าวมักไม่มีความขัดแย้งโดยตรงกับบุคคลอื่นๆ และต้องความริเริ่มค่อนข้างมาก กิจกรรมในรูปแบบนี้ประกอบด้วย การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหรือปัญหาส่วนรวมเพื่อร้องเรียนให้มีการแก้ไขปรับปรุงจากรัฐ

4. การเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่างขององค์การหรือกลุ่มทางการเมืองและสังคม เป็นกิจกรรมที่บุคคลร่วมกัน ซึ่งอาจกระทำร่วมกันในกิจกรรมภายในขององค์การที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการก็ได้ การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในเวลาใดและจะเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มใดก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้จะมีอิทธิพลต่อรัฐบาลมาก เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีการขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมนี้ต้องการความริเริ่มบ้าง

นอกจากนี้แนวคิดมิลแบรทและโกเอล(Milbrath ; & Goel.1977: 12-19)ที่เกิดจากการศึกษาผลงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และได้จัดแยกกิจกรรมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 6 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองได้รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติต่างๆ เช่น การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และการสนับสนุนประเทศให้ทำสงครามแม้ตนเองจะไม่เห็นด้วย จึงกล่าวได้ว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือการที่บุคคลไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งนี้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารและแรงจูงใจในการกระทำมากเหมือนกับกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ กล่าวคือผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอาจจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่นก็ได้ ในทางกลับกันผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบอื่นๆ ก็อาจจะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ได้

2. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในพรรคการเมือง ทั้งในช่วงของการเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียง ซึ่งจะประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ คือ การบริจาคเงินช่วยพรรคการเมืองหรือผู้สมัครหาเสียง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียน เพื่อมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองหรือผู้สมัครที่ตนชอบและสนับสนุน การลงสมัครรับเลือกตั้ง และการร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองใน กิจกรรมนี้ถือว่าเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ และการเข้าร่วมใน กิจกรรมนี้ต้องอาศัยความตื่นตัวและสนใจทางการเมืองอย่างแท้จริงจึงจัดว่าบุคคลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ขึ้นเวทีต่อสู้ทางการเมือง ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมีบทบาทเป็นเพียงแค่ผู้เฝ้าดูและคอยตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะ ด้วยการลงคะแนนเสียงให้คนที่ตนชอบ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน เป็นกิจกรรมที่บุคคลก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคมหรือร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะหรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจึงนับว่าเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตามผู้ที่มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง ในแง่ของความเกี่ยวข้องในพรรคการเมืองและการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงดังกล่าว

4. การติดต่อกับทางราชการ เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคลซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องการเสียภาษี การทำถนน และการติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวเกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง

5. การเป็นผู้ประท้วง เป็นกิจกรรมการเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือการก่อจลาจลในกรณีที่จำเป็นเพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองให้มีความถูกต้องและเหมาะสม การประท้วงอย่างแข็งขันและเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในเรื่องที่ผิดศีลธรรม นอกจากนี้กิจกรรมนี้ยังรวมถึงการให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง การเข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาลและการปฏิเสธยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง เป็นกิจกรรมการติดตามข่าวสารทางการเมือง อยู่เสมอด้วยการส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อผู้นำทำในสิ่งที่ดีและถูกต้องหรือคัดค้านเมื่อผู้นำทำในสิ่งที่เลวร้าย รวมถึงการเข้าร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองกับเพื่อนในชุมชนที่อยู่อาศัย การให้ความสนใจกับข่าวสารและเรื่องราวต่างๆ ของทางราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์

ซึ่งผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงมีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย และผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองหรือผู้รักชาติแต่บุคคลกลุ่มนี้จะไม่แสดงออกด้วยการประท้วง

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เหมือนและแตกต่างกันทำให้สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย 8 รูปแบบ คือ (1)การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (2)การรณรงค์หาเสียง (3)การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (4)การรวมกลุ่มผลประโยชน์หรือการเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างหรือกลุ่มทางการเมืองและสังคม (5)การเป็นผู้ประท้วง (6)การติดต่อกับทางราชการ และ(7)การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ทั้งนี้นักรัฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้จัดลำดับขั้นของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยยึดหลักความสำคัญและความเข้ม(degree)ของกิจกรรมที่กระทำเป็นเกณฑ์ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

ลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การจัดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นนักรัฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้ทำการจัดลำดับขั้นของกิจกรรมโดยยึดความสำคัญและความเข้ม(degree)ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับ โดยรัช(Rush.1992: 112) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 11 รูปแบบ และได้จัดลำดับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามลำดับความสำคัญและความเข้มจากมากไปหาน้อยดังนี้

ระดับที่ 11 การมีตำแหน่งทางการเมืองหรือการบริหาร

ระดับที่ 10 การแสวงหาตำแหน่งทางการเมืองหรือการบริหาร

ระดับที่ 9 การเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์การทางการเมือง

ระดับที่ 8 การเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์การกึ่งการเมือง

ระดับที่ 7 การมีส่วนร่วมในการชุมนุมเรียกร้องต่างๆ

ระดับที่ 6 การเป็นสมาชิกที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในองค์การทางการเมือง

ระดับที่ 5 การเป็นสมาชิกที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในองค์การกึ่งการเมือง

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการถกเถียงทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ

ระดับที่ 3 การให้ความสนใจทางการเมืองบ้าง

ระดับที่ 2 การออกเสียงเลือกตั้ง

ระดับที่ 1 การไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองเลย

สำหรับมิลแบรธและโกเอล(Milbrath ; & Goel.1977: 5-8) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 14 รูปแบบและได้จัดลำดับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามลำดับความสำคัญและความเข้มจากมากไปหาน้อยดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง

ระดับที่ 14 การดำรงตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐและพรรคการเมือง

ระดับที่ 13 การสมัครรับเลือกตั้งเพื่อที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ในหน่วยงานของรัฐหรือพรรคการเมือง

ระดับที่ 12 การเป็นผู้ประสานงานหาเงินช่วยเหลือพรรคการเมือง

ระดับที่ 11 การเข้าร่วมในการประชุมระดับหัวหน้าพรรคการเมืองหรือการประชุม
วางแผนเพื่อการต่อสู้ทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

ระดับที่ 10 การเป็นสมาชิกระดับผู้บริหารและปฏิบัติการของพรรคการเมือง

ระดับที่ 9 การอุทิศเวลาในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ระดับที่ 8 การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง

ระดับที่ 7 การบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ระดับที่ 6 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำพรรคการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ระดับที่ 5 การติดเครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ของพรรคการเมืองหรือติดสติ๊กเกอร์
ที่รถยนต์

ระดับที่ 4 การพยายามพูดคุยชักชวนให้บุคคลไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ระดับที่ 3 การอภิปรายหรือพูดคุยเรื่องการเมือง

ระดับที่ 2 การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ระดับที่ 1 การรับทราบข่าวสารหรือสิ่งกระตุ้นต่างๆทางการเมือง

ถวิลวดี บุรีกุล(2543) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 14 รูปแบบ
ซึ่งได้จากการพัฒนาแนวคิดของมิลเบรธ(Milbrath.1965) และ รอทและวิลสัน(Roth ; &
Wilson.1980) และได้จัดลำดับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามลำดับความสำคัญและ
ความเข้มจามากไปหาน้อยดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมมาก

ระดับที่ 14 ร่วมดำเนินกิจกรรมสาธารณะ และดูแลกิจกรรมของพรรคการเมือง

ระดับที่ 13 เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง

ระดับที่ 12 ดำเนินกิจกรรมหาเงินเข้าพรรค

ระดับที่ 11 ร่วมกิจกรรมของพรรค เช่น เข้าร่วมประชุม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับที่ 10 สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

ระดับที่ 9 ช่วยรณรงค์หาเสียง

ระดับที่ 8 ร่วมประชุม ฟังการหาเสียง แนะนำตัว หรือชุมนุมทางการเมือง

- ระดับที่ 7 บริจาคเงิน/สิ่งของช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- ระดับที่ 6 ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนำพาทางการเมือง
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วม
- ระดับที่ 5 ร่วมประชาสัมพันธ์ เช่น การสวมเสื้อติดสติ๊กเกอร์ที่รถยนต์
- ระดับที่ 4 พยายามพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นไปเลือกผู้ที่ตนสนับสนุน
- ระดับที่ 3 เป็นผู้เปิดประเด็นพูดคุยเรื่องการเลือกตั้ง ให้ความรู้ผู้อื่น
- ระดับที่ 2 การไปเลือกตั้ง
- ระดับที่ 1 แสดงตนเป็นผู้สนใจทางการเมือง เช่น ร่วมพูดคุยเรื่องการเมือง
- ระดับที่ 0 ไม่สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมใดเลย

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความหมาย รูปแบบ และลำดับขั้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศได้นำเสนอไว้ซึ่งมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นมาสรุปเป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้แนวคิดของมิลแบรธและโกเอล (Milbrath ; & Goel.1977) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนกระทำด้วยความสมัครใจ โดยสามารถแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองพร้อมทั้งกิจกรรมต่างๆ ได้ดังที่แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 รูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
1. การสนับสนุนพรรคการเมือง	1. การช่วยโฆษณาหาเสียงให้แก่พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง 2. การเข้าร่วมชุมนุมแสดงการสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง 3. การช่วยพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งดำเนินกิจกรรมทางการเมือง 4. การร่วมประชาสัมพันธ์ให้กับพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง ได้แก่ ใส่เสื้อ และการสวมหมวก
2. การประท้วง	1. การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงกรณีความไม่เป็นธรรมในสังคม 2. การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงกรณีการไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานการปฏิบัติการกิจ การตัดสินใจของรัฐบาล หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง 3. การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงคัดค้านหรือต่อต้านการทำงานของนายกรัฐมนตรี
3. การสื่อสารทางการเมือง	1. การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง 2. การส่งข่าวสารสนับสนุนหรือคัดค้านต่อรัฐบาล ผู้มีอำนาจทางการเมือง พรรคการเมือง 3. การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเวทีปราศรัยของกลุ่มการเมืองต่างๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ หมายถึง พฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วยความสมัครใจที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางการเมือง รวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกใดๆ ที่เป็นการควบคุม กำกับ ตรวจสอบรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง อันมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ การปฏิบัติการกิจและการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสนับสนุนพรรคการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรม การสนับสนุนพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วยความสมัครใจ ประกอบด้วย การช่วยโฆษณาหาเสียง, การเข้าร่วมชุมนุมแสดงการสนับสนุน, การช่วยในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และการร่วมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การใส่เสื้อ และการสวมหมวก

2. การประท้วง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมการประท้วงของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงกรณีความไม่เป็นธรรมในสังคม การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงกรณีการไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน ปฏิบัติภารกิจ การตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง, การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงคัดค้านหรือต่อต้านการทำงานของนายกรัฐมนตรี

3. การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมสื่อสารทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง การส่งข่าวสารสนับสนุนหรือคัดค้านต่อรัฐบาลและผู้มีอำนาจทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเวทีการปราศรัยของกลุ่มการเมืองต่างๆ

การวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีการวัดที่มีความหมายและขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปเนื่องจากนักรัฐศาสตร์แต่ละคนจะมีการให้นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ในต่างประเทศนิยมใช้เครื่องมือวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ 4 แบบใหญ่ๆ โดยมีข้อความเน้นในด้านพฤติกรรมทางการเมืองต่างๆ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง การช่วยรณรงค์หาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในสังกัดของตน การร่วมชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งส่วนมากเนื้อหาจะมีความใกล้เคียงกันซึ่งอาจเป็นเพราะว่าประเภทของกิจกรรมทางการเมืองมีขอบเขตที่ค่อนข้างจำกัดหรือเด่นชัดอยู่แล้ว ซึ่งชลัช จงสีพันธ์(2527: 19-22) ได้รวบรวมวิธีการวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในต่างประเทศไว้ดังนี้

แบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศ

1. แบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สร้างขึ้นโดยแมทธิวส์และโปรโทร (Matthews ; & Protro .1966) เป็นแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับ “การเมืองของคนนิโกรและของคนผิวขาวในนิวเซาท์เทิร์น” มีลักษณะเป็นแบบกัทท์แมนสเกล(Guttman Scale) ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ เป็นเรื่องๆ เช่น การเลือกตั้ง การสนทนาทางการเมือง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมการเมืองในพรรคการเมือง แบบวัดนี้พยายามที่จะวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะสะสม(cumulative) เริ่มตั้งแต่ประเภทที่ 1 คือ การไม่เข้าร่วมในกิจกรรมใดๆเลย กิจกรรมประเภทที่ 2 คือ การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง กิจกรรมประเภทที่ 3 คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประเภทที่ 4 คือ การเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประเภทสุดท้าย คือ การเป็นสมาชิกของกลุ่มการเมือง แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่น(coefficient of reproducibility) เท่ากับ .98 สำหรับกลุ่มคนผิวขาว และมีค่าเท่ากับ .95 สำหรับกลุ่มนิโกร

2. แบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีชื่อว่าดัชนีกิจกรรมทางการเมือง (political activity index) ที่สร้างขึ้นโดยวูดเวิร์คและโรเปอร์(Woodward ; & Roper.1950) ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ มีการถ่วงน้ำหนักเพื่อให้พิสัย(range) ของคะแนนอยู่ระหว่าง

0 - 12 คะแนน ข้อคำถามมีลักษณะคล้ายคลึงกับในแบบวัดของแมธธิวส์และโปรโธร แต่มีความแตกต่างกันในแง่ที่ว่าดัชนีนี้ต้องการจัดประเภทของบุคคลและปริมาณของกิจกรรมทางการเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมโดยเน้นหนักในด้านการผลักดันและการสร้างอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพลที่มีศักยภาพสูง การติดต่อสื่อสารกับฝ่ายนิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขอพรรคการเมืองและการพูดคุยกันเรื่องการเมือง เป็นต้น

3. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีชื่อว่า ดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมือง(index of political participation) ที่สร้างขึ้นโดยแคมป์เบลและคนอื่นๆ (Campbell ; & others.1954) แบบวัดนี้มีลักษณะที่ค่อนข้างหยابแต่สามารถใช้ได้ดีในการวัดกิจกรรมการเลือกตั้งในระดับชาติ ในแบบวัดจะมีการจัดระดับกิจกรรมทางการเมืองเป็น 3 ระดับ คือ สูง(ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและทำกิจกรรมทางการเมืองด้วย) ปานกลาง(ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างเดียว)และต่ำ(ไม่ไปออกเสียงเลือกตั้งแต่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่นๆ บ้าง) ข้อความในแบบวัดนี้จะมีเพียง 5 คำตอบ ใช้เวลาในการตอบไม่เกิน 3 ถึง 5 นาที ซึ่งจะเหมาะสมกับการวิจัยกับกลุ่มคนจำนวนมากๆ

4. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สร้างขึ้นโดยโรบินสัน(Robinson.1952) เป็นแบบวัดที่ใช้กันมากในต่างประเทศ โดยแบบวัดนี้พยายามจะจัดมิติต่างๆ ในด้านความผูกพันทางใจ(psychological involvement) ต่อการรณรงค์ทางการเมือง(campaign) และรวมถึงความรู้ การใช้สื่อมวลชน และการสนทนา โรบินสันได้สร้างแบบวัดนี้จากการนำเอาคำถาม 12 ข้อของลาซาร์สเฟล เบอเรลสัน และกอดเดต์(1944) มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบว่ากิจกรรมทั้ง 12 ด้านนี้มีอยู่ 3 มิติ คือ (1)บทบาทในฐานะผู้เฝ้าดู ซึ่งมักจะตอบรับเฉพาะคำถามเกี่ยวกับการฟังวิทยุหรืออ่านหนังสือพิมพ์ในเรื่องการประชุมหรือการปราศรัยของพรรคการเมือง และการรู้จักชื่อเสียงของนักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนสำคัญ (2)บทบาทในฐานะประชาชนซึ่งสนใจการลงคะแนนเสียงเฉพาะการลงคะแนนเสียง และ (3)บทบาทของพวกสังกัดพรรคการเมือง(partisan) ซึ่งสนใจและผูกพันอยู่กับการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครของฝ่ายตน การชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครของตน และการให้ข้อเสนอแนะหรือทำงานการเมืองอื่นๆ ให้แก่ผู้สมัครฝ่ายตนด้วย

แบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย

1. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชลัช จงสีบพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อทำการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแบบวัดการร่วมกิจกรรมทางการเมือง 6 ด้าน คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง การมีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับทางราชการ การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ตมี 4 ระดับ ประกอบด้วย ไม่เคยเลย นานๆ ครั้ง บ่อยครั้ง

และเป็นประจำ เพื่อวัดลักษณะความถี่ของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองประเภทต่างๆ ของนักศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85

2. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไชยพร ดัชนีจิตานนท์(2536) ที่สร้างขึ้นเพื่อทำการศึกษการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแบบวัดการร่วมกิจกรรมทางการเมือง 6 ประเภท คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง การมีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับทางราชการ การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง ที่ปรับปรุงจากแบบวัดของซัลซ์ จงสีบพันธ์(2527)และแบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเดวิดสัน และคอตเตอร์ (Davison and Cotter.1989)ที่พัฒนามาจากแบบวัดของเวอร์บาและไน(Verba ; & Nie.1972) แบบวัดนี้มีข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ตมี 4 ระดับ ประกอบด้วย ไม่เคยเลย นานๆ ครั้ง บ่อยครั้ง และเป็นประจำ เพื่อวัดลักษณะความถี่ของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองประเภทต่างๆ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

3. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ที่สร้างขึ้นเพื่อวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง จำนวน 1,191 คน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยมระดับสูง มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 3 ระดับ คือ ไม่เคย เคยบ้าง และเคยหลายครั้ง จำนวน 3 ข้อ

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยมระดับปานกลาง มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 3 ระดับ คือ ไม่เคย เคยบ้าง และเคยหลายครั้ง จำนวน 6 ข้อ

3.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยมระดับต่ำ มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 3 ระดับ คือ ไม่เคย เคยบ้าง และเคยหลายครั้ง มีจำนวน 5 ข้อ

3.4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบใหม่ มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 3 ระดับ คือ ไม่เคย เคยบ้าง และเคยหลายครั้ง มีจำนวน 5 ข้อ

4. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาน พุแสง(2541) ที่สร้างขึ้นเพื่อวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 365 คน ซึ่งเป็นแบบวัดการร่วมกิจกรรมทางการเมือง 5 ประเภท คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ต มี 4 ระดับ ประกอบด้วย ไม่เคยเลย มาก ปานกลาง และน้อย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .44

5. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสุรวุฒิ ปัดไธสง(2542)ที่สร้างขึ้นเพื่อวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 775 คน มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78

6. แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาณุ ธรรมสุวรรณและทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม (2543) ที่สร้างขึ้นเพื่อวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดพัทลุง จำนวน 450 คน ซึ่งเป็นแบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ประเภท คือ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ตมี 4 ระดับ ประกอบด้วย ไม่เคยเลย มาก ปานกลาง และน้อย

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดของชลัช จงสีพันธ์(2527) และไชยพร ดัชนีจิตานนท์ (2536)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลไว้หลายท่านด้วยกันซึ่งแต่ละแนวคิดจะสอดคล้องกันโดยมีรายละเอียดของแนวคิดต่างๆ ดังนี้

1. แมคคอสกี้(McClosky.1968: 256-262) ได้เสนอว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลจะประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ (1)ปัจจัยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา ถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น (2)ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ ลักษณะบุคลิกภาพ ความต้องการ เป็นต้น (3)ตัวแปรทางด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น ระบบการเมือง เหตุการณ์บ้านเมือง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประเด็นทางการเมือง เป็นต้น

2. รอทและวิลสัน(Roth & ; Willson.1976: 159-160) ได้เสนอว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมีอยู่ 3 ประการ คือ (1)ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เจตคติ ความเชื่อ และลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคล เช่น ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) การรับรู้ในหน้าที่พลเมือง(civic duties) (2)ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง การติดต่อกับพรรคการเมือง เป็นต้น และ (3)ปัจจัยทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

3. มิลแบรธและโกเอล(Milbrath ; & Goel.1977: 24-132) ได้เสนอว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ 2 ประการ คือ (1)ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมือง ลักษณะบุคลิกภาพ ความรู้ และสถานภาพส่วนบุคคล ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคลนี้ถือเป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในส่วนของความโน้มเอียงทางการเมืองจะประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง(Civic Obligation) ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง(political efficacy) ความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจทางการเมือง(political trust and distrust) สำหรับลักษณะบุคลิกภาพ จะประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ของบุคคล เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะความเป็นมิตร ความก้าวร้าว เป็นต้น และสภาพส่วนบุคคลจะประกอบด้วยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลที่มีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ ด้านแรงจูงใจ ด้านทรัพยากรและด้านโอกาสอันเหมาะสมที่จะทำให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง (2)ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะของระบบสังคม และสภาพการณ์ทางการเมือง เช่น วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จะทำให้บุคคลได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง เช่น ขอบเขต ปทัสถาน และทางเลือกต่างๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังประกอบด้วย การได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการต่างๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน กลุ่มอาชีพ สื่อสารมวลชน เป็นต้น

จากแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ท่านต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ (1)ปัจจัยทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา ถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น (2)ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางจิตลักษณะของบุคคล เช่น ความโน้มเอียงทางการเมือง แรงจูงใจ ลักษณะบุคลิกภาพ ความต้องการ เจตคติ เป็นต้น ประกอบกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองของบุคคล (3)ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น วัฒนธรรมทางการเมือง การได้รับการถ่ายทอดทางสังคมจากตัวการต่างๆ ระบบการเมือง เหตุการณ์บ้านเมือง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง รวมถึงการติดต่อกับพรรคการเมือง

ปัจจัยทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง

ปัจจัยทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง(McClosky.1968: 256-262 ; Roth & ; Willson.1976: 159-160 ; Milbrath ; & Goel.1977: 24-132) โดยที่มิลแบรธและโกเอล(Milbrath ; & Goel.1977: 24-132) ได้ทำการศึกษาพบว่ากลุ่มประชาชนที่มีพฤติกรรมทางการเมืองสูงจะสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดังต่อไปนี้(1)มีการศึกษาดี โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา (2)เป็นชนชั้น

กลาง (3)เพศชาย (4)อายุมาก โดยเฉพาะวัยกลางคน (5)สมรสแล้ว (6)อยู่ในเมือง (7)อยู่ในถิ่นนั้นๆ นาน (8)เกี่ยวข้องกับผู้อื่นในสังคม (9)กลุ่มชนผิวขาว (10)เป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม นอกจากนี้ ได้มีผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

เพศกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล โดยที่เมื่อมีการศึกษาพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง ดังเช่นผลการศึกษาของมิลแบรธและโกเอล(Milbrath ; & Goel.1977: 116-118)ที่ทำการศึกษาพบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง จึงทำให้เพศชายมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตามเมื่อมีการศึกษา พบว่าตัวแปรเพศจะมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ประกอบกันด้วย เช่น ความเจริญก้าวหน้าของชุมชน โดยที่หากชุมชนนั้นพลเมืองฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีรายได้ระดับปานกลางและมีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง ตัวแปรเพศก็จะเป็นไม่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ถ้าเป็นชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับสูง เพศชายจะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง(Almond ; & Verba.1963: 177-178)

สำหรับผลการศึกษาในประเทศไทยก็พบผลที่สอดคล้องกัน คือ เมื่อมีการศึกษาพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง เช่น ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ(2547) ได้ทำการศึกษาพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ได้ทำการศึกษาพบว่าประชาชนชั้นกลางเพศชายมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง

อายุกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับอายุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น พบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลนั้นจะเพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยพบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะสูงสุดเมื่อบุคคลอยู่ในวัยกลางคน แต่จะค่อยๆ ลดลงเมื่อถึงวัยสูงอายุ(Milbrath ; & Goel.1977: 114) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของเวอร์บาและคิม (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ.2547: 123 ; อ้างอิงจาก Verba ; & Kim.1974)ที่พบว่าผู้ที่มีอายุน้อย จะมีความกระตือรือร้นและสนใจทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน และพบผลสอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งถวิลวดี บุรีกุลและคณะ(2547)ได้ทำการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง 30-60 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่าและสูงกว่า สำหรับธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ได้ทำการศึกษาพบว่า

อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกประเภท และพบว่าผู้ที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี หรือมีอายุตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไปจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนชั้นกลางกลุ่มอื่น

ระดับการศึกษา กับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ระดับการศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลเป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นปัจจัยทางด้านลักษณะทางชีวสังคมได้ดีปัจจัยหนึ่ง ทั้งนี้มีการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาดำ ทั้งนี้ระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับอาชีพและรายได้ของบุคคล ด้วยระดับการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล ส่งผลต่อความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมเจตคติ และพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล รวมถึงความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลด้วย โดยที่ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมีรายได้สูง ประกอบอาชีพในระดับสูง มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูง ทำให้มีความรู้ทางการเมืองมาก(Peterson.1991: 226) อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาดำกว่า(Milbrath ; & Goel.1977: 98-106) ด้วยเหตุนี้ระดับการศึกษาจึงมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาในประเทศไทยที่พบว่าระดับการศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังที่ผลการศึกษาของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541)พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางทุกประเภท ยกเว้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยมระดับสูงที่ไม่พบความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งที่พบว่ากลุ่มที่มีการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรีไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุด แต่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีกลับเป็นกลุ่มที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่ำสุด

อาชีพ กับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยทางด้านอาชีพมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยที่ผู้ที่มีการศึกษาพบว่าอาชีพระดับสูง(white-collar) จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน(blue-collar) (ชลัช จงสีพันธ์.2527: 26 ; อ้างอิงจาก Allardt ; & Brunn.1956 ; Alford ; & Scobel.1968) สำหรับการศึกษาในประเทศไทยนั้น ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541)พบว่า ประชาชนชั้นกลางที่ประกอบอาชีพประเภทวิชาชีพอิสระและนักปฎิรูปเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกประเภทและทุกระดับสูงสุด ยกเว้นเฉพาะการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้นที่กลุ่มประชาชนชั้นกลางที่ประกอบอาชีพประเภทวิชาชีพอิสระและนักปฎิรูปไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ส่วนถวิลวดี บุรีกุลและคณะ(2547) ได้ทำการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะแตกต่างกันตามอาชีพ โดยที่ประชาชนที่เป็นข้าราชการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจมีส่วนร่วม

ในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ในขณะที่ผู้ว่างงานหรือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะผู้ดู

รายได้กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีการศึกษาพบว่าบุคคลที่มีรายได้สูงจะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น(Milbrath ; & Goel.1977: 96-97) และพบผลที่สอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศไทยของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541)ที่พบว่ารายประชาชนชั้นกลางมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกประเภทและทุกระดับในทิศทางบวกยกเว้นเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยมระดับสูงเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์

จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยในต่างประเทศ กล่าวคือ พบว่าผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูงนั้นจะมีคุณลักษณะดังนี้ เป็นเพศชาย มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีการศึกษาสูง ประกอบอาชีพอิสระ นักปฏิรูปข้าราชการและเกษตรกร และเป็นผู้ที่มีรายได้สูง

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Political Socialization) โดยทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้พนักงานรัฐวิสาหกิจเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมืองตามลำดับดังนี้

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมือง

3.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมือง

การถ่ายทอดทางการเมือง(Political Socialization)เป็นกระบวนการในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทางด้านการเมืองให้กับบุคคลเพื่อให้เกิดการรับรู้และเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง(Political Orientations) เช่น ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจหรือ

ความไม่ไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง รวมถึงความผูกพันต่อพรรคการเมือง ฯลฯ โดยที่ความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้มีอิทธิพลสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 1-4) เนื่องจากหน้าที่และบทบาทหลักของพลเมืองในระบบการเมืองตามระบอบการปกครองนี้คือการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งอยู่ในฐานะสิ่งที่ป้อนเข้าสู่ตัวระบบ(input) เพื่อเรียกร้องสิ่งที่มีคุณค่าและให้การสนับสนุนแก่ระบบการเมือง เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยมีโครงสร้างที่เน้นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ฉะนั้นการสนับสนุนของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

ทั้งนี้ถ้าหากกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองสามารถสร้างและส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้ดีก็จะทำให้สมาชิกในระบบการเมืองมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนต่อระบบการเมืองอย่างพอเพียงซึ่งจะทำให้กระบวนการทางการเมืองดำเนินไปเป็นอย่างดีและทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงจากความชอบธรรมที่ได้รับจากการสนับสนุนจากประชาชน(พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ; และ สายทิพย์ สุคติพันธ์.2526: 13-14)

ความหมายของการถ่ายทอดทางการเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองในสาขาวิชารัฐศาสตร์ยุคปัจจุบันมีรากฐานการศึกษาที่สำคัญมาจากวิชาอื่นๆ เช่น มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม และสังคมวิทยา เป็นต้น โดยที่สาขาวิชาเหล่านี้มักให้ความหมายกว้างๆ ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลจะยอมรับเอากฎเกณฑ์มาตรฐานของสังคมที่ตัวเขาสังกัดอยู่ด้วยศักยภาพอันแตกต่างกันซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด (Eston; & Dennis.1969: 6 ; Renshon.1992:445 ; citing Pye.1968) ซึ่งนักรัฐศาสตร์ได้ให้นิยามการถ่ายทอดทางการเมืองไว้ดังนี้

นักรัฐศาสตร์ได้ให้นิยามความหมายของกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองไว้ในหลากหลายแง่มุมด้วยกันโดยที่อีสตันและเดนนิส(Eston; & Dennis.1969: 7) อธิบายว่ากระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง หมายถึง วิธีการที่สังคมส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งจะมีผลต่อความคงอยู่ของระบบการเมืองนั้นๆ นั้น ซึ่งสอดคล้องกับดอร์สัน พรวิทท์และดอร์สัน(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 1-2) ที่ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง หมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆทางการเมือง แนวคิด แนวปฏิบัติ และความโน้มเอียงทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง สำหรับอัลมอนด์และเพาเวลล์ (Allmond ; & Powell.1980:64) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่ากระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง คือ กระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน เป็นกระบวนการก่อตัวหรือส่งผ่านวัฒนธรรมทางการเมือง และช่วยผดุงวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมไว้ นอกจากนี้ รัช(Rush.1992: 96)มองว่ากระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้บุคคลรู้จักว่าตนอยู่ในระบบ การเมืองอันจะทำให้เกิดการรับรู้หรือ

มีปฏิภณการต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง กระบวนการนี้จะเกี่ยวข้องกับจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และยังเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของบุคลิกภาพและประสบการณ์ของบุคคลนั้นด้วย

กล่าวโดยสรุป กระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมืองและเรื่องราวต่างๆทางการเมือง ทั้งนี้กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกิดกับบุคคลตลอดช่วงชีวิต ซึ่งจะช่วยให้บุคคลและธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมหรือประเทศนั้นๆ

การถ่ายทอดทางการเมืองกับความเป็นอัตตาทางการเมือง

กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจะเป็นได้ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมพร้อมๆกัน สำหรับระดับบุคคลคือ การทำให้บุคคลได้เข้ามาซึ่งโลกทัศน์ทางการเมือง(political views) นั้นเอง ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดทางการเมืองก็คือ กระบวนการแห่งการพัฒนาซึ่งทำให้ประชาชนมีวุฒิภาวะทางการเมือง อันจะทำให้ประชาชนหรือบุคคลได้มาซึ่งความเชื่อ ความรู้สึก และข่าวสารที่ช่วยให้สามารถเข้าใจ สามารถประเมินค่า และสามารถมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโลกทางการเมืองรอบตัวได้ และโลกทัศน์ทางการเมืองของบุคคลคือส่วนหนึ่งของโลกทัศน์ของสังคมทั่วไป(general social views)นั่นเอง(สุรวุฒิ ปัดไธสง.2533: 36)

ดอร์สัน พรวิวิท และดอร์สัน(สุรวุฒิ ปัดไธสง.2533: 36 ; อ้างอิงจากDawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 17)ได้กล่าวว่า บุคคลทุกคนจะต้องมีความเป็นอัตตาทางการเมือง(political self) ซึ่งหมายถึงกระบวนการอันสลับซับซ้อนในการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งความโน้มเอียงทางการเมือง(political orientations)รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาททางการเมืองของเขาด้วย ดังนั้นกล่าวโดยสังเขปแล้วความเป็นอัตตาทางการเมืองก็คือการรวบรวมไว้ซึ่งการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล ซึ่งมีด(Mead.1934: 135)ได้กล่าวว่า ความเป็นอัตตาเป็นสิ่งที่มีการพัฒนาขึ้น มิใช่เป็นสิ่งที่บุคคลมีมาแต่กำเนิดแต่เกิดขึ้นในบุคคล โดยเป็นผลมาจากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับกระบวนการอันเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ทางสังคม หรือกับบุคคลอื่นๆในกระบวนการทางสังคมนั้น กล่าวสรุปได้ว่า กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองทำให้เกิดความเป็นอัตตาทางการเมืองขึ้นมา ซึ่งความเป็นอัตตาทางการเมืองนี้ประกอบด้วย ความรู้สึกชาตินิยม ความรู้สึกรักชาติ รักเผ่าพันธุ์ การสังกัดตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่ม การมีเจตคติหรือการประเมินค่าที่มีต่อประเด็นทางการเมือง ความรู้สึกเกี่ยวกับโครงสร้างและขั้นตอนของระบบการเมือง การมองภาพตนเองในเรื่องสิทธิทางการเมือง และการพิจารณาสถานะทางการเมืองของตนเอง

การดำเนินการของกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง

ดอร์สัน พรวิวิทและดอร์สัน(สุรวุฒิ ปัดไธสง.2533: 36 ; อ้างอิงจาก Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 93-113)ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองมีหลักการ

เช่นเดียวกับการเรียนเรียนรู้ทางสังคม(social learning)ด้านอื่นๆ นั่นคือ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับกระบวนการจิตวิทยาและสังคม อันเกิดเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันหรือเมื่อบุคคลกระทำในสิ่งที่เป็นการตอบสนองต่อสัญลักษณ์และสถาบันทางสังคม โดยกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจะเกิดขึ้นและดำเนินไปเมื่อบุคคลเข้าไปมีความสัมพันธ์กับสังคม และผลของความสัมพันธ์นี้จะนำไปสู่โลกการเมือง ประสบการณ์ของบุคคลจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติทางการเมือง อันเป็นกระบวนการหล่อหลอมให้บุคคลเข้ากับสังคมได้อย่างสอดคล้องกัน การดำเนินไปของกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจะประกอบด้วย 2 ประการ คือ ปัจเจกบุคคลและตัวการ(agent)ทางสังคม

ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมเป็นปัจจัยเสริมสร้างให้บุคคลมีลักษณะทางการเมืองต่างกันออกไป เช่น การมีความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลหนึ่งๆ อาจแตกต่างไปจากอีกคนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากข่าวสารหรือสาระเกี่ยวกับการเมืองทั้งทางตรงทางอ้อมที่บุคคลได้รับหรือประสบมา การถ่ายทอดทางการเมืองนี้จะดำเนินไปเรื่อยๆ ตามประสบการณ์ของบุคคลและสังคมเป็นกระบวนการที่ดำเนินตลอดชีวิตและมีพัฒนาการตลอดไป(life long and developmental) นั่นคือบุคคลมีการเรียนรู้ทางการเมืองซึ่งสะสมไปตลอดช่วงอายุตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา

ประเภทของการถ่ายทอดทางการเมือง

ประเภทของการถ่ายทอดทางการเมืองนั้นดอร์สัน พรูวิทท์และดอร์สัน(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 93-113) ได้แบ่งการถ่ายทอดทางการเมืองออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. การถ่ายทอดทางการเมืองโดยตรง (Direct Learning) เป็นการเรียนรู้เรื่องราวทางการเมืองโดยตรงด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1.1 การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ(Imitation) เป็นวิธีการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เช่น ค่านิยม พฤติกรรม ทักษะ ความคาดหวัง และเจตคติ ฯลฯ ด้วยการได้เห็นหรือได้ยินจากบิดามารดาโดยผ่านการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในครอบครัว อันทำให้บุคคลเกิดการจดจำสิ่งที่ได้เห็นและได้ยินเหล่านั้นไว้เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติของตนเองโดยไม่รู้ตัว ดังเช่นมีการศึกษาพบว่าบุคคลมักจะมีแนวคิดอุดมการณ์ ความชื่นชอบ และพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับบิดามารดา เช่น ถ้าบิดามารดามีความชื่นชอบหรือรู้สึกผูกพันกับพรรคการเมืองใดบุคคลมักจะชอบและผูกพันกับพรรคการเมืองนั้นตามบิดามารดาด้วย ฯลฯ (Dawson ; Prewitt ; & Dawson .1977: 102 ; citing Almond & Verba) ซึ่งในช่วงวัยเด็กบุคคลจะทำการสังเกต จดจำ และเลียนแบบพฤติกรรมของบิดามารดาหรือบุคคลที่ใกล้ชิด ในครอบครัว เช่น พี่ ป้า น้า อา ฯลฯ และจะส่งผลต่อความโน้มเอียงและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลไปตลอดช่วงชีวิต

1.2 การเรียนรู้จากการคาดหวัง(Anticipatory Political Socialization) เป็นการเรียนรู้จากการคาดหวังหรือเฝ้ามองจากบุคคลนั้น เคยพบเห็นและเกิดความชอบและ

เช่น เด็กที่พบเห็นตำรวจจับผู้ร้ายอาจจะมีภาพพจน์ที่ดีต่อตำรวจและมีการคาดหวังว่าเมื่อโตขึ้นอยากจะเป็นตำรวจเช่นเดียวกัน ดังนั้นการคาดหวังนี้จะเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก

1.3 การเรียนรู้โดยการศึกษาทางการเมือง(Political Education) เป็นการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงของบุคคล โดยได้รับการเรียนการสอน และการปลูกฝังโดยตรง ซึ่งจะมีการกำหนดหลักสูตรวิชาที่เรียน มีการเรียนการสอนที่ชัดเจน มีระยะเวลาที่แน่นอน เกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองในสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย และการเรียนรู้ผ่านทางองค์การของรัฐและสื่อมวลชนเพื่อให้บุคคลเกิดความรู้ ความโน้มเอียง ความเชื่อ เจตคติ ตลอดจนค่านิยมต่างๆในทางการเมืองในรูปแบบที่รัฐต้องการ

1.4 การเรียนรู้จากประสบการณ์(Experience)ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตัวเอง เช่น การไปฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเดินขบวนประท้วง การเข้าร่วมชมรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในมหาวิทยาลัย เช่น การเลือกตั้งประธานนักเรียนหรือประธานนักศึกษา ฯลฯ

สรุปได้ว่าการถ่ายทอดทางการเมืองโดยตรงนี้จะับกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองโดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และองค์การอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ(Imitation) การเรียนรู้จากการคาดหวัง(Anticipatory Political Socialization) การเรียนรู้โดยการศึกษาทางการเมือง(Political Education) และการเรียนรู้จากประสบการณ์(Experience) จนทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ ทางการเมืองขึ้น อันเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

2. การถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อม(Indirect Learning) เป็นการเรียนรู้ทางการเมืองโดยไม่ได้ตั้งใจ(Unintentional learning) ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

2.1 วิธีการฝึกหัด(Apprenticeship) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองจากการมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่กิจกรรมทางการเมือง และ ในสถาบันหรือองค์การอื่นๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการเมือง เช่น ภายในครอบครัว สถาบันการศึกษา และที่ทำงาน ฯลฯ ซึ่งการฝึกหัดนี้จะส่งผลให้บุคคลได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการและกลวิธีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ทั้งนี้มีการศึกษาพบว่าทักษะและประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ทางการเมืองจากครอบครัว และโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในวัยเด็กด้วยวิธีการนี้ไม่ได้ส่งผลต่อบุคคลเฉพาะในวัยเด็กเท่านั้นแต่จะส่งผลต่อบุคคลไปตลอดช่วงชีวิต เพราะการฝึกหัดจะทำให้เกิดทักษะ นิสัย และพฤติกรรมการปฏิบัติพฤติกรรมทางการเมืองในอนาคตต่อไป

อัลมอนต์และเวอร์บาร์(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 102 ; citing Almond & ; Verba) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อม ในกลุ่มตัวอย่างจาก 5 ประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ของบุคคลในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในครอบครัว สถาบันการศึกษา และที่ทำงาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง นอกจากนี้อัลมอนต์และเวอร์บาร์ยังพบว่าบุคคลที่รายงานว่าได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งในครอบครัว สถาบันการศึกษาและที่ทำงานจะส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่รายงานว่ามีส่วนร่วมในที่ใดที่หนึ่งเพียงที่เดียวหรือสองที่ โดยพบว่าการมีโอกาสมีส่วนร่วมในครอบครัวตั้งแต่ในวัยเด็กจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคตของบุคคลมากที่สุด ทั้งนี้อัลมอนต์และเวอร์บาร์ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว สถาบันการศึกษา และที่ทำงานนั้นจะส่งผลทำให้บุคคลเกิดค่านิยมประชาธิปไตย และทำให้บุคคลเกิดประสบการณ์ในการมีส่วนร่วม และพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว และสถาบันการศึกษาจะส่งผลต่อเนื่องไปในวัยผู้ใหญ่ด้วยเนื่องจากประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมจะทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่ามีความสามารถและมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีความสามารถและมีประสิทธิภาพทางการเมืองได้

2.2 การสรุปอ้างอิง(Generalization) เป็นวิธีการที่ต่อเนื่องจากวิธีการเรียนรู้โดยการฝึกหัด กล่าวคือเมื่อบุคคลได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัว สถาบันการศึกษา และที่ทำงานแล้วจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความรู้สึกสำคัญที่จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีความสามารถและมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่อไป

สรุปได้ว่าการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อมนี้จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง โดยผ่านการฝึกหัด(Apprenticeship) และการสรุปอ้างอิง(Generalization) จากประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองและไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันหรือองค์การทางการเมือง จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและมีประสิทธิภาพแล้วจึงสรุปอ้างอิงความรู้สึกเหล่านั้นไปสู่ความรู้สึกมีความสามารถและมีประสิทธิภาพทางการเมืองซึ่งเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่สำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป กล่าวได้ว่าสถาบันหรือองค์การที่มีความสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อมนี้ได้แก่ครอบครัว สถาบันการศึกษา รวมถึงที่ทำงานของบุคคลนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะครอบครัวและสถาบันการศึกษาจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้บุคคลเกิดความรู้สึกดังกล่าวและจะส่งผลต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

ขั้นตอนในการถ่ายทอดทางการเมือง

ดอร์สันและพรีวิทท์ (Dawson & ; Prewitt.1969: 28) ได้อธิบายขั้นตอนของการถ่ายทอดทางการเมืองโดยแยกไว้ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ขั้นตอนที่ 1 ขั้นความสามารถในการกำหนดระบุและความผูกพันทางความรู้สึกกับสัญลักษณ์ทางการเมืองและชุมชนทางการเมือง(basic identification and emotional ties) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการถ่ายทอดความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล เช่น รู้สึกผูกพันต่อชาติและชุมชนทางการเมือง ในลักษณะของความจงรักภักดีและความเชื่อฟังต่ออำนาจทางการเมืองและในเวลาต่อมาจะพัฒนาเป็นความผูกพัน(attachment) กับสัญลักษณ์ทางการเมืองที่สำคัญๆ อย่างไรก็ตามลักษณะความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้ยังมีความคลุมเครือและเป็นความรู้สึกทางอารมณ์มากกว่าที่จะเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองทางด้านความรู้ อันเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และการใช้เหตุผล

ลักษณะดังกล่าวนี้นับเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองเบื้องต้นของเด็กในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับการแบ่งคนออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามภาษา สัญชาติ เชื้อชาติชนชั้นทางสังคม รวมถึงสามารถระบุได้ว่าตนสังกัดอยู่ในกลุ่มใด รวมทั้งสามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองที่จะมีต่อบุคคลต่าง ๆ ตามกลุ่มหรือประเภทที่บุคคลนั้นอยู่

2. ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเกิดความโน้มเอียง(orientation) เป็นขั้นตอนที่เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่าชาติคืออะไร ชุมชนทางการเมืองคืออะไรและรู้ว่าสามารถจะคาดหวังอะไรจากระบบการเมืองได้บ้าง ในขั้นตอนนี้บุคคลจะสามารถพัฒนาความสามารถในการกำหนดระบุความผูกพันในขั้นต้น โดยจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรอบรู้เกี่ยวกับการเมืองได้มากขึ้นและบุคคลจะได้เรียนรู้พร้อมกับทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างต่างๆ ของระบบการเมืองว่าเป็นอย่างไร และเขาจะสามารถมีบทบาทอยู่ในส่วนใด ในขั้นตอนนี้การผูกพันกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มต่างๆ จะเป็นเพราะการเกิดความเชื่อมั่นในอุดมการณ์หรือนโยบายมากกว่าที่จะเป็นเพียงความรู้สึกชอบใจต่อบุคคลหรือสัญลักษณ์เพียงผิวเผินเท่านั้น กล่าวคือในขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่บุคคลจะมีความรู้เกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแวดวงที่กว้างและลึกซึ้งมากขึ้นกว่าขั้นตอนแรก

3. ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเกิดเจตคติและความนึกคิดที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจนต่อกิจกรรมทางการเมืองและนโยบายทางการเมืองต่างๆ ในขั้นนี้ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องจากการได้รับความรู้และประสบการณ์ในสองขั้นตอนที่ผ่านมา ซึ่งการได้รับประสบการณ์จากเหตุการณ์ต่างๆทางการเมืองในอดีตเหล่านั้นจะสะสมเพิ่มพูนจนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นบุคลิกภาพทางการเมืองที่เฉพาะเจาะจงของบุคคลและก่อให้เกิดวุฒิภาวะในการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล

การถ่ายทอดทางการเมืองในช่วงวัยต่าง ๆ ของบุคคล

การเรียนรู้ทางการเมืองได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่วัยเด็กและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตราบเท่าที่บุคคลยังมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันในสังคม ซึ่งกล่าวได้ว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ทางการเมืองได้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามบุคคลนั้นมีการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้ทางการเมืองตามลักษณะของการเข้าใจและมีพฤติกรรมทางการเมืองตามนั้นดอร์สัน ฟรีวิทท์ และดอร์สัน(สุรวุฒิ บัดโธสง.2533: 31-35 ; อ้างอิงจาก Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 50) ได้ให้รายละเอียดของการถ่ายทอดทางการเมืองในช่วงวัยต่างๆ ไว้ดังนี้

1. วัยเด็กตอนต้น(early childhood) อายุ 5-9 ปี
2. วัยเด็กตอนปลาย(late childhood) อายุ 9-13 ปี
3. วัยรุ่น(adolescence) อายุ 13-17 ปี
4. วัยผู้ใหญ่(adult) อายุ 18 ปี ขึ้นไป

สาระสำคัญเกี่ยวกับการเมืองที่บุคคลสามารถเรียนรู้ที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดตลอดช่วงวัยต่างๆ อย่างมีความสอดคล้องกับพัฒนาการจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ด้านการเมืองมีดังนี้

1. วัยเด็กตอนต้น(early childhood) อายุ 5-9 ปี ในช่วงวัยนี้บุคคลสามารถเรียนรู้ทางการเมืองได้ในรูปของสัญลักษณ์ เช่น สามารถบอกได้ว่าธงชาติใดเป็นของชาติตนได้จากการถ่ายทอดทางวิทยุ โทรทัศน์ และการแสดงสินค้านานาชาติ และยังสามารถบอกได้อีกถึง 30 ประเทศ การเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นช่วงแรกที่เกิดความรู้สึกทางการเมือง และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมาก ในด้านการระบุตัวตนเองสังกัดพรรคการเมืองใด ซึ่งเป็นขั้นของการสามารถระบุวัตถุทางการเมือง(political object)นั้น เด็กที่อยู่ในช่วงวัยเด็กตอนต้นนี้สามารถบอกได้ว่าตนเองอยู่พรรคการเมืองใด แต่การความเข้าใจทางการเมืองของเด็กในช่วงวัยนี้ยังไม่ลึกซึ้งนัก เด็กมีความเข้าใจทางการเมืองอย่างไม่แน่ชัดว่าคืออะไร เด็กไม่สามารถบอกเหตุผลได้ว่าทำไมถึงเลือกสังกัดพรรคการเมืองนั้น ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้สามารถจดจำรูปแบบของสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องเป็นเหตุเป็นผล

2. วัยเด็กตอนปลาย(late childhood) อายุ 9-13 ปี

เมื่อย่างเข้าสู่วัยเด็กตอนปลาย เด็กจะมีความคิดและความเข้าใจทางการเมืองในลักษณะคล้ายๆ ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นก้าวที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้ทางการเมือง โดยเฉพาะเด็กอายุ 10-11 ปี เริ่มมีความเข้าใจทางการเมืองในลักษณะนามธรรม มีความคิดที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบมากขึ้น เด็กสามารถแยกแยะบทบาททางการเมืองของบุคคลได้ มีความรู้เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น และความเข้าใจต่อการเมืองของเด็กในช่วงนี้เป็นก้าวกระโดดที่สำคัญที่สุด

3. วัยรุ่น(adolescence) อายุ 13-17 ปี

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการโดยทั่วๆ ไปทั้งในด้านกายภาพและจิตภาพและทางสังคม การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการอิสระจากครอบครัว จะมีสัมพันธภาพกับครอบครัวน้อยลง แต่จะมีสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ในเช่นนี้จะไม่ได้จากครอบครัว เพราะความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนจะเป็นความสัมพันธ์แนบแน่น ส่วนในครอบครัว จะมีความสัมพันธ์แบบเบี่ยงเบนสู่ล่างอันมีพ่อแม่อยู่ในฐานสูงกว่าลูก ซึ่งแบบแผนการเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนอเมริกันมีดังต่อไปนี้

3.1 การเรียนรู้ทางการเมืองเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กและดำเนินต่อไปตลอด

3.2 ความแตกต่างของการเรียนรู้ทางการเมืองเกิดขึ้นจากความแตกต่างของวัย เช่น วัยเด็ก และวัยผู้ใหญ่ ย่อมมีการเรียนรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกัน

3.3 ลักษณะและความผูกพันพื้นฐานเป็นองค์ประกอบของอัตราทางการเมือง อันเป็นสิ่งที่ได้รับมาเป็นสิ่งแรก

3.4 ความโน้มเอียงของอำนาจทางการเมือง ดูเหมือนจะเป็นบวกในวัยต้นและจะลดลงเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น

3.5 ความคิดเบื้องต้นของรัฐบาลและการเมือง มีลักษณะเป็นส่วนบุคคลสูงคือการเข้าใจการเมืองจะเข้าใจอยู่ในรูปของตัวบุคคล เช่น การรู้จักประธานาธิบดีว่าเป็นใคร ในวัยเด็กและเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นจึงเข้าใจประธานาธิบดีในรูปของสาระของตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมได้

3.6 ความโน้มเอียงต่อความรู้สึกชอบต่อวัตถุการเมือง ดูเหมือนจะได้มาก่อน ข่าวสารหรือความรู้ กล่าวคือบุคคลหนึ่งๆ มีความรู้สึกต่อชาติหรือประธานาธิบดีก่อนที่จะเข้าใจว่าสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นเป็นอย่างไร มีความหมายอย่างไร

3.7 ช่วงวัยเด็กตอนปลาย เด็กได้รับข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับโลกทางการเมือง พวกเขาเริ่มสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างบทบาททางการเมืองและข่าวสารที่ได้มาเพื่อที่จะเข้าใจโลกทางการเมืองจริงๆ ได้

3.8 ช่วงวัยรุ่นบุคคลจะเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์การเมืองในลักษณะนามธรรมได้ และมีความสนใจการเมืองเพิ่มมากขึ้น

3.9 เพราะแบบของการเรียนรู้ทางการเมืองแตกต่างกัน เกิดขึ้น ณ เวลาที่แตกต่างกันของบุคคลก่อนวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นการยากที่จะกำหนดลงไปว่าจุดใดเป็นเวลาสำคัญที่สุดและถ้าถามว่าบุคคลมีความเข้าใจการเมืองจนผู้มีวุฒิภาวะทางการเมืองในช่วงเวลาใดแล้วคงตอบได้หยابๆ ว่าอยู่ในช่วงอายุ 11-15 ปี

3.10 การเรียนรู้ทางการเมืองดูเหมือนว่าสอดคล้องกับการเรียนรู้ทางสังคมอื่นๆ นั่นคือ ลักษณะทางการเมืองเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับลักษณะทางสังคมอื่นๆ พัฒนาการ

ทางความคิดทางการเมืองของบุคคลเกิดขึ้นจากความสามารถของบุคคลในการที่เกิดความคิดอย่างนามธรรม ซึ่งเป็นการเข้าใจสังคมที่มีความสัมพันธ์กันทางการเมือง

3.11 ในตอนสุดท้ายของวัยก่อนผู้ใหญ่ อุดมทางการเมืองได้รับการพัฒนาอย่างดี

4. วัยผู้ใหญ่(adult) อายุ 18 ปี ขึ้นไป

วัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานที่สั่งสมมาตั้งแต่วัยเด็กการถ่ายทอดทางการเมืองตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นเป็นการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองในวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นวัยต่อมา กล่าวอีกทางหนึ่งได้ว่าการถ่ายทอดทางการเมืองของวัยผู้ใหญ่มีพื้นฐานมาจากการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองในวัยเด็ก ซึ่งมีการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างเป็นขั้นตอนตลอดมา

อย่างไรก็ตามความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลในวัยผู้ใหญ่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน โดยมีเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงดังนี้

4.1 ระดับเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือเหตุการณ์ทางการเมืองที่สามารถเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะทัศนภาพของบุคคลในวัยผู้ใหญ่ได้รับอิทธิพลจากโลกแห่งความเป็นจริง ถ้าหากว่าเหตุการณ์ทางการเมืองนั้นๆ มีความสำคัญมากเพียงพอก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แม้ว่าถูกขัดขวางจากความโน้มเอียงพื้นฐานที่มีอยู่เดิมก็ตาม

4.2 เหตุการณ์หรือขบวนการที่มีผลกระทบต่อกลุ่ม โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับกว้าง ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนแทบทุกส่วนของสังคมจะทำให้ทัศนภาพทางการเมืองของผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงไปได้ หรือแม้แต่บางครั้งถ้าหากเหตุการณ์ทางการเมืองมีผลกระทบต่อกลุ่มก็อาจมีผลกระทบจนทำให้ทัศนภาพทางการเมืองเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

ตัวการในกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง

ในกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีตัวการ(Agent) หรือสถาบันทางสังคมเป็นผู้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดหรือพัฒนาการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกในสังคม ซึ่งสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดมานั้นจะส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองที่สำคัญ อันได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะทางการเมือง(political self) ของบุคคลขึ้น โดยลักษณะเฉพาะทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้ จะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเป็นอย่างมาก (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) ทั้งนี้ตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองหรือตัวการในการเสริมสร้างและปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล ประกอบด้วย ครอบครัว สถาบัน การศึกษา ที่ทำงาน หรือกลุ่มอาชีพ ชุมชน สื่อมวลชน และพรรคการเมือง ฯลฯ

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะอิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมือง 4 ตัวการ คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และ

สื่อมวลชน เนื่องจากตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองทั้ง 4 ตัวการดังกล่าวมีอิทธิพลสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผลจากการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการในการถ่ายทอดทั้ง 4 ตัวการจะส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมืองขึ้น

ทั้งนี้ในการศึกษาอิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมือง 4 ตัวการดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองที่บุคคลได้รับจากตัวการเหล่านั้น โดยเน้นไปที่รูปแบบและวิธีการถ่ายทอดทางการเมืองทั้งทางตรง(Direct Learning) และทางอ้อม(Indirect Learning) โดยในการกำหนดตัวแปรสังเกตนั้นจะกำหนดจากตัวแปรที่สะท้อนถึงรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดทางการเมืองที่ได้รับจากตัวการเหล่านั้น โดยพิจารณาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องที่สนับสนุนว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมือง เพื่อให้ทราบผลอย่างชัดเจนว่ารูปแบบและวิธีการถ่ายทอดทางการเมืองทางตรง(Direct Learning) และทางอ้อม(Indirect Learning) ที่บุคคลได้รับจากตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองทั้ง 4 ตัวการนั้น มีความสำคัญอย่างไร และมากน้อยเพียงใด อันจะทำให้เกิดองค์ความรู้สำคัญที่จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลตามลำดับ ดังนี้

1. การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักและสถาบันแรกที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม จาก คนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ในกรณีการถ่ายทอดทางการเมืองก็เช่นเดียวกันครอบครัวเป็นสถาบันแรกสุดที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้แก่สมาชิกและมีบทบาทสำคัญที่สุด (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977 ; Hyman.1972: 51-52)

ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคล โดยในกระบวนการนี้บิดามารดาจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญที่สุดในการถ่ายทอดไปยังบุตรและจะมีอิทธิพลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะยาวนาน บทบาทของครอบครัวนี้อาจจะทำโดยบิดามารดา สอนกัน หรือสอนกับเด็กในเรื่องการเมือง เช่น การกล่าวแนะนำ เสนอแนะ หรือห้ามปราม ในกิจกรรมอันเป็นประเด็นทางการเมือง รวมถึงการพูดคุย ถกเถียงปัญหาทางการเมืองของบิดามารดาจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้นได้ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้ทางการเมืองในครอบครัว

จะส่งผลต่อการกำหนดคุณลักษณะทางการเมืองของบุคคลในอนาคต(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977 ; Almond ; & Verba.1965: 58) ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวนั้นมีดังต่อไปนี้

1. เจตคติทางการเมืองของบิดามารดา เช่น การชอบพรรคการเมือง ได้มีการศึกษาพบว่าบิดามารดาสังกัดพรรคการเมืองใด บุตรมักจะชอบพรรคการเมืองนั้นตามบิดามารดาไปด้วย ซึ่งการที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าบิดามารดาเป็นผู้ชี้ชวน แนะนำ สั่งสอนในประเด็นต่างๆทางการเมืองแก่บุตรเสมอ ซึ่งการแสดงจุดยืนทางการเมืองของบิดามารดาเช่นนี้ ทำให้บุตรเห็นจุดยืนและในที่สุดบุตรก็จะมีจุดยืนทางการเมืองเช่นเดียวกับบิดามารดา

2. ความเห็นพ้องต้องกันของบิดามารดา เป็นประเด็นที่มีผลต่อการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวเป็นอย่างมาก คือถ้าบิดามารดามีความคิดเห็นทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และได้แสดงให้บุตรเห็นด้วยจะทำให้กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวมีประสิทธิภาพมาก ในทางตรงกันข้ามหากบิดามารดามีความขัดแย้งกันในประเด็นทางการเมืองการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวก็จะไร้ประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่บุตรจะสะท้อนความโน้มเอียงทางการเมืองของบิดามารดาออกมา ถ้าหากบิดามารดามีความคิดเห็นขัดแย้งกันในประเด็นทางการเมืองก็จะทำให้บุตรไม่มีความโน้มเอียงทางการเมืองตามบิดามารดาได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ถ้าบิดามารดามีความสัมพันธ์ที่ดีของบิดามารดาจะเป็นสายใยอันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการกล่อมเกล่าทางการเมืองเป็นอันมาก กล่าวคือความคิดทางการเมืองจะถูกถ่ายทอดไปยังบุตรได้ดีถ้าบิดามารดามีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและเป็นไปในทางบวก(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977)

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยของนักรัฐศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อบุคคลเกิดจากวิธีการถ่ายทอดทางการเมือง 2 วิธี คือ (1) วิธีการถ่ายทอดทางการเมืองโดยตรง คือ การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว และ (2)วิธีการถ่ายทอดทางการเมืองทางอ้อม คือ การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการต่างๆ ดังนี้

1.1 การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว

การสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวจัดเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) ซึ่งเป็นแบบแผนการสื่อสารดั้งเดิมภายในสังคมมนุษย์ ก่อนที่จะมีระบบการสื่อสารมวลชน การสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวเป็นระบบการสื่อสารง่าย ๆ โดยการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยปากเปล่า ทั้งนี้ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการสื่อสารมวลชนจะมีบทบาทสำคัญแต่ก็ยังคงเป็นที่ยอมรับว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลยังมีความสำคัญและมีบทบาทแฝงอยู่ในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมใหม่หรือสังคมที่กำลังพัฒนาเพียงแต่จะมีอิทธิพลในระดับต่างกันเท่านั้น

การสื่อสารทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่แพร่หลายทั่วไปในระบบการเมือง โดยเฉพาะในกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองซึ่งกระบวนการนี้จะดำเนินไปโดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือ เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ กลุ่มเพื่อน ฯลฯ จะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมือง โดยใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการชี้แนะ อบรมสั่งสอน ถ่ายทอด ให้ความรู้ทางการเมืองกับบุคคล เป็นต้น (Almond ; & Coleman.1960: 45-52)

สรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว หมายถึง การสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ได้แก่ ข่าวสารทางการเมืองประจำวัน ความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมืองต่างๆ ระหว่างบิดามารดาหรือสมาชิกในครอบครัวที่จะส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองที่จะทำให้บุคคลจะรับเอาวัฒนธรรมทางการเมืองและเรื่องราวต่างๆ ทางการเมืองจากบิดามารดาหรือสมาชิกคนอื่นๆ ของครอบครัว(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) โดยครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นผู้แสดงบทบาทในการสร้างและก่อให้เกิดบุคลิกภาพ และคุณลักษณะทางการเมืองเฉพาะตัวของบุคคลอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร กล่าวคือ เมื่อบิดามารดามีการสื่อสาร พูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง สังคม ประเทศ หรือโลกว่าปัญหา หรือพฤติกรรมอะไรยอมรับ ไม่ยอมรับ เมื่อเด็กได้ยินสาระเหล่านั้นก็จะถูกซึมซับเข้าไป(สุรวุฒิ ปัดไธสง.2542: 5-6 ; อ้างอิงจาก Elkin.1960) ซึ่งมีผลการศึกษาพบว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ทางการเมืองโดยวิธีการเลียนแบบจากการได้เห็นและได้ยินจากการสื่อสารพูดคุยของบิดามารดา เนื่องจากสถาบันครอบครัวมีความใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุดทำให้บุคคลสามารถซึมซับเอาเรื่องราวทางการเมืองจากบิดามารดาไว้โดยไม่รู้ตัวและไม่ได้ตั้งใจจึงเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้น(Lane.1972: 63-64) ทั้งนี้นักรัฐศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่าในครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์โดยการสื่อสารพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองจะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองขึ้น(Peterson.1990: 161 ; Almond & Verba.1965: 58)

นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวมีบทบาทในการก่อรูปเจตคติทางการเมืองในอนาคตของเด็กด้วย โดยเริ่มจากการสร้างความรู้สึกกำหนดระบุหรือการนิยามตนเอง (Identification)และบุคคลอื่นๆ เข้ากับกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มภาษา ชนชั้นทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ รวมทั้งสร้างให้เกิดการยอมรับต่อค่านิยมต่างๆ ตลอดจนกำหนดแนวทางในความคาดหวังด้านอาชีพและเศรษฐกิจด้วย(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) และถึงแม้ว่าครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดข้อคิดทางการเมืองของบุคคลน้อยเพียงเล็กน้อยแต่ครอบครัวเป็นตัวการหลักในการให้ข้อมูลกับบุคคลเพื่อ การสร้างความผูกพันทางการเมือง โดยเฉพาะความผูกพันต่อพรรคการเมือง(Blank.1980:245 ; citing Tomey ;& Hess.1967) และอิทธิพลดังกล่าว

ไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลในช่วงวัยเด็กเท่านั้นแต่จะส่งผลกระทบต่อเนื่องตลอดชีวิตเลยทีเดียว(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977 ; McCrosky ; & Dahgren.1959: 757)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวที่ทำการศึกษาในต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในต่างประเทศนั้น เดวิส(Davis.2005: abstract) ที่ได้ทำการศึกษาเหตุจูงใจและแรงจูงใจ : บริบทของสังคม ความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวแอฟริกันและชาวอเมริกันด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) พบว่าบริบทของสังคมมีอิทธิพลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง โดยพบว่าการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองให้กับบุคคลในช่วงวัยเด็กและจะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับเมรี (Marie.1995: abstract) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องของค่านิยมทางการเมืองระหว่างบิดามารดากับบุตร โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 387 คน ในแคลิฟอร์เนียและแวนคูเวอร์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจากบิดามารดามาสู่บุตรเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน โดยการสื่อสารทางการเมืองระหว่างบิดามารดาจะมีอิทธิพลสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุตรในช่วงวัยเด็ก และพบว่าความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของบุตรจะมีความสอดคล้องกับบิดามารดา

ในส่วนของเนลสัน(Nelson.2004: abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 16-18 ปี โดยเป็นชายจำนวน 289 คน และเป็นหญิงจำนวน 177 คน ในมอนทานา พบว่าความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองจะถูกถ่ายทอดและส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง และตัวการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดคือ ครอบครัวและจะมีอิทธิพลกับบุคคลไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับผลการศึกษาของจิงนิงและไนมี(Peterson.1990: 155 ; citing Jinnings ; & Niemi.1968,1974) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการส่งผ่านค่านิยมทางการเมืองจากบิดามารดาไปสู่บุตร ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบิดามารดามีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดความโน้มเอียงทางการเมืองไปยังบุตร ทั้งนี้บิดามารดาและบุตรจะมีความโน้มเอียงทางการเมืองสอดคล้องกัน เนื่องจากการสื่อสารทางการเมืองระหว่างบิดามารดาจะทำให้เกิดความสอดคล้องในเรื่องความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจทางการเมืองระหว่างบิดามารดากับบุตรและพบว่าความสอดคล้องในเรื่องนี้จะมีอย่างมากในช่วงที่บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษา(Jennings ; & Neimi.1968) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบผลการส่งผ่านความโน้มเอียง

ทางการเมืองจากบิดามารดาไปสู่บุตรระหว่างชาวยุโรปและชาวอเมริกัน ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า บิดามารดามีอิทธิพลในการส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุตร และจากผลการเปรียบเทียบพบว่าบิดามารดาในยุโรปสามารถส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ได้แก่ อุดมการณ์ทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองไปยังบุตรได้มากกว่าบิดามารดาชาวอเมริกัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ที่ได้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ(Peterson.1990: 156 ; citing Jinnings ; Allerbeck ; & Rosenmayr.1979 ; Jinnings ; & Rosenmayr.1979)

ในส่วนของเบเกอร์(Peterson.1990: 161 ; Baker.1973) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และการถ่ายทอดทางการเมืองในเยอรมัน พบว่าการสื่อสารทางการเมืองระหว่างบิดามารดาจะทำให้บุตรเกิดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การศึกษาพบว่าการสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลแล้วยังพบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อ ความผูกพัน ความสนใจ ความนิยมชมชอบ และการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกพรรคการเมืองต่างๆ อีกด้วย ดังเช่น มีผลการวิจัยพบว่าถ้าครอบครัวคือบิดามารดามีความสนใจพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งบุตรก็มักจะมีแนวโน้มที่จะสนใจพรรคการเมืองพรรคนั้นตามบิดามารดาไปด้วย(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) เช่น เว็นตูรา(Ventura.2001: abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่องการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระบบการเมืองแบบหลายพรรคในอิสราเอล พบว่า กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวจะทำให้เด็กเก็บจำจนกลายเป็นนิสัยจากการได้รับคำแนะนำและสั่งสอนจากบิดามารดา โดยเฉพาะคำแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมือง จะทำให้เด็กเกิดความผูกพันต่อพรรคการเมือง เช่นเดียวกับการศึกษาลาแพลนท์(LaPlant.1998: abstract) ในเรื่องการเรียนรู้ทางการเมือง ช่วงวัยหนุ่มสาวในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนจำนวน 942 คน ผลการศึกษาพบว่า การสนทนาเรื่องการเมืองในครอบครัวจะส่งผลให้นักเรียนมีความผูกพันต่อพรรคการเมืองเพิ่มขึ้น โดยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวที่มีการสนทนาเรื่องการเมืองมากจะมีความผูกพันต่อพรรคการเมืองมากกว่ากลุ่มที่ครอบครัวมีการสนทนาเรื่องการเมืองต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จินนิงส์และไนมี(Jennings ; & Neimi.1968) ที่ได้รายงานว่า การสนทนา ระหว่างบิดามารดาจะเพิ่มความสอดคล้องในเรื่องความผูกพันต่อพรรคการเมืองระหว่างบิดามารดากับบุตร สำหรับการศึกษาของแคมป์เบล กูริน และมิลเลอร์(Campbell ; Gurin ; & Miller.1954) พบว่าในกลุ่มเด็กอเมริกันบุตรมักจะชอบพรรคการเมืองเดียวกับบิดามารดา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไฮแมน(Hyman.1972: 72) ที่พบว่าถ้าหากบิดามารดา นิยมชมชอบพรรคเดโมแครตบุตรก็มักจะนิยมชมชอบพรรคเดโมแครตด้วย สำหรับพฤติกรรม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เบอร์เรลสัน (1954) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรม การลงคะแนน

เสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา พบว่าบุตรมักจะมีพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง คล้อยตามบิดามารดา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวที่ทำการศึกษาในประเทศไทย

สำหรับผลการศึกษาในประเทศไทยสุรวุฒิ บัดโธสง(2542: 44)ได้ทำการศึกษา บทบาทครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 775 คน พบว่า ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวที่มีการสื่อสารทางการเมืองสูงจะส่งผลให้เด็กมีความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีการสื่อสารทางการเมืองต่ำ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของภานุพันธ์ พรายจันทร์(2534)ที่ได้ทำการศึกษาแบบแผนการสื่อสารภายในครอบครัวกับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แบบแผนการสื่อสารภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง กล่าวได้ว่าการอบรมสั่งสอนของครอบครัวหรือแบบแผนการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองด้านต่างๆ ของบุคคล โดยเฉพาะความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง ซึ่งเป็นการยืนยันว่าครอบครัวมีอิทธิพลสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคล ในอันที่จะมีผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลในเวลาต่อมา

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว เช่น การสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบิดามารดา หรือสมาชิกในครอบครัวทำให้บุคคลซึมซับและเก็บจำแนวคิดทางการเมืองจากบิดามารดาหรือสมาชิกในครอบครัวจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้น ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมืองในลักษณะที่สอดคล้องกับบิดามารดา

1.2 การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการเกิด ความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเด็ก(Dawson ; Prewitt & Dawson.1977) ทั้งนี้การอบรมเลี้ยงดูเป็นบทบาทสำคัญที่ครอบครัวมีต่อบุตร กล่าวคือเป็นบทบาทที่บิดามารดาแสดงพฤติกรรมและอารมณ์ต่อเด็ก คือเมื่อบิดามารดา มีการสื่อสารกับเด็กด้วยคำพูดและการกระทำ ซึ่งได้แก่ การพูดคุยให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างความรู้สึก มีการให้รางวัลหรือลงโทษ การกระทำดังกล่าวของบิดามารดานี้จะเป็น การปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรม

ประชาธิปไตยได้(จรรยา สุวรรณทัต.2535: 187) ทั้งนี้การอบรมเลี้ยงดูมีความใกล้ชิดกับการเมืองเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ซึ่งการใช้อำนาจก็ปรากฏอยู่ในครอบครัวด้วยเช่นกัน ฉะนั้นครอบครัวเป็นตัวการที่แสดงบทบาทการอบรมเลี้ยงดู อันสามารถสร้างสิ่งที่เป็นการเมือง ซึ่งได้แก่ ทิศทางการเมือง(political outlook) และโลกทางการเมือง(political world) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และสั่งสมจนกลายเป็นฐานของการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองต่อไปในอนาคต(สุรุฒิ ปัดไธสง.2542: 8)

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น นักวิชาการหลายท่านได้ลงความเห็นว่าการครอบครัวเป็นตัวการสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งเดวิส(สุรุฒิ ปัดไธสง.2542: 8 ; อ้างอิงจาก Davies.1985: 111) ได้กล่าวไว้ว่า ครอบครัวเป็นผู้สร้างหรือพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้สร้างบุคลิกภาพต่างๆ รวมถึงบุคลิกภาพทางการเมืองด้วย อันได้แก่ แนวความคิดหรือการกระทำทางการเมือง ได้ถูกกำหนดจากครอบครัวมาก่อนที่เขาเหล่านั้นจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะที่เป็นประชาชนหรือผู้มีบทบาทสำคัญทางการเมือง

ทั้งนี้ตัวอย่างผลงานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ดังเช่น การศึกษาของเลอวายน์เกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ โดยเขาได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของคนสองฝ่ายในสองประเทศ คือ เผ่ากุสึในประเทศเคนย่า และชนเผ่าเนอร์ในประเทศซูดาน เขาพบว่าพวกกุสึมีลักษณะนิสัยเผด็จการมากกว่าพวกเนอร์ ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมและวัฒนธรรมของพวกเนอร์มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในพวกเนอร์นั้น ไม่เน้นการสร้างให้เด็กเคารพนอบน้อมต่อผู้อาวุโสหรือมีอำนาจ เป็นสังคมที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน บิดามารดาชาวเนอร์จะไม่ทำตัววางอำนาจต่อลูกๆ ในขณะที่พวกกุสึเน้นการเคารพนอบน้อมต่อผู้มีอำนาจหรือผู้ที่อาวุโสกว่า ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้พวกกุสึมีลักษณะบุคลิกภาพแบบเผด็จการมากกว่าพวกเนอร์(Lane.1972:116-117)

ในส่วนของโรเธอร์(Rother.1970: 147) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะนิสัยของพวกขาวจัดในสหรัฐอเมริกา พบว่า การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้บุคคลเป็นพวกขาวจัด ซึ่งพวกขาวจัดจะถูกเข้มงวดกวดขันให้ถูกทำตามบิดามารดามากเกินไป โดยถูกกวดขันให้เชื่อฟังคำของบิดามารดาในการกระทำเกือบทุกอย่าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อถูกกวดขันมากเกินไปเด็กจะเกิดความไม่พอใจ และเก็บกดความไม่พอใจของตนไว้ และเมื่อมีโอกาสในภายหลังก็จะระบายความก้าวร้าวที่เก็บกดไว้ในอีกด้านหนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่าพวกขาวจัดไม่ได้รับความรักจากบิดามารดามากนัก บิดามารดาจะแสดงท่าทีที่ไม่แสดงความรักและดูเหมือนว่าจะจ้องลงโทษเขาอยู่เสมอ

สำหรับวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยมากที่สุด คือ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดู ที่บิดามารดาและผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูให้บุตรยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นคน เคารพสิทธิของบุคคลอื่น แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและเสรี ซึ่งไม่ว่าจะแสดงโดยการพูด เขียนหรือแสดงออกใดๆ ก็ตาม รวมถึงมีการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างมีใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆ มองโลกในแง่ดีและไว้วางใจคนอื่น(สุรวุฒิ บัดไธสง.2542: 10) รวมถึง มีการเปิดโอกาสให้บุตรมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ และเปิดโอกาสให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัว เช่น มีการเปิดโอกาส ให้บุตรมีหน้าที่ในการรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ในบ้าน ฯลฯ จะส่งผลให้บุตรมีความรู้สึก มีความสามารถและมีประสิทธิภาพเกิดขึ้น อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความโน้มเอียง ทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย(Dawson ; Prewitt & Dawson.1977) ซึ่งในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองทำให้บุตรมีความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมไม่ตามใจ หรือเข้มงวดเกินไป บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นมีเหตุผล ยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของเด็กเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมให้เด็ก มีอิสระในการตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และให้ความร่วมมือ กับเด็กตามโอกาสเหมาะสม(Rogers.1972: 231)

สำหรับดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก(2524) ได้กล่าวไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยประกอบด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดู 2 องค์ประกอบ คือ การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดา ทำตนสนิทสนมกับบุตร ให้ความรักความสำคัญแก่บุตร ให้ความชื่นชม สนับสนุน ให้ความใกล้ชิด ให้ความสนใจ เอาใจใส่แก่บุตร ทำให้บุตรรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ภาคภูมิใจ ของบิดามารดา นอกจากนี้ยังให้ความอบอุ่นเป็นกันเองสนใจทุกข์สุข ช่วยแก้ปัญหาให้กับบุตร ให้รางวัลด้วยการแสดงความรักและตามใจสมควร ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของตนให้รางวัลเมื่อตนทำความดี หรือลงโทษเมื่อทำความผิด และได้รับการอธิบายเหตุผลในการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของตน เมื่อรวมการอบรมเลี้ยงดู 2 องค์ประกอบนี้ทำให้ได้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู ที่บิดามารดาให้เหตุผล ให้ความรัก ความอบอุ่น ลงโทษทางจิตใจ ไม่ใช้ความรุนแรง หรือลงโทษ ทางกาย เช่น การทุบตี มีการรับฟังปัญหาหรือความคิดเห็นของบุตรอย่างเปิดอกหรือจริงใจ

มีความยุติธรรม บิดามารดามีความอดทนไม่ทำตามใจหรือไม่เข้มงวดมากเกินไป พ่อแม่ให้ลูกมีเสรีภาพทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามความเหมาะสมและให้เด็กมีส่วนร่วมรับผิดชอบในบ้าน

สรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ให้ความรัก ความอบอุ่น มีการลงโทษทางจิต ไม่ใช่ความรุนแรงหรือลงโทษทางกาย มีเหตุผล มีการรับฟังปัญหาหรือความคิดเห็นของบุตรอย่างเปิดอกและจริงใจ มีความยุติธรรม มีความอดทน ไม่ตามใจหรือไม่เข้มงวดมากเกินไป มีการให้เสรีภาพกับบุตรในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้บุตรมีอิสระในการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ในบ้าน การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเสริมสร้างและก่อรูปความโน้มเอียงทางการเมือง เนื่องจากภายในครอบครัวก็มีระบบการปกครองเกิดขึ้นเช่นกัน โดยมีบิดาเป็นหัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุข ส่วนมารดา ก็จะเป็นแม่บ้านช่วยรับผิดชอบความเรียบร้อยภายในบ้านและทั้งบิดามารดา ก็จะมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรร่วมกัน สำหรับบุตร ก็จะมีหน้าที่ประพฤติตนเป็นคนดี เคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา จะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยในครอบครัวจะเกิดจากการที่ทุกคนยอมรับในฐานะและหน้าที่ของกันและกัน นอกจากนั้นทุกคนจะต้องมีวินัยคือ ประพฤติตนอยู่ในกรอบหรือกติกาของครอบครัวในขณะเดียวกันทุกคนก็ต้องรู้จักควบคุมและปกครองตนเอง สำหรับการมีความเสมอภาคกันนั้น บิดามารดาควรจะมีการประพฤติอย่างเสมอกันไม่พยายามถือตนว่าใครใหญ่กว่าใคร ส่วนบุตร ก็ควรจะได้รับ การปฏิบัติจากบิดามารดาอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการแบ่งปันและด้านการให้โอกาสต่างๆ ไม่ควรให้สิทธิพิเศษแก่คนใดคนหนึ่ง ในด้านการเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน บิดามารดาควรแสดงตนเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้รวมทั้งให้การอบรมบุตรให้รู้จักการเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น สอนให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องสำคัญๆ ในครอบครัวควรจะมีการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้บุตรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง เช่น การเลือกเรียนต่อของบุตร และเรื่องอื่นๆ ที่มีความสำคัญในครอบครัวควรให้บุตรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย (ทินพันธุ์ นาคะตะ.2545: 62-63) เนื่องจากการมีโอกาสร่วมตัดสินใจร่วมในเรื่องต่างๆ จะทำให้เด็กเกิดประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง(political efficacy) และเป็นการสร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต อย่างไรก็ตามในทางกลับกัน ถ้าบุคคลได้รับการอบรมเลี้ยงดูในแบบที่ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมแบบการยอมรับเชื่อฟัง ก็อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมทางการเมืองแบบนั้นในอนาคตเช่นกัน(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977 ; citing Almond & ; Verba.1965: 58)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น การศึกษาในประเทศไทยในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาสุรวุฒิ บัดโธสง(2542)ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 775 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากจะได้รับผลของการถ่ายทอดทางการเมือง ได้แก่ ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มากกว่าเด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยน้อย

ในกลุ่มของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทวีวัฒน์ บุญชิต(2546) ได้ทำการศึกษาระหว่างประสบการณ์ประชาธิปไตยกับจิตลักษณะและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 โรงเรียน และต่างจังหวัดจำนวน 9 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 2,403 คน การวิจัยพบผลที่สำคัญคือ (1)นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวมีความเป็นประชาธิปไตยสูงจะมีจิตประชาธิปไตย(เหตุผลเชิงจริยธรรม)สูงกว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ (2)นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีจิตประชาธิปไตย(เหตุผลเชิงจริยธรรม)สูงกว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ และได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย (3)ประสบการณ์ประชาธิปไตยของนักเรียน ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน ความเป็นประชาธิปไตยในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะ สามารถร่วมกันทำนายจิตประชาธิปไตย(เหตุผลเชิงจริยธรรม)ของนักเรียนได้ 22.8% และ(4)ประสบการณ์ประชาธิปไตยของนักเรียน ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน ความเป็นประชาธิปไตยในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ร่วมกับตัวแปร จิตลักษณะสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้ 45.1%

ในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาพลทวิช จันทรโคตร(2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพ นิคมคำสร้อย จังหวัดสมุทรปราการ ระดับชั้น ปวช. 3 จำนวน 140 คน พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันจะมีพฤติกรรมประชาธิปไตย(ได้แก่ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง การยึดถือประโยชน์ส่วนรวม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง)แตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของทวี มณีสาย(2543) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคยโสธรระดับชั้น ปวช. 3 จำนวน 274 คน พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู(ได้แก่ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง การยึดถือ

ประโยชน์ส่วนรวม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง)แตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงที่สุด

ในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ฤกษ์ชัย คุณูปการ(2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 2 แห่ง และต่างจังหวัดจำนวน 8 แห่งที่เรียนในภาคปกติ จำนวน 1,126 คน การวิจัยพบผลที่สำคัญคือ นักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง จะมีเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยการรับรู้ทัศนคติทางสังคมด้านประชาธิปไตย และเอกลักษณ์แห่งอิโก้ด้านประชาธิปไตยสูงกว่านักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ สำหรับสรักษ์ เลี่ยมสุวรรณ(2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จำนวน 398 คน ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย นอกจากนี้ นภา ปิยศิริพันธ์(2541) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไปลงคะแนน เสียงเลือกตั้งของนักศึกษาสถาบันราชภัฏในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ชั้นปีที่ 1-4 ที่เรียนในภาคพิเศษ จำนวน 420 คน มีอายุ 27 ปีขึ้นไป พบว่า การเป็นแบบอย่างในการไปเลือกตั้งของบิดามารดา และการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวมีผลต่อการเลือกตั้งของนักศึกษา โดยการเป็นแบบอย่างในการไปเลือกตั้งของบิดามารดาส่งผลให้นักศึกษามีความตั้งใจในการไปเลือกตั้งในอนาคตมากด้วย

ในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน ชีรัช โอสถานนท์(2534)ได้ทำการศึกษาเรื่องบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับรองสารวัตร จำนวน 170 คน ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าข้าราชการตำรวจที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขัน

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวก็มีความสำคัญอย่างมากต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล เนื่องจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวจะช่วยเสริมสร้างทักษะการ ปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองของบุคคล ซึ่งถ้าหากในครอบครัวมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ก็จะเป็นการส่งเสริมให้บุตรมีความโน้มเอียงทางการเมือง และมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวมีอิทธิพลสำคัญต่อการสร้างและก่อรูปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางการเมือง

ด้วย (1)การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว และ(2)การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดามีต่อบุตร ทั้งนี้ถ้าหากครอบครัวใดสามารถทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองได้เป็นอย่างดีแล้ว ก็จะส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้นอันจะส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งจะมีอิทธิพลสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ในการวิจัยครั้งนี้จึงทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว โดยจะทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ (1)การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว และ (2)การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเพื่อศึกษาว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้ การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมืองการปกครองจากครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ได้แก่ การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และพรรคการเมืองต่างๆ รวมถึงการที่บิดามารดา มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศ มีการสนับสนุนให้บุตรติดตามข่าวสารทางการเมือง มีการอธิบายหรือขยายความเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆ ให้บุตรได้รับทราบ และการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีแนวคิดหรือความคิดเห็นทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกัน เช่น การชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองพรรคเดียวกัน

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่บุคคลได้รับจากครอบครัวในวัยเด็ก ซึ่งเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาทำตนใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตร ให้ความรักความอบอุ่น มีการชื่นชม ทำให้บุตรรู้สึกว่าเขาเองเป็นที่ภาคภูมิใจของบิดามารดา มีการรับฟังความคิดเห็นของบุตรในเรื่องต่างๆ มีการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำตักเตือนในเรื่องต่างๆ อย่างเปิดอกและจริงใจ มีความอดทนไม่ทำตามใจหรือเข้มงวดมากเกินไป มีการแสดงความรักและทำตามใจตามสมควรมีการให้รางวัลเมื่อบุตรทำความดีหรือลงโทษเมื่อทำผิด มีการอธิบายเหตุผลในการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร มีการให้เสรีภาพในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามความเหมาะสม และให้บุตรมีส่วนร่วมหรือมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ในบ้าน

2. การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองกับบุคคล โดยมีการให้ความรู้ทางการเมืองทั้งจากการให้การศึกษาโดยผ่านหลักสูตรที่เรียน และการเรียนรู้ โดยผ่านการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถาบันการศึกษา (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 137-170) กล่าวได้ว่าสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่ให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ รวมทั้งการอบรมหล่อหลอมจิตใจแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองและปลูกฝังให้มีจิตใต้สำนึกประชาธิปไตย ดังที่คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนฯ(คณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ.2535: 56-57) ได้กล่าวว่านอกจากสถาบันการศึกษาจะมีหน้าที่ ในการให้ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ และอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน แล้ว ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะด้านการดำเนิน ชีวิตที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ นำประสบการณ์ที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปในอนาคต การปลูกฝังคุณลักษณะประชาธิปไตยในสถานศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงาน เป็นกลุ่ม ฝึกทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถาบันการศึกษาและชุมชน การเรียนรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ การเคารพสิทธิของของตนเองและผู้อื่น การเรียนรู้และการตัดสินใจด้วยตนเองเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นและการออกเสียงลงประชามติ การเรียนรู้ตามกฎหมายกติกา ระเบียบ และกฎข้อบังคับต่างๆ หรือคำตัดสินของผู้มีอำนาจตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น การเคารพและการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม นอกจากนี้สถาบันการศึกษายังสามารถ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จะช่วยส่งเสริมและฝึกหัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิต แบบประชาธิปไตยอีกด้วย เช่น การเลือกผู้แทนนักเรียน สภานักเรียน คณะกรรมการนักเรียน ตลอดจนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและความเสียสละเพื่อสังคมส่วนร่วม เป็นต้น

ทั้งนี้ได้มีผลงานวิจัยจำนวนหนึ่งได้ทำการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดทางการเมือง จากสถาบันการศึกษามีความสำคัญต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ดังเช่น ผลงานวิจัยของเนลสัน (Nelson.2004: abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 16-18 ปี โดยเป็นชายจำนวน 289 คน และเป็นหญิงจำนวน 177 คน ในมอนทานา พบว่า ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองจะถูกถ่ายทอดและส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง และตัวการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด สถาบันการศึกษา ซึ่งความรู้ทางการเมืองที่ได้รับจะมีอิทธิพลกับบุคคลไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ชัลซ จงสีบพันธ์(2543: 138-166) ได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของสถาบันการศึกษาในการถ่ายทอดทางการเมืองไว้ โดยสรุปได้ว่าโรงเรียนมีบทบาท

สำคัญคือ (1)มีบทบาทในการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ และทักษะการคิดให้นักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้(Sullivan ; Marcus ; & Minns.1975) (2)เป็นแหล่งเจตคติในเรื่องความเป็นพลเมืองดี การยอมรับกฎและอำนาจหน้าที่ต่างๆ (Hess ; & Toney.1967) (3)มีส่วนสำคัญมากในการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี(Almond ; & Varba.1963) (4)เป็นตัวการสำคัญในการสร้างความไว้วางใจทางการเมือง และเจตคติต่อกิจกรรมทางการเมืองในอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย(Fowike.1974) และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในชั้นเรียนนั้นสามารถสรุปได้ว่า บรรยากาศแบบปิดมักจะเกี่ยวข้องกับเจตคติทางการเมืองในด้านลบ โดยจากผลการศึกษาของทอร์นี่ ออฟเพนไฮน์และฟาร์เนน(Torney ; Oppenheim ; & Farnen.1975) พบว่า สิ่งที่มีสัมพันธภาพเกี่ยวข้องกับการมีลักษณะอำนาจนิยมต่ำ ประกอบด้วย (1)การกระตุ้นให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น (2)การไม่เข้มงวดให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักชาติ และ(3)การที่ครูเต็มใจให้มีการอภิปรายโต้เถียงกันในเรื่องปัญหาต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้นอกจากจะช่วยให้ให้นักเรียนเชื่อเรื่องอำนาจนิยมน้อยลงแล้วยังเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในด้านการสนทนาโต้เถียงกันเรื่องการเมืองทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วย สำหรับการศึกษาของเอแมน(Ehman.1980: 109) ได้ทำการศึกษาพบว่า ห้องเรียนที่มีบรรยากาศแบบเปิดเกินกว่าเกณฑ์เฉลี่ย จะเกี่ยวข้องกับการที่นักเรียนมีความหวาดระแวงทางการเมืองน้อยลง(มีความไว้วางใจทางการเมืองมากขึ้น) และบรรยากาศในชั้นเรียนแบบเปิดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการที่นักเรียนมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกรอสแมน(Grosman.1974) และทอร์นี่และคนอื่นๆ(Torney ; & Other.1975) ที่พบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนแบบเปิดจะช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อถือต่อระบบการเมืองและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงขึ้น นอกจากนี้ลาเวนสัน(Lavenson.1972) ได้ทำการศึกษาพบว่าห้องเรียนที่ครูมีการเปิดโอกาสให้มีการสนทนาโต้เถียงเกี่ยวกับการเมืองจะทำให้ให้นักเรียนให้ความหมายของการเป็นพลเมืองไปในลักษณะที่ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง ในส่วนของดิลลอนและเกรท(Dillon ; & Grout.1976) พบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนแบบเปิดมีความสัมพันธ์กับการลดลงของการมีความรู้สึกแปลกแยกทางการเมือง และพบว่าสามารถกระตุ้นให้ผู้ที่วางเฉยไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดๆ เลยมีความสนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆมากขึ้น และพบว่าครูประเภทใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นมีผลต่อการเปลี่ยนเจตคติด้านความสนใจทางการเมืองแต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงเจตคติด้านความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความไม่ไว้วางใจทางการเมือง(Marker.1970)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคล และพบว่า การได้รับการศึกษาในระดับสูงจะทำให้บุคคลมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อยกว่า เนื่องจากบุคคลที่มีการศึกษา

สูงจะตระหนักถึงความเกี่ยวข้องหรือผลกระทบจากรัฐบาลที่มีต่อตนเองและจะให้ความสนใจทางการเมืองมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง จึงเป็นเหตุให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาคือทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับโลกการเมืองและบทบาททางการเมืองของตน บุคคลจะได้เรียนรู้ถึงสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในระบบการเมืองที่ชัดเจนมากกว่าการรับรู้ด้วยความรู้สึกทางอารมณ์ แต่เพียงอย่างเดียว(พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ; และสายทิพย์ สุกติพันธ์.2526: 22) ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยของนักรัฐศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของสถาบันการศึกษาที่มีต่อบุคคลเกิดจากวิธีการถ่ายทอดทางการเมือง 2 วิธี คือ (1)วิธีการถ่ายทอดทางการเมืองโดยตรง คือ การเรียนรู้จากหลักสูตรที่เรียน และ(2)วิธีการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อม คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การเรียนรู้จากหลักสูตรที่เรียน

ในการถ่ายทอดทางการเมืองนั้นครู อาจารย์จะมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนเรื่องราวทางการเมืองให้กับบุคคลทั้งการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครอง พร้อมทั้งทำการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและมีจิตสำนึกเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนตามบทบาทของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 137-170)

กล่าวได้ว่าหลักสูตรที่เรียนมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังคุณลักษณะประชาธิปไตยให้กับนิสิต นักศึกษา ซึ่งเมื่อนิสิต นักศึกษาได้รับการปลูกฝังจากการเรียนในหลักสูตรต่างๆ แล้วก็จะส่งผลให้นิสิต นักศึกษา ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครอง ตลอดจนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต(ทินพันธุ์ นาคะตะ.2545: 63-64)

สำหรับการศึกษาในมหาวิทยาลัยได้มีการเปิดการเรียนการสอนเป็นสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งแต่ละสาขาวิชาก็จะมีวิชาเรียน วิธีการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยสาขาสังคมศาสตร์จะเน้นทางด้านพฤติกรรมมนุษย์ ค่านิยม ปรัชญา และปัญหาของสังคม ซึ่งลักษณะการเรียนการสอนของสาขาวิชาดังกล่าวจะมีการเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งเหตุผล และกิจกรรมในหลักสูตรส่วนหนึ่งจะเกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมและการเมือง ในส่วนของสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์นั้นจะมีการศึกษาตามทฤษฎีที่มีกฎเกณฑ์ค่อนข้างแน่นอนตายตัว การเรียนการสอนของวิชาต่างๆ มักจะเป็นการฟัง

การบรรยาย การทดลองในห้องปฏิบัติการ ไม่มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็น ดังนั้นนิสิตนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ก็น่าจะเป็นกลุ่มที่มีโลกทัศน์และการมองปัญหากว้างขวางยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงน่าจะเป็นผู้ที่ มี จิตลักษณะ และมีความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Lane.1972: 102) ซึ่งจากผลการวิจัยของชลัช จงสีพันธ์(2527)พบว่า นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชามนุษยศาสตร์จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาในสาขาวิชาอื่นๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่เรียนมีอิทธิพลสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลเนื่องจากในระหว่างที่เรียนในระดับอุดมศึกษานั้นบุคคลจะมีโอกาสได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองของประเทศในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งยังมีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองมากกว่าการศึกษาในระดับที่ผ่านมาคือระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จึงทำให้ผู้ที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีความตระหนักถึงความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ของตนเองในทางการเมืองมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่า อย่างไรก็ตามการศึกษาในสาขาวิชาที่แตกต่างกันก็มีผลทำให้บุคคลมีความโน้มเอียงทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันด้วย เนื่องจากสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์และสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์จะมีวิชาเรียนที่แตกต่างกันจึงเป็นเหตุให้หลักสูตร เนื้อหาวิชา รวมถึงวิธีการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันไปด้วยซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่เรียนในหลักสูตรหรือสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีความโน้มเอียงทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามไปด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และวิชาที่เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่สร้างขึ้นเฉพาะที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นได้มีผู้ศึกษาไว้จำนวนหนึ่ง ได้แก่ ผลงานวิจัยของเบนิเตซ(Benitez.1995: abstract)ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของหลักสูตรที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองของนักเรียนด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งได้กำหนดให้กลุ่มทดลองได้รับการสอนในเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมือง และใช้รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สำหรับกลุ่มควบคุมได้รับการสอนในเรื่องความรักชาติในการวิจัยครั้งนี้พบผลที่สำคัญคือกลุ่มควบคุมนักเรียนมีความรักชาติมากขึ้น ส่วนในกลุ่มทดลองนั้นพบว่านักเรียนสามารถระบุความรู้สึกของตนเองได้มากขึ้นว่าตนเองมีความนิยมชมชอบหรือผูกพันกับพรรคการเมืองพรรคใดมากกว่ากลุ่มควบคุม และมากกว่าการทดสอบก่อนทำการทดลองแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่เรียนและการเรียนการสอนในโรงเรียน รวมถึงรูปแบบการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญในเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพัน

ต่อพรรคการเมืองที่นอกเหนือจากครอบครัว ซึ่งหลังจากการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองพรรคเดียวกับบิดาเพิ่มมากขึ้น และพบว่าความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองเพิ่มมากขึ้น

สำหรับกอบกุล ดิษฐแย้ม(2544) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม(เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน) ผลการวิจัยพบว่า (1)นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง(ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม) มีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ(2)นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง(ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม)มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยในทิศทางบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรและวิชาที่เรียนในระดับอุดมศึกษานั้นทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ลึกซึ้งมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเรียนในสาขาวิชาที่แตกต่างกันก็ส่งผลทำให้บุคคลมีความโน้มเอียงทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันได้ เนื่องจากมีหลักสูตรและวิชาที่เรียนแตกต่างกัน จึงทำให้บุคคลได้เรียนรู้ในเนื้อหาวิชาและมีรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือในสาขาทางด้านสังคมศาสตร์มีแนวโน้มว่าจะได้เรียนรู้ในเนื้อหาทางด้านสังคมและการเมืองมากกว่าสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ อีกทั้งรูปแบบการเรียนการสอนของสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ยังมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีโอกาสในการอภิปรายโต้แย้งแสดงเหตุผลของตนเองได้ ในขณะที่สาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์มีเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ซึ่งมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ และการศึกษาทดลองในห้องปฏิบัติการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการเรียนในสาขาวิชาที่แตกต่างกันนั้นจึงอาจส่งผลให้บุคคลมีแนวคิด แนวปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้ผู้ที่เรียนในสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์และทางด้านวิทยาศาสตร์นั้นมีระดับความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามไปด้วย และนอกจากหลักสูตรที่เรียนจะส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่บุคคลจะได้รับสถาบันการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเช่นกัน ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

2.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เนื่องจากมีโอกาสดได้เพิ่มเติมประสบการณ์ ตลอดจนได้มีโอกาสทำงานด้วยตนเอง ให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและที่สำคัญคือเพื่อให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย(ชลัช จงสืบพันธ์.2527:

30) การที่บุคคลได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้มีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้นและจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การมีความรู้สึกมีความสามารถและมีประสิทธิภาพในทางการเมืองและจะส่งผลสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต กล่าวได้ว่า การที่สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับผู้เรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระเสรี ทั้งนี้จะส่งผลให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้น ได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความรู้สึกมีความสามารถทางการเมือง ฯลฯ ซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้จะส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่อไป(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977)

กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะประชาธิปไตยและพฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียน นิสิต นักศึกษา

จิรโชค วีระสัยและคณะ(2540: 21-22) ได้เสนอให้สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ไว้ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย เช่น การเข้าค่ายประชาธิปไตย การทัศนศึกษาเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางประชาธิปไตย

2. สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีเวทีแสดงออกซึ่งความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา เช่น มีการจัดอภิปรายปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ทางการเมือง

นอกจากนี้ทีศนา แคมณี(2536:8-9) ได้เสนอกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สถาบันการศึกษาควรจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะประชาธิปไตยให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาควรมอบหมายให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา รับผิดชอบงานต่างๆ เช่น การทำความสะอาด การดูแลสวน การเลี้ยงสัตว์ การดูแลนักเรียนข้ามถนน เป็นต้น

2. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกรรมการนักเรียน นิสิต นักศึกษา สภานักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้ฝึกทำงานโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเล่นละคร เพื่อแสดงในงานต่างๆ เป็นการฝึกทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

4. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสำคัญของโรงเรียน โดยให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีส่วนร่วมรับผิดชอบในงาน เช่น วันปีใหม่ วันกีฬา งานประจำปีของสถาบันการศึกษา เป็นต้น

5. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวภาษา กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อฝึกให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา ทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม

6. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดค่ายพักแรม เพื่อฝึกการอยู่ร่วมกัน และฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น

7. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมชุมนุม สมาคมต่าง ๆ ที่มีลักษณะของการรวมกลุ่มในทางที่ดี เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น กลุ่มอาสาพัฒนา ท้องถิ่น เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นจะเป็น การเตรียมการให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้เรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย มีความเข้าใจถึงระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการ ด้านบุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบ การรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพ และยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งส่งเสริม ความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย(ทิตนา แชนณี.2536: 5-10 ; ใจจริง บุญเรืองรอด.2536: 33-34) อันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีความโน้มเอียงทางการเมือง และแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทาง ที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทำการศึกษา ในต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งผลต่อ ความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลนั้น ดอร์สัน(Dawson.2005: abstract) ได้ทำการศึกษา การถ่ายทอดทางการเมืองและกิจกรรมรัฐบาลจำลองในโรงเรียนของประเทศญี่ปุ่น โดยได้ทำการทดสอบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อบรรยากาศในชั้นเรียนและความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมืองในกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม "รัฐบาลจำลอง" ผลการศึกษา พบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นอย่างมาก และจากการสำรวจพบว่าคะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อบรรยากาศในชั้นเรียน ของนักเรียนหญิงจะต่ำกว่านักเรียนชายแต่นักเรียนหญิงจะมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่านักเรียนชาย และพบว่ากลุ่มที่เรียนในชั้นเรียนที่มีบรรยากาศ แบบเปิดสูงจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มที่เรียน ในห้องเรียนที่มีบรรยากาศแบบเปิดต่ำ และพบว่าในชั้นเรียนที่มีบรรยากาศแบบเปิดที่ครูให้อิสระ ในการตัดสินใจและสนับสนุนให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระจะส่งผลให้ นักเรียนมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง นอกจากนี้ดอร์สันได้สรุปว่าความศรัทธา

ในกลุ่มรัฐบาลจำลองที่ตั้งขึ้นในโรงเรียนเป็นผลมาจากความรู้สึกมีประสิทธิภาพและความรู้สึกมีความสามารถทางการเมืองของนักเรียน

นอกจากนี้เรียดล(Riedel.2002: abstract) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของกิจกรรมบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อหน้าที่พลเมือง ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมบริการสังคมของนักเรียนจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกผูกพันต่อหน้าที่พลเมืองมากขึ้นโดยถือว่าการเข้าร่วมในกิจกรรมบริการสังคมนี้เป็นการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อมจากสถาบันการศึกษาที่จะส่งผลให้นักเรียนมีความผูกพันต่อหน้าที่พลเมืองและมีความสำนึกทางการเมือง อันจะส่งผลให้นักเรียนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทำการศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทำการศึกษาในประเทศไทยนั้น ศรีอุทัย กุมุทชาติ(2531: 129-130) ศึกษาผลของการจัดตั้งสถานักเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการจัดตั้งสถานักเรียนก่อนปีการศึกษา 2528 จำนวน 1,266 คน พบว่า กิจกรรมสถานักเรียนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความสามารถในการปรับตัว ความสามัคคี ความรักในหมู่คณะ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและมีความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

สำหรับผลการศึกษาของซัลซ จงสืบพันธ์(2527) พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน คือ ด้านการเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับและสื่อสารทางการเมือง และในด้านรวม นอกจากนี้ยังพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถาบันการศึกษา เช่น กิจกรรมค่ายประชาธิปไตย กิจกรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นต้น จะส่งผลให้บุคคลได้เรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย มีความเข้าใจถึงระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบ การรู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย

ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีความโน้มเอียงทางการเมือง และแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดและปลูกฝังเรื่องราวทางการเมืองเพื่อให้บุคคลเรียนรู้ วัฒนธรรมการเมืองอันจะทำให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยจะพบว่าปัจจัยสำคัญภายในสถาบันการศึกษาที่มีส่วนสำคัญใน การถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคล (1)การเรียนรู้จากหลักสูตรที่เรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาตัวแปรนี้โดยวัดจากสาขาวิชาที่เรียน และ(2)การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษามีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ในการวิจัยครั้งนี้จึงทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา โดยจะทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปรคือ (1)สาขาวิชาที่เรียน และ (2)การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อศึกษาว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษามีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร

โดยในการวิจัยครั้งนี้ การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมืองการปกครองจากสถาบันการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สาขาวิชาที่เรียน หมายถึง สาขาวิชาที่พนักงานรัฐวิสาหกิจศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 สาขา คือ (1)สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ(2)สาขาวิชาสังคมศาสตร์

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมนอกชั้นเรียน ได้แก่ กิจกรรมการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงให้แก่กลุ่มต่างๆ ในการเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา การเข้าเป็นสมาชิกหรือกรรมการของชมรมต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนา รวมถึงการติดต่อกับผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการบริหารงานของนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ในชั้นเรียนอย่างอิสระเสรี การมีโอกาสดำเนินการหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีโอกาสนอยู่ในชั้นเรียนที่ยึดหลักเสียงส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน

3. การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน

ที่ทำงานเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งที่เป็นตัวการสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (Prewitt ; Dawson ; & Prewitt.1977) ซึ่งวิธีการถ่ายทอดโดยตรงนั้นเพื่อนร่วมงานจะมีอิทธิพลสำคัญในการส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล เนื่องจากเพื่อนร่วมงานจะมีความใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้บุคคลมีโอกาสดูแลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เจตคติ ในเรื่องการเมืองระหว่างกัน อันจะทำให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกัน และจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ตามมา(Blank.1980: 248-249)

เมื่อบุคคลประกอบอาชีพในองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนเป็นระยะเวลานานๆ ก็จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรที่ตนทำงานอยู่จนเกิดการยอมรับในสภาพความเป็นอยู่ กฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนขององค์กรที่ตนทำงานเป็นเสมือนดังจิตใจของตนเองจึงทำให้มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอม ถ่ายทอดบุคลิกภาพ เจตคติ โลกทัศน์ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ชีวิตทางการเมืองหรือวัฒนธรรมการเมือง เช่น ถ้าอาชีพใดหรือองค์กรใดที่มีบรรยากาศของการทำงานแบบประชาธิปไตยก็จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดบุคลิกภาพทางการเมือง ความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย(Peterson.1990: 181-182 ; Dawson & Prewitt.1969: 99-100) ทั้งนี้จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยของนักรัฐศาสตร์แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของที่ทำงานที่มีต่อบุคคลเกิดจากวิธีการถ่ายทอดทางการเมือง 2 วิธี คือ(1)วิธีการถ่ายทอดทางการเมืองโดยตรง คือ การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน (2)วิธีการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อม คือ บรรยากาศของการทำงาน โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการต่างๆ ดังนี้

3.1 การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน

การสื่อสารทางการเมืองภายในที่ทำงานจัดเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดทางการเมืองโดยการพูดคุย ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองระหว่างบุคคล(Almond ; & Coleman.1960: 45-52)

ที่ทำงานของบุคคลมีอิทธิพลในการก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองทั้งนี้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กรมีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติทางการเมืองของบุคคล เนื่องจากบุคคลที่ทำงานอยู่ที่ยาวนานจะมีโอกาสได้พูดคุยและสื่อสารเรื่องราวทางการเมืองระหว่างกัน จึงทำให้บุคคลได้รับรู้เรื่องราว และข่าวสารทางการเมืองได้ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล(Peterson.1990: 178) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแบลนค์(Blank.1980: 249) ที่มีความเห็นว่ารูปแบบของความโน้มเอียงทางการเมืองที่บุคคล

ได้รับจากครอบครัว และโรงเรียนจะส่งผลต่อรูปแบบการตอบสนองทางการเมืองของบุคคล ตลอดช่วงชีวิต แต่อีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลก็คือสภาพแวดล้อมทางสังคมที่บุคคลนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่ ซึ่งก็คือการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงานในที่ทำงานก็มีอิทธิพลสำคัญในการส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตอบสนองทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ซีเกลและฮอสกิน(Peterson.1990: 177 ; citing Sigel ; & Hoskin.1977: 271) ได้กล่าวไว้ว่าการประกอบอาชีพต่างๆของบุคคลนั้นมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการแสดง พฤติกรรมทางการเมือง โดยได้เสนอแนวคิดไว้ว่า “งานคือรูปแบบของทักษะ อันได้แก่ ความเชื่อ และอุดมการณ์ของบุคคล คือ นิสัย รูปแบบการดำเนินชีวิต และสถานภาพในสังคม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง” นอกจากนี้ยังเสนอว่างานมีความสำคัญมากและมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล เพราะงานจะทำให้บุคคล เกิดสถานภาพทางสังคมซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองของบุคคลนั้นๆ ด้วย

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน จะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเพื่อนร่วมงานจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นส่วนตัว จึงทำให้มีโอกาสได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเจตคติทางการเมืองระหว่างกัน อันจะส่งผลให้เพื่อนร่วมงานมีทัศนะทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกัน(Blank.1980: 249) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเพื่อนร่วมงานมีบทบาทสำคัญในการส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ทั้งนี้มีผลงานวิจัยในต่างประเทศได้ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าวไว้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองระหว่างเพื่อนร่วมงานและกลุ่มอาชีพ ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้นลาแพลนท์ (LaPlant.1998: abstract)ได้ทำการศึกษาเรื่องการเรียนรู้ทางการเมืองในวัยหนุ่มสาวพบว่า การสื่อสารทางการเมืองระหว่างเพื่อนร่วมงานมีอิทธิพลต่อความสำนึกทางการเมือง ความรู้สึกมี ประสิทธิภาพทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง และความรู้ทางการเมือง

นอกจากนี้ฟินิฟเตอร์(Peterson.1990: 184 ; citing Finifter.1974)ได้ทำการศึกษา เกี่ยวกับบทบาทของเพื่อนร่วมงานในการถ่ายทอดทางการเมือง พบว่า การมีความสัมพันธ์อันดี ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานจะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกัน โดยฟินิฟเตอร์รายงานไว้ในกลุ่มตัวอย่างของเขามีคนที่ชอบพรรครีพับลิกันจำนวนน้อย แต่ก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จะชอบพรรคการเมืองคล้ายตามกัน

คือถ้าเพื่อนร่วมงานของเขาชอบพรรคีพลัปลักันเขาก็ชอบพรรคีพลัปลักันด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าเพื่อนร่วมงานมีอิทธิพลต่อทัศนคติและแนวคิดทางการเมืองของบุคคล

สำหรับเวอร์บาร์และไน(Verba ; & Nie.1972) ทำการศึกษาพบว่าถ้าบุคคลมีความกระตือรือร้นในกลุ่มอาชีพ(Union)และมีการสนทนาทางการเมืองมากในกลุ่มอาชีพของเขาจะทำให้เขามีความกระตือรือร้นทางการเมืองมากตามไปด้วย และพบว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพแรงงานจะทำให้เป็นผู้ที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น

ในส่วนผลการศึกษาของคาร์พินี(Carpini.1986) นั้นไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัย ที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือผลการศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพไม่มีความสัมพันธ์กับความแปลกแยกทางการเมือง ความมั่นคงในนโยบายหรือทัศนคติทางการเมือง และการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1976 แต่อย่างใด

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองระหว่างเพื่อนร่วมงาน คือ การสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองระหว่างกันจะทำให้บุคคลมีทัศนคติหรือแนวคิดทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับเพื่อนร่วมงานได้ เช่น การนิยมชมชอบพรรคการเมืองพรรคเดียวกัน เป็นต้น กล่าวได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงานส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งจะมีผลทำให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และนอกจากการสื่อสารทางการเมืองจะเป็นวิธีการหนึ่งในการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานแล้วยังพบว่าบรรยากาศองค์กรก็มีอิทธิพลในการทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลเช่นกัน ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในลำดับต่อไป

3.2 บรรยากาศองค์การ

บรรยากาศองค์การ เป็นคำที่นำมาใช้กล่าวถึงโครงสร้างขององค์การทางจิตวิทยา ซึ่งทำให้บุคลากรในองค์การมีความรู้สึกว่บรรยากาศขององค์การเป็นสภาพแวดล้อมขององค์การที่ตนเองทำงานอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษขององค์การ(วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล.2547: 85 ; อ้างอิงจาก Dubrin.1973: 331)

บรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย

องค์การที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นองค์การที่ใช้หลักประชาธิปไตยในองค์การ โดยจะมีการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ให้ความเสมอภาค ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างเหมาะสม(Wolton.1973: 12-16) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปีเตอร์สัน(Peterson.1991)ที่ได้กล่าวไว้ว่าบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย คือการที่องค์การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระในการทำงาน และมีส่วนร่วมในงานจะส่งผลให้สมาชิกในองค์การมีความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้ ซึ่งการมีอิสระในการทำงาน

หมายถึง ความมีเสรีภาพ มีอิสระ และมีโอกาสในการใช้ดุลยพินิจของตนเองในการทำงาน โดยมีการเปิดโอกาสให้บุคคลกำหนดรายการและกระบวนการที่จะใช้เพื่อให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จด้วยตนเอง(Peterson.1990: 180 ; citing Lipsitz.1964) สำหรับการมีส่วนร่วมในงาน หมายถึง การที่บุคคลมีโอกาสมมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระในงานที่ตนเองรับผิดชอบและในที่ทำงาน(Peterson.1990: 181)

บรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างมากในการทำหน้าที่ถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลเนื่องจากองค์การที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยนั้น จะมีการเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและใช้ดุลยพินิจของตนเองอย่างเป็นอิสระทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณภาพ มีความสามารถในการทำงาน รวมทั้งมีความสนใจในกิจการสาธารณะขึ้น(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) นอกจากนี้การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในที่ทำงานจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่ดี และเกิดทักษะในการจัดการกับปัญหา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อันจะเป็นทักษะสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมในงานจะส่งผลทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณภาพทางการเมือง และมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองที่อยู่ภายใต้ระบอบการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล(Peterson.1990: 180-184) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทินพันธุ์ นาคะตะ(2545: 64-65) ที่ได้กล่าวว่าบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในองค์การจะส่งผลให้บุคคลมีความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งได้เสนอแนวทางในการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในองค์การไว้ว่า พนักงานทุกคนควรเคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาคและเสรีภาพของกันและกัน โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะให้ถือว่าทุกคนเป็นเพื่อนร่วมงานและมีการเคารพในสิทธิและหน้าที่ และยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน รวมทั้งต้องมีการเคารพในระเบียบข้อบังคับขององค์การ นอกจากนี้ในการกำหนดนโยบาย วางแผน หรือตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในการทำงานควรจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือ ระดมสมองกันในกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานของส่วนรวม และของตนเอง รวมถึงในระหว่างที่มีการประชุมควรจะมีการเปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ หรือคัดค้าน อย่างเป็นอิสระและในที่ประชุมควรยอมรับฟังความคิดเห็นของส่วนรวม(ทินพันธุ์ นาคะตะ.2545: 64-65)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตยมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองอันจะส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีผลงานวิจัยในต่างประเทศจำนวนหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาอิทธิพล

ของบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองนั้น เอลเด็น(Elden.1981) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานโรงงานจำนวน 205 คน โดยให้พนักงานเข้าร่วมในโปรแกรม “ประชาธิปไตยในงานเพิ่มประสิทธิภาพทางการเมือง” ผลการวิจัยนี้ทำให้เอลเด็นพบว่าความมีอิสระในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

นอกจากนี้เชพเพิร์ดและเฮอริค(Sheppard ; & Herrick.1972) ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไปในเพนซิลวาเนียและมิชิแกน พบว่าพนักงานจะมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้นถ้าบรรยากาศองค์การมีความเป็นประชาธิปไตยคือมีความอิสระในการทำงานมาก และพบว่าเมื่อบุคคลเสนอความคิดเห็นไปแล้วถูกคัดค้านหรือไม่ได้นำมาใช้จะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกแปลกแยกทางการเมืองและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ

สำหรับคาราเสค(Karasek.2004: abstract) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางสังคมในที่ทำงานที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลโดยทำการศึกษาระยะยาว(longitudinal) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชายชาวสวีเดนจำนวน 1,508 คน พบว่าชายวัยทำงานที่มีทำงานในบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย คือ มีอิสระในการทำงาน จะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ทำให้คาราเสคสรุปว่าบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย คือ ความมีอิสระในการทำงานและการตัดสินใจ มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล

ส่วนการศึกษาของเบอร์นและคอนราด(Peterson.1990: 181 ; citing Burn ; & Konrad.1987) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศในการทำงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง พบว่าเมื่อบุคคลทำงานในบรรยากาศที่มีความอิสระคือมีโอกาสดำเนินการแสดงความคิดเห็น และมีอำนาจในการตัดสินใจจะส่งผลให้มีการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

สำหรับผลการศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศในการทำงานที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การศึกษาของ “The Homell Study” ที่ปีเตอร์สัน(Peterson.1990: 185-186) ได้นำมาเป็นกรณีศึกษาในหนังสือ “Political Behavior : Patterns in Everyday Life” ของเขาซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมในงานที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ การเลือกตั้ง การสนับสนุนเงินสนับสนุนในการเลือกตั้งและกิจการทางการเมือง

การช่วยบรรเทาความเสี่ยงเลือกตั้ง การช่วยเหลือชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น การติดต่อกับหน่วยงานราชการเพื่อให้ความช่วยเหลือในกรณีที่มีปัญหา การติดต่อกับรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ การเข้าร่วมประท้วง และการสนทนากับบุคคลอื่นในเรื่องการเมือง ซึ่งจากการศึกษาพบผลที่สำคัญ คือ (1)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้บุคคลมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความไว้วางใจในรัฐบาลสูงขึ้น รวมถึงการมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น (2)การมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพในงานจะทำให้มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและมีความไว้วางใจในรัฐบาลสูงขึ้น (3)การมีโอกาสดำเนินการตัดสินใจในงานจะส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความไว้วางใจในรัฐบาลและมีความรู้สึกผูกพันกับกิจกรรมทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้น แต่ส่งผลให้ความสนใจทางการเมืองต่ำลง(ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้)

ส่วนดัลห์และปีเตอร์แมน(Peterson.1990: 179 ; citing Dahl.1970 ; Peterman.1970) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของที่ทำงานในการถ่ายทอดทางการเมืองโดยอ้อมให้กับพนักงานทั้งในกลุ่มพนักงานที่ทำงานในสำนักงานและพนักงานที่ทำงานในโรงงาน พบว่าเมื่อพนักงานเหล่านี้ มีทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมในงาน จะทำให้เกิดผลสำคัญ 2 ประการคือ (1)ความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง พฤติกรรมการเลือกตั้ง พฤติกรรมการร่วมบรรเทาความเสี่ยง และพฤติกรรมการมีบทบาทในชุมชน (2)ความผูกพันต่อกลุ่มที่สังกัด และความผูกพันต่อชุมชนจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจากข้อค้นพบทั้งสองข้อนี้ ดัลห์และปีเตอร์แมน สรุปว่าองค์กรที่เปิดโอกาสพนักงานมีส่วนร่วมในการทำงานจะทำให้เกิดทักษะ ประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการมีส่วนร่วมในสถานที่อื่นๆ ในสังคม เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง ฯลฯ

นอกจากนี้เพอร์(Per.2004: abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการว่างงาน ความเป็นประชาธิปไตยในงาน และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา พบว่า การว่างงานมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และพบว่า การมีส่วนร่วมในงานไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งเพอร์ได้แสดงความเห็นไว้ว่าเป็นการเหมาะสมแล้วที่ผลการวิจัยของเขาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากมีวิธีการออกแบบการวิจัยและการวิเคราะห์ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ

ผลการศึกษาของโซเบล(Peterson.1990: 181-182 ; citing Sobel .1984 ; Sobel.1986 ; Sobel.1987) ที่ได้นำข้อมูลจากการศึกษาของอัลมอนด์และเวอร์บาร์(Almond ; & Verba) ในการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับประชาชนใน 5 ประเทศ ข้อมูลของ "National Election Studies" และข้อมูลของ "NORC General Social Survey" เพื่อนำมาทำการศึกษาอิทธิพลของบรรยากาศองค์กรที่มีต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า การมีอิสระในการทำงานส่งผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ส่วนความไม่มีอิสระในการทำงานส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกตั้งต่ำลงในประชาชนของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และอิตาลี(Sobel.1984) สำหรับความรู้สึกมีอำนาจและการมีส่วนร่วมในงาน การมีโอกาสดูแลความคิดเห็นและการตัดสินใจในงาน จะส่งผลให้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ พฤติกรรมการเลือกตั้ง พฤติกรรมการมีบทบาทในชุมชน และพฤติกรรมการร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง(Sobel.1986 ; Sobel.1987)

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าถ้าบุคคลได้ทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตยก็จะทำให้บุคคลมีเสรีภาพ มีโอกาสในการใช้ดุลยพินิจของตนเองในการทำงานได้อย่างอิสระ รวมถึงมีโอกาสมมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจและการแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเป็นอิสระในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งทักษะและประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากที่ทำงานเหล่านี้จะส่งผลให้บุคคลมีความโน้มเอียงทางการเมือง และแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าที่ทำงานมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมือง รวมถึงมีการให้ทักษะ และประสบการณ์ การมีส่วนร่วมให้กับบุคคล อันเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะส่งผลให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะพบว่าวิธีการสำคัญภายในที่ทำงานที่มีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ (1)การสื่อสารทางการเมืองระหว่างเพื่อนร่วมงาน และ (2)บรรยากาศองค์การ ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน รัฐวิสาหกิจ

ในการวิจัยครั้งนี้จึงทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน โดยทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปรคือ (1)การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน และ (2)บรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย เพื่อศึกษาว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร

โดยในการวิจัยครั้งนี้ การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในเรื่องการเมืองการปกครองจากที่ทำงาน ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน หมายถึง ปริมาณการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการเมืองภายในองค์กรกับเพื่อนร่วมงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งของตนเองและบุคคลอื่นๆ ภายในองค์กร การเปลี่ยนแปลงของนโยบายหรือวิสัยทัศน์ต่างๆ ขององค์กรกับเพื่อนร่วมงาน การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของผู้บริหาร การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่จะทำการเรียกร้องจากองค์กรตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ และเรื่องความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร

2. บรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย หมายถึง การรับรู้ของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานในองค์การที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ โดยการรับรู้นั้นประเมินจากการมีอิสระในการทำงาน และการมีส่วนร่วมในงาน ดังนี้

2.1 การมีอิสระในการทำงาน หมายถึง ระดับความมีเสรีภาพ ความเป็นอิสระ และการมีโอกาสในการใช้ดุลยพินิจของตนเองในการทำงาน ได้แก่ การมีโอกาสที่จะตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ และสามารถจัดระบบการทำงานในความรับผิดชอบได้อย่างอิสระ

2.2 การมีส่วนร่วมในงาน หมายถึง ระดับการมีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระในงานที่ตนเองรับผิดชอบ และในองค์การ ได้แก่ การมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม การมีอิสระในการกำหนดและวางแผนการดำเนินงานต่างๆ รวมถึงการที่ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ และการที่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการทำงาน

4. การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน

สังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง ทำให้ช่องทางการสื่อสารต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งพิมพ์ต่างก็เป็นสื่อในการเผยแพร่กระจายข่าวสาร ซึ่งรวมถึงข่าวสารทางการเมืองด้วย โดยข่าวสารนี้สามารถทำให้ผู้รับเกิดความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อข่าวสารการเมืองในระดับที่สามารถก่อรูปความโน้มเอียงทางการเมืองให้เกิดขึ้นภายในตน และในที่สุดก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ทางการเมืองได้ (สุรวุฒิ บัดโธสง.2533: 29)

สื่อมวลชนมีอิทธิพลสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะสื่อมวลชนมีหลายประเภทและสามารถส่งข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว โดยในชีวิตประจำวันของบุคคลมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ซึ่งสื่อมวลชนจะเป็นตัวกลาง

ในการส่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองให้กับบุคคล และข่าวสารเหล่านี้ก็จะมีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความโน้มเอียงทางการเมือง และมีพฤติกรรมทางการเมืองไปในทางใดทางหนึ่ง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 189) และถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีหลายประเภททั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ แต่สื่อมวลชนที่มีบทบาทอย่างมากในการถ่ายทอดทางการเมืองคือ โทรทัศน์ เนื่องจากมีเทคนิคในการนำเสนอที่จะทำให้ผู้ชมเกิดความคล้อยตามและเชื่อถือ มีการเรียบเรียงให้เข้าใจในเรื่องราวที่นำเสนอได้โดยง่าย ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจเรื่องราวทางการเมืองจากโทรทัศน์ได้มาก ทั้งนี้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเชื่อมั่นในสิ่งที่เขาได้รับจากโทรทัศน์รวดเร็วกว่าการอ่านจากหนังสือพิมพ์อีกด้วย(Blank.1980: 249) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่าในกลุ่มบุคคลที่มีรายได้สูงจะเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำจึงทำให้บุคคลกลุ่มนี้มีข่าวสารทางการเมืองมากและมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย(Peterson.1991: 226)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนเป็นตัวการ(agent)หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคล โดยเมื่อบุคคลมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน เช่น ข้อเท็จจริง เหตุการณ์หรือความเคลื่อนไหวต่างๆ ทางการเมือง ฯลฯ แล้วข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับเหล่านั้นก็จะส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองและการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล

4.1 การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง

ความหมายของข่าวสารทางการเมืองนั้น แชมม์และโรเบิร์ต(Schamm ; & Roberts.1971) ได้ให้ความหมายของข่าวสารไว้ว่าหมายถึง เนื้อหาที่ช่วยลดความไม่แน่ใจหรือลดจำนวนทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ในสถานการณ์หนึ่ง ช่วยให้ผู้ชมเกิดความชัดเจนมากขึ้นและช่วยกำหนดพฤติกรรมที่ควรกระทำในสถานการณ์นั้นๆ

สำหรับความหมายของข่าวสารการเมืองนั้น เชฟฟี(Chaffee.1975) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ความรู้ของสมาชิกในระบบการเมืองที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวต่างๆ ในสถานะของระบบการเมือง

จากการให้ความหมายของนักวิชาการทั้งสองท่านสามารถสรุปได้ว่า ข่าวสารทางการเมือง หมายถึง เนื้อหาที่เป็นความรู้ในระบบการเมือง ได้แก่ เหตุการณ์ สถานการณ์ ความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงต่างๆในระบบการเมือง เช่น การปฏิบัติภารกิจของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี การประกาศใช้กฎหมายข้อบังคับต่างๆ การแถลงผลงานของรัฐบาล การแถลงผลการดำเนินงานของพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ฯลฯ โดยข่าวสารต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองและการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล

ในสังคมสมัยใหม่มีการแพร่กระจายของข่าวสารทางการเมืองและข่าวสารอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาการในด้านการสื่อสารในกระบวนการส่งผ่านข่าวสารนั้น ซึ่งข่าวสารทางการเมืองมีบทบาทในการถ่ายทอดทางการเมือง ดังนี้(เสรี วงษ์มณฑา.2537)

1. สร้างเจตคติทางการเมือง โดยข่าวสารที่เป็นบทความต่างๆ ที่ส่งจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สามารถที่จะช่วยสร้างความสำนึกทางการเมือง ค่านิยมทางการเมืองและ เจตคติทางการเมืองให้กับประชาชนได้ เช่น ข่าวสารเกี่ยวกับนักการเมืองจะสร้างความรู้สึกให้แก่ประชาชนได้ว่ามีศรัทธาต่อนักการเมืองมากน้อยเพียงใด และจะทำให้เกิดความรู้สึกต่อไปว่าเขาควรจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร ฯลฯ

2. การสร้างความสนใจทางการเมือง ในสมัยก่อนนั้นประชาชนไม่ค่อยสนใจการเมือง เนื่องจากไม่ค่อยรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่ค่อยได้พบกับนักการเมืองหรือคณะรัฐมนตรี แต่ในปัจจุบันนี้มีการนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นประจำทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ โดยมีการวิพากษ์วิจารณ์ และนำเสนอผลงาน รวมถึงความเคลื่อนไหวต่างๆ อยู่เป็นประจำ จึงทำให้ในปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจการเมืองกันเพิ่มมากขึ้น

3. การสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง นอกเหนือจากข่าวสารทางการเมืองจะมีส่วนในการสร้างเจตคติ และความสนใจทางการเมืองแล้ว ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนยังมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชนด้วย เนื่องจากได้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยสื่อมวลชนและความรู้ที่ได้รับเหล่านั้นทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจว่าประชาธิปไตยคืออะไร มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย พระราชบัญญัติต่างๆ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงส่งผลทำให้ในปัจจุบันประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองเพิ่มมากขึ้นด้วยการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีบทบาทในการถ่ายทอดทางการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งข่าวสารทางการเมืองที่สื่อมวลชนได้นำเสนอออกไป เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ ความรู้สึก ความคิดเห็น เหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงความเคลื่อนไหวต่างๆทางการเมือง ฯลฯ จะทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครอง บทบาทหน้าที่ของพลเมือง รวมถึงได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ต่างๆทางการเมืองที่เกิดขึ้นประจำวันได้ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงควรยึดมั่นในจรรยาบรรณของตนเองในการเสนอข่าวสาร และเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจต่างๆ อย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม โดยเฉพาะข่าวสารทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศ การเสนอข่าวสารหรือบทความต่างๆ จะต้องเสนออย่างตรงไปตรงมา ไม่มีอคติใดๆ แอบแฝงและที่สำคัญก็คือ ต้องส่งเสริมผู้มีคุณธรรมทางการเมืองเพื่อให้นักการเมืองที่ดีได้มีบทบาทในการพัฒนา

วัฒนธรรมการเมืองได้อย่างแท้จริง และขณะเดียวกันก็ต้องวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาหรืออาจจะต้องตำหนิติเตียน ประณามผู้ที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อให้การเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม (ทินพันธ์ นาคะตะ.2545: 64-65) ทั้งนี้ข่าวสารที่ได้รับจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยลดความรู้สึกไม่แน่ใจและความรู้สึกไม่มั่นใจลงได้ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อระบบการเมือง เนื่องจากความรู้สึกไม่แน่ใจและไม่มั่นใจหรือมีความรู้สึกที่ตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำนั้นเป็นที่ยอมรับสำคัญของความเฉยเมยทางการเมืองในทางกลับกันถ้าหากบุคคลมีความรู้สึกที่ตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง ก็จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจต่างๆ ทางการเมืองซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น(พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว.2523) จึงสามารถสรุปได้ว่าการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเกิดความไม่แน่ใจทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งนี้ได้มีผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศได้ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าวไว้ ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ทำการศึกษาในต่างประเทศ การศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อความไม่แน่ใจทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในต่างประเทศนั้น ฮับบาร์ด(Hubbard.1997: abstract)ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนที่มีต่อความสำนึกทางการเมืองและการเปลี่ยนเจตคติทางการเมือง ผลการศึกษาพบผลที่สำคัญคือการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีอิทธิพลต่อเจตคติของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

สำหรับคอนเวย์(Peterson.1991: 225 ; citing Conway.1981)ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนที่มีต่อพฤติกรรมการเมืองของนักเรียนระดับเกรด 5 และ 6 จำนวน 760 คน โดยได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การสนับสนุนพรรคการเมือง การสนับสนุนการเลือกตั้ง การแสดงออกทางการเมือง(การติดกระดุมแสดงการสนับสนุนและการสนทนาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง) และความรู้เกี่ยวกับการเมือง ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้ทางการเมือง การสนับสนุนการเลือกตั้ง และการแสดงออกทางการเมือง(การติดกระดุมแสดงการสนับสนุน, การสนทนาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง) แต่มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนพรรคการเมืองต่ำ (คอนเวย์สรุปว่าอาจจะเป็นผลมาจากการมีภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองของสื่อมวลชน)

ส่วนซีเกลและโคเฮน(Peterson.1991: 225 ; citing Sigel ; & Cohen.1983)ได้ทำการศึกษาว่าปริมาณการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองหรือไม่ โดยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

ในเพนซิลวาเนีย จำนวน 1,000 คน ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 39% เป็นผู้ที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับสูง และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 22% เป็นผู้ที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ และพบว่ากลุ่มที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูงจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย

นอกจากนี้ ชัลซ์ จงสปีนซ์ (2527: 33-34) ได้รวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ และสามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ฮอลแลนด์เดอร์ (Hollander.1971) ได้ทำการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งในการให้ข้อมูล และข่าวสารทางการเมืองแก่บุคคลในวัยเด็กและวัยรุ่น (2) เชฟฟี วอร์ด และทิพตัน (Chaffee ; Ward ; & Tipton.1970) ได้ทำการทดสอบสมมติฐานว่าการเปิดรับสื่อต่างๆ เกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมืองจะนำไปสู่การมีความรู้เรื่องการเมืองหรือไม่ โดยทำการหาความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาระหว่างการใช้สื่อต่างๆ และความรู้ทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐวิสคอนซิน ก่อนและหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1968 จากการเปรียบเทียบผลปรากฏว่า การใช้สื่อทำให้กีดความรู้ทางการเมืองในระหว่างที่มีการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งมากกว่าในระยะที่การเลือกตั้งผ่านไปแล้ว (3) แอทกินและแกนท์ (Atkin ; & Gantz.1975) ได้ทำการศึกษาแบบช่วงยาว พบว่า ความสนใจในการชมข่าวโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนมีแนวโน้มได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของบ้านเมือง ตลอดจนเหตุการณ์ประจำวันต่างๆ ได้ดี (4) แมคลอยด์ บราวน์ และเบคเคอร์ (McLeod ; Brown ; & Becker.1975) ได้ศึกษากลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวเมื่อปี ค.ศ.1972 และ 1974 พบว่า ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ และชมโทรทัศน์เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นประจำจะ เพิ่มความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองของตนเองต่อกรณีวอเตอร์เกตมากกว่าบุคคลอื่นที่เปิดรับข่าวสารน้อยกว่า และ (5) ลาซาร์สเฟล เบอเรลสัน และกอดเดท์ (Lazarsfeld ; Berelson ; & Gaudet.1944) และ เบอเรลสัน ลาซาร์สเฟล และแมคฟี (Berelson ; Lazarsfeld ; & McPhee.1966) ได้ทำการศึกษาพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นมีลักษณะแบบสั่งสม คือ คนที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองประเภทหนึ่งอยู่แล้ว มักจะเปิดรับสื่ออื่นๆ อีก และผู้วิจัยทั้งสองคณะยังพบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนดังกล่าวช่วยเพิ่มความสนใจของผู้รับในการเข้าร่วมรณรงค์ทางการเมืองอีกด้วย (ชัลซ์ จงสปีนซ์.2527: 33-34)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ทำการศึกษาในประเทศไทย การศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทยนั้น ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 2,000 คน ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและความสนใจการเมืองสามารถทำนาย

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชั้นกลางทั่วประเทศ จำนวน 1,119 คน ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแบบประเพณีนิยมระดับกลางหรือการเมืองแบบใหม่ และการมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

การศึกษาการเปิดรับข่าวสารการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น นิลุบล ใจอ่อนนุ่ม(2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 420 คน ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่ ของประชาชน ทั้งผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สินีนาถ วิบูลรัตน์(2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตย ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตคลองเตย จำนวน 300 คน พบว่า ประชาชนในเขตคลองเตยมีการสื่อสารทางการเมืองระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อวิทยุ และพบว่า การเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองต่ำ

นอกจากนี้ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ด้วย ได้แก่ ผลการศึกษาของภาณุ ธรรมสุวรรณและทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม(2543) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนชาวจังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในจังหวัดพัทลุงที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมแสดงออกทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง และผลการศึกษาของไชยพร ดัชนีจิตานนท์(2536) ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปเทศบาล ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 314 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรลักษณะทางปริบทที่สามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชน และตัวแปรการเข้าร่วมกลุ่มในท้องถิ่น โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ 8.18% ในส่วนของเบญจมาศ เมืองเกษม(2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกเครือข่ายแม่ญิงล้านนา โดยกลุ่มตัวอย่าง

เป็นสมาชิกเครือข่ายแม่หญิงล้านนาใน 9 จังหวัดภาคเหนือ จำนวน 269 คน ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกเครือข่ายแม่หญิงล้านนา

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ได้แก่ การศึกษาของ วรรณะ บรรจง(2546) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูในภาคใต้ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตภาคใต้ จำนวน 985 คน ผลการวิจัยพบผลที่สำคัญ คือ (1)ครูที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางการเมืองสูงกว่าครูที่มีลักษณะตรงข้าม และ (2)ตัวแปร สถานการณ์ทางสังคมร่วมกับจิตลักษณะสามารถทำนายพฤติกรรมการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองได้ 29% ในกลุ่มรวม ตัวทำนายที่สำคัญ คือ ค่านิยมทางการเมือง เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางการเมือง และการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มครู ที่จบการศึกษาทางสาขาธุรกิจถึง 47%

สำหรับการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนนั้น จริญญา เจริญสุขใส(2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารการเมือง วัฒนธรรมการเมือง การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร ปี 2538 ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนอายุ 18-19 ปี จำนวน 380 คน ผลการวิจัยพบว่า (1)การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ กับความรู้ความเข้าใจการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความสำนึกทางการเมือง (2)การเปิดรับข่าวสารการเมืองมีความสัมพันธ์ กับการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชลัช จงสืบพันธ์(2527) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะ ทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3-4 ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 765 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยลักษณะทางปริบทคือการเปิดรับ สื่อมวลชนสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับในด้านการเป็น ฝ่ายส่งสารทางการเมืองสามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีบทบาท ในการถ่ายทอดทางการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งข่าวสารทางการเมืองที่สื่อมวลชนได้นำเสนอ ออกไป เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ ความรู้สึก ความคิดเห็น เหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลง ความเคลื่อนไหวต่างๆทางการเมือง ฯลฯ จะทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ

ระบอบการเมืองการปกครอง บทบาทหน้าที่ของพลเมือง รวมถึงได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ต่างๆ ทางการเมืองที่เกิดขึ้นประจำวันได้ ดังนั้นการที่ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลสำคัญในการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

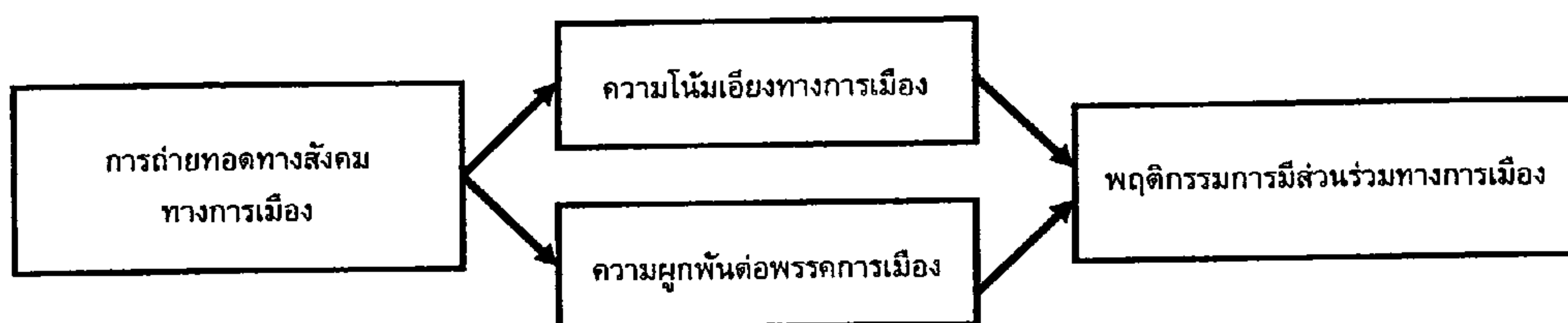
สรุปได้ว่า จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชน มีอิทธิพลสำคัญในการให้ข่าวสารต่างๆ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง รวมทั้งนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางการเมือง ซึ่งข่าวสาร เหล่านี้จะส่งผลต่อการเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งจะมีอิทธิพลสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ดังนั้นผู้วิจัย จึงคาดว่าข่าวสารทางการเมืองที่ประชาชนได้รับจากสื่อมวลชนมีอิทธิพล ต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ในการวิจัยครั้งนี้จึงทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมือง จากสื่อมวลชน โดยจะทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 1 ตัวแปร คือ (1)การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน เพื่อศึกษาว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพล ต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร

โดยในการวิจัยครั้งนี้ การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน หมายถึง การได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ ในเรื่องการเมืองการปกครองจากสื่อมวลชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน หมายถึง ปริมาณและความถี่ในการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง จากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และ อินเทอร์เน็ต

3.3 ผลของการถ่ายทอดทางการเมือง

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยใช้วิธีการอบรม สั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม และเมื่อบุคคลได้ผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองแล้วบุคคลจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ทางการเมือง อันจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977:1-4) โดยจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางการเมืองสามารถนำมาสรุปเป็นแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมกับผลต่อเนื่องได้ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองและผลต่อเนื่อง

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาการถ่ายทอดทางการเมืองกับผลต่อเนื่อง 3 ตัวแปรคือ (1)ความโน้มเอียงทางการเมือง (2)ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และ (3)พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 ความโน้มเอียงทางการเมือง

เมื่อบุคคลผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองแล้วจะส่งผลให้เกิด ความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองรอบ ๆ ตัวของบุคคล อันจะก่อให้เกิดรูปแบบของเจตคติหรือความโน้มเอียงทางการเมืองที่สำคัญ เช่น ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นต้น

ความโน้มเอียงทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดของบุคคลเกี่ยวกับ สัญลักษณ์ สถาบัน และการปกครองซึ่งเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติทางการเมืองในสังคม และการตอบสนองต่อแบบแผนทางการเมือง(สมบัติ ธำรงธัญวงศ์.2545: 311 ; อ้างอิงจาก Rosenbaum.1974: 4) ซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอย่างยิ่ง(Peterson.1990: 19-20) โดยที่อัลมอนด์ และเวอร์บา (Almond ; & Verba.1965: 13-15) ได้จำแนกประเภทของเจตคติและความโน้มเอียงทางการเมืองออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความโน้มเอียงเชิงความรู้(cognitive orientations) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ทางการเมืองและความเชื่อทางการเมือง ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ไม่ได้เป็นเรื่องผิดหรือถูกแต่เกี่ยวกับปริมาณของความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ในโลกการเมืองว่ามีมากน้อยเพียงใด
2. ความโน้มเอียงเชิงความรู้สึก(affective orientations) ได้แก่ ความรู้สึกต่างๆ ของบุคคลที่มีต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือองค์การทางการเมืองทั้งหลาย เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับ ความรู้สึกผูกพันตลอดจนการยอมรับหรือไม่ยอมรับในวัตถุประสงค์หรือองค์การทางการเมืองเหล่านั้น

3. ความโน้มเอียงเชิงประเมินค่า(evaluation orientations)ได้แก่ ความคิดเห็นในเชิงประเมินค่าต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ซึ่งมักจะเป็นการนำเอาค่านิยมมาเป็นเครื่องวัด หรือประเมินสิ่งต่างๆ ในโลกการเมืองและเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาตัวแปรแฝงความโน้มเอียงทางการเมือง โดยทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ซึ่งตัวแปรสังเกตดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความสำนึกทางการเมือง(Political Awareness)

ความสำนึกทางการเมืองเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการถ่ายทอดทางการเมือง อันจะทำให้บุคคลเกิดมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองในทางการเมือง ว่าควรจะปฏิบัติอย่างไร เมื่อใด และจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อระบบการเมืองเมื่อตนเองแสดงพฤติกรรมทางการเมือง(Lane.1975: 312-313) ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความมีสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเองทางการเมือง

ความหมายของความสำนึกทางการเมือง

การให้ความหมายของความสำนึกทางการเมืองนั้นโคลีแมน(Coleman.1968: 18) ได้อธิบายความหมายของความสำนึกทางการเมืองว่า เป็นความรู้สึกหรือความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองจนทำให้เกิดความผูกพันกับการเมืองและมีความสนใจทางการเมือง สำหรับเลน(Lane.1969: 312) ได้ให้ความหมายของความสำนึกทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง ความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในทางการเมืองทั้งในส่วนของการปฏิบัติ และความรู้สึกนึกคิด เป็นความรู้สึกที่สามารถแยกออกระหว่างความถูกต้องหรือผิดของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมือง

จากความหมายของความสำนึกทางการเมืองดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง หมายถึง ความตระหนักของของพนักงานรัฐวิสาหกิจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่จะต้องมีความคิดและแนวปฏิบัติทางการเมืองตามสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การเมืองการปกครองในระบอบ

ความสำคัญของความสำนึกทางการเมือง

ความสำนึกทางการเมืองเป็นความรู้สึกที่มีความสำคัญทางการเมืองโดยจะส่งผลให้บุคคลไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ (Buehler.2004: abstract) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดัลห์(ชลัซ จงสีบพันธ์.2527: 37 ; อ้างอิงจาก Dahl.1970: 57) ที่กล่าวว่าความสำนึกทางการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเปิดรับสิ่งเร้าทางการเมือง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอันมาก นอกจากนี้จากผลการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ครั้งในประเทศต่างๆ พบว่า บุคคลที่มีความสนใจ

และผูกพันกับเรื่องราวต่างๆทางการเมืองจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นทางการเมืองและเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นประจำ(ซัลซ จงสืบพันธ์.2527: 38 ; อ้างอิงจาก Berelson ; Lazarsfeld ; & McPhee.1966 ; Cambell ; et.al.1960 ; Kuroda.1968 ; Verba ; & Nie.1972 ; Goel.1975 ; Eldersveld ; & Ahmed.1976) กล่าวได้ว่าความสำนึกทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญของการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งก่อนที่บุคคลจะมีความสำนึกทางการเมืองได้นั้นต้องเรียนรู้ทางการเมืองจนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆทางการเมืองเสียก่อน (Coleman.1968: 18) ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้ได้จากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงานหรือกลุ่มอาชีพ เป็นต้น โดยมีการศึกษาพบว่ากลุ่มเพื่อนที่โรงเรียนและเพื่อนร่วมงานมีอิทธิพลสำคัญในการทำให้บุคคลมีความสำนึกทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น(LaPlant.1998: abstract) นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ และปรัชญาทางสังคมต่างๆ เป็นต้น ต่างก็มีอิทธิพลต่อการเกิดความสำนึกทางการเมืองได้เช่นกัน(Schofield.1972: 17 ; Hess ; & Therney.1967: 6)

สรุปได้ว่า จากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าความสำนึกทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญที่จะทำให้ประชาชนพลเมืองมีความตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของตนเองในฐานะที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันจะส่งผลให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ความสำนึกทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

2.ความไว้วางใจทางการเมือง(Political Trust)

ความไว้วางใจทางการเมือง(political trust) เป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่บุคคลมีต่อกิจกรรมทางการเมือง อำนาจทางการเมือง ผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือระบบการเมืองทั้งหมดในเชิงประเมินค่าว่าสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรมหรือมีเหตุผลหรือไม่ และเป็นความรู้สึกผูกติดต่อกระบวนการและสถาบันการเมือง ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบของความชอบพอและการให้ความไว้วางใจ ทั้งนี้บุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงจะเชื่อว่าการกระทำของรัฐบาลจะทำให้สภาพต่างๆ ดีขึ้น และมีความเห็นว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องสกปรกเสียทั้งหมด ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ แต่บุคคลที่มีความหวาดระแวงทางการเมืองค่อนข้างสูงมีแนวโน้มจะรู้สึกว่าการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองเป็นผู้ที่มีเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงประชาชนอยู่เสมอ รู้สึกว่าผู้นำของประเทศมักจะเป็นคนคดโกงและเห็นแก่ประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม(พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ; และสายทิพย์ สุกดิพันธ์.2526: 51)

ความหมายของความไว้วางใจทางการเมือง

การให้ความหมายของความไว้วางใจทางการเมืองนั้น อีสตัน(Easton.1965) นักรัฐศาสตร์ท่านแรกที่ได้ให้ความหมายและพรรณนาถึงความไว้วางใจทางการเมือง ได้กล่าวว่า

ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นการประเมินการเมืองของบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นส่วนของการประเมินเฉพาะ(Specific) คือการประเมินผู้มีอำนาจทางการเมืองและนโยบายที่ได้นำเสนอ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การร้องขอ การกระทำและลักษณะทั่วไปของผู้มีอำนาจทางการเมือง ทั้งนี้การประเมินในลักษณะนี้ ประชาชนจะแสดงออกมาในรูปของความพึงพอใจในผลงานของรัฐบาลและการปฏิบัติงานโดยรวมของผู้มีอำนาจทางการเมือง สำหรับส่วนที่สองเป็นการประเมินในภาพรวม(Diffuse) ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินเฉพาะ(Specific)ที่จะมุ่งไปที่การกระทำของผู้มีอำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่การประเมินในภาพรวม(Diffuse) จะมุ่งไปที่การยอมรับหรือปฏิเสธ ต่อหลักการพื้นฐานของระบบการเมือง(Parent ; Vandenbeek ; & Gemino.2004: 1 ; Gant ; & Luttbeg.1991: 121-123)

นอกจากนี้มิลเลอร์(Miller.1974: 952) ได้อธิบายว่าความไว้วางใจทางการเมือง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองในเชิงความรู้สึกหรือประเมินค่า โดยพิสัยของความไว้วางใจทางการเมืองจะเริ่มจากความไว้วางใจสูงสุดจนถึงความหวาดระแวงทางการเมืองสูงสุด(political cynicism) ทั้งนี้ความหวาดระแวงทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกในทางลบ ที่บุคคลมีต่อรัฐบาลและเป็นการเชื่อว่ารัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่หรือสร้างผลงานทางการเมืองออกมาตามที่บุคคลคาดหวัง

จากความหมายของความไว้วางใจทางการเมืองดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นของของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจทางการเมือง รวมถึงความรู้สึกเชื่อมั่นที่มีต่อหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมือง

ความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมืองต่อระบบการเมืองเป็นสิ่งที่นักรัฐศาสตร์ ได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงทั้งในแวดวงวิชาการและในทางปฏิบัติ ซึ่งวิท(จริญญา เจริญสุท.2539: 29 ; อ้างอิงจาก Witt.1963) มีความเห็นว่าการที่บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ถือเป็นการมองโลกในแง่ดี นอกจากนี้การมีความคิดว่ารัฐบาลเป็นเครื่องมือของสังคมและมีความเห็นว่าการเมืองเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชนมิใช่เป็นเรื่องสกปรกที่มีแต่เรื่องการคอร์รัปชันเป็นสิ่งจำเป็นในวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโรเซนเบิร์ก(Rosenberg.1956)ที่ได้กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์ และมีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง และจะมีผลต่อความสำเร็จของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่างๆ ได้ โดยประชาชนต้องเชื่อมั่นและ

ศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาและภาวะวิกฤติต่างๆ ของสังคมได้ดีกว่าการปกครองระบอบอื่นๆ

ดังที่มิลเลอร์(Miller.1974: 951) ได้กล่าวไว้ว่าการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากปราศจากความไว้วางใจจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยชอบธรรม เช่นเดียวกันกับที่ไม่มีรัฐบาลใดสามารถดำรงอยู่ได้หากปราศจากความจงรักภักดีและความไว้วางใจจากประชาชน ทั้งนี้เมื่อรัฐบาลได้รับความไว้วางใจต่ำลงหรือได้รับการสนับสนุนต่ำลงก็มีความเป็นไปได้ที่จะนำมาซึ่งการเกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปของการปฏิวัติ จึงอาจกล่าวได้ว่าความไม่ไว้วางใจทางการเมืองหรือความหวาดระแวงทางการเมืองจะเพิ่มความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งนี้ความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองจะมีอยู่เสมอในทุกสังคมการเมืองไม่ว่าผู้นำในระบบการเมืองนั้นจะเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนและพยายามทำตามความต้องการของประชาชนเพียงใด เพราะจะยังมีบุคคลบางส่วนที่ยังเห็นว่าในสังคมนั้นยังมีความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรม และมีความระแวงสงสัยในการจงใจและความตั้งใจของรัฐบาลอยู่เสมอ กล่าวได้ว่าความไม่ไว้วางใจทางการเมืองนั้นเป็นที่มาของความไม่พอใจ ความเกลียดชัง อันจะนำไปสู่การแสดงออกถึงการต่อต้านในที่สุด และความไว้วางใจทางการเมืองหรือไม่ไว้วางใจทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง(Miller.1974: 951 ; Aberback ; & Walker.1970: 1199)

นอกจากนี้รัฐศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่าความไว้วางใจทางการเมืองจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดวิธีการ และนโยบายของผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งผู้มีอำนาจทางการเมืองสามารถนำข้อเสนอหรือนโยบายใหม่ๆ เข้ามาเสนอให้ประชาชนยอมรับได้โดยอาศัยพื้นฐานความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน(ชิตพล กาญจนกิจ.2545: 41 ; อ้างอิงจาก Beierle ;& Cayford.2002: 29) และถ้าข้อเสนอหรือนโยบายนั้นประสบความสำเร็จก็จะยิ่งเพิ่มการสนับสนุนและความไว้วางใจทางการเมืองจากประชาชนในระดับที่สูงขึ้น แต่ถ้าหากในช่วงที่ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำหรือมีแนวโน้มลดลงผู้มีอำนาจทางการเมืองก็จะประสบความยากลำบากต่อการกำหนดนโยบายและทำให้การปกครองประเทศต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคขึ้นได้(Gamson.1968: 53-54) ซึ่งความไม่ไว้วางใจทางการเมืองอาจจะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนในการเลือกตั้ง กล่าวคือถ้าหากประชาชนไม่ไว้วางใจในการทำงานของรัฐบาลแล้ว ก็จะเป็นเหตุให้ประชาชนหันไปให้การสนับสนุนพรรคการเมืองอื่นที่ไม่ใช่พรรคที่เป็นรัฐบาลในชุดที่ผ่านมา(Parent ; Vandenbeek ; & Gemino.2004: 1 ; citing Hetherington.1999)

กล่าวได้ว่าความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจเป็นความรู้สึกที่ความสำคัญต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความมั่นคง ความดีใจ ความขัดแย้ง และเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในทางใดทางหนึ่งได้(Aberback ; & Walker.1970: 1199) ซึ่งความไม่ไว้วางใจทางการเมืองจะนำมาซึ่งการเรียกร้องขอความเป็นธรรมหรือการหาทางออกของปัญหาในทางที่ประชาชน

กลุ่มนั้นต้องการดังเช่นในกรณีที่เกิดการชุมนุมประท้วงจากประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคม เช่น การชุมนุมเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง การเรียกร้องจากครู อาจารย์ ในกรณีการถ่ายโอนการศึกษา การชุมนุมคัดค้านการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ฯลฯ จะเห็นได้ว่าการประท้วงหรือการชุมนุมเรียกร้องดังกล่าวเกิดจากความไม่พึงพอใจ ในกฎหมาย การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน หรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาล รวมถึง การกระทำของผู้มีอำนาจทางการเมือง ทั้งนี้ถ้ารัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองสามารถ หาทางออกในแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียกร้องได้ ก็จะสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าหากว่าข้อเสนอหรือทางออก ที่รัฐบาลมีให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียกร้องหรือผู้เรียกร้องไม่สามารถยอมรับ ได้ก็จะทำให้เกิดความไม่พอใจ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นในสังคมและเกิดการสูญเสีย ความเป็นระเบียบในระบบการเมืองได้ ในขณะที่เดียวกันความไม่ไว้วางใจนี้ก็อาจจะนำมาซึ่ง ความตึงเครียดที่เป็นประโยชน์ก็ได้ กล่าวคือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับ ที่เหมาะสม แต่ในทางกลับกันในสถานการณ์บางอย่างอาจจะนำไปสู่ความระส่ำระสายและ การพังทลายของระบบได้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าความไม่ไว้วางใจทางการเมืองที่เกิดขึ้น จะเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองแต่ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับ การปรับตัวและความสามารถในการหาแนวทางแก้ไขของผู้มีอำนาจทางการเมือง

ความไว้วางใจและไม่ไว้วางใจทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอยู่มาก ซึ่งจากผลการวิจัยของนักรัฐศาสตร์พบว่าคนที่บุคคล มีการประเมินค่าต่อระบบการเมืองในทางลบมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางการเมืองต่ำ อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในลักษณะของการเรียกร้องและการประท้วงกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมือง ซึ่งมิลแบรทและโกเอล(Milbrath & ; Goel.1977: 69) ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าเมื่อความไม่ไว้วางใจ ทางการเมืองประสานกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองแนวโน้มของพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะออกมาในรูปแบบของการประท้วงและต่อต้านระบบการเมือง ในทางที่ใช้ความรุนแรง ในทางกลับกันหากบุคคลมีความไม่ไว้วางใจทางการเมืองแต่มีความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมืองค่อนข้างต่ำก็มีแนวโน้มที่จะถอนตัวออกจากระบบการเมือง

นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลที่มีระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำและ มีระดับความไว้วางใจทางการเมืองต่ำด้วยก็มีแนวโน้มที่บุคคลนั้นจะไม่เข้ามีส่วนร่วม ทางการเมืองหรือมีความเฉยเมยต่อระบบการเมือง เนื่องจากมีความเห็นว่าแม้จะเข้ามีส่วนร่วม ทางการเมืองแต่โอกาสที่เขจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของระบบการเมืองหรือผู้มีอำนาจ ทางการเมืองมีอยู่น้อยมาก ส่วนผู้ที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองในด้านความไว้วางใจและ มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบบ อย่างกระตือรือร้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์หาเสียงให้กับ

พรรคการเมือง เป็นต้น โดยเห็นว่ากระบวนการทางการเมืองนั้นสามารถทำให้เกิดผลที่เขาพึงพอใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบลนเกอร์และเนดิว(Parent ; Vandenberg ; & Gemino.2004: 1 ; citing Belanger ; & Nadeau.2002) ได้สรุปว่าความไว้วางใจทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของชาวแคนาดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า จากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าความไว้วางใจทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญที่แสดงถึงความเชื่อมั่นศรัทธา และความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง และหลักการพื้นฐานของระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งถ้าหากประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองสูงก็มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทางสนับสนุนต่อระบบการเมือง แต่ในทางกลับกัน หากประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำหรือไม่ไว้วางใจทางการเมืองก็อาจจะนำไปสู่การเรียกร้องต่อต้านประท้วงได้ หรืออาจจะไม่ให้ความสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเลยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของบุคคลดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นประกอบด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าความไว้วางใจทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy)

จุดกำเนิดของแนวคิดเรื่องความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนั้นมีที่มาจากจิตวิทยาสังคม และมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพลังแห่งอีโก้(ego-strength) ความสามารถเชิงอัตวิสัย(subjective competence) ความเชื่อมั่นในตนเอง(self confidence) และประสิทธิภาพส่วนบุคคล(personal effectiveness) ซึ่งพรีวิทท์(Prewitt.1968: 225) ได้ให้ความเห็นว่าความรู้สึกหรือความเชื่อมั่นดังกล่าวนี้มีความสำคัญมากต่อการอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเปิดโอกาสให้บุคคลแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนเองอย่างกว้างขวาง(ชลัช จงสีบพันธ์.2527: 42)

ความหมายของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

การให้ความหมายของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนั้นแคมป์เบลล์ (Cambell ; & other.1954: 187)ให้ความหมายของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลว่าการกระทำทางการเมืองของบุคคลมี หรือสามารถมีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมือง มีความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และตนเองสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ซึ่งสอดคล้องกับพรีวิทท์(Prewitt.1968) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเป็นความรู้สึกของบุคคลว่าการกระทำของตนสามารถมีผลต่อเหตุการณ์ทางการเมือง เป็นความเชื่อของบุคคลว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมสามารถเกิดขึ้นได้โดยการกระทำของตนเอง และจะสามารถทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองมีพฤติกรรมตามที่ตนเองต้องการได้ สำหรับมิลแบรทและโกเอล

(Milbrath & ; Goel.1977: 57) ได้ให้ความหมายของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองว่าเป็นความรู้สึกว่าตนเองมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล

จากความหมายของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองดังกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า *ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง* หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นของของพนักงานรัฐวิสาหกิจว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถทางการเมือง รวมถึงมีความเชื่อว่าตนเองสามารถมีบทบาทในกระบวนการต่างๆ ทางการเมือง และสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแนวทางที่ปรารถนาได้ การวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

ความสำคัญของความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในทางรัฐศาสตร์ โดยได้รับการพัฒนามาจากศูนย์การวิจัยเชิงสำรวจของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ซึ่งการมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนั้น หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อว่าเขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้และเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วจะทำให้สามารถควบคุมการตัดสินใจของผู้มีอำนาจทางการเมืองได้(Chaples.1976) ทั้งนี้การจะพิจารณาว่าบุคคลใดมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองหรือไม่นั้นสามารถพิจารณาได้จากความเชื่อของบุคคลใน 4 ประเด็น คือ (1)ความเชื่อว่าตนเองสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อความต้องการของประชาชน (2)ความเชื่อว่ารัฐบาลต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน (3)ความรู้สึกว่าตนเองเข้าใจกระบวนการทางการเมือง และ(4)ความรู้สึกว่าตนสามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อกระบวนการทางการเมืองได้(Easton ; & Davis.1967: 29)

ผลการศึกษาของนักรัฐศาสตร์พบว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองไม่เพียงแต่ทำนายปรากฏการณ์ของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถอธิบายการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ของระบอบประชาธิปไตยด้วย ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายหรือ การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนพรรคการเมือง การทำงานประจำสำนักงานทางการเมือง และจากการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเป็นสิ่งที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยที่บุคคลที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ สูงและเมื่อบุคคลที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะมีความรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถและความสำคัญของตนเองมากขึ้นหรือมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงขึ้นด้วย(ซัลซ์ จงสืบพันธ์.2527: 42 ; อ้างอิงจาก Prewitt.1968: 226) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของดัลห์(Dahl.1961: 28) ที่ได้เสนอไว้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจะหล่อเลี้ยงซึ่งกันและกัน คือเขาเชื่อว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองทำให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะทำให้คนเกิดความเชื่อมั่นในสมรรถนะ

ทางการเมืองเพิ่มขึ้นไปด้วย นอกจากจะมีการศึกษาพบว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วยังพบว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจะแตกต่างกันในกลุ่มบุคคลมีระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน คือกลุ่มที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูงจะมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำ(Wu.2003: abstract)

สรุปได้ว่า จากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญที่แสดงถึงความรู้สึกเชื่อมั่นของบุคคลว่าตนเองความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ และถ้าหากว่าตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วผลที่เกิดขึ้นจะเป็นไปตามที่ตนเองปรารถนาหรือต้องการให้เป็น เช่น มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถให้การสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีและมีความเชื่อว่าเมื่อตนเองให้การสนับสนุนแล้วพรรคการเมืองนั้นก็จะได้รับการเลือกตั้งด้วย เช่นเดียวกับการทำงานให้กับชุมชนก็เนื่องจากมีความคาดหวังว่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัยได้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนั้นมีความสำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความโน้มเอียงทางการเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความโน้มเอียงทางการเมืองที่ทำการศึกษาในต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับความโน้มเอียงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในต่างประเทศนั้นพบว่า จากการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้อาวุโสในสหรัฐอเมริกา จำนวน 456 คน แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์อิทธิพล(path analysis) พบผลการวิจัยที่สำคัญคือ ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้อาวุโสกลุ่มดังกล่าว (betas = .25 , p = .001) (Peterson.1990: 59-80 ; citing Kuechler.1986) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีอายุ 60 ปีและ 60 ปีขึ้นไปในรัฐนิวยอร์ก ของสหรัฐอเมริกา จำนวน 358 คน ผลการวิจัยพบว่าความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลุ่มดังกล่าว (betas = .23 , p = .01) (Peterson.1990: 98-104) และพบผลเช่นเดียวกันในการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนวัยทำงานในสหรัฐอเมริกาจำนวน 86 คน ผลการวิจัยพบว่า ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลุ่มดังกล่าว(betas = .22 , p = .05) (Peterson.1990: 184-195)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความโน้มเอียงทางการเมืองที่ทำการศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาเกี่ยวกับความโน้มเอียงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทยในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนนั้น จีรวุฒิ อนุสรณ์นการ(2546) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 750 คน ผลการวิจัยพบว่า (1)ประชาชนที่มีความไว้วางใจทางการเมืองและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง จะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่มีความไว้วางใจทางการเมือง และมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ (2)ปัจจัยที่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้คือ ความไว้วางใจทางการเมืองซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมา คือ ระดับการศึกษา และเพศตามลำดับ

สำหรับไชยพร ตันท์จิตานนท์(2536) ที่ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปสุขาภิบาล : ศึกษากรณีเทศบาลนครเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 314 คน ผลการวิจัยพบผลที่สำคัญคือ

(1) ตัวแปรลักษณะทางจิตวิสัยหรือความโน้มเอียงทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ตัวแปรความรู้ทางการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล($r = .24$) การเข้าร่วมกิจกรรมการรณรงค์หาเสียง($r = .12$) การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น($r = .35$) การสื่อสารทางการเมือง($r = .33$) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม($r = .31$) ตัวแปรความสำนึกในหน้าที่พลเมืองมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล($r = .21$) การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น($r = .19$) การมีบทบาทในชุมชน($r = .11$) การสื่อสารทางการเมือง($r = .23$) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม($r = .23$) ตัวแปรความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้านคือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล($r = .19$) การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์หาเสียง($r = .13$) การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น($r = .19$) การมีบทบาทในชุมชน($r = .20$) การสื่อสารทางการเมือง($r = .27$) การประท้วง($r = .10$) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม($r = .26$)

(2) ตัวแปรลักษณะทางจิตวิสัยหรือความโน้มเอียงทางการเมืองไม่สามารถทำนายหรืออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปเทศบาลอย่างแข็งขันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นโดยตัวแปรลักษณะทางจิตวิสัยหรือความโน้มเอียงทางการเมืองสามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ 2.46%

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับความโน้มเอียงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนนั้น จริญญา เจริญสุทใส(2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง วัฒนธรรมการเมือง กับการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของเยาวชน ในกรุงเทพมหานคร ปี 2538 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนที่มีอายุ 18-19 ปี จำนวน 380 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของเยาวชน กลุ่มดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุรุฒิ ปัดโรสง(2533) ที่ได้ทำการเปรียบเทียบการถ่ายทอดทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 จำนวน 400 คน การวิจัยพบผลที่สำคัญ คือ ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีสหสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีสหสัมพันธ์ กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ในขณะที่ความไว้วางใจทางการเมืองไม่มีสหสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งหมายความว่าผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็น ผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มักจะเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมือง และผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองมักจะ ไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับชัช จงสีพันธ์(2527) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3-4 ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ไม่รวมมหาวิทยาลัยเปิด ได้แก่ สถาบันการศึกษาของรัฐ 4 แห่ง และสถาบันการศึกษา ของเอกชน 4 แห่ง จำนวน 765 คน การวิจัยพบผลที่สำคัญคือ

(1) ปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยหรือความโน้มเอียงทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีรายละเอียดคือ ตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง($r = .197$) การเป็นฝ่ายรับการสื่อสาร ทางการเมือง($r = .245$) และคะแนนรวมของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง($r = .144$) สำหรับตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมืองพบว่ามีสหสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง($r = .220$) การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง($r = -.175$) การประท้วง($r = -.125$) การเป็นฝ่ายรับ($r = .193$) และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง ($r = -.176$) ในตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมืองพบว่ามีสหสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ มีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองเพียงด้านเดียว($r = .105$) ส่วนตัวแปรด้านความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองพบว่ามีสหสัมพันธ์กับพฤติกรรม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง($r = .122$) และการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง($r = .164$)

(2) ปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยหรือความโน้มเอียงทางการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้ ตัวแปรสารสนเทศทางการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง($b = .145$, $p = .01$) การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง($b = .198$, $p = .01$) และผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน($b = .137$, $p = .01$) สำหรับตัวแปรความสำนึกทางการเมืองนั้นพบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง($b = .171$, $p = .01$) การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง($b = -.178$, $p = .01$) การประท้วง($b = -.159$, $p = .01$) การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง($b = .113$, $p = .01$) การเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง($b = -.166$, $p = .01$) ในตัวแปรความไว้วางใจทางการเมืองนั้นพบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เฉพาะในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง($b = .096$, $p = .01$) และด้านการมีบทบาทในชุมชน($b = .073$, $p = .05$) ส่วนตัวแปรความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนั้นสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เพียงด้านเดียว คือ ด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง($b = .096$, $p = .01$)

สรุปได้ว่า จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าความโน้มเอียงทางการเมืองมีความสำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล รวมทั้งมีผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่แสดงให้เห็นว่าความโน้มเอียงทางการเมืองที่ประกอบด้วย ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลกลุ่มต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรความโน้มเอียงทางการเมืองที่ละตัวแปรและพิจารณาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ละด้านพบว่า ความสำนึกทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การประท้วง การเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งสารทางการเมือง ส่วนความไว้วางใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง สำหรับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสื่อสารทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการเมือง การมีบทบาทในชุมชน และการประท้วง

นอกจากนี้ยังพบว่าความโน้มเอียงทางการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาตัวแปรความโน้มเอียงทางการเมืองที่ละตัวแปรและพิจารณาตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ละด้าน พบว่า ความสำนึกทางการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มทางการเมือง การประท้วง การเป็นฝ่ายรับและส่งสารทางการเมือง ส่วนความไว้วางใจทางการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและด้านการมีบทบาทในชุมชน สำหรับความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านการเปิดรับการสื่อสารทางการเมืองได้

ในส่วนของการศึกษาอิทธิพลของความโน้มเอียงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการวิเคราะห์อิทธิพล(path analysis) ในประชาชนกลุ่มต่างๆ สรุปได้ว่าความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ จึงได้กำหนดให้ตัวแปรแฝงความโน้มเอียงทางการเมืองเป็นหนึ่งในตัวแปรที่ทำการศึกษาโดยจะทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ (1)ความสำนึกทางการเมือง (2)ความไว้วางใจทางการเมือง และ (3)ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เพื่อศึกษาว่าความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ความโน้มเอียงทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ของพนักงานรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองการปกครองซึ่งเป็น แบบแผนการตอบสนองและการประพฤติปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง ความตระหนักของของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่จะต้องมีความคิดและแนวปฏิบัติทางการเมืองตาม สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจทางการเมือง

3. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นของพนักงาน รัฐวิสาหกิจว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถทางการเมือง รวมถึงมีความเชื่อว่าตนเองสามารถ มีบทบาทในกระบวนการต่างๆ ทางการเมือง และบทบาททางการเมืองที่แสดงออกไปนั้น สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแนวทางที่ปรารถนาได้

การวัดความโน้มเอียงทางการเมือง

การวัดความโน้มเอียงทางการเมือง เมื่อจำแนกตามตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร จะมีวิธีการวัดดังนี้

1. การวัดความสำนึกทางการเมือง

แบบวัดความสำนึกทางการเมืองในประเทศไทยมีผู้สร้างขึ้นดังนี้ คือ

1.1 แบบวัดความสำนึกทางการเมืองของ ชลัช จงสืบทพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3-4 จำนวน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 6 ระดับ คือ จากเห็นด้วยอย่างยิ่งถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .62

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรความสำนึกทางการเมือง โดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดความสำนึกทางการเมืองของชลัช จงสืบทพันธ์(2527)

2. การวัดความไว้วางใจทางการเมือง

แบบวัดความไว้วางใจทางการเมืองในประเทศไทยมีดังนี้ คือ

2.1 แบบวัดความไว้วางใจทางการเมืองของ ชลัช จงสืบทพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3-4 จำนวน 765 คน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 6 ระดับ คือ จากเห็นด้วยอย่างยิ่งถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .67

2.2 แบบวัดความไม่ไว้วางใจทางการเมืองของ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ที่ใช้ในการวัดตัวแปร “การมีศรัทธาในระบอบการเมืองการปกครอง” ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชั้นกลางจำนวน 1,191 คน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 5 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่งถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 10 ข้อ

2.3 แบบวัดความไว้วางใจทางการเมืองของ สุรวุฒิ ปัดไธสง(2542) ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องบทบาทของครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 775 คน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 4 ระดับ จากจริงที่สุดถึงไม่จริงที่สุด จำนวน 21 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรความไว้วางใจทางการเมือง โดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดความไว้วางใจทางการเมืองของชัลช จงสีบพันธ์(2527) และ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541)

3. การวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

แบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในประเทศไทยมีดังนี้ คือ

3.1 แบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของ ชัลช จงสีบพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3-4 จำนวน 765 คน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 6 ระดับ คือ จากเห็นด้วยอย่างยิ่งถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .57

3.2 แบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของ ไชยพร ตันท์จิตานนท์ (2536) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 314 คน โดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดของเดอฮุก ลอว์รี และไลออนส์ (De Hoog ; Lowery and Lyons.1990)ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 4 ระดับ คือ จากเห็นด้วยถึงไม่เห็นด้วย จำนวน 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

3.3 แบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของ สุรวุฒิ ปัดไธสง(2542) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องบทบาทของครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 775 คน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต แต่ละข้อมีมาตรวัด 4 ระดับ จากจริงที่สุดถึงไม่จริงที่สุด จำนวน 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรความไว้วางใจทางการเมือง โดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของชัลช จงสีบพันธ์ (2527) และไชยพร ตันท์จิตานนท์(2536)

3.3.2 ความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันการเมืองที่มั่นคง และมีเสถียรภาพ(ลิขิต ธีรเวคิน.2546ค: 1) เนื่องจากความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองนี้จะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับพรรคการเมือง อันจะมีผลทำให้ประชาชนมีการตัดสินใจและการกระทำทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคการเมืองอย่างกระตือรือร้น โดยเฉพาะการตัดสินใจในการเลือกตั้งของบุคคล และการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง

ความหมายของความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ความหมายของ Party Identification นั้นหนังสือศัพท์รัฐศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน(ราชบัณฑิตยสถาน.2548 : 108) ได้ให้ความหมายของ Party Identification ไว้ว่าหมายถึง การสังกัดพรรคการเมือง สำหรับการให้ความหมายของคำว่า Party Identification ของนัก รัฐศาสตร์ชาวต่างประเทศนั้นได้ให้ความหมายที่มีความลึกซึ้งมากกว่าการสังกัดพรรคการเมือง ธรรมดา โดยได้กล่าวไว้ว่า Party Identification เป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่มีความผูกพันกับ พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งมากกว่าพรรคอื่นๆ ซึ่งมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง(belongs) และ มีความจงรักภักดี(allegiance)ต่อพรรคการเมืองนั้น(Rose.1974: 451 ; Rosenbaum.1975: 120 ; Ippolito.1976: 73) สำหรับกรีนิ(Greene.1999) ได้ให้นิยามของ Party Identification ไว้ในแนวทาง ที่สอดคล้องกันคือ ได้กล่าวไว้ว่า Party Identification หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีความผูกพัน ต่อพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองนั้น และ ได้แบ่งความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองไว้ 3 ด้าน คือ (1)ด้านความรู้สึกที่มีต่อพรรคการเมือง (2)ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และ(3)ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง

ในส่วนของเลน(Lane.1977: 46) ได้กล่าวว่า Party Identification เป็นความโน้มเอียง ทางการเมืองที่สำคัญ และมีใช้เพียงแค่ช่วยในการตัดสินใจสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังเป็นความรู้สึกเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับพรรคการเมืองนั้น นอกจากนี้มิลล์เลอร์ (Miller.1996: 120) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า Party Identification ไม่ใช่เพียงแค่การเป็นสมาชิก และการติดต่อย่างอย่างเป็นทางการกับพรรคการเมืองเท่านั้นแต่ Party Identification เป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองที่สังกัด ทั้งนี้ Party Identification สามารถยืนหยัดอยู่ได้โดยไม่ต้องมีข้อบังคับทางกฎหมายหรือหลักฐาน ที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของการเป็นสมาชิก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า Party Identification เป็นความรู้สึก “ผูกพันต่อพรรคการเมือง” ซึ่งหมายถึง สภาวะทางจิตของบุคคลที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบมากกว่า พรรคการเมืองอื่น โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของของพนักงาน รัฐวิสาหกิจที่รู้สึกว่าตนเองมีอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับพรรคการเมือง, มีความรู้สึกว่านโยบาย ของพรรคการเมืองมีความสอดคล้องกับความต้องการของตน และมีความรู้สึกที่ตนเอง เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง หมายถึง การรับรู้ของของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ ได้แก่ ความรู้เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ในพรรคการเมือง อุดมการณ์ของพรรคการเมือง, นโยบายของพรรคการเมือง, จำนวนสมาชิก พรรคที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การอยู่ในฐานะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่าย ค้านในสภาผู้แทนราษฎร

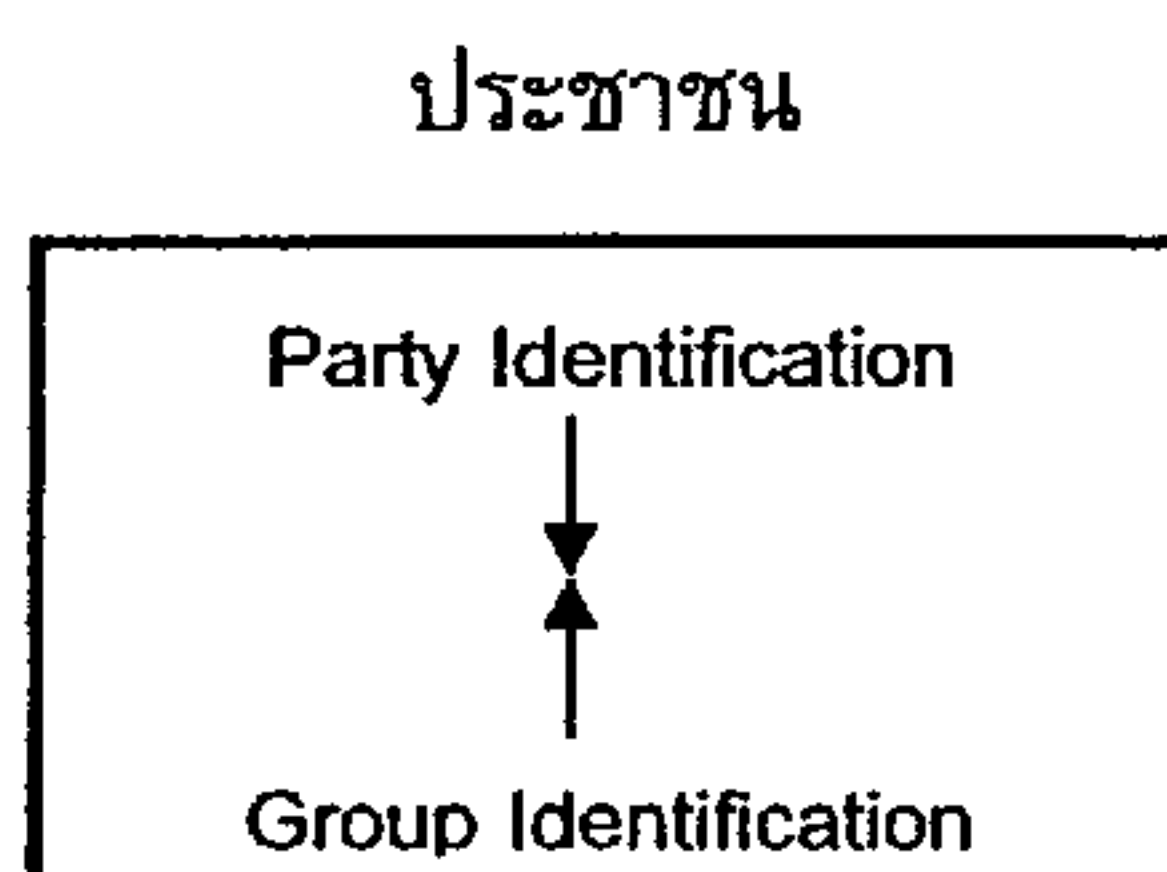
พรรคที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การอยู่ในฐานะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

3. ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่ต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมือง

บาร์เบอร์(สิทธิพันธ์ พุทธน.2519: 181-183 ; อ้างอิงจาก Barber.1972: 69-72) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง(Party Identification) ที่ตัวชี้วัดที่แสดงถึงการบ่งบอกหรือทำนายได้ว่าพรรคใดจะเป็นรัฐบาลได้หรือพรรคใดจะมีนโยบายที่ตรงกับความต้องการของมวลชนมากที่สุด มีผู้ให้การสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่วนใหญ่ความรู้สึกนี้จะมีในประเทศที่พรรคการเมืองที่มีลักษณะเป็นพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งจะเป็นผลให้ระบบการเมืองเป็นไปตามครรลองเพื่อให้บริการใช้มวลชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งจะเป็นตัวที่จะคอยสอดส่องดูแลหรือกำกับให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปเพื่อคนส่วนใหญ่ไม่ใช่เพื่อกลุ่มบุคคล อันจะนำไปสู่ระบบทรราชได้

ดังนั้นความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง(Party Identification) จึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง แต่อย่างไรก็ตามในตัวของมันเองจะเกิดขึ้นโดยโดดเดี่ยวไม่ได้ความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองจำเป็นต้องมีการนิยามตนเองในกลุ่มสังคมอื่นๆ ที่เข้ามาสนับสนุนอยู่ด้วย นั่นคือการที่เราจะไปเป็นสมาชิกหรือมีความผูกพันกับกลุ่มหรือพรรคการเมืองใดๆเราจำเป็นต้องพิจารณาเสียก่อนว่าแนวนโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคการเมืองนั้นตรงกับเราหรือไม่ หรือขัดกับผลประโยชน์ของเราเองหรือเป็นพรรคที่มีแนวนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของเราก็จะให้การสนับสนุน ฉะนั้นจะเห็นว่าความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองในคนบางกลุ่มจะมีความเข้มแข็งมาก เช่น จากการสำรวจทัศนคติของแรงงานไร้ฝีมือในแคลิฟอร์เนียพบว่าคนที่นิยมพรรคเดโมแครทเพราะพรรคนี้สนใจความเดือนร้อนของพวกเขา และจากการที่ตนเลือกพรรคเดโมแครทเพราะทำให้พวกเขาสามารถขยายผลผลิตได้ง่าย คนจนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นรวมถึงในกลุ่มกรรมกรด้วย ส่วนใหญ่ผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะโยงความผูกพันต่อพรรคการเมืองโดยเชื่อมโยงกับความผูกพันกับกลุ่มอื่นๆ ฉะนั้นพรรคที่เขาเลือกจึงต้องมีแนวนโยบายเพื่อกลุ่มอาชีพ หรือชุมชนที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองกับความต้องการของกลุ่ม

ความสำคัญของความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ในมุมมองของนักรัฐศาสตร์มีความเห็นว่าความผูกพันต่อพรรคการเมือง (Party Identification) เป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นแบบแผนในการเลือกตั้งของบุคคล ซึ่งผู้ที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งก็จะส่งผลให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคนั้น ถ้ามีความผูกพันมากก็มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ความผูกพันต่อพรรคการเมืองยังมีอิทธิพลต่อการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งและแนวโน้มการตัดสินใจทางการเมืองของบุคคล (Peterson.1990: 19-20) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคมป์เบล (Ippolito.1976: 73 ; citing Campbell.1964: 67-85) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง แนวคิด และแนวปฏิบัติทางการเมือง ตลอดจนการรับรู้ทางการเมืองและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ในขณะที่มิลล์เลอร์ (Miller.1996: 120) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองไว้ว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของบุคคลไม่ใช่เพียงแค่การเป็นสมาชิกและการติดต่ออย่างอย่างเป็นทางการกับพรรคการเมืองหรือการออกเสียงเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการออกเสียงเลือกตั้งก็ตามแต่ความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่รู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองนั้น ซึ่งความผูกพันกับพรรคการเมืองสามารถยืนหยัดอยู่ได้โดยไม่ต้องมีข้อบังคับทางกฎหมายหรือหลักฐานที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของการเป็นสมาชิก ความผูกพันจะดำรงอยู่เสมออย่างต่อเนื่องไม่มีหยุดหย่อน และมีการแสดงออกถึงการสนับสนุนพรรคการเมืองอย่างมั่นคงทั้งทางความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งความผูกพันต่อพรรคการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของบุคคลด้วย เช่น ครอบครัว ศาสนา และสถานภาพทางสังคม เป็นต้น (Lane.1977: 46)

ทั้งนี้มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองทั้งที่ทำในต่างประเทศและในประเทศไทยซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อพรรคการเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ทำในต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองในต่างประเทศนั้น เกนส์โบรฟ (Gainsborough.2005: abstract) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งประธานาธิบดีของประชาชนในบริบทที่แตกต่างกัน คือชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ประชาชนสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี และการสนับสนุนพรรคการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกรีน (Greene.1999: abstract) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองในไอโฮโอ พบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ชื่นชอบมีผลทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองที่มั่นคงกับพรรคการเมืองนั้น

สำหรับคิม(Kim.2003: abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับชนชั้น พฤติกรรมการเลือกตั้ง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา พบว่า ชนชั้นมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อพรรคการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้ง โดยชนชั้นมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง ในส่วนของชิว(Chiu.2002: abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเลือกตั้งและความผูกพันต่อพรรคการเมือง ค่านิยม และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ของชาวฟลอริดา พบว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม(ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ และรายได้) ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และการตัดสินใจเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังพบว่าสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถทำนายความผูกพันต่อพรรคการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของลีไอบ์เรต(Leibert.1993: abstract) ที่ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดีมากกว่าการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

นอกจากนี้คูป(Koop.2003) ได้ทำการศึกษาความมั่นคงของความผูกพันต่อพรรคการเมืองในแคนาดา พบว่า ชาวแคนาดามีความผูกพันต่อพรรคการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น สำหรับเหตุผลของความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้นเนื่องมาจากมีอุดมการณ์ ความเชื่อ และเจตคติที่สอดคล้องกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ทำในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองจำนวน 4 เรื่อง โดยเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ได้แก่ การศึกษาของพงษ์ปกรณ์ กรองใจ(2542) ได้ทำการศึกษาความผูกพันต่อพรรคการเมืองไทยของสมาชิกชุมชนบ้านพักตำรวจส่วนกลาง การวิจัยพบผลที่สำคัญคือ สมาชิกชุมชนบ้านพักตำรวจส่วนกลางมีความผูกพัน

ต่อพรรคการเมืองไทยอยู่ในระดับปานกลาง โดยสมาชิกชุมชนบ้านพักตำรวจส่วนกลางที่มีอายุ อาชีพ การรับรู้ผลงานในอดีตของพรรคการเมืองในอดีต ความสนใจต่อข่าวสารการเมือง และการอบรมกล่อมเกลาทหารการเมืองแตกต่างกันจะมีความผูกพันต่อพรรคการเมืองไทยแตกต่างกัน

สุรพงษ์ ชัยจันทร์(2538) ได้ทำการศึกษาความผูกพันต่อพรรคการเมืองของ ข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาลกับความผูกพันต่อพรรคประชากรไทย การวิจัย พบผลที่สำคัญคือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน อายุมาก เพศชาย นับถือศาสนาอิสลาม สมรส แล้ว มีระยะเวลาการรับราชการมาก พักอาศัยที่บ้านพักหรือห้องเช่า ระดับการศึกษาม.6 ลงไป มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง มีแนวโน้มที่จะผูกพัน ต่อพรรคการเมืองสูง กล่าวคือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนอาวุโสมีความผูกพัน ต่อพรรคประชากรไทยสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด และปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพัน มาจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และมีความประทับใจต่อพรรคทั้งในตัวหัวหน้าพรรค นโยบาย อุดมการณ์และผู้สมัคร ลักษณะของความผูกพันดังกล่าวนี้มีความแนแน่นแน่น ถึงขั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรค

เสนีย์ ลิ้มกุล(2535) ได้ทำการศึกษาเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความผูกพัน ต่อพรรคการเมือง โดยศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปี พ.ศ. 2529 การวิจัยพบผลที่สำคัญคือ ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสืบ เนื่องมาจากการเรียนรู้ทางการเมืองจากสถาบันต่างๆ ทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียนหรือ มหาวิทยาลัย กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนร่วมงาน และสื่อมวลชน ก่อนข้างจะมีอิทธิพลต่อความผูกพัน ต่อพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา สำหรับการศึกษาดังกล่าวที่เข้าผูกพันต่อพรรคการเมืองเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องการเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะในแง่ของความปรารถนาที่ต้องการจะช่วยเหลือท้องถิ่น ของตนเองเป็นหลัก ลักษณะของความผูกพันต่อพรรคการเมืองพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และ เมื่อแบ่งลักษณะของความผูกพันต่อพรรคการเมืองออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ พบว่า ส่วนใหญ่รู้สึก ว่าเป็นเจ้าของพรรคการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้สึกที่ดีต่อพรรคอยู่ในระดับสูง มีความยึดมั่นในเรื่องระเบียบวินัยของพรรคอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่ก่อนตัดสินใจ ลงสมัครรับเลือกตั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ผลการทดสอบ สมมติฐานพบว่า ประสพการณ์ในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างกันจะมีเหตุที่เข้ามา ผูกพันต่อพรรคแตกต่างกัน การสังกัดพรรคการเมืองต่างกันมีเหตุที่เข้ามาผูกพัน ต่อพรรคการเมืองต่างกัน และพบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองต่างกัน มีลักษณะของความผูกพันต่อพรรคการเมืองแตกต่างกัน

ชุมพล แพร่หลวง(2529) ได้ทำการศึกษาความผูกพันพรรคการเมืองของคน กรุงเทพมหานคร กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม และพรรคประชากรไทยเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์

ของการศึกษา คือ เพื่อเปรียบเทียบดูว่าสมาชิกที่สังกัดพรรคการเมืองต่างกัน มีสาเหตุ ลักษณะ และพัฒนาการแห่งความรู้สึกผูกพันพรรคการเมืองแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกพรรคการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองที่แตกต่างกัน มีเหตุของความผูกพันต่อพรรคการเมืองเช่นเดียวกันโดยเฉพาะในแง่ของอุดมการณ์ นโยบาย และอิทธิพลของผู้นำพรรคการเมือง 2) สมาชิกพรรคการเมืองแต่ละพรรคต่างมีลักษณะแห่งความผูกพันในระดับสูง คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมืองที่สังกัด มีความตระหนักในความใกล้ชิดกับพรรคการเมือง และคำนึงถึงผลกระทบระหว่างตนกับพรรคการเมือง และคำนึงถึงผลกระทบระหว่างตนกับพรรคการเมือง นอกจากนี้สมาชิกที่สังกัดพรรคการเมืองแต่ละพรรคต่างมีความรู้สึกที่ดีต่อพรรค มีความเชื่อมั่นในพรรค มีความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์พรรคตลอดถึงพร้อมที่จะปฏิบัติตามมติพรรคและข้อบังคับของพรรคอยู่ในระดับสูง 3) สมาชิกพรรคการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองแต่ละพรรคต่างมีพัฒนาการเข้าสู่การเป็นสมาชิกพรรคเช่นเดียวกัน คือ ได้รับอิทธิพลจากสถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน และการเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางการเมืองในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่ามีความสัมพันธ์กับการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของจักรกฤษณ์ พงษ์อมร(2545) ที่ทำการศึกษากับข้าราชการทหารกองบัญชาการกองทัพบกพบว่า ระดับชั้นยศมีความแตกต่างในการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สำหรับเพศ อายุ การศึกษา รายได้ ไม่มีความแตกต่างในการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ในส่วนของปัจจัยอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรค ความรู้ทางการเมือง นโยบายพรรคที่ให้ประโยชน์ และปัจจัยทางจิตวิทยาบุคคลมีความสัมพันธ์กับการสมัครเป็นสมาชิกพรรค และปัจจัยดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ร้อยละ 96.9 นอกจากนี้ยังพบว่านายทหารอาวุโสมีทัศนคติที่ต้องการให้ข้าราชการทหารสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่ยังคงวางตัวเป็นกลางทางการเมืองในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองของบุคคลมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล เนื่องจากความผูกพันต่อพรรคการเมืองจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนกับระบบการเมืองและมีอิทธิพลต่อบุคคลในการตัดสินใจเลือกตั้ง การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง การรับรู้ทางการเมือง รวมถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการเมือง อันจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งความผูกพันต่อพรรคการเมืองนี้เป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงานหรือกลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ จึงได้กำหนดให้ตัวแปรแฝงความผูกพัน

ต่อพรรคการเมืองเป็นหนึ่งในตัวแปรที่ทำการศึกษาโดยจะทำการวัดจากตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ (1)ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง (2)การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และ (3)ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง เพื่อศึกษาว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ และมีอิทธิพลอย่างไร

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ความผูกพันต่อพรรคการเมือง หมายถึง สภาวะทางจิตของ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่รู้สึกว่าตนเองมีแนวคิดที่สอดคล้องกับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ มีความรู้สึก ว่านโยบายของพรรคการเมืองมีความสอดคล้องกับความต้องการของตน และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง หมายถึง การรับรู้ของของพนักงานรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ ได้แก่ ความรู้เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ในพรรคการเมือง อุดมการณ์ของพรรคการเมือง, นโยบายของพรรคการเมือง และจำนวน สมาชิกพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่ต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่อไป

การวัดความผูกพันต่อพรรคการเมือง

การวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองในต่างประเทศ

1.1 การวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองในต่างประเทศนั้น แบลงค์ (Blank.1980: 250-251) ได้รวบรวมวิธีการวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองไว้และพบว่าในสหรัฐอเมริกา จะทำการวัดตามการให้สัมภาษณ์ซึ่งจะมีวิธีการวัดที่หลากหลายแต่วิธีการที่ได้รับความนิยมและ ใช้กันมากมี 3 วิธีคือ

วิธีการแรก เป็นวิธีการง่ายๆ ที่สร้างขึ้นโดย จอร์จ กอลล์อัฟ และ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การสำรวจความคิดเห็น โดยข้อคำถามมีอยู่ว่า “คุณเป็น (1)Republicans (2)Democrats หรือ (3)Independents”

วิธีการที่สอง เป็นวิธีการที่ใช้ในกลุ่มของนักวิจัยทางวิชาการ โดยทำการวัดตามที่ได้ นิยามไว้ ซึ่งพยายามให้ครอบคลุมถึงระดับความเข้มข้นของความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้มากที่สุด

วิธีการที่สาม เป็นวิธีการที่ The Survey Research Center (SRC) ในสังกัดของ มหาวิทยาลัยมิชิแกน ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกในการวิจัยเกี่ยวกับการออกเสียงเลือกตั้ง ทำการวัดความ ผูกพันต่อพรรคการเมือง จากข้อคำถามที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน(Blank.1980:250 ; citing Campbell ; et al.1964: 67-68) คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเริ่มแรก คือ “Generally speaking, do you think of yourself as a Republican , a Democrat, an Independent , or What ?”

ส่วนที่ 2 เป็นการจัดกลุ่มของผู้ตอบ โดยถามว่า “a. Would you Call yourself a strong (Democrat , Republican) or a not very strong(Democrat , Republican)?” และ “b. Do you think of yourself as closer to the Republican or Democratic Party?” -

1.2แบบวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองของกรีน(Greene.1999: abstract) ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องโครงสร้างทางจิตวิทยาของความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งกรีนได้สรุปว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้นประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1)ด้านความรู้สึกผูกพันที่มีต่อพรรคการเมือง (2)ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และ(3)ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง

การวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองในประเทศไทย

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองในประเทศไทย พบว่ามีผลงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโททั้งหมด 4 เรื่อง ซึ่งได้มีการวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามการให้นิยาม คือ

1. การศึกษาความผูกพันต่อพรรคการเมืองของ ชุมพล แพร่หลวง(2529) ที่ได้ให้นิยามความผูกพันต่อพรรคการเมืองเพื่อใช้ในการศึกษาเรื่องความผูกพันต่อพรรคการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำการศึกษโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานครจำนวน 90 คน ทั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ซึ่งได้ให้นิยามและจำแนกความผูกพันต่อพรรคการเมืองไว้ 3 ด้าน คือ (1)ความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมืองเป็นระดับหรือองค์ของความรู้สึก ทั้งอารมณ์และเหตุผลของบุคคล เนื่องจากการระบุ(identity) ระยะความสัมพันธ์ของตนต่อพรรคการเมือง (2)ความรู้สึกที่ดีต่อพรรคการเมือง เป็นความรู้สึกลึกซึ้งซึ่งประกอบด้วยทั้งอารมณ์และเหตุผลแต่เป็นการเน้นหนักที่เหตุผลซึ่งเป็นความรู้สึกพิเศษต่างจากเหตุผลธรรมดา และ(3)การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองของพรรค

2. แบบวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองของ เสนีย์ ลิ้มกุล(2535) ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปี พ.ศ. 2529 ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 127 คน โดยได้แบ่งความผูกพันต่อพรรคการเมืองออกเป็น 4 ด้าน คือ (1)ความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมือง (2)ความรู้สึกที่ดีต่อพรรคการเมือง (3)การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมพรรคการเมือง และ (4)ความมีระเบียบวินัยในพรรคการเมืองเป็นความมีสำนึกที่จะปฏิบัติตามระเบียบวินัยของพรรคการเมืองที่สังกัด

3. แบบวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองของ สุรพงษ์ ชัยจันทร์(2538) ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องความผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษากรณีข้าราชการตำรวจ

กองบัญชาการตำรวจนครบาลกับความผูกพันต่อพรรคประชากรไทย ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล จำนวน 740 คน โดยแบ่งความผูกพันต่อพรรคการเมืองออกเป็น 2 ด้าน คือ (1)การแสดงความรู้สึกที่ดีต่อพรรคการเมือง หมายถึง บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในพรรคการเมืองนั้นหรือไม่ มีความคิดที่ดีมีเหตุผลต่อพรรคการเมืองหรือไม่ มีความกล้าวิพากษ์วิจารณ์พรรคการเมืองนั้นหรือไม่ มีความสำนึกต่อการปฏิบัติตามหน้าที่สมาชิกพรรคการเมืองหรือไม่เป็นต้น และ(2)การแสดงบทบาทร่วมในกิจกรรมพรรคการเมืองที่ผูกพันนั้นได้มากหรือน้อยเพียงใด

4. แบบวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองของ พงษ์ปกรณ์ กรองใจ(2542) ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่องความผูกพันต่อพรรคการเมืองไทยของสมาชิกชุมชนบ้านพักตำรวจส่วนกลาง ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกชุมชนบ้านพักตำรวจส่วนกลางจำนวน 405 คน โดยแบ่งความผูกพันต่อพรรคการเมือง ออกเป็น 2 ด้าน คือ (1)ด้านความศรัทธาต่อพรรคการเมือง หมายถึง ความเชื่อถือต่อการใช้นโยบายพรรคการเมืองนั้น หรือมีความชื่นชมและเชื่อถือผู้นำพรรคหรือเชื่อถือชื่อเสียงของพรรคว่าสามารถบริหารประเทศได้ดีจึงเกิดความศรัทธา และ(2)ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองจากแบบวัดความผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนดไว้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพัน ต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 271,383 คน โดยสามารถจำแนกตามสาขาได้ดังนี้

1. สาขาพลังงาน	จำนวน	64,841	คน
2. สาขาขนส่ง	จำนวน	82,482	คน
3. สาขาสื่อสาร	จำนวน	48,128	คน
4. สาขาสาธารณูปการ	จำนวน	12,014	คน
5. สาขาอุตสาหกรรม	จำนวน	6,337	คน
6. สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ	จำนวน	7,104	คน
7. สาขาพาณิชย์และบริการ	จำนวน	2,279	คน
8. สาขาสังคมและเทคโนโลยี	จำนวน	4,578	คน
9. สาขาสถาบันการเงิน	จำนวน	43,223	คน
	รวม	<u>271,383</u>	คน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(Multi-stage Random Sampling) โดยกำหนดให้พนักงานรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะสำคัญ คือ (1)เป็นพนักงานที่ทำงานในองค์กรปัจจุบันมาเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป และ (2) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งมีวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูง คือ การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง(Causal Structural Models with Latent Variable) ดังนั้นการกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากถ้าใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กจะส่งผลให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีแนวโน้มว่าจะมีความเชื่อมั่นต่ำ ดังนั้นควรกำหนดขนาดตัวอย่างให้มีขนาดใหญ่พอประมาณเพื่อทำให้การประมาณค่ามีความเชื่อมั่นสูง(Tabacnick ; & Fidell.1996: 640) ทั้งนี้พบว่า มีนักวิชาการได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างว่าควรมีขนาดเท่าใดไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น มัช บอลล่า และแมคโดนัล(Mash ; Balla ; & McDonald.1988: 391-410) ได้กล่าวว่าสามารถใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 100 - 200 หน่วยได้ ในขณะที่แฮร์และคนอื่นๆ ได้กำหนดว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรเป็น 200 หน่วยเป็นอย่างน้อย สำหรับทาเบคนิคและฟิดล(Tabacnick ; & Fidell.1996: 640) กล่าวว่าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูงและการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรสามารถใช้กลุ่มตัวอย่าง 200 หน่วยได้ แต่ถ้าต้องการความเชื่อมั่นในการทดสอบควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 หน่วยขึ้นไป ส่วนคอมมีย์และลี(Tabacnick ; & Fidell.1996: 640 ; citing Comrey ; & Lee.1992) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างไว้ 6 ระดับ คือ 50 หน่วย, 100 หน่วย, 200 หน่วย, 500 หน่วย และ 1,000 หน่วย นอกจากนี้ชูเมคเกอร์และโลแม็ก และ แฮร์และคนอื่นๆ (นงลักษณ์ วิรัชชัย.2542: 311; อ้างอิงจาก Shumacker ; & Lomax.1996 ; Hair and Other.1998) เสนอว่าให้ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 10-20 คน ต่อตัวแปรในการวิจัย 1 ตัวแปร

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง(Causal Structural Models with Latent Variable) และใช้วิธีการประมาณค่า(Parameter Estimation) ด้วยวิธี Maximum Likelihood(ML) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 600 คน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่พอที่จะส่งผลให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นสูง

2.2 ขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง มีดังต่อไปนี้

1. สุ่มเลือกสาขาขององค์กรรัฐวิสาหกิจ ที่ในปัจจุบันมีการแบ่งออกเป็น 9 สาขา มา 1 สาขา โดยใช้วิธีการจับฉลาก ซึ่งจากการจับฉลากปรากฏว่าได้สาขาพลังงาน
2. สุ่มเลือกองค์กรรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงาน ที่ในปัจจุบันมีการแบ่งออกเป็น 3 สาขาย่อย คือ (1)สาขาไฟฟ้า (2)สาขาก๊าซธรรมชาติ (3)สาขาน้ำมัน มา 1 สาขา คือ โดยใช้วิธีการจับฉลาก ซึ่งจากการจับฉลากปรากฏว่าได้ สาขาไฟฟ้า ที่ประกอบด้วยองค์กรรัฐวิสาหกิจ 3 องค์กร คือ การไฟฟ้านครหลวง(กฟน.), การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค(กฟภ.) และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.)

3. กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ทำงานในองค์กรรัฐวิสาหกิจ 3 องค์กร คือ การไฟฟ้านครหลวง(กฟน.), การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค(กฟภ.) และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.)

4. คัดเลือกพนักงานรัฐวิสาหกิจจากพนักงานที่มีคุณลักษณะที่กำหนดไว้ คือ (1)เป็นพนักงานที่ทำงานในองค์กรปัจจุบันมาเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป และ(2)จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จากพนักงานรัฐวิสาหกิจทั้งหมดขององค์กรรัฐวิสาหกิจทั้ง 3 องค์กรดังกล่าว

5. สุ่มเลือกพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีเลขที่ประจำตัวพนักงานเป็นเลขคู่จากพนักงานที่มีคุณลักษณะที่กำหนดไว้ คือ (1)เป็นพนักงานที่ทำงานในองค์กรปัจจุบันมาเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป และ(2)จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปให้ได้จำนวน 600 คน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ส่งแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานรัฐวิสาหกิจทั้งหมด 3 องค์กรคือ การไฟฟ้านครหลวง(กฟน.), การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค(กฟภ.), และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) จำนวนทั้งหมด 600 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 498 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.00

2. เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือวัดจำนวน 11 ฉบับ จำแนกเป็น

1.1 เครื่องมือวัดที่สร้างขึ้นใหม่จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย (1)เครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน (2)เครื่องมือวัดบรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย และ (3)เครื่องมือวัดความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.2 เครื่องมือวัดที่พัฒนามาจากเครื่องมือวัดที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาไว้แล้วจำนวน 8 ฉบับ ประกอบด้วย (1)เครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (2)เครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว (3)เครื่องมือวัดการการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (4)เครื่องมือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร (5)เครื่องมือวัดการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง (6)เครื่องมือวัดความสำนึกทางการเมือง (7)เครื่องมือวัดความไว้วางใจทางการเมือง และ(8)เครื่องมือวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

2. การหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดไว้ดังนี้

2.1 ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยนำเครื่องมือวัดทุกฉบับไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์พิจารณาด้านเนื้อหา ความหมาย และ

การใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง อย่างเหมาะสมกับบริบทที่ทำการศึกษา

2.2 ทำการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ(Item Analysis) โดยทำการหาค่า สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถามรายด้าน(Item-Total Correlation) และทำการเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพสูงไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

2.3 ทำการหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง(Construct Validity) โดยนำ เครื่องมือวัดไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน(Confirmatory Factor Analysis) เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าเครื่องมือวัดที่สร้างหรือ พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงตามโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้

2.4 ทำการหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) โดยทำการหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้านด้วยการหาค่าความสอดคล้องภายใน(Internal Consistency) ด้วยวิธีการของครอนบาค ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(α -Coefficient)

3. เครื่องมือวัดที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เครื่องมือวัดที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

3.1 เครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน รัฐวิสาหกิจ

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการปรับปรุงจากเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทาง การเมืองของชัลลซ์ จงสับพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะ ทาง ชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” และเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของไชยพร ตันท์จิตานนท์(2536) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่” โดยทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ที่ทำการศึกษา เครื่องมือวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง จำนวน 4 ข้อ ด้านการประท้วง จำนวน 3 ข้อ และด้าน การสื่อสารทางการเมือง จำนวน 3 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เคยเลย” ถึง “เป็นประจำ” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็น ผู้ที่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .801 สำหรับด้านการสนับสนุน มีค่าแอลฟาเท่ากับ .789 ด้านการประทัวง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .955 และด้านการสื่อสารทางการเมือง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .439

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของท่านในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมการเมืองประเภทต่างๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ โดยมีความหมายดังนี้

ไม่เคยเลย	หมายถึง	ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาไม่เคยทำกิจกรรมการเมืองนั้นๆ เลย
น้อยครั้ง	หมายถึง	ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเคยทำกิจกรรมการเมืองนั้นๆ 1-3 ครั้ง
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเคยทำกิจกรรมการเมืองนั้นๆ 4-6 ครั้ง
ค่อนข้างบ่อยครั้ง	หมายถึง	ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเคยทำกิจกรรมการเมืองนั้นๆ 7-9 ครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเคยทำกิจกรรมการเมืองนั้นๆ 10 – 12 ครั้ง
เป็นประจำ	หมายถึง	ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเคยทำกิจกรรมการเมืองนั้นๆ 12 ครั้งขึ้นไป

ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง

(ก) ฉันเคยช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองโฆษณาหาเสียง

☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อยครั้ง ☐ บ่อยครั้ง ☐เป็นประจำ

ด้านการประทัวง

(ข) ฉันเคยเข้าร่วมประทัวงเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อยครั้ง ☐ บ่อยครั้ง ☐เป็นประจำ

ด้านการสื่อสารทางการเมือง

(ค) ฉันชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง

☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อยครั้ง ☐ บ่อยครั้ง ☐เป็นประจำ

3.2 เครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการปรับปรุงจากเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวของสุรวุฒิ ปัดไธสง(2542) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร” โดยทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษ เครื่องมือวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .916

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามการสนทนา พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองในครอบครัวของท่านในช่วงวัยเด็ก - วัยรุ่นของท่าน(อายุ 5-17 ปี) โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับการสนทนา พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองในครอบครัวของท่าน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ

(ก) บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันมีการพูดคุยเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองซึ่งฉันมีโอกาสได้ร่วมฟัง

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ค่อนข้างไม่จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

3.3 เครื่องมือวัดการการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในวัยเด็ก ซึ่งจะปรับปรุงจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของสุรวุฒิ บัณฑิตสง(2542) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการงานวิจัยเรื่อง “บทบาทครอบครัวในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร” ซึ่งปรับปรุงจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ของดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2536) โดยเมื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษา เครื่องมือวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของ ครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .885

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่ท่านได้รับจากครอบครัวของท่านในช่วงวัยเด็ก - วัยรุ่นของท่าน(อายุ 5-17 ปี) โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวของท่านแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ

(ก) บิดามารดาหรือผู้ปกครองแสดงให้เห็นว่าท่านรักฉัน

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ก่อนข้างไม่จริง ☐ ก่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

3.4 เครื่องมือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยครั้งนี้จะทำการวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของชลิข จงสืบพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” จำนวน 10 ข้อ โดยทำการปรับภาษา จัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษา

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “น้อย” ถึง “เป็นประจำ” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถาบันการศึกษาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของ ครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .829

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของท่านในช่วงที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมประเภทต่างๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ โดยมีความหมายดังนี้

(ก) ฉันใช้สิทธิ์เลือกตั้งภายในสถาบัน เช่น การเลือกกรรมการหรือผู้ดำเนินการชมรม สโมสร องค์การนิสิตนักศึกษา

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ก่อนไม่จริง ☐ ก่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

3.5 เครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือวัดฉบับนี้ขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนดไว้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เคยเลย” ถึง “เป็นประจำ” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ทำงานในที่ทำงานที่มีการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .920

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามการสนทนา พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองในที่ทำงานของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับการสนทนา พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองในที่ทำงาน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ โดยมีความหมายดังนี้

(ก) ในช่วงสถานการณ์ทางการเมืองเป็นปกติฉันพูดคุยเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองกับเพื่อนร่วมงาน

☐ ไม่เคยเลย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐เป็นประจำ

3.6 เครื่องมือวัดบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือวัดฉบับนี้ขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนดไว้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ แบ่งเป็น (1)แบบวัดการมีอิสระในการทำงาน จำนวน 3 ข้อ และ (2)การมีส่วนร่วมในงาน จำนวน 4 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการรับรู้ว่าตนเองทำงานในที่ทำงานที่มีบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .853

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามบรรยากาศการทำงานในที่ทำงานของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับบรรยากาศการทำงานในที่ทำงานของท่าน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 ช่อง

การมีอิสระในการทำงาน

(ก)ฉันรู้สึกว่าจะสามารถจัดระบบการทำงานในความรับผิดชอบของฉันได้อย่างเป็นอิสระ

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ค่อนข้างไม่จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

การมีส่วนร่วมในงาน

(ข)ในการประชุมแต่ละครั้งฉันสามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่องตามที่ฉันต้องการ

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ค่อนข้างไม่จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

3.7 เครื่องมือวัดการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยครั้งนี้จะทำการวัดการเปิดรับข่าวสารการเมือง โดยทำการปรับปรุงจากแบบวัดการเปิดรับสื่อมวลชนของชลัช จงสืบทพันธ์(2527)ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” โดยทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ที่ทำการศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1)ส่วนที่ 1 การติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ จำนวน 6 ข้อ และ (2)ส่วนที่ 2 เนื้อหา ของข่าวสารทางการเมืองที่เปิดรับจากสื่อต่างๆ จำนวน 5 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ส่วนที่ 1 ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เคยเลย” ถึง “ติดตาม ชม/ฟัง/อ่าน เป็นประจำ” และส่วนที่ 2 ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เคยเลย” ถึง “เป็นประจำ”

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็น ผู้ที่เปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบ ความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .877

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามเกี่ยวกับการติดตามข่าวสารทางการเมืองของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับการติดตามข่าวสารทางการเมืองของท่าน แล้ว ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 ช่อง

ส่วนที่ 1 ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่อไปนี้หรือไม่ และบ่อยครั้งเพียงใด

1.โทรทัศน์	☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ
2.วิทยุ	☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ
3.หนังสือพิมพ์	☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ
4.วารสาร	☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ
5.นิตยสาร	☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ

6.อินเตอร์เน็ต ☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ก่อนข้างน้อย ☐ ก่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ
ส่วนที่ 2 ท่านเคยติดตามข่าวสารทางการเมืองต่อไปหรือไม่ และบ่อยครั้งเพียงใด

1.ข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานหรือการดำเนินโครงการต่างๆ ของคณะรัฐมนตรี

☐ ไม่เคย ☐ น้อยครั้ง ☐ ก่อนข้างน้อย ☐ ก่อนข้างบ่อย ☐ บ่อยครั้ง ☐ เป็นประจำ

3.8 เครื่องมือวัดความสำนึกทางการเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการปรับปรุงจากเครื่องมือวัดความสำนึกทางการเมืองของชลัช จงสืบทพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” โดยทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษา เครื่องมือวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .810

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่างๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 ช่อง

(ก) การติดตามความเป็นไปของรัฐบาลและกิจการสาธารณะเป็นหน้าที่ของพลเมืองทุกคน

☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ก่อนข้างไม่เห็นด้วย ☐ ก่อนข้างเห็นด้วย ☐ เห็นด้วย ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3.9 เครื่องมือวัดความไว้วางใจทางการเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการปรับปรุงจากเครื่องมือวัดความไว้วางใจทางการเมืองของชลัช จงสืบทพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” และของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2541) โดยทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษา เครื่องมือวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .786

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการเมืองของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่างๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 ช่อง

(ก) คณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นบุคคลที่ควรจะได้ได้รับความไว้วางใจในการบริหารราชการแผ่นดิน

☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ก่อนข้างไม่เห็นด้วย ☐ ก่อนข้างเห็นด้วย ☐ เห็นด้วย ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3.10 เครื่องมือวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการปรับปรุงจากเครื่องมือวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของซัลซ จงสืบพันธ์(2527) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” และของไชยพร ตันต์จิตานนท์(2536) โดยทำการปรับภาษา ดัดข้อคำถามบางข้อและเพิ่มข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ทำการศึกษา เครื่องมือวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .754

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการเมืองของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่างๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 ช่อง

(ก) ถ้าฉันเข้าไปร่วมชุมนุมประท้วงเกี่ยวกับเรื่องการเมืองก็ตามจะทำให้ฉันได้รับความเดือดร้อน

☐ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ☐ ค่อนข้างเห็นด้วย ☐ เห็นด้วย ☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3.11 เครื่องมือวัดความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือวัดฉบับนี้ขึ้นเองตามนิยาม

ปฏิบัติการที่กำหนดไว้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง จำนวน 4 ข้อ ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง จำนวน 3 ข้อ และด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง จำนวน 2 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน ในด้านด้านความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง และด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง ถ้าเป็นข้อความทางบวก ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงที่สุด” หากเป็นข้อความทางลบจะได้คะแนนตรงกันข้าม ส่วนด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง ผู้ตอบจะได้คะแนน 1 ถึง 6 จากการตอบ “ไม่ทราบเลย” ถึง “มากที่สุด”

การแปลความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการของครอนบาคมีค่าแอลฟาเท่ากับ .906 สำหรับด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองมีค่าแอลฟาเท่ากับ .864 ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .892 ด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .742

ตัวอย่างข้อคำถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการเมืองของท่าน โดยขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่างๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ

ด้านความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง

(ก) ฉันรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ค่อนข้างไม่จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง

(ข) ฉันทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบ

☐ ไม่ทราบเลย ☐ น้อยมาก ☐ ค่อนข้างน้อย ☐ ค่อนข้างมาก ☐ มาก ☐ มากที่สุด

ด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

(ค) เมื่อใดที่พรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบไม่ได้เป็นพรรครัฐบาลฉันจะไม่ให้การสนับสนุนอีกต่อไป

☐ ไม่จริงเลย ☐ ไม่จริง ☐ ค่อนข้างไม่จริง ☐ ค่อนข้างจริง ☐ จริง ☐ จริงที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตแนะนำตัวจากสถาบันวิจัยพฤตินิยมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อติดต่อขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยกับผู้บริหารขององค์กรรัฐวิสาหกิจที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้บริหารขององค์กรรัฐวิสาหกิจทั้ง 3 องค์กรที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอเข้าพบบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลในการวิจัย เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของการวิจัย รวมถึงชี้แจงถึงวิธีการตอบแบบสอบถามและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 30 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)
 - 1.2 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย
 - 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง(Causal Structural Models with Latent Variable) ด้วยโปรแกรม LISREL
 - 2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปร(Multivariate Analysis of Variance) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ และเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติพื้นฐาน และผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติพื้นฐาน และผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ทำงานในองค์กรรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงาน จำนวน 3 องค์กร คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค(กฟภ.) และการไฟฟ้านครหลวง(กฟน.) จำนวนทั้งหมด 498 คน ซึ่งรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	กฟผ.		กฟภ.		กฟน.		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	80	37.9	84	45.7	34	33	198	39.80
หญิง	131	62.1	93	50.5	69	67	293	58.80
ไม่ระบุ	-	-	7	3.80	-	-	7	1.40
อายุ								
22-30 ปี	51	24.2	104	56.5	25	24.3	180	36.10
31-40 ปี	76	36.00	69	37.50	43	41.70	188	37.80
41-50 ปี	49	23.20	6	3.30	23	22.30	78	15.70
51-60 ปี	28	13.30	1	0.50	8	7.80	37	7.40
ไม่ระบุ	7	3.30	4	2.20	4	3.90	15	3.00
คะแนนเฉลี่ย (SD)	38.95	(9.22)	30.156	(4.70)	36.85	(8.68)	35.23	(8.67)
ระยะเวลาการทำงาน								
1-10 ปี	75	35.50	150	81.50	44	42.70	269	54.00
11-20 ปี	74	35.10	16	8.70	42	40.80	132	26.50
21-30 ปี	48	22.70	7	3.80	11	10.70	66	13.30
31-40 ปี	7	3.30	-	-	5	4.90	12	2.40
41-50 ปี	-	-	-	-	1	1.00	1	0.20
ไม่ระบุ	7	3.30	11	6.00	-	-	18	3.60
คะแนนเฉลี่ย (SD)	14.70	(9.20)	6.64	(5.57)	13.59	(9.69)	11.56	(8.98)
ระดับการศึกษาสูงสุด								
ปริญญาตรี	156	73.93	164	89.13	62	60.19	382	76.71
ปริญญาโท	50	23.70	19	10.33	38	36.89	107	21.49
ปริญญาเอก	-	-	-	-	1	0.97	1	0.20
ไม่ระบุ	5	2.37	1	0.54	2	1.94	8	1.61

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กฟผ.		กฟภ.		กฟน.		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี								
สายวิทยาศาสตร์	62	29.38	74	40.22	10	9.71	146	29.32
สายสังคมศาสตร์	142	67.30	96	52.17	86	83.50	324	65.06
ไม่ระบุ	7	3.32	14	7.61	7	6.80	28	5.62
ช่วงเวลาที่ศึกษา ในระดับปริญญาตรี								
หลังปี พ.ศ.2535	79	37.40	170	92.40	45	43.70	294	59.00
ก่อนปี พ.ศ.2535	132	62.60	14	7.60	58	56.30	204	41.00

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.80 มีอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.80 และมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 35.23 ปี มีระยะเวลาการทำงานในองค์กรมาแล้วอยู่ในช่วง 1 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.00 และมีระยะเวลาการทำงานในองค์กรเฉลี่ยเท่ากับ 11.56 ปี จบการศึกษาระดับสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 76.71เรียนระดับปริญญาตรีในสายสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 65.06 ศึกษาในระดับปริญญาตรีในช่วงหลังปี 2535 คิดเป็นร้อยละ 59.00

ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรแฝงจำนวน 7 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตจำนวน 16 ตัวแปร ซึ่งมีจำนวนผู้ตอบเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 498 คน รายละเอียดของค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรเสนอในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ค่าต่ำสุด – ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD) ของตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	SD
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	10	46	16.17	5.79
ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง	4	20	5.03	2.06
ด้านการประท้วง	3	18	5.65	3.47
ด้านการสื่อสารทางการเมือง	3	16	5.47	2.09
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว	43	144	99.17	17.24
การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว	9	53	29.39	10.02
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	20	95	69.78	11.60
การถ่ายทอดทางการเมืองจาก				
สถาบันการศึกษา	10	60	35.83	8.60
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร	10	60	35.83	8.60
การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน	21	75	46.68	8.81
การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน	5	30	15.35	5.50
บรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย	8	47	31.33	6.07
การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน	16	66	42.02	9.63
การเปิดรับข่าวทางการเมืองจากสื่อมวลชน	16	66	42.02	9.63
ความโน้มเอียงทางการเมือง	74	139	103.56	10.94
ความสำนึกทางการเมือง	21	54	42.29	6.59
ความไว้วางใจทางการเมือง	9	45	26.27	6.46
ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	19	48	34.96	5.57
ความผูกพันต่อพรรคการเมือง	9	49	30.82	7.64
ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	3	17	9.89	2.81
ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	4	24	13.44	3.90
ด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	2	12	7.48	2.17

SD หมายถึง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากตาราง 3 เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปร พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.67 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมือง จากครอบครัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 99.17 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 35.83 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46.68 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.02 ตัวแปรความโน้มเอียงทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 103.56 และตัวแปรความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 30.82

ตาราง 4 คำสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปร

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
(1) การสนับสนุนพรรคการเมือง	1	.24 **	.27 **	.13 **	-.03	-.01	.19 **	.12 **	-.05	.12 **	-.08	.09 *	-.12 **	.16 **	.15 **	.09 *
(2) การประท้วง		1	.47 **	.02	-.01	-.05	.15 **	.23 **	.02	.26 **	.16 **	-.25 **	.19 **	-.10 *	.02	.02
(3) การสื่อสารทางการเมือง			1	.13 **	.01	.02	.18 **	.20 **	.03	.33 **	.24 **	-.26 **	.25 **	-.01	.06	.08
(4) การสื่อสารในครอบครัว				1	.26 **	.04	.26 **	.23 **	-.01	.21 **	.01	.15 **	-.01	.20 **	.24 **	.14 **
(5) การอบรมเลี้ยงดู					1	-.01	.29 **	.16 **	.25 **	.16 **	.19 **	.02	.13 **	.08	.12 **	.12 **
(6) สาขาวิชาที่เรียน						1	-.06	-.16 **	-.06	.08	.09 *	-.01	.11 *	-.05	-.09 *	-.01
(7) กิจกรรมเสริมหลักสูตร							1	.27 **	.18 **	.27 **	.10 *	.10 *	0.1	.23 **	.25 **	.19 **
(8) การสื่อสารในที่ทำงาน								1	.15 **	.26 **	-.00	-.01	-.01	.13 **	.16 **	.17 **
(9) บรรยากาศองค์กรฯ									1	.14 **	.16 **	.09 *	.08	.05	.05	0.07
(10) การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง										1	.33 **	-.14 *	.25 **	.11 **	.24 **	.20 **
(11) ความสำนึกทางการเมือง											1	-.28 **	.65 **	.12 **	.13 **	.20 **
(12) ความไว้วางใจทางการเมือง												1	-.28 **	.19 **	.13 **	.10 *
(13) ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง													1	.04	.14 **	.16 **
(14) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง														1	.68 **	.48 **
(15) การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง															1	.56 **
(16) ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง																1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ; ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน โดยที่บางตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบางตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่บางตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สามารถแสดงรายละเอียดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตภายนอกและตัวแปรสังเกตภายในได้ดังนี้

การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง(.24), ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง(.20), ความไว้วางใจทางการเมือง(.15), และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง(.14) การสนับสนุนพรรคการเมือง(.13) และการสื่อสารทางการเมือง(.13)

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับความสำนึกทางการเมือง(.19), ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง(.13) การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง(.12), ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง(.11)

สาขาวิชาที่เรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง(.11), ความสำนึกทางการเมือง(.09)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง(.25), ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง(.23), ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง(.19), การสนับสนุนพรรคการเมือง(.19) การสื่อสารทางการเมือง(.18), และการประท้วง(.15)

การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง(.17), การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง(.16) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง(.13), การประท้วง(.23), การสื่อสารทางการเมือง(.20) และการสนับสนุนพรรคการเมือง(.12)

บรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการสำนึกทางการเมือง(.16) และมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับการไว้วางใจทางการเมือง(.09)

การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการสำนึกทางการเมือง(.33), ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง(.25) การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง(.24), ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง(.20), การสื่อสารทางการเมือง(.33), การประท้วง(.26), และการสนับสนุนพรรคการเมือง(.12)

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

รายละเอียดและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น มีดังนี้

1. ผลการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติของตัวแปร

ในการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติของตัวแปรใช้การทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติแบบตัวแปรเดียว (ตารางแสดงผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 25 ของภาคผนวก ข.)

ผลการทดสอบพบว่าตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงแบบปกติ มีเพียงตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ การสนับสนุนพรรคการเมือง การประท้วง และการสื่อสารทางการเมืองเท่านั้นที่มีค่าความโด่งเกิน 1.0 อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้ทำการแปลงคะแนนของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ด้วยเหตุผล คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดใหญ่เพียงพอที่การประมาณค่าพารามิเตอร์ของประชากรจะมีความคงเส้นคงวาแม้ว่าการแจกแจงจะไม่เป็นโค้งปกติหลายตัวแปร(Bolen. 1989 : 284 ; citing Boomsms.1983)

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ตารางแสดงผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 26 ของภาคผนวก ข.)

ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

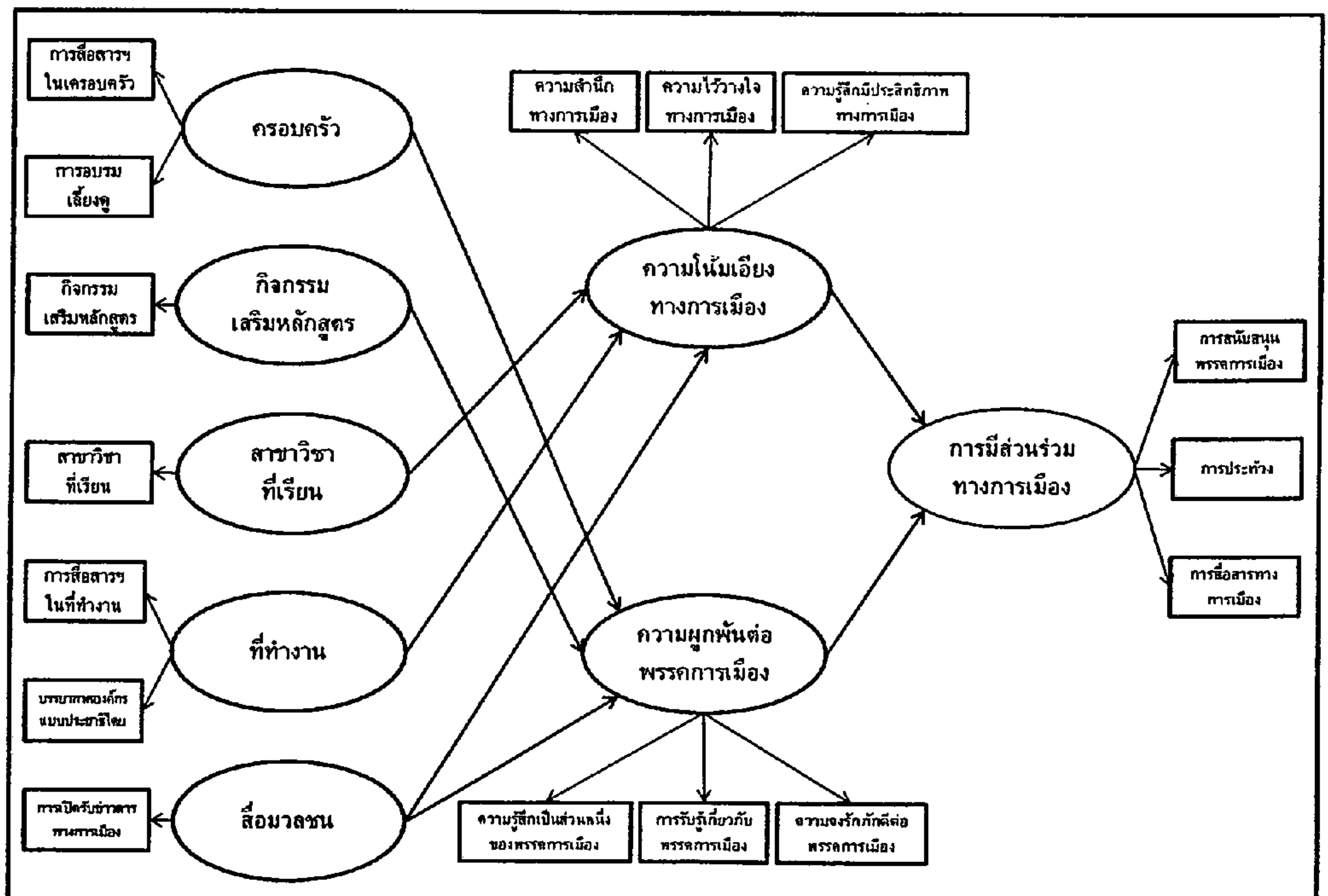
ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความโน้มเอียงทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน และการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแบบจำลองพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

ผลการตรวจสอบโมเดลก่อนการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง

ก่อนทำการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวัดที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ตามโมเดลสมมติฐาน พบว่า โมเดลดังกล่าวไม่สามารถวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยจึงทำการปรับโมเดลในตัวแปรแฝงการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา ซึ่งแต่เดิมตัวแปรนี้มีตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ (1) สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และ (2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าตัวแปรแฝงดังกล่าวไม่สามารถนำมารวมเป็นตัวแปรเดียวกันได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการแยกตัวแปรสังเกตแต่ละตัวออกเป็นตัวแปรแฝง 2 ตัวแปร คือ (1) ตัวแปรแฝงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ (2) ตัวแปรแฝงสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ดังแสดงในภาพประกอบ 3 และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 โดยผลการวิเคราะห์แสดงในข้อ 2.2

ภาพประกอบ 5 แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ หลังการปรับรูปแบบของแบบจำลองเพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัยได้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแบบจำลองพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ที่กล่าวว่า “แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้น ตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์” พบว่า

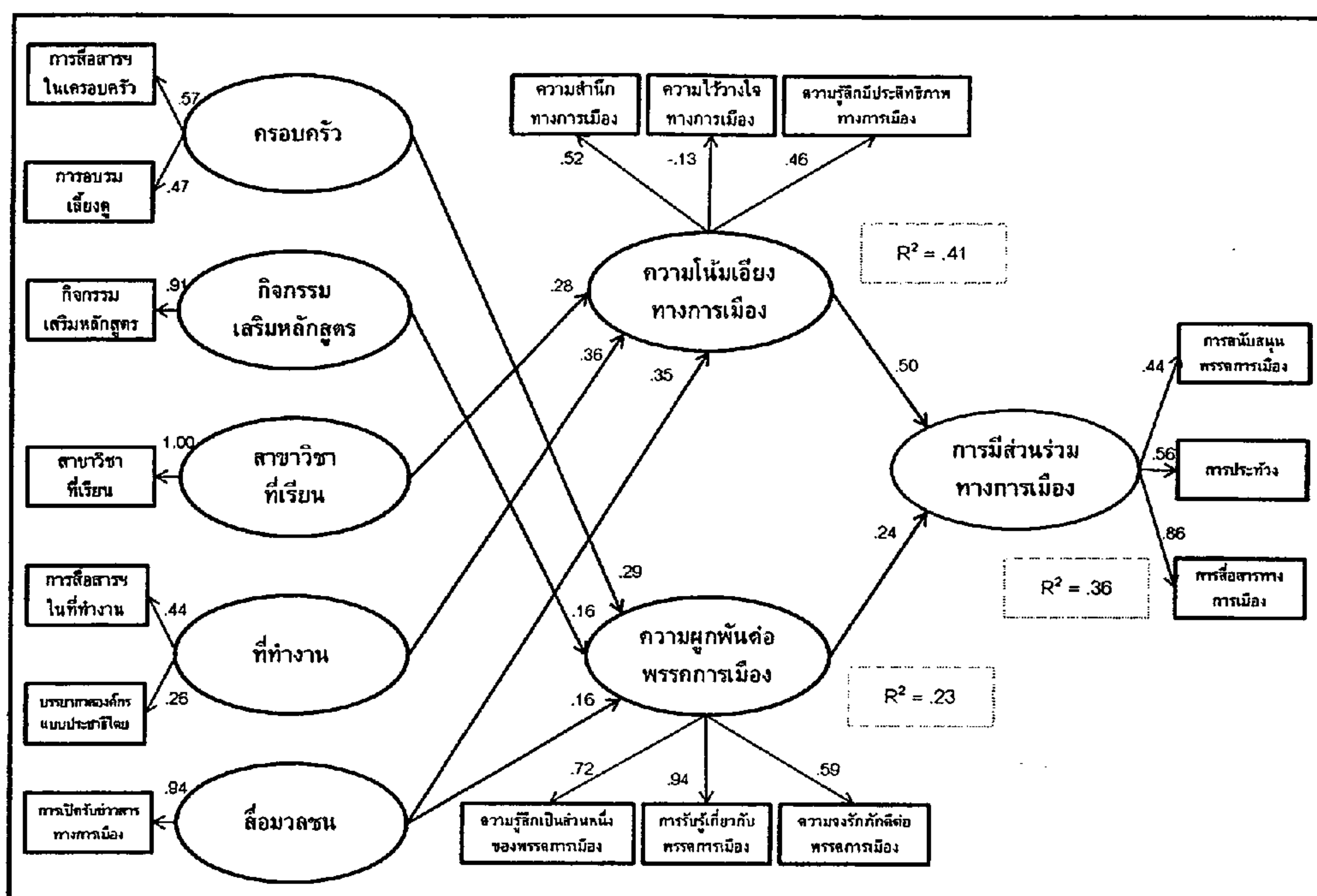
2.1 ผลการทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามภาพประกอบที่ 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืน และดัชนีเปรียบเทียบ พบว่ามีค่าดัชนีความกลมกลืนไม่ตึงนัก โดยมีค่า χ^2 ที่ df 85 เท่ากับ 405.46 ($p = 0.00$) ค่า χ^2/df เท่ากับ 4.77 ค่า GFI เท่ากับ .91 ค่า AGFI เท่ากับ .85 ค่า NFI เท่ากับ .84 ค่า NNFI เท่ากับ .81 ค่า RMSEA เท่ากับ .087 ค่า SRMR เท่ากับ .081

ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับโมเดลโดยทำการตัดเส้นอิทธิพลที่เป็นลบ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออก ดังนี้ (1)ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวถึงความโน้มเอียงทางการเมือง (2)ตัวแปรการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรถึงความโน้มเอียงทางการเมือง (3)ตัวแปรสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีถึงความผูกพันต่อพรรคการเมือง และ(4)ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานถึงความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งหลังจากตัดเส้นอิทธิพลดังกล่าวออกแล้ว พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืน และดัชนีเปรียบเทียบของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ [หลังการปรับครั้งที่ 1] ตามภาพประกอบ 3 มีค่าดังนี้ χ^2 ที่ df 63 เท่ากับ 192.82 ($p = 0.00$) ค่า χ^2/df เท่ากับ 3.32 ค่า GFI เท่ากับ .95 ค่า AGFI เท่ากับ .89 ค่า NFI เท่ากับ .91 ค่า NNFI เท่ากับ .86 ค่า RMSEA เท่ากับ .068 ค่า SRMR เท่ากับ .056 ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวบ่งบอกว่าโมเดลที่ปรับแล้ว มีความกลมกลืนอยู่ในระดับดี ทั้งนี้รายละเอียดของค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองก่อนปรับและหลังจากปรับครั้งที่ 1 แสดงรายละเอียดได้ดังตาราง 6

ตาราง 5 แสดงค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองก่อนปรับ และหลังจากปรับครั้งที่ 1

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติ	
		แบบจำลอง 1 ก่อนปรับโมเดล	แบบจำลอง 2 หลังปรับครั้งที่ 1
Chi-square / df	< 2	405.46 / 85 = 4.77	192.82 / 63 = 3.32
P value of Chi-square	> .05	0.00	0.00
Goodness of Fit Index(GFI)	≥ 0.90	0.91	0.95
Adjust Goodness of Fit Index(AGFI)	≥ 0.90	0.85	0.89
Normed Fit Index(NFI)	≥ 0.90	0.84	0.91
Non-Normed Fit Index(NNFI)	≥ 0.90	0.81	0.86
Root Mean Square Error of Approximation(RMSEA)	≤ 0.05	0.087	0.068
Standard Root Mean Square Residual(SRMR)	≤ 0.05	0.081	0.056
Critical N	≥ 200	149.56	204.69

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลังการปรับครั้งที่ 1 สามารถแสดงค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ได้ดังภาพประกอบ 6 และ ตาราง 6

ภาพประกอบ 6 ผลการทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ[หลังการปรับครั้งที่ 1]

ตาราง 6 แสดงอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรภายนอกที่ส่งผลต่อตัวแปรภายใน และอิทธิพลของตัวแปรภายในด้วยตนเอง [หลังจากปรับโมเดลครั้งที่ 1]

ตัวแปรที่เป็นสาเหตุ	ตัวแปรที่เป็นผล								
	ความโน้มเอียงทางการเมือง			ความผูกพันต่อพรรคการเมือง			พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว	-	-	-	.29	-	.29	-	.07	.07
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร	-	-	-	.16	-	.16	-	.14	.14
สาขาวิชาที่เรียน	.28	-	.28	-	-	-	-	.04	.04
การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน	.36	-	.36	-	-	-	-	.18	.18
การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน	.35	-	.35	.16	-	.16	-	.21	.21
ความโน้มเอียงทางการเมือง	-	-	-	-	-	-	.50	-	.50
ความผูกพันต่อพรรคการเมือง	-	-	-	-	-	-	.24	-	.24

หมายเหตุ : DE = อิทธิพลทางตรง(Direct Effect) ; IE = อิทธิพลทางอ้อม(Indirect Effect) ; TE = อิทธิพลรวม(Total Effect)

2.2 ผลการแปลความหมายของพารามิเตอร์ในแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ[หลังการปรับครั้งที่ 1]

2.2.1 ปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงและทางอ้อมของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2.1.1 ปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความโน้มเอียงทางการเมือง(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .50) และความผูกพันต่อพรรคการเมือง(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .24) มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูง จะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง

นอกจากนี้ยัง พบว่า ตัวแปรสังเกตทั้ง 3 ตัวแปรของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ ตัวแปรสังเกตการสื่อสารทางการเมือง สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .86 รองลงมาคือตัวแปรสังเกตการประท้วง มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .55 และตัวแปรสังเกตการสนับสนุนพรรคการเมือง สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .44

2.2.1.2 ปัจจัยเชิงสาเหตุทางอ้อมของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร, สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี, การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน และการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน โดยพบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .07) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .14) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .04) และการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .18) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .24) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ทั้งนี้ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี การถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน

การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 36

2.2.2 ปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงต่อความโน้มเอียงทางการเมือง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความโน้มเอียงทางการเมืองได้ประกอบด้วย สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .28) การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .36) และการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .35) ซึ่งพบว่าตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความโน้มเอียงทางการเมืองได้ร้อยละ 41 กล่าวคือ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านสังคมศาสตร์ ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานและสื่อมวลชนสูงจะเป็นผู้ที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองสูง

นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรสังเกตทั้ง 3 ตัวแปรของความโน้มเอียงทางการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ ตัวแปรความสำนึกทางการเมืองสามารถอธิบายความโน้มเอียงทางการเมืองได้ดีที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .55 รองลงมาคือความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .46 และความไว้วางใจทางการเมืองสามารถอธิบายความโน้มเอียงทางการเมืองได้น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ -.13

2.2.3 ปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงต่อความผูกพันต่อพรรคการเมือง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้ ประกอบด้วย การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .29) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .16) การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน(ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .16) ซึ่งพบว่าตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้ร้อยละ 23 กล่าวคือ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูง เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรในขณะที่เรียนในระดับปริญญาตรีสูง และได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูง จะเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูง

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรสังเกตทั้ง 3 ตัวแปรของความผูกพันต่อพรรคการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ ตัวแปรการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองสามารถอธิบายความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้ดีที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .94 รองลงมาคือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .72 และ

ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง สามารถอธิบายความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้น้อยที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .59

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2

3.1 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

สมมติฐานที่ 2.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

3.1.1 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม	ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำ				ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูง			
	สายวิทย์		สายสังคม		สายวิทย์		สายสังคม	
	เข้าร่วมกิจกรรมฯต่ำ	เข้าร่วมกิจกรรมฯสูง	เข้าร่วมกิจกรรมฯต่ำ	เข้าร่วมกิจกรรมฯสูง	เข้าร่วมกิจกรรมฯต่ำ	เข้าร่วมกิจกรรมฯสูง	เข้าร่วมกิจกรรมฯต่ำ	เข้าร่วมกิจกรรมฯสูง
1. ความสำนึกทางการเมือง	39.20	43.93	41.44	42.77	42.19	41.45	43.75	43.85
2. ความไว้วางใจทางการเมือง	23.74	25.54	25.59	26.00	28.19	27.84	26.38	26.07
3. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	32.51	36.50	35.06	34.88	34.19	33.67	35.45	36.10
4. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	9.40	10.39	9.16	9.95	10.16	10.57	9.78	10.41
5. การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	13.26	14.54	11.80	13.53	13.34	14.80	13.13	14.21
6. ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	6.77	7.79	7.18	7.53	7.56	7.94	7.40	7.95

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับของตัวแปรตามในกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับที่แตกต่างกัน โดยควบคุมสาขาวิชาที่เรียนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ในกลุ่มผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูงจะมีระดับความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตามในกลุ่มผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำเรียนในสายวิทยาศาสตร์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสูงเท่านั้นที่มีระดับความสำนึกทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง สูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูง เรียนในสายวิทยาศาสตร์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสูง

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังและก่อรูปความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคลเป็นอย่างมาก แต่ในกรณีที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำ จะพบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา อันประกอบด้วย สาขาวิชาที่เรียน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองในด้านดังกล่าวให้กับบุคคล

3.1.2 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบสามทาง (Three-way MANOVA) ผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

Effect	df	F	Sig.
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว	6 / 456	2.65	0.02 *
สาขาวิชาที่เรียน	6 / 456	2.14	0.05 *
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร	6 / 456	2.60	0.02 *
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว x สาขาวิชาที่เรียน	6 / 456	1.43	0.20
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว x กิจกรรมเสริมหลักสูตร	6 / 456	1.76	0.11
สาขาวิชาที่เรียน x กิจกรรมเสริมหลักสูตร	6 / 456	0.57	0.75
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว x สาขาวิชาที่เรียน x กิจกรรมเสริมหลักสูตร	6 / 456	1.83	0.09

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ; ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าการทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่มีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองด้วยสถิติ Lambda ของ Wilk และแปลงมาเป็นสถิติ F พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตามจากตารางแสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในระดับที่แตกต่างกันมีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นั่นคือ ความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองจะแปรปรวนไปเมื่อได้รับอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับที่แตกต่างกัน

ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งตัวแปร สำหรับตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งได้ผลดังตาราง 9

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม จำแนกตามอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

Source	Dependent Variable	SS	df	MS	F	Sig.
FAM	ความสำนึกทางการเมือง	95.01	1	95.01	2.29	0.13
	ความไว้วางใจทางการเมือง	341.98	1	341.98	8.38	0.00 **
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	1.53	1	1.53	0.05	0.82
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	26.43	1	26.43	3.40	0.07
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	36.22	1	36.22	2.55	0.11
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	15.13	1	15.13	3.24	0.07
EDU1	ความสำนึกทางการเมือง	163.07	1	163.07	3.92	0.05 *
	ความไว้วางใจทางการเมือง	8.41	1	8.41	0.21	0.65
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	137.67	1	137.67	4.54	0.03 *
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	8.26	1	8.26	1.06	0.30
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	60.86	1	60.86	4.29	0.04 *
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	0.00	1	0.00	0.00	0.99
EDU2	ความสำนึกทางการเมือง	165.94	1	165.94	3.99	0.05 *
	ความไว้วางใจทางการเมือง	12.93	1	12.93	0.32	0.57
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	85.88	1	85.88	2.83	0.09
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	46.90	1	46.90	6.03	0.01 **
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	179.09	1	179.09	12.61	0.00 **
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	31.99	1	31.99	6.85	0.01 **

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ; ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

FAM หมายถึง การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว

EDU1 หมายถึง สาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี

EDU2 หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่าผลของตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว ส่งผลต่อตัวแปรความไว้วางใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูง จะมีความไว้วางใจทางการเมืองสูงกว่า ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำ

ตัวแปรสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีส่งผลต่อตัวแปรความสำนึกทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ผู้ที่ได้เรียนในสาขาสังคมศาสตร์จะมีความสำนึกทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่เรียนในสายวิทยาศาสตร์

ตัวแปรการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรส่งผลต่อตัวแปรความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อตัวแปรความสำนึกทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสูง จะมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง และความสำนึกทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่ำ

3.2 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และ ที่ทำงาน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

สมมติฐานที่ 2.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และ ที่ทำงาน ร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

3.2.1 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม	ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากครอบครัวต่ำ		ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากครอบครัวสูง	
	ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากที่ทำงาน		ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากที่ทำงาน	
	ต่ำ	สูง	ต่ำ	สูง
1. ความสำนึกทางการเมือง	40.19	43.11	42.95	43.15
2. ความไว้วางใจทางการเมือง	25.20	25.79	27.00	26.97
3. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทาง การเมือง	34.34	35.03	35.20	35.30
4. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรค การเมือง	9.36	9.81	9.96	10.34
5. การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	12.67	13.24	13.52	14.18
6. ความจงรักภักดีต่อพรรค การเมือง	6.93	7.68	7.50	7.83

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับของตัวแปรตามในกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับต่ำ พบว่า หากเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานสูงจะทำให้มีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานต่ำทุกด้าน กล่าวคือ หากบุคคลใดได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับต่ำ แต่ในช่วงวัยทำงานมีโอกาสดำเนินการทางการเมืองจากที่ทำงานในระดับสูงก็จะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลนั้นมีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงขึ้นได้

สำหรับในกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับสูง พบว่า หากได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานสูงด้วยจะทำให้เป็นผู้ที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานต่ำเกือบทุกด้าน ยกเว้นเพียงความไว้วางใจทางการเมืองเท่านั้นที่ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานต่ำจะมีความไว้วางใจสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานสูง ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคล และถ้าหากในช่วงวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงานบุคคลมีโอกาสดำเนินการทางการเมืองจากที่ทำงานในระดับสูงด้วยก็ส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีลักษณะตรงข้าม

3.2.2 การเปรียบเทียบความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบสองทาง(Two-way MANOVA) ผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน

Effect	df	F	Sig.
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว	6/489	3.40	.00 **
การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน	6/489	3.45	.02 *
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว x การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน	6/489	1.61	.14

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ; ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 11 การทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานที่มีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองด้วยสถิติ Lambda ของ Wilk และแปลงมาเป็นสถิติ F พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและที่ทำงานในระดับที่แตกต่างกันมีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองจะแปรปรวนไปเมื่อได้รับอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และที่ทำงาน

ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งตัวแปร สำหรับตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและที่ทำงาน ซึ่งได้ผลดังตาราง 12

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและที่ทำงาน

Source	Dependent Variable	SS	df	MS	F	Sig.
FAM	ความสำนึกทางการเมือง	235.39	1	235.39	5.59	0.02 *
	ความไว้วางใจทางการเมือง	252.60	1	252.60	6.11	0.01 **
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	39.07	1	39.07	1.26	0.26
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	42.62	1	42.62	5.46	0.02 *
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	103.23	1	103.23	6.94	0.01 **
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	15.28	1	15.28	3.27	0.07
WORK	ความสำนึกทางการเมือง	289.38	1	289.38	6.87	0.01 **
	ความไว้วางใจทางการเมือง	12.55	1	12.55	0.30	0.58
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	18.05	1	18.05	0.58	0.45
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	17.78	1	17.78	2.28	0.13
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	40.78	1	40.78	2.74	0.10
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	34.69	1	34.69	7.43	0.01 **

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ; ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

FAM หมายถึง การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว

WORK หมายถึง การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน

จากตาราง 12 ผลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อความสำนึกทางการเมืองและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูงจะมีความไว้วางใจทางการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง ความสำนึกทางการเมืองและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำ

ผลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานส่งผลต่อความสำนึกทางการเมืองและความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานสูงจะมีความสำนึกทางการเมืองและความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานต่ำ

3.3 ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

สมมติฐานที่ 2.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสื่อมวลชนร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

3.3.1 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามจำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม	ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากครอบครัวต่ำ		ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากครอบครัวสูง	
	ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากสื่อมวลชน		ได้รับการถ่ายทอดทางการเมือง จากสื่อมวลชน	
	ต่ำ	สูง	ต่ำ	สูง
1. ความสำนึกทางการเมือง	40.20	42.92	41.28	44.65
2. ความไว้วางใจทางการเมือง	25.32	25.60	28.28	25.85
3. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	33.92	35.52	33.80	36.55
4. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	9.49	9.62	9.80	10.53
5. การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	12.27	13.72	12.86	14.84
6. ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	6.88	7.71	7.30	8.04

จากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับของตัวแปรตามในกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับต่ำ พบว่า หากเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูงจะทำให้มีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่ำทุกด้าน กล่าวคือ หากบุคคลใดได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับต่ำ แต่ในช่วงผู้ใหญ่มีโอกาสได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนในระดับสูงก็จะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลนั้นมีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงขึ้นได้

สำหรับในกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในระดับสูง พบว่า หากได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูงด้วยจะทำให้เป็นผู้ที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่ำเกือบทุกด้าน ยกเว้นเพียงความไว้วางใจทางการเมืองเท่านั้นที่ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่ำจะมีความไว้วางใจสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูง ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคล และถ้าหากในช่วงวัยผู้ใหญ่บุคคลมีโอกาสดำเนินการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนในระดับสูงด้วยก็ส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีลักษณะตรงข้าม

3.3.2 การเปรียบเทียบความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรแบบสองทาง (Two-way MANOVA) ผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 14

ตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และระดับการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน

Effect	df	F	Sig.
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว	6/489	3.72	.00 **
การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน	6/489	9.67	.00 **
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว x การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน	6/489	1.55	.16

หมายเหตุ ** หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 14 การทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนที่มีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองด้วยสถิติ Lambda ของ Wilk และแปลงมาเป็นสถิติ F พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและสื่อมวลชนในระดับที่แตกต่างกันมีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพัน

ต่อพรรคการเมืองจะแปรปรวนไปเมื่อได้รับอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและสื่อมวลชน

ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนหนึ่งตัวแปร สำหรับตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและสื่อมวลชน ซึ่งได้ผลดังตาราง 15

ตาราง 15 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง จำแนกตามอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและสื่อมวลชน

Source	Dependent Variable	SS	df	MS	F	Sig.
FAM	ความสำนึกทางการเมือง	245.07	1	245.07	6.01	0.01 **
	ความไว้วางใจทางการเมือง	303.00	1	303.00	7.46	0.01 **
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	26.14	1	26.14	0.87	0.35
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	48.98	1	48.98	6.30	0.01 **
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	95.27	1	95.27	6.70	0.01 **
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	17.49	1	17.49	3.81	0.05 *
MASS	ความสำนึกทางการเมือง	1109.90	1	1109.90	27.21	0.00 **
	ความไว้วางใจทางการเมือง	148.63	1	148.63	3.66	0.06
	ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	559.83	1	559.83	18.73	0.00 **
	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	21.89	1	21.89	2.81	0.09
	การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	350.73	1	350.73	24.67	0.00 **
	ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	77.84	1	77.84	16.97	0.00 **

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ; ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

FAM หมายถึง การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว

MASS หมายถึง การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน

จากตาราง 15 พบว่า ผลการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง และการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ.05 กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวสูงจะมีความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง สูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวต่ำ

ผลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนส่งผลต่อความสำนึกทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพการเมือง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนสูงจะมีความสำนึกทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพการเมือง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองสูงกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่ำ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความมุ่งหมายในการวิจัยดังนี้

1. เพื่ออธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง โดยทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง
- 1.2 การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง
- 1.3 การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง
- 1.4 การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.5 ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.6 ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

สมมติฐานที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชาที่เรียน การมีส่วนร่วมในการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ได้ทำการทดสอบอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์โดยแบ่งออกเป็น 3 คู่ ดังนี้

2.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสถาบันการศึกษา ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

2.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และที่ทำงาน ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

2.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และสื่อมวลชน ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 271,383 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(Multi-stage Random Sampling) โดยกำหนดให้พนักงานรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีคุณลักษณะสำคัญ คือ (1)เป็นพนักงานที่ทำงานในองค์กรปัจจุบันมาเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป และ(2) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 498 คน

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยโดยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ทำงานในองค์กรรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงาน จำนวน 3 องค์กร คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) การไฟฟ้า

ส่วนภูมิภาค(กฟภ.) และการไฟฟ้านครหลวง(กฟน.) จำนวนทั้งหมด 500 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.80 มีอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.80 และมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 35.23 ปี มีระยะเวลาการทำงานในองค์กรมาแล้วอยู่ในช่วง 1 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.00 และมีระยะเวลาการทำงานในองค์กรเฉลี่ยเท่ากับ 11.56 ปี จบการศึกษาระดับสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 76.71 เรียนระดับปริญญาตรีในสายสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 65.06 ศึกษาในระดับปริญญาตรีในช่วงหลังปี 2535 คิดเป็นร้อยละ 59.00

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.67 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 99.17 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 35.83 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46.68 ตัวแปรการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.02 ตัวแปรความโน้มเอียงทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 103.56 และตัวแปรความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.82

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า “แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์”

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อ 1 พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือแบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 ที่ df 63 เท่ากับ 192.82 ($p = 0.00$) ค่า χ^2/df เท่ากับ 3.32 ค่า GFI เท่ากับ .95 ค่า AGFI เท่ากับ .89 ค่า NFI เท่ากับ .91 ค่า NNFI เท่ากับ .86 ค่า RMSEA เท่ากับ .068 ค่า SRMR เท่ากับ .056 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.2 การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง

1.3 การถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปริญญาตรีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.4 การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง

1.5 การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความ ผูกพันต่อพรรคการเมือง

1.6 ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.7 ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

สมมติฐานที่ 2 กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจาก ครอบครัว สาขาวิชาที่เรียน การมีส่วนร่วมในการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ทำงาน และ สื่อมวลชน ร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

2.1 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สาขาวิชา ที่เรียน และการมีส่วนร่วมในการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และ ความผูกพันต่อพรรคการเมือง

2.2 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และ ที่ทำงาน ที่ร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

2.3 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และ สื่อมวลชน ที่ร่วมกันส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึก มีประสิทธิภาพทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

1. อภิปรายผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแบบจำลอง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน รัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมืองสามารถอธิบายพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจได้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 1 - 4) โดยพบว่าการถ่ายทอดทางการเมือง

จากครอบครัวและการถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีและการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง

กล่าวได้ว่า กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝัง และเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคล ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะให้การสนับสนุนต่อระบบการเมืองอย่างเต็มความสามารถ นั่นคือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองให้มีเสถียรภาพ รวมถึงมีความมั่นคงจากความชอบธรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน(พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ; และ สายทิพย์ สุกดิพันธ์.2526 : 13-14)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าอิทธิพลของตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองของครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งหากพิจารณาตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองที่ละตัวการจะสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) ที่ได้กล่าวไว้ว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง อันได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977 ; Hyman.1972: 51-52) ซึ่งการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวนี้จะมีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

ผลการศึกษาครั้งนี้พบผลอย่างชัดเจนว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีอิทธิพลสำคัญในการปลูกฝังความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคล กล่าวคือ หากครอบครัวใดทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็จะส่งผลให้สมาชิกของครอบครัวนั้นมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองในระดับสูงทุกด้าน อันประกอบด้วย

(1)ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง คือ การมีความรู้สึกว่าตนเองมีแนวคิดทางการเมืองในแนวทางเดียวกับพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ การมีความรู้สึกว่านโยบายของพรรคการเมืองที่ชื่นชอบตรงกับความต้องการของตนเอง และการมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองที่ชื่นชอบบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (2)การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง คือ การรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ของพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ ได้แก่ ความรู้เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมือง อุดมการณ์ของพรรคการเมือง นโยบายของพรรคการเมือง และจำนวนสมาชิกของพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (3)ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง คือ ความรู้สึกที่ต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่อไป ซึ่งความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองที่มีความสำคัญที่จะส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนพรรคการเมืองต่อไป

การถ่ายทอดทางการเมืองภายในครอบครัวเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการสำคัญ 2 ประการ คือ (1)การสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัว และ(2)การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว เป็นกระบวนการที่บิดามารดาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อันได้แก่ การพูดถึงนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และพรรคการเมืองต่างๆ ซึ่งการได้รับฟังการสนทนาทางการเมืองของบิดามารดาเป็นประจำจะทำให้บุตรเกิดการรับรู้ และซึมซับเนื้อหาที่บิดามารดาได้สนทนากันไว้เป็นแนวคิดหรือจุดยืนทางการเมืองของตนเองต่อไปในอนาคต ทั้งนี้หากครอบครัวใดทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็จะส่งเสริมให้บุตรมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองในระดับสูง ซึ่งความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นความรู้สึกที่จะทำให้ประชาชนให้การสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบด้วยความสมัครใจ และเมื่อพรรคการเมืองได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศด้วยความบริสุทธิ์ปราศจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ใดๆ ก็จะนำมาซึ่งการได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือคณะรัฐบาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ อันจะส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ และมีความมั่นคงจากการสนับสนุนของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาลาแพลนท์(LaPlant.1998) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวที่มีการสนทนาเรื่องการเมืองมากจะมีความผูกพันต่อพรรคการเมืองมากกว่ากลุ่มที่ครอบครัวมีการสนทนาเรื่องการเมืองต่ำ และความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้นจะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะการให้การสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่อไป

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวยังรวมถึงการที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างในการติดตามข่าวสารทางการเมือง และเป็นแบบอย่างในการเข้าร่วมฟังการเสวนา อภิปราย ปราศรัยเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง รวมถึงมีการชักชวน และแนะนำให้บุตรมีการติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่างๆ อันได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาตามที่กล่าวมานั้นจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้บุตรเป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะติดตามความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ และข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ รวมถึงมีการติดตามความเคลื่อนไหว และการดำเนินงานของพรรคการเมืองที่ชื่นชอบอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นประโยชน์ในการก่อให้เกิดแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการเมืองในแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวยังรวมถึงการที่บิดามารดา มีการให้คำแนะนำ อธิบาย ขยายความเรื่องราวและเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับฟัง พร้อมทั้งอธิบายผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาหลังจากเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศ ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้บุตรมีความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ของประเทศอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาของเว็นตูรา(Ventura.2001) พบว่าการได้รับคำแนะนำ และการสั่งสอนจากบิดามารดาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้บุตรมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองได้

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือ การที่บิดามารดามีแนวคิดทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกัน เช่น ชอบนักการเมืองคนเดียวกัน หรือชอบพรรคการเมืองพรรคเดียวกัน ฯลฯ ซึ่งการที่บิดามารดามีแนวคิดทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกันนั้นจะช่วยให้บุตรลดความสับสนในประเด็นทางการเมืองลงได้ อันเป็นผลดีต่อการถ่ายทอดเนื้อหาหรือเรื่องราวทางการเมืองภายในครอบครัว

ผลของการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวยังมีอิทธิพลสำคัญที่ทำให้บุตรมีแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับบิดามารดา โดยเฉพาะในเรื่องของความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองหรือการนิยมชมชอบพรรคการเมือง โดยผลการศึกษาของฮายแมน(Hyman.1972: 72) พบว่า บิดามารดากับบุตรมักจะมีการนิยมชมชอบพรรคการเมืองพรรคเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าหากบิดามารดานิยมชมชอบและเป็นสมาชิกของพรรคเดโมแครต บุตรก็มักจะนิยมชมชอบและเป็นสมาชิกของพรรคเดโมแครตเช่นกัน

นอกจากกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองภายในครอบครัวจะเกิดขึ้นผ่านการสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวแล้ว วิธีการอบรมเลี้ยงดูก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคล โดยที่หากครอบครัวใดมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ บิดามารดาทำตนใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตร ให้ความรักความอบอุ่น มีการชื่นชม ทำให้บุตรรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ภาคภูมิใจของบิดามารดา มีการรับฟังความคิดเห็น

ของบุตรในเรื่องต่างๆ มีการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำตักเตือนในเรื่องต่างๆ อย่างเปิดอกและจริงใจ มีความอดทนไม่ทำตามใจหรือเข้มงวดมากเกินไป มีการอธิบายเหตุผลในการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร มีการให้เสรีภาพในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามความเหมาะสม และให้บุตรมีส่วนร่วมหรือมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องต่างๆ ในบ้าน ซึ่งวิธีการที่กล่าวมานั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำให้ครอบครัวมีบรรยากาศแบบประชาธิปไตย อันมีส่วนสำคัญในการฝึกหัดให้บุตรได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้บุตรมีแนวคิดทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต และถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุรวุฒิ บัดโธสง(2542) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากจะทำให้เป็นผู้ที่ได้รับผลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมากขึ้น เช่นเดียวกับผลการศึกษาของทวีวัฒน์ บุญชิต(2546) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง จะมีจิตประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ และมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2547) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่านักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง จะมีเจตคติต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย การรับรู้ทัศนคติทางสังคมด้านประชาธิปไตย และเอกลักษณ์แห่งอิโก้ด้านประชาธิปไตยสูงกว่านักศึกษาที่มีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าหากครอบครัวใดสามารถทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองได้อย่างสมบูรณ์ โดยผ่านการสื่อสารทางการเมือง อันได้แก่ การสนทนาพูดคุย การให้ความรู้ คำแนะนำ การสั่งสอน การสนับสนุนให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม และการเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบิดามารดา จะมีส่วนสำคัญที่จะทำใ้บุตรมีแนวคิดทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการมีความรู้สึกรู้สีกผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยก็เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนให้กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองภายในครอบครัวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ทำใ้บุตรได้เรียนรู้แนวคิดและแนวปฏิบัติแบบประชาธิปไตย ซึ่งกล่าวได้ว่าองค์ประกอบของกระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัว คือ การสื่อสารทางการเมือง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีส่วนสำคัญในการก่อรูป ปลูกฝัง และเสริมสร้างจิตลักษณะทางการเมืองที่สำคัญให้กับบุคคลอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977)

1.2 อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา

1.2.1 อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 137-170) ที่ได้กล่าวไว้ว่าสถาบันการศึกษาเป็นตัวการที่สำคัญในทำหน้าที่ถ่ายทอดทางการเมือง โดยครูอาจารย์จะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองการปกครองการปกครองรวมทั้งอบรมกล่อมเกลাজิตใจให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ มีจิตสำนึก และมีวิธีการปฏิบัติตนตามบทบาทของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวได้ว่าในการเรียนในระดับปริญญาตรีจะทำให้บุคคลได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และได้เรียนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย อันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่จะหล่อหลอมให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมือง อันเป็นลักษณะทางจิตที่สำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต(ทินพันธุ์ นาคะตะ.2545: 63-64) ซึ่งผลการวิจัยของเนลสัน(Nelson.2004) ได้ทำการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่เรียนเป็นแหล่งสำคัญในการถ่ายทอดและส่งผ่านความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองที่สำคัญของสังคม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวได้ว่าสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีมีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่เรียนในสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์มีความโน้มเอียงทางการเมืองสูงกว่าบุคคลที่ในสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Lane(1972: 102) ที่ได้กล่าวไว้ว่าสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 สาขาวิชาใหญ่ๆ คือ สาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์และสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ โดยที่ (1)สาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์จะเน้นการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาต่างๆ เช่น พฤติกรรมมนุษย์ ค่านิยม ปรัชญา และปัญหาของสังคม ฯลฯ และรูปแบบการเรียนการสอนของสาขาวิชาดังกล่าวจะมีการเปิดโอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งเหตุผล และกิจกรรมในหลักสูตรส่วนหนึ่งจะเกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมและการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ สำหรับ (2)สาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์นั้นเนื้อหาที่เรียนในหลักสูตรจะมีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว และรูปแบบการเรียนการสอนของวิชาต่างๆ มักจะเป็นการฟังการบรรยาย การทดลองในห้องปฏิบัติการ โดยจะไม่ค่อยมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากนัก

ดังนั้น นิสิตนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์มีแนวโน้มที่จะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีโลกทัศน์และการมองปัญหาสังคมที่กว้างขวาง มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งกล่าวได้ว่าสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์นั้น มีทั้งเนื้อหาและรูปแบบการเรียน

การสอนที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนในสาขาวิชาดังกล่าวเป็นผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดและมีความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย(Lane.1972: 102) มากกว่าผู้ที่เรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ จึงอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่เรียนในสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่เรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งผลการศึกษาของซัลซ จงสึบพันธ์(2527) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชามนุษยศาสตร์(จัดเป็นสาขาสังคมศาสตร์) จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาในสาขาวิชาอื่นๆ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี โดยผ่านการเรียนรู้จากเนื้อหาของหลักสูตรที่เรียนและรูปแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดแบบประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะความโน้มเอียงทางการเมือง อันได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปริญญาตรีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง

กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในขณะที่เรียนอยู่ในระดับปริญญาตรี อันได้แก่ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา การเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้แก่กลุ่มต่างๆ ในการเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา การเข้าเป็นสมาชิกหรือกรรมการของชมรมต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เช่น กิจกรรมพัฒนาบริเวณสถาบันการศึกษา หรือการออกค่ายพัฒนาสังคม ฯลฯ การติดต่อกับผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร การร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการบริหารงานของนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา มีอิทธิพลสำคัญต่อการปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง โดยเฉพาะความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้นเป็นความรู้สึกสำคัญที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 137-170) ที่ได้กล่าวไว้ว่านอกจากสถาบันการศึกษาจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองผ่านการเรียนการสอน

ตามหลักสูตรแล้ว อีกวิธีการหนึ่งที่จะสามารถถ่ายทอดทางการเมืองให้กับผู้เรียนได้คือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับผู้เรียน ซึ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม มีโอกาสที่จะได้ร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่างๆ มีโอกาสที่จะได้ฝึกรับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของผู้อื่น ตลอดจนมีโอกาสที่จะได้ฝึกทำงานอยู่ภายใต้กฎ กติกา หรือข้อบังคับของกลุ่มที่ตนเองสังกัด นอกจากนี้กิจกรรมเสริมหลักสูตรยังช่วยส่งเสริมและฝึกหัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้วย เช่น กิจกรรมการเลือกผู้แทนนิสิตนักศึกษาหรือการเลือกคณะกรรมการของสภามหาวิทยาลัย ฯลฯ รวมถึงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย เช่น การออกค่ายพัฒนาชุมชนหรือชนบท ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังและหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่จะส่งผลให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่อไปในอนาคต(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977)

นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของซัลซ จงสืบพันธ์(2527) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน คือ ด้านการเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับและสื่อสารทาง การเมือง และในด้านรวม นอกจากนี้ยังพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้นอกจากการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดแบบประชาธิปไตยแล้ว ยังพบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนก็มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับผู้เรียนได้เช่นกัน กล่าวคือ ถ้าบรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย คือ ครูอาจารย์มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างอิสระเสรี มีการยืดหลักเสียงส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน และมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ก็จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้สึกนึกคิดหรือความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของทอร์นี่ ออฟเพนไฮน์และฟาร์เนน(Torney ; Oppenheim ; & Farnen.1975) ที่พบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียน ประกอบด้วย (1)การกระตุ้นให้นักเรียน มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น (2)การไม่เข้มงวดให้นักเรียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักชาติ และ(3)การที่ครูอาจารย์เต็มใจให้มีการอภิปรายโต้เถียงกันในเรื่องปัญหาต่างๆ ในทางตรงกันข้ามพบว่าหากบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นแบบปิดก็จะทำให้นักเรียนมีกับความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง หรือความโน้มเอียงทางการเมืองในทางตรงกันข้าม

เช่นเดียวกับผลการศึกษาของกอบกุล ดิษฐแย้ม(2544) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีพฤติกรรมประชาธิปไตยและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยในทิศทางบวกสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า การที่บุคคลได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรในขณะที่เรียนอยู่ในระดับปริญญาตรีนั้นจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการที่กิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่อยู่ภายใต้การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น จึงเป็นผลให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจที่จะติดตามข่าวสารบ้านเมือง รวมถึงการให้ความสนใจ และติดตามการทำงานของพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ จนทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองและมีความจงรักภักดีและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนพรรคการเมืองนั้นต่อไป

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นตัวการสำคัญที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับผู้เรียน ซึ่งวิธีการถ่ายทอดทางตรง คือ การเรียนรู้ทางการเมืองผ่านหลักสูตรที่เรียนในระดับปริญญาตรี มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองในด้านความสำนึกทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ในขณะที่วิธีการถ่ายทอดทางอ้อม คือ การเรียนรู้ทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความผูกพันต่อพรรคการเมืองทั้งในด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง กล่าวได้ว่า สถาบันการศึกษเป็นตัวการหนึ่งที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างจิตลักษณะทางการเมืองที่สำคัญให้กับบุคคลอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977)

1.3 อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ที่ทำงานมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับบุคคล โดยที่กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานนั้นจะเกิดขึ้นโดยการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน และบรรยากาศขององค์กร ซึ่งทั้ง 2 วิธีการดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน จะเกิดขึ้นจากการสนทนาพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับ (1)การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งของบุคคลอื่นๆ ในที่ทำงาน

(2)การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือวิสัยทัศน์ต่างๆ ขององค์กร (3)การทำงานของผู้บริหาร (4)ประเด็น ที่จะทำการเรียกร้องจากองค์กรตามสิทธิที่พึงประสงค์ และ(5)ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงานนั้นเพื่อนร่วมงาน จะมีอิทธิพลสำคัญ ในการเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล โดยเกิดจากการปฏิสัมพันธ์หรือการสนทนาพูดคุยระหว่างเพื่อนร่วมงานภายในองค์กร เนื่องจากเพื่อนร่วมงานจะมีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความเกี่ยวข้องกันทั้งในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ทำให้บุคคล มีโอกาสที่จะได้ สนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงในเรื่องการเมืองด้วย และ ผลจากการปฏิสัมพันธ์หรือการสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองระหว่างกันนั้น จะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติทางการเมือง(Peterson.1990: 178) คือ ความโน้มเอียงทางการเมืองขึ้น

สำหรับบรรยากาศขององค์กรนั้น พบว่ามีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคลเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าองค์กรใดที่มีบรรยากาศองค์การแบบประชาธิปไตย คือ (1)มีอิสระในการทำงาน คือ มีโอกาสที่จะตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ และสามารถจัดระบบการทำงานในความรับผิดชอบได้อย่างอิสระ และ(2) การมีส่วนร่วมในงาน คือ การมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม การมีอิสระในการกำหนดและวางแผนการดำเนินงานต่างๆ รวมถึงการที่ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ และการที่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งบรรยากาศในการทำงานในลักษณะดังกล่าวมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมืองมากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นตามมา (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของเอลเด็น(Elden.1981) เชพพาร์ดและเฮร์ริก(Sheppard ; & Herrick.1972) คาราเสค(Karasek.2004) และเบอร์นและคอนนราด (Peterson.1990: 181 ; citing Burn ; & Konrad.1987) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของที่ทำงานในการเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน โดยผลการวิจัยทั้ง 3 เรื่องพบผลที่สอดคล้องกันคือ ถ้าบุคคลทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศเป็นประชาธิปไตย คือ มีความอิสระในการทำงาน คือมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเป็นอิสระก็จะมีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งความรู้สึกนี้จะส่งผลให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดัลห์และปีเตอร์แมน(Peterson.1990: 179 ; citing Dahl.1970 ; Peterman.1970) ได้ทำการศึกษา พบว่าเมื่อพนักงานได้ทำงานในองค์กรที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตย คือ มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานของตนเอง

อย่างเต็มที่ก็จะทำให้เกิดผลสำคัญ คือ ความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง พฤติกรรมการเลือกตั้ง พฤติกรรมการร่วมรณรงค์หาเสียง และพฤติกรรมการมีบทบาทในชุมชน

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า ที่ทำงานเป็นสถาบันหนึ่งที่เป็นตัวการสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคล กล่าวคือ ที่ทำงานสามารถเสริมสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองได้ดี โดยวิธีการในการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานจะมี 2 วิธีการหลัก คือ (1)การสื่อสารทางการเมืองระหว่างเพื่อนร่วมงาน คือ การสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองระหว่างเพื่อนร่วมงาน และ(2)บรรยากาศการทำงานภายในองค์กร คือ ถ้าหากองค์กรใดมีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย คือ มีอิสระในการทำงาน มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ มีโอกาสในการใช้ดุลยพินิจของตนเองในการทำงานอย่างเต็มที่ รวมถึงมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นอิสระก็จะมีผลสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดหรือความโน้มเอียงทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมทางการเมืองด้วยความสมัครใจเมื่อมีโอกาสมناسبة

1.4 อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการถ่ายทอดทางการเมือง (Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977) ที่ได้กล่าวไว้ว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นอย่างมาก เพราะสื่อมวลชนมีหลายประเภทและสามารถส่งข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว โดยในชีวิตประจำวันของบุคคลมีโอกาที่จะได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ซึ่งสื่อมวลชนจะเป็นตัวกลางในการส่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองให้กับบุคคล และข่าวสารทั้งหมดที่ได้เปิดรับไปนั้นมีอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองหรือมีความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองก็จะส่งผลให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองไปในทางใดทางหนึ่ง(Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 189) ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าพนักงานรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เนื่องจากสื่อโทรทัศน์จะให้ข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าสื่ออื่นๆ เพราะมีเทคนิคในการนำเสนอที่ทำให้ผู้ชมเกิดความคล้อยตามและเชื่อถือ มีการเรียบเรียงให้เข้าใจในเรื่องราวที่นำเสนอได้ง่าย ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจเรื่องราวทางการเมืองจากโทรทัศน์ได้มากที่สุด และมีแนวโน้มที่จะเชื่อมั่นในสิ่งที่เขาได้รับจากโทรทัศน์รวดเร็วกว่าการอ่านจากหนังสือพิมพ์อีกด้วย (Blank.1980: 249)

กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนนั้นจะเกิดขึ้นผ่านการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง อันได้แก่ ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองผ่านสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วย สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ซึ่งการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนจะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครอง รับรู้ถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ รวมถึงมีการรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวของนักการเมืองหรือพรรคการเมืองต่างๆ ทั้งนี้ข่าวสารที่ได้รับจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยลดความรู้สึกไม่แน่ใจและความรู้สึกไม่มั่นใจในทางการเมืองลงได้ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อระบบการเมือง เนื่องจากความรู้สึกไม่แน่ใจและไม่มั่นใจหรือความรู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำนั้นเป็นที่ยาสำคัญของความเฉยเมยทางการเมือง ในทางกลับกันถ้าหากบุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่องก็จะมีส่วนทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจต่างๆ ทางการเมือง นอกจากนี้ข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับนั้นจะช่วยให้บุคคลได้รับรู้ถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเองในทางการเมือง รวมถึงมีการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราว ความเคลื่อนไหวต่างๆ ของนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ชื่นชอบมากขึ้น ซึ่งสิ่งนี้บุคคลได้รับรู้จากการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนนั้นล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมทางการเมืองในด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศจำนวนหนึ่ง ได้แก่ ผลการศึกษาของฮับบาร์ด(Hubbard.1997) ที่ได้ทำการศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองกับเจตคติที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

สำหรับผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของคอนเวย์ (Peterson.1991: 225 ; citing Conway.1981) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้ทางการเมือง การสนับสนุนการเลือกตั้ง และการแสดงออกทางการเมือง(การติดกระดุมแสดงการสนับสนุน การสนทนาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง) และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนของ ซิเกลและโคเฮน(Peterson.1991: 225 ; citing Sigel ; & Cohen.1983) ได้ทำการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูงจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ได้แก่ ผลการวิจัยของ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ(2547) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วประเทศ พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและความสนใจการเมืองสามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของไชยพร ดัชนีจิตานนท์(2536) ได้ทำการศึกษาพบว่า ตัวแปรลักษณะทางปริบทที่สามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนและตัวแปรการเข้าร่วมกลุ่มในท้องถิ่น

สำหรับผลการวิจัยของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ(2541) ที่ได้ทำการศึกษา พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแบบประเพณีนิยมระดับกลางหรือการเมืองแบบใหม่ และการมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของภาณุธรรมสุวรรณและทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม(2543) ได้ทำการศึกษาพบว่า การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง

ทั้งนี้นอกจากมีความสอดคล้องกับผลวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไปแล้วยังพบว่าผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์ด้วยเช่นกัน ได้แก่ ผลการศึกษาของ วรณะ บรรจง(2546) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า (1)ครูที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง ทศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางการเมืองสูงกว่าครูที่มีลักษณะตรงข้าม และ (2)ตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมร่วมกับจิตลักษณะสามารถทำนายพฤติกรรมการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองได้ ในกลุ่มรวม ตัวทำนายที่สำคัญ คือ ค่านิยมทางการเมือง เอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางการเมือง และการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มครูที่จบการศึกษาทางสาขาธุรกิจ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และอินเทอร์เน็ต โดยเนื้อหาที่เปิดรับ ได้แก่ เหตุการณ์ สถานการณ์ ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในระบบการเมือง และเมื่อบุคคลได้รับข่าวสารเหล่านั้นก็จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่ได้รับ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง ทั้งความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดี และความรู้สึกเหล่านี้จะกระตุ้นให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อิทธิพลความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมืองส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงความโน้มเอียงทางการเมือง พบว่า ความสำนึกทางการเมืองเป็นตัวแปรที่สะท้อนความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ในขณะที่ความไว้วางใจทางการเมืองนั้นจะสะท้อนออกมาในเชิงลบ

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองสูงจะเป็นผู้ที่มีความตระหนักว่าตนเองจะต้องมีแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการเมืองตามสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การเมืองการปกครองในประชาธิปไตย(Coleman.1968: 18 ; Lane.1969: 312) รวมถึงมีความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความสามารถทางการเมือง และมีความเชื่อว่าตนเองสามารถมีบทบาทในกระบวนการต่างๆทางการเมือง อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแนวทางที่ปรารถนา(Campell ; Other.1954: 187) ในขณะที่จะเป็นผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจทางการเมืองของประเทศ

การที่ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนความโน้มเอียงทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น เหตุผลสำคัญประการหนึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวัดตัวแปรความโน้มเอียงทางการเมืองที่ประกอบด้วย ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ก่อนที่จะมีการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญของประเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งตามที่ได้กล่าวถึงในขอบเขตของการวิจัย(แสดงในหน้าที่ 6) วิกฤตการณ์ทางการเมืองดังกล่าวอาจมีอิทธิพลสำคัญที่ทำให้พนักงานรัฐวิสาหกิจเกิดความไม่ไว้วางใจทางการเมืองหรือมีความรู้สึกไม่เชื่อมั่นต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจทางการเมืองของประเทศในขณะนั้น

สำหรับสาเหตุของความไม่ไว้วางใจทางการเมืองนั้นตามแนวคิดของมิลเลอร์ (Miller.1974: 951) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองจะมีอยู่เสมอในทุกสังคมการเมืองไม่ว่าผู้นำในระบบการเมืองนั้นจะเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนและพยายามทำตามความต้องการของประชาชนเพียงใด เพราะยังมีบุคคลบางส่วนที่ยังเห็นว่าสังคมนั้นยังไม่มีคุณภาพและความไม่เป็นธรรม และมีความระแวงสงสัยในการจูงใจและความตั้งใจ

ของรัฐบาลอยู่เสมอ ซึ่งความไม่ไว้วางใจทางการเมืองนั้นเป็นที่มาของความไม่พอใจ ความเกลียดชัง อันจะนำไปสู่การแสดงออกถึงการต่อต้านในที่สุด และความไว้วางใจทางการเมืองหรือไม่ไว้วางใจทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศ(Miller.1974: 951 ; Aberback ; & Walker.1970: 1199)

ทั้งนี้หลังจากที่ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งในที่สุดคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะฯ ก็ทำการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 19 กันยายน 2549 โดยได้เข้ายึดอำนาจการปกครองของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2540 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ซึ่งเหตุผลที่ปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญ(ฉบับชั่วคราว) ที่ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 ว่า “ปรารถนาจะแก้ไขความเสื่อมทรามของการบริหารราชการแผ่นดิน ความไร้ประสิทธิภาพในการควบคุม การบริหารราชการแผ่นดินและการตรวจสอบอำนาจรัฐ ทำให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยไม่อาจหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ อันเป็นวิกฤติการร้ายแรงทางการเมืองการปกครอง และเป็นปัญหาความขัดแย้งในหมู่ประชาชนที่ถูกปลุกปั่นให้แบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายจนเสื่อมสลายความรู้สึกสมัครดีของประชาชนในชาติอันเป็นวิกฤติการณ์รุนแรงของสังคม แม้หลายภาคส่วนจะได้ใช้ความพยายามแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าวแล้วแต่ก็ยังไม่เป็นผลกลับมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงใช้กำลังเข้าปะทะกันซึ่งอาจจะมีการสูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อได้ นับได้ว่าเป็นภัยอันตรายใหญ่หลวงต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยของประเทศ...”(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.2550: 37-39)

กล่าวได้ว่าวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงก่อนที่จะมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ส่งผลให้กลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีความไม่ไว้วางใจทางการเมืองหรือขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจทางการเมืองของประเทศในขณะนั้นเป็นอย่างมาก

สำหรับผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า ความโน้มเอียงทางการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความโน้มเอียงทางการเมืองเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติทางการเมือง และการตอบสนองต่อสถานการณ์ทางการเมืองในสังคมซึ่งรวมถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลด้วย (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์.2545: 311 ; อ้างอิงจาก Rosenbaum.1974: 4) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศจำนวนหนึ่งที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของความโน้มเอียงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ผลการศึกษาเกี่ยวกับความโน้มเอียงทางการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ความโน้มเอียงทางการเมือง

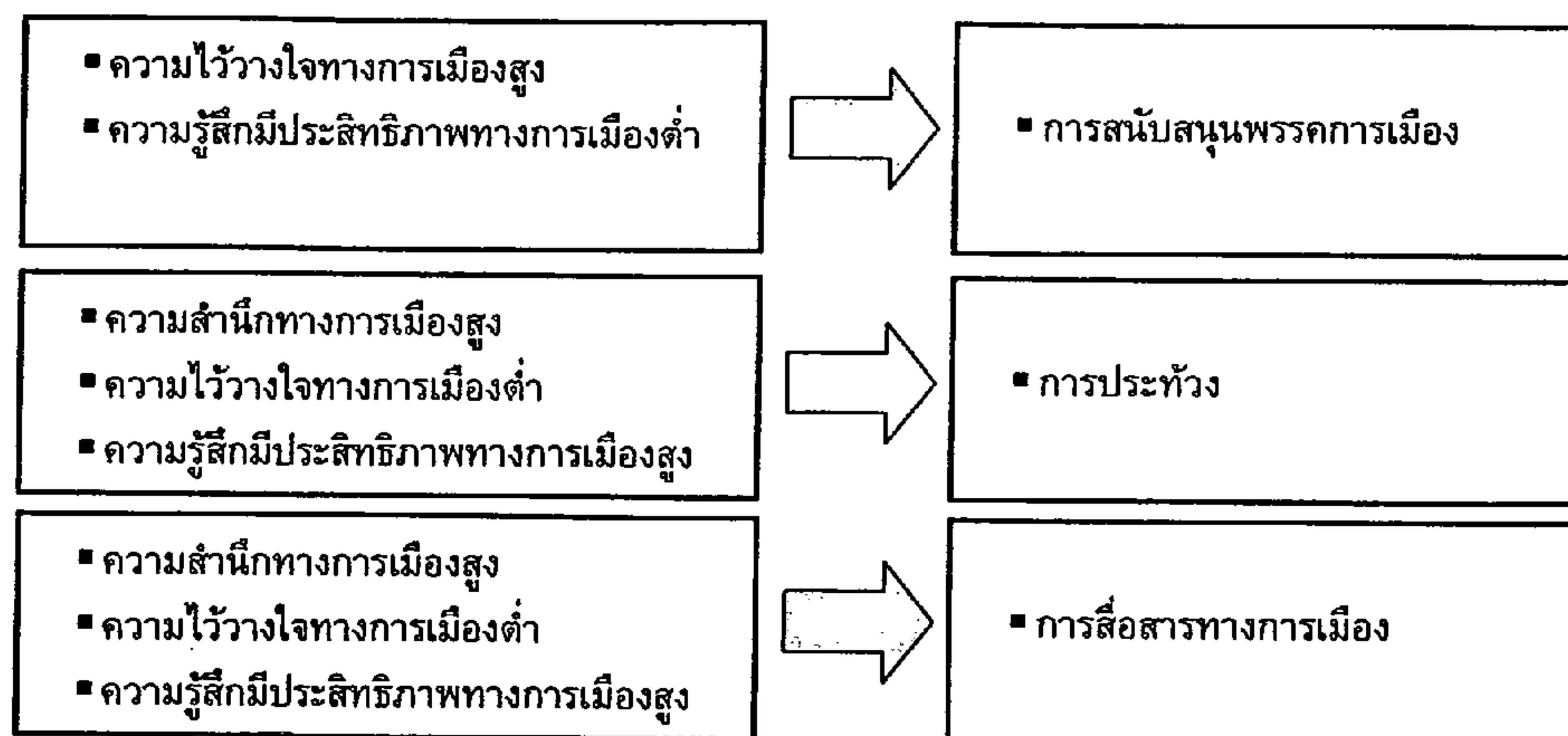
มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้อาวุโส (Peterson.1990: 59-80 ; citing Kuechler.1986) ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีและ 60 ปีขึ้นไป ในรัฐนิวยอร์กของสหรัฐอเมริกา (Peterson.1990: 98-104) และประชาชนวัยทำงานในสหรัฐอเมริกา (Peterson.1990: 184-195) กล่าวได้ว่าความโน้มเอียงทางการเมืองเป็นความรู้สึกสำคัญที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้าน การสนับสนุนพรรคการเมือง การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง (Peterson.1990: 19-20)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์(Correlation) ระหว่างความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ พบว่าพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงแต่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการสนับสนุนพรรคการเมืองสูง ได้แก่ มีการช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองโฆษณาหาเสียง มีการเข้าร่วมชุมนุมเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง มีการใส่เสื้อหรือสวมหมวกเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง และมีการช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

ส่วนพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความสำนึกทางการเมือง และมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง แต่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการประท้วงสูง ได้แก่ มีการเข้าร่วมประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาล มีการเข้าร่วมประท้วงเมื่อไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติภารกิจ หรือการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือนักการเมือง และมีการเข้าร่วมชุมนุมประท้วง คัดค้าน ต่อต้าน การทำงานของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของมิลแบรทและโกเอล(Millbrath & ; Goel.1977 : 69) ที่ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อความไม่ไว้วางใจทางการเมืองประสานกันความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจะทำให้แนวโน้มของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกมาในรูปของการประท้วงและการต่อต้านระบบการเมือง

สำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความสำนึกทางการเมือง และมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง แต่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองสูง ได้แก่ มีการชักชวนผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง มีการส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(สส.) สมาชิกวุฒิสภา(สว.) และมีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของตนเองผ่านเวทีการปราศรัยของกลุ่มการเมืองต่างๆ อยู่ในระดับสูง

จากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงแผนภาพของความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจได้ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงทางการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

จากผลการวิจัยนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่าความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และ ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล โดยที่ความโน้มเอียงทางการเมืองเป็นจิตลักษณะทางการเมืองที่มีความสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างมากในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากจะทำให้ระบอบการปกครองสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความชอบธรรมอันจะนำไปสู่ระบบการเมืองที่มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาการเมืองในระยะยาว

2. ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงความผูกพันต่อพรรคการเมือง พบว่าตัวแปรที่สามารถสะท้อนความผูกพันต่อพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจได้ดีที่สุด คือ การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง รองลงมาคือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง และตัวแปรที่สามารถสะท้อนความผูกพันต่อพรรคการเมืองได้ดีที่สุด คือ ความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่เป็นจะแสดงออกมาด้วยการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ของพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ ได้แก่ ความรู้เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมือง อุดมการณ์ของพรรคการเมือง และนโยบายของพรรคการเมือง รวมถึงความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง

ของพรรคการเมือง คือ การมีความรู้สึกว่าตนเองมีแนวคิดทางการเมืองที่สอดคล้องกับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ การมีความรู้สึกว่านโยบายของพรรคการเมืองที่ชื่นชอบตรงกับความต้องการของตนเอง และการมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองที่ชื่นชอบบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ มากกว่าการแสดงออกมาด้วยความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง คือ การมีความรู้สึกว่าจะสนับสนุนพรรคการเมืองที่ชื่นชอบต่อไป และการมีความตั้งใจว่าจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองที่ชื่นชอบทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากการที่ในประเทศไทยมีพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพสูงเป็นจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังเช่น สหรัฐอเมริกา หรือสหราชอาณาจักร จึงเป็นเหตุผลให้พนักงานรัฐวิสาหกิจมีความผูกพันต่อพรรคการเมืองในด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองอยู่ในระดับน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง

สำหรับผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญและถือว่าเป็นแบบแผนในการเลือกตั้งของบุคคล โดยพบว่าหากบุคคลมีความรู้สึกผูกพันกับพรรคการเมืองพรรคใดก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองหรือให้การสนับสนุนพรรคการเมืองนั้นมากกว่าพรรคการเมืองอื่นๆ ซึ่งถ้าหากมีความรู้สึกผูกพันมากก็มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองนั้นมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองยังมีอิทธิพลต่อการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการแสดงแนวโน้มในการตัดสินใจทางการเมืองในเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมืองของบุคคล (Peterson.1990: 19-20) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแคมป์เบล(Ippolito.1976: 73 ; citing Campell.1964: 67-85) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงพฤติกรรมการเมือง ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง แนวคิด และแนวปฏิบัติทางการเมืองตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งด้วยความสมัครใจ

นอกจากนี้ยังพบว่าผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศจำนวนหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของความผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป ได้แก่ ผลการวิจัยของเกนส์โบรว์(Gainsborough.2005) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งประธานาธิบดี ของประชาชนในบริบทที่แตกต่างกัน คือชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ผลการวิจัยพบว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ประชาชนสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี และการสนับสนุนพรรคการเมือง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของกรีน(Greene. 1999) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองของประชาชน

ในโอไฮโอ ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ชื่นชอบมีผลทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมในเชิงสนับสนุนพรรคการเมืองนั้นอย่างมั่นคง และต่อเนื่อง

นอกจากมีผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาพบว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนพรรคการเมืองแล้วยังพบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองยังส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน ดังเช่น ผลการวิจัยของคิม(Kim. 2003) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ชนชั้นทางสังคม พฤติกรรมการเลือกตั้ง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ชนชั้นทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง และผลการวิจัยของชิอุ(Chiu.2002) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเลือกตั้งและความผูกพันต่อพรรคการเมือง ค่านิยม และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวฟลอริดา ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของลีไอบิร์ต(Leibert.1993) ที่ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน

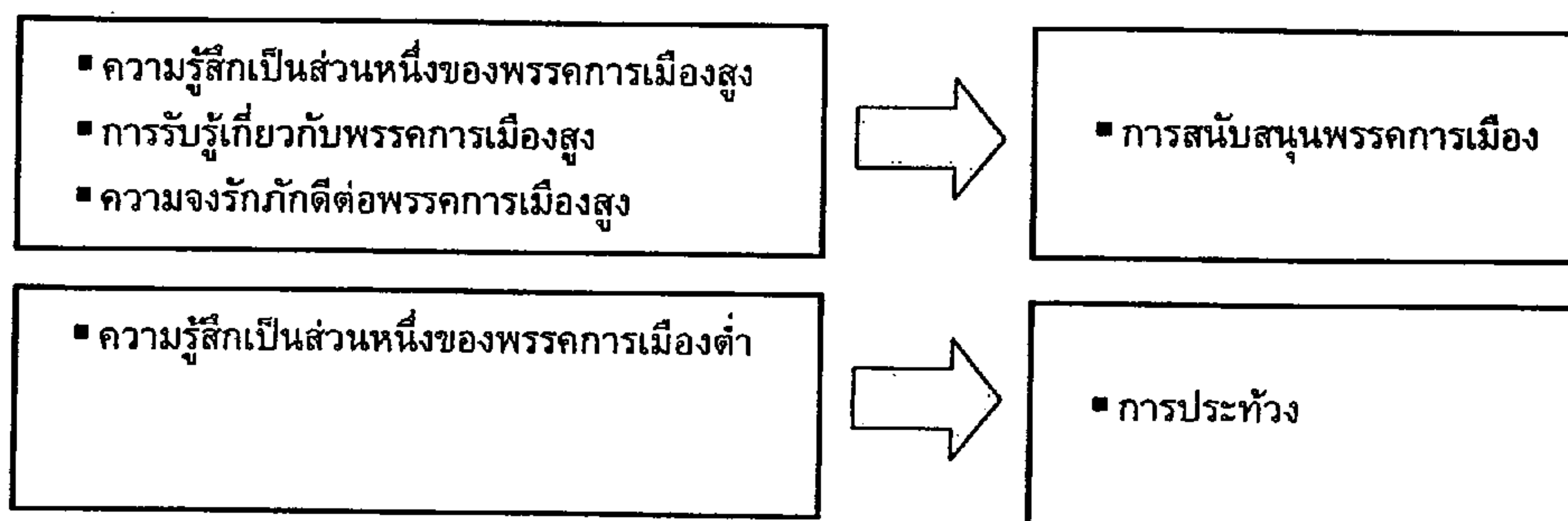
อย่างไรก็ตามตามแนวคิดของมิลเลอร์(Miller.1996: 120) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองของบุคคลไม่ใช่เพียงแค่การเป็นสมาชิกหรือการติดต่ออย่างเป็นทางการกับพรรคการเมือง และการออกเสียงเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการออกเสียงเลือกตั้งก็ตาม แต่ความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นความรู้สึกที่มีความลึกซึ้งมากกว่านั้น กล่าวคือ เป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองนั้น ซึ่งความรู้สึกผูกพันกับพรรคการเมืองของบุคคลสามารถยืนหยัดอยู่ได้โดยไม่ต้องมีข้อบังคับทางกฎหมายหรือหลักฐานที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของการเป็นสมาชิก แต่ความรู้สึกผูกพันนี้จะดำรงอยู่เสมออย่างต่อเนื่องไม่มีสิ้นสุด และจะมีการสะท้อนความรู้สึกนี้ด้วยการแสดงการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบอย่างมั่นคงทั้งทางความรู้สึกและการกระทำ

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์(Correlation) ระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมือง และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ พบว่าพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง มีการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และมีความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองในระดับสูง จะเป็นผู้ที่มีการสนับสนุนพรรคการเมืองสูง ได้แก่ มีการช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองโฆษณาหาเสียง มีการเข้าร่วมชุมนุมเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง มีการใส่เสื้อ

หรือสวมหมวกเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง และมีการช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

ส่วนพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองต่ำ จะเป็นผู้ที่มีการประท้วงสูง ได้แก่ มีการเข้าร่วมประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาล มีการเข้าร่วมประท้วงเมื่อไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติการกิจ หรือการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือนักการเมือง และมีการเข้าร่วมชุมนุมประท้วง กัดค้ำนต่อต้าน การทำงานของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอยู่ในระดับสูง

จากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงแผนภาพของความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจได้ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อพรรคการเมืองและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

จากผลการวิจัยนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่าความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญ กล่าวคือ หากบุคคลมีการรับรู้เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพรรคการเมือง ตลอดจนมีความรู้สึกที่ตนเองมีแนวคิดทางการเมืองที่สอดคล้องกับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ รวมถึงมีความต้องการที่จะให้การสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบต่อไปจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบด้วยความสมัครใจ ซึ่งการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ หรือความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองใด และให้การสนับสนุนต่อพรรคการเมืองนั้นด้วยความบริสุทธิ์ชอบธรรม ปราศจากผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองของประเทศให้มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ เนื่องได้ผู้แทนราษฎรและรัฐบาลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ มีความพร้อมที่จะเป็นผู้แทนของประชาชน

อย่างแท้จริงปราศจากผลประโยชน์แอบแฝงใดๆ รวมถึงการได้มาซึ่งผู้แทนที่ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง ได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง โดยได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวการในการถ่ายทอดทางการเมือง จำนวน 3 คู่ ดังนี้

2.1 ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว การถ่ายทอดทางการเมืองจากหลักสูตรที่เรียนในระดับปริญญาตรี และการถ่ายทอดทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

2.2 ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน ที่ส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

2.3 ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว และการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน ที่ส่งผลต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง

ผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์จากการทดสอบทั้ง 3 คู่ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ได้ว่า อิทธิพลของตัวการที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองทั้ง 4 ตัวการ ได้แก่ อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา อิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน และอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน ไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการส่งผล

ต่อความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง

กล่าวได้ว่า ในการได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการต่างๆ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนนั้นบุคคลจะได้รับเนื้อหาสาระ ตลอดจนรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับช่วงเวลาที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการทั้ง 4 ตัวการนั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้นย่อมทำให้กระบวนการถ่ายทอดทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาอยู่ภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการวัดการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการต่างๆ ในช่วงเวลาดังนี้

การวัดเรื่องการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในการศึกษาครั้งนี้ทำการวัดในช่วงที่กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 5 - 17 ปี

การวัดเรื่องการถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ทำการวัดในช่วงที่กลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และมีอายุประมาณ 18 - 22 ปี

การวัดเรื่องการถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงานและการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนในการศึกษาครั้งนี้ทำการวัด ในช่วงเวลาที่เป็นปัจจุบันภายใต้วิกฤตการณ์ทางการเมืองก่อนเกิดการรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะฯ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ตามที่แสดงรายละเอียดในขอบเขตของการวิจัย(แสดงในหน้าที่ 6)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้เนื้อหาของเรื่องราวทางการเมืองที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดจากตัวการต่างๆ นั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาและสถานการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการต่างๆ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการถ่ายทอดทางการเมืองของดอร์สัน ฟรีวิทท์ และดอร์สัน(สุรุจ ทัศนา 2533: 31-35 ; อ้างอิงจาก Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 50) ที่ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลจะได้รับอิทธิพลจากการถ่ายทอดทางการเมืองที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงวัย กล่าวคือ

ในช่วงวัยเด็กตอนต้น(early childhood) คือ มีอายุ 5 - 9 ปี บุคคลจะได้เรียนรู้ทางการเมืองในเบื้องต้น เช่น สามารถระบุได้ว่าธงชาติใดเป็นธงชาติของประเทศตน สามารถระบุได้ว่าตนเองชอบนักการเมืองคนใดหรือพรรคการเมืองใดได้ ฯลฯ แต่ไม่สามารถบอกเหตุผลได้ว่าเพราะเหตุใดจึงชอบนักการเมืองคนนั้นหรือชอบพรรคการเมืองพรรคนั้น

ในช่วงวัยเด็กตอนปลาย(late childhood) คือ มีอายุ 9 - 13 ปี บุคคลจะเริ่มเรียนรู้และมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีความเข้าใจในลักษณะที่เป็นนามธรรม มีความคิดที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบมากขึ้น ทำให้บุคคลสามารถแยกแยะบทบาททางการเมืองของบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ได้มากขึ้น

ในช่วงวัยรุ่น(adolescence) คือ มีอายุ 13 - 17 ปี บุคคลจะมีโอกาสได้เรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นอีกระดับหนึ่ง เนื่องจากมีโอกาสดูแลเรียนรู้จากหลักสูตรที่เรียนในโรงเรียนดังนั้นช่วงวัยนี้บุคคลจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นอีกระดับหนึ่ง กล่าวคือ มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งต่างๆ ทางการเมือง เช่น ตำแหน่งประธานาธิบดี จะมีการรับรู้ว่าประธานาธิบดีมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้าง ฯลฯ ในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมือง เช่น ความรู้สึกต่อบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สถาบันทางการเมือง ฯลฯ และในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มมีความสามารถในการวิเคราะห์เหตุการณ์และสถานการณ์ทางการเมืองได้ และเริ่มมีความสนใจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

ในช่วงวัยผู้ใหญ่(adult) คือ มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นช่วงวัยที่มีโอกาสได้เรียนรู้ทางการเมืองมากที่สุด ประกอบกับเป็นวัยที่สามารถแสดงพฤติกรรมทางการเมืองได้มากขึ้น และการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองในช่วงวัยนี้ต้องอาศัยพื้นฐานที่สั่งสมมาตั้งแต่ในช่วงวัยเด็กตอนต้น ในช่วงวัยผู้ใหญ่บุคคลจะเริ่มพัฒนาอึดท่าทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้จากผลการวิจัยทำให้สามารถสรุปได้ว่าตัวการต่างๆ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชนต่างมีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง และเสริมสร้างความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคลทั้งสิ้น แต่ตัวการเหล่านั้นจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในประเด็นที่แตกต่างกันออกไปโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินการถ่ายทอดทางการเมือง ประกอบกับ ในขณะที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองนั้นบุคคลมีช่วงวัยและวุฒิภาวะในระดับที่แตกต่างกันซึ่งจะมีผลการต่อเรียนรู้ทางการเมืองในช่วงเวลาที่ได้รับการถ่ายทอด จึงทำให้ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวการที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมือง อันได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ที่ร่วมกันส่งผลต่อความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

อย่างไรก็ตามความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่บุคคลได้รับจากการถ่ายทอดทางการเมือง อันได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองจะมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นลำดับขั้น ซึ่งเกิดจากการสั่งสมความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองที่มีความต่อเนื่องกัน โดยตลอดตั้งแต่ในช่วงวัยเด็กตอนต้นจนกระทั่งในปัจจุบันที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่

นอกจากนี้ยังพบว่าผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิด ดอร์สัน พรูวิทท์ และ ดอร์สัน(สุรวุฒิ ปัดไธสง.2533: 31-35 ; อ้างอิงจาก Dawson ; Prewitt ; & Dawson.1977: 50) ประการหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า “หากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางการเมืองในระดับกว้าง ก็อาจจะส่งผลทำให้บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง อันได้แก่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึก

มีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ถึงแม้ว่าจะถูกตัดทอนจากความโน้มเอียงทางการเมืองที่สั่งสมเป็นพื้นฐานมาตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก ตอนต้นแล้วก็ตาม” โดยปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดที่สุด คือ ในระหว่างที่ทำการวิจัยในเรื่องนี้ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญของประเทศไทย จนเป็นเหตุผลทำให้เกิดการรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ดังนั้นจึงส่งผลทำให้เนื้อหาของข่าวสารที่บุคคลได้รับจากสื่อมวลชนในช่วงเวลาดังกล่าวมีความแตกต่างจากเนื้อหาที่เคยได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวที่เคยได้รับมาในอดีตเป็นอย่างมาก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวและการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวในอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1) ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรระดับปริญญาตรี ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง ดังนั้น ในการพัฒนาให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นองค์กรต่างๆ ที่ทำหน้าที่ควบคุม ดูแล หน่วยงานที่เป็นตัวการสำคัญในการถ่ายทอดทางการเมืองควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1.1) มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรส่งเสริมให้นักศึกษาทุกคนได้เรียนในวิชาทางด้านการเมืองการปกครองของประเทศไทย เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับผู้เรียน

นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองการปกครอง รวมถึงควรสนับสนุนให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับผู้เรียน

1.2) หน่วยงานราชการ องค์กรรัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชน ควรสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองภายในองค์กร และควรสนับสนุนให้บรรยากาศในการทำงานมีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับสมาชิกขององค์กร

1.3) องค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ควรสนับสนุนให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารทางการเมืองทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพรรคการเมือง และนักการเมืองอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองและความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับประชาชน

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1) ผลการวิจัยนี้ พบว่า การถ่ายทอดทางการเมืองจากสาขาวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง และการถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรระดับปริญญาตรี ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านความผูกพันต่อพรรคการเมือง ดังนั้น ในการพัฒนาให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นตัวการในการถ่ายทอดทางการเมืองควรปฏิบัติดังนี้

1.1) ครอบครัว ควรทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับสมาชิกโดยมีวิธีการดังนี้

1.1.1) บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแก่บุตรในแนวทางที่ถูกต้องตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก โดยทำให้ความรู้ในเรื่องบทบาท สิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่สมาชิก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุตรได้เป็นอย่างดี

1.1.2) บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรมีการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองหรือสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศเป็นประจำ เช่น พูดถึงนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และพรรคการเมืองต่างๆ

1.1.3) บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองให้กับบุตร เช่น มีการติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ มีการเข้าร่วมฟังการเสวนา อภิปราย ปราศรัย เกี่ยวกับเรื่องการเมือง รวมถึงมีการชักชวนให้บุตรติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุและสื่ออื่นๆ เป็นประจำ

1.1.4) บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรอธิบายหรือขยายความเกี่ยวกับข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้บุตรได้รับรู้รายละเอียดมากขึ้น หรือรับรู้ถึงผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาหลังจากเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ขึ้น

1.1.5) ครอบครัวควรมีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย เช่น เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นของตนเองเมื่อต้องการตัดสินใจในประเด็นที่เป็นเรื่องของส่วนรวม เปิดโอกาสให้สมาชิกมีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองภายในบ้าน ฯลฯ เพื่อให้สมาชิกของครอบครัวได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2) สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับสมาชิกโดยมีวิธีการดังนี้

1.2.1) สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวเกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1.2.2) สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความโน้มเอียงทางการเมือง เช่น จัดให้มีกิจกรรมการเลือกตั้งสภานักเรียน หรือนิสิตนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของตนเองภายในสถาบันการศึกษา รวมถึงส่งเสริมให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนซึ่งจะเป็นผลดีต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไปในอนาคต

1.2.3) สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย เช่น มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างอิสระเสรี และควรยียดหลักเสียงส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมถึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อปลูกฝังความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับผู้เรียน

1.3) ที่ทำงาน ควรทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับสมาชิกโดยมีวิธีการดังนี้

1.3.1) องค์กรต่าง ๆ ควรส่งเสริมบรรยากาศการทำงานภายในองค์กรให้มีความเป็นประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรขององค์กรสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเป็นอิสระในการทำงาน เช่น เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้อย่างอิสระ เปิดโอกาสให้สามารถจัดระบบการทำงาน กำหนด และวางแผนการดำเนินการต่าง ๆ ในความรับผิดชอบได้อย่างเป็นอิสระ และ

เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการทำงานได้อย่างอิสระ เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรขององค์กรมีความมั่นใจเชิงทางการเมืองอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.3.2) องค์กรต่าง ๆ ควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความสนใจในเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศ เช่น การจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าวสารและความเคลื่อนไหวทางการเมือง การจัดเวทีเสวนาทางการเมือง ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่จะเป็นประโยชน์กับตนเอง รวมถึงได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงานซึ่งอาจจะนำมาซึ่งการแสดงแนวคิด และเจตนาของของกลุ่มบุคลากร(ซึ่งในบางองค์กรอาจจะมีสหภาพแรงงาน) ทั้งนี้หากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ก็อาจจะทำให้การแสดงจุดยืนทางการเมืองของกลุ่มที่ตนเองสังกัดนั้นมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพของตนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้

1.4) สื่อมวลชน ควรทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับสมาชิกโดยมีวิธีการดังนี้

1.4.1) สื่อมวลชนทุกประเภท ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ควรนำเสนอข่าวสารทางการเมืองให้กับประชาชนได้รับทราบทุกด้าน ทั้งในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางการเมืองในแนวทางที่เหมาะสมของประชาชนต่อไป

1.4.2) สื่อมวลชนทุกประเภท ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ควรนำเสนอข่าวสารทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง และนักการเมือง ตลอดจนการทำงานของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(สส.)อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้เรื่องราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ขององค์กรและบุคคลเหล่านั้นโดยละเอียด ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้การสนับสนุนพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งหรือนักการเมืองคนใดคนหนึ่งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการในการถ่ายทอด 4 ตัวการ คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ตัวการดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลในระดับหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่านอกจากตัวการทั้ง 4 ตัวการที่ได้ทำการศึกษาแล้ว อาจจะมีตัวการอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับบุคคลได้ เช่น ชุมชน กลุ่มหรือองค์กรที่สังกัด ฯลฯ ซึ่งควรจะได้มีการศึกษาในโอกาสต่อไป

2) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการในการถ่ายทอด 4 ตัวการ คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน และสื่อมวลชน

โดยศึกษาเฉพาะรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดทางการเมืองของตัวการต่าง ๆ เท่านั้น ยังขาดการศึกษาในเรื่องเนื้อหาสาระ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากตัวการเหล่านั้น ดังนั้นเรื่องเนื้อหาสาระที่ได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากจากตัวการต่าง ๆ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และควรศึกษาในโอกาสต่อไปอีกประเด็นหนึ่งเพื่อจะใช้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาดัชนีแปรความโน้มเอียงทางการเมือง ที่มีอิทธิพลความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งนอกจากความโน้มเอียงทางการเมือง 4 ตัวแปรดังกล่าวแล้ว อาจจะมีตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีก เช่น ความรู้ทางการเมือง บุคลิกภาพทางการเมือง ฯลฯ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ควรได้รับการศึกษาในโอกาสต่อไป เพื่อจะใช้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

4) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาดัชนีแปรความโน้มเอียงทางการเมือง ที่มีอิทธิพลความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมืองดังกล่าว เช่น การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม หรือพัฒนาความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันต่อพรรคการเมือง โดยใช้ข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

5) ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าความผูกพันต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการศึกษาดัชนีแปรความผูกพันต่อพรรคการเมืองในเชิงลึก เพื่อสร้างนิยามที่แท้จริงของ “ความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองของประชาชนในประเทศไทย” อันจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง เนื่องจากความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองของประชาชนเป็นความรู้สึกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรและรัฐบาลของประเทศ ซึ่งถ้าหากประชาชนมีความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมืองที่ดี คือ มีอุดมการณ์ และแนวนโยบายที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม และมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ก็จะทำให้ระบอบการเมืองการปกครองของประเทศมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพจากความชอบธรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนด้วยความบริสุทธิ์ ปราศจากผลประโยชน์แลกเปลี่ยนใดๆ ต่อไป

6) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ เท่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ อีก เช่น ประชาชนทั่วไป หรือประชาชนในอาชีพอื่นๆ ทั้งข้าราชการ พนักงานขององค์กรเอกชน ฯลฯ เพื่อการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะมีความสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวต่อไป

บรรณานุกรม

- กระมล ทองธรรมชาติ. (2514). พรรคการเมืองต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- กอบกุล ดิษฐแย้ม. (2544). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงไกร จงเจริญ. (2536). ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2535). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- งามตา วนินทานนท์. (2534). เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาสังคม (สค 331). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2535). “พัฒนาการกับการอบรมเลี้ยงดู” ประมวลบทความทางวิชาการ ฉบับพิเศษ พ.ศ.2525-2535. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรัญ วงศ์สวัสดิ์. (2533). แบบแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาล : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประชาชนในเขตสุขาภิบาลที่ประธานกรรมการสุขาภิบาลมาจากการเลือกตั้งและประธานกรรมการโดยตำแหน่ง. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จริญญา เจริญสุกใส. (2539). การเปิดรับข่าวสารการเมือง วัฒนธรรมการเมือง กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของเยาวชน ในกรุงเทพมหานคร ปี 2538. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จักรกฤษณ์ พงษ์ภมร. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง : กรณีศึกษาข้าราชการทหารกองบัญชาการกองทัพบก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การทหาร). กรุงเทพฯ: ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- จันทนา สุทธิจारी. (2544). “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. บรรณาธิการโดยอมร รักษาสัตย์. 410-433. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

- จุฑาหวดี กลิ่นเฟื่อง. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะงาน และ
บรรยากาศองค์การกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาล
สังกัดกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์ พย.ม.(การบริหารงานพยาบาล). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬารัตน์ เสกนาโชค. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานของพนักงานในสายบัญชี บริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาานิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรโชค(บรรพต) วีระสัยและคณะ. (2540). รัฐศาสตร์ทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรวุฒิ อนุสรณ์นการ. (2546). การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับความไว้วางใจทางการเมือง
และความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้.
ยะลา: คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏยะลา.
- ใจจริง บุญเรืองรอด. (2536). กิจกรรมร่วมหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- เฉลิมวุฒิ รักขติวงศ์. (2536). การวิเคราะห์โครงสร้างของเทศบาลตามร่างพระราชบัญญัติ
เทศบาล. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชลัช จงสืบพันธ์. (2527). การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และ
ลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อ
การมีส่วนร่วมทางการเมือง. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- . (2543). "โรงเรียนกับบทบาทในการกล่อมเกลารวมถึงการเมือง," ใน สรรสาระ
ทางรัฐศาสตร์. 1(1): 138-166.
- ชวนะ ภากานันท์.(2525). ความสำคัญทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่ม
ผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีเขตเทศบาลตำบล
โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชวลิตธำรง โกฏิตระกูล. (2532). ผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง :
ศึกษาเฉพาะกรณี เขตหนองจอก มีนบุรี บางกะปิ พระโขนง. วิทยานิพนธ์ ร.ม.
(การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ชัช กิจธรรม. (2544). "ความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตยแนวมหาชน" ใน *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. บรรณาธิการโดยอมร รักษาสัตย์. 91-123. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2533). *รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิดพล กาญจนกิจ. (2545). *ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล*. วิทยานิพนธ์ ร.ด. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชุมพล แพร่หลวง. (2529). *ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไชยพร ดัชนีจิตานนท์. (2536). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในรูปเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เชาวน์วัศ แสนพงศ์. (2547). *การเมืองการปกครองของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณรงค์ เทพเสนา. (2540). *ความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการสภาตำบล อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก. (2536). *อิทธิพลของสถานการณ์ระดับคน และจิตลักษณะที่มีต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรม-ศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐวุฒิ จินากุล. (2540). *โครงสร้างอำนาจและระบบอุปถัมภ์ในชนบทไทย : ศึกษากรณีบ้านตาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์มนุษยวิทยา มหาวิทยาลัย (สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2534). "ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทย," ใน *ประมวลบทความด้านพฤติกรรมศาสตร์ เอกสารฉบับพิเศษในวันครบรอบปีที่ 33*. 12-33. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. (2524). ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัยฉบับที่ 26 กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2546). เคล็ดลับในการประมวลเอกสารเพื่อเขียนเค้าโครง / รายงานการวิจัยที่เข้ามาตรฐานสูงทางพฤติกรรมศาสตร์. บทความประกอบการบรรยายในการประชุมปฏิบัติการ (รุ่นที่ 5 ครั้งที่ 1) เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย : การจัดทำโครงการวิจัยเพื่อรองรับยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ” จัดโดยโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ วันที่ 28 – 31 ตุลาคม 2546 ณ โรงแรมสักรูเดือน เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.
- ดุขฎิ โยเหลา. (2545). การวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุด้วยโปรแกรม LISREL. เอกสารประกอบการอบรมการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2547). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวี มณีสาย. (2543). พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา : ศึกษากรณีวิทยาลัยเทคนิคยโสธร จังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ: ภาคนิพนธ์ ศป.ม.(พัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีวัฒน์ บุญชิต. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ประชาธิปไตยกับจิตลักษณะและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ทัศนาก้องกิติ. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจในตนของเด็กวัยรุ่น. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2545). ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติฯ. สหายบล็อกและการพิมพ์.
- (2546). วิถีชีวิตไทย : วัฒนธรรมการเมืองของคนรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติฯ. สหายบล็อกและการพิมพ์.
- ทศนา แชนนี. (2536). ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2542). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลาง. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธีรภัทร เสรีรังสรรค์.(2544). “การพัฒนาทางการเมืองไทยในอนาคต,”. ใน การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. บรรณาธิการโดยอมร รักษาสัตย์. 469-506. กรุงเทพฯ: แพร์ฟิทยา.
- ธีรวิช โอสถานนท์. (2534). บุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ ร.ม.(การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ แก้วมรกต. (2542). ผลการรับรู้บรรยากาศองค์การที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบุคคล ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.(จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นภดล สุคนธวิท. (2539). พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น : ผลประโยชน์และฐานอำนาจ. วิทยานิพนธ์ ร.ม.(การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นภา ปิยศิรินนท์. (2541). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ. ภาคนิพนธ์ ศป.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นิลุบล ใจอ่อนน้อม. (2543). การเปิดรับข่าวสารการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ นศ.ม.(การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). “ส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง : ความยั่งยืนของประชาธิปไตย,” ใน การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 2 : การมีส่วนร่วมของประชาชน ความยั่งยืนของประชาธิปไตย. บรรณาธิการโดย ทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ. 19-26. กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์.
- เบญจมาศ เมืองเกษม. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกเครือข่ายแม่หญิงล้านนา. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประจิตร มหาหิง. (2529). สังคมวิทยาการเมือง : แนวคิดทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. ปัตตานี: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- ประสิทธิ์พร เวทย์ประสิทธิ์. (2530). ความไว้วางใจทางการเมืองและความหยาบเหี้ยมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. (2524). พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พงษ์ปกรณ์ กรองใจ. (2542). ความผูกพันต่อพรรคการเมืองไทยของสมาชิกชุมชนบ้านพรรคตำรวจส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2523,มกราคม-มีนาคม). "กรอบการมองการเมืองไทย," สังคมศาสตร์. ----- (2526). ข่าวสารการเมืองของคนไทย. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว; และ สายทิพย์ สุกติพันธ์. (2527). การเมืองของเด็ก : กระบวนการสังคมประกิดทางการเมือง. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- พลทวี จันทรโคตร. (2545). พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา : ศึกษากรณีวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ: ภาคนิพนธ์ ศป.ม.(พัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พฤทธิสถาน ชุมพล,มรว. (2547). ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรมน ศรีเพชร. (2538). บรรยากาศโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดงานการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ภาณุ ธรรมสุวรรณ; และ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. (2543). พฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนจังหวัดพัทลุง. สงขลา: ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ภาณุพันธ์ พรายจันทร์. (2534). แบบแผนการสื่อสารในครอบครัวกับความรู้อีกมีสมรรถนะทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มงคล หวังสุขใจ; และ จูติพันธ์ โกดิรัมย์. (2544). สังคมวิทยาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรินติ้ง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). ศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน(แก้ไขเพิ่มเติม). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

- เรียงศักดิ์ ทองอยู่. (2548). บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ลิขิต วีรเวทิน. (2546ก). การเมืองการปกครองของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- . (2546ข). ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา ระบบการพิมพ์.
- . (2546ค, กันยายน). "พรรคการเมืองคือสถาบันหลักของระบบการเมือง," รัฐสภาสาร. 51(9): 1-10.
- ฤกษ์ชัย คุณูปการ. (2547). ลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วรรณะ บรรจง. (2546). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูภาคใต้. สุราษฎร์ธานี: สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วัชรวิทย์ ไชยสาร. (2545). การเมืองภาคประชาชน : พัฒนาการการมีส่วนร่วมในทางการเมือง. กรุงเทพฯ: วีเจ พรินติ้ง.
- วีระ แสงจันทร์. (2532). ความรู้สึกมีผลสมฤทธิ์ทางการเมืองของเด็กวัยรุ่น ศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีอุทัย กุมุทธชาติ. (2531). การศึกษาผลของการจัดตั้งสภานักเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ. (2531). ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัด กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภชัย สุพรรณทอง. (2544). ปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สนม อุไรรักษ์. (2531). ผู้มีอิทธิพลและชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจในชุมชนอำเภอ ขายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- สมควร ชันเงิน. (2533). แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีกรรมการสภาตำบล อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย ภคภาสวิวัฒน์. (2548). "ผู้นำไทย," ใน ผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย. กรุงเทพฯ: โครงการวิชาโทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2545). การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- . (2548). การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- สรวิทย์ เลี่ยมสุวรรณ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สวัสดิ์ ส่งสัมพันธ์. (2514). "พรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา" ใน พรรคการเมืองต่างประเทศ. รวบรวมโดย กมล ทองธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพันธ์ พุทธน. (2519). "Party Identification กับการพัฒนาทางการเมือง," ใน การพัฒนาการเมืองไทย. บรรณาธิการโดยลิขิต ชีรเวทิน. 163-188. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สินธุ์ วิบูลรัตน์. (2548). การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตคลองเตย. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.(รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สิวาพร ธนะ. (2535). ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามต่อระบบพรรคการเมืองในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สิรภัทร อิงควรวาณวัฒน์. (2547). การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2548 : ศึกษากรณีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เขตเลือกตั้งที่ 1 พระนคร-ป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ร.ม. (การเมืองการปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- สุเทพ สุนทรเกสัช. (2540). *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย : พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวจิ ศิริปัญญา. (2536). *บรรยากาศองค์การและผลกระทบต่อทัศนคติต่ออาชีพราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการสังกัดเลขาธิการนายกรัฐมนตรี*. สารนิพนธ์ ร.ม. (บริหารรัฐกิจ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ ศิริโกภาภิรมย์. (2540). *อิทธิพลของผู้นำชุมชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษากรณีผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุรวุฒิ บัดไธสง. (2533). *การศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดทางการเมืองของนักเรียนมัธยมในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: ระบบพฤติกรรม ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- , (2542). *บทบาทของครอบครัวการถ่ายทอดทางการเมืองให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัยฉบับที่ 72 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพงษ์ ชัยจันทร์. (2538). *ความผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษากรณีข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาลกับความผูกพันต่อพรรคประชากรไทย*. วิทยานิพนธ์ ร.ม.(การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพงษ์ ไสธนะเสถียร. (2541). *การสื่อสารกับการเมือง*. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภัณฑ์เอนด์พรีนติ้ง.
- สุไลพร ศรีอ่อน. (ตุลาคม, 2530). "เจตคติของนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันผลิตครูจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการปกครองของไทย," ใน *เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา*. ครั้งที่ 5 เล่ม 2 : 880-883.
- เสนีย์ ลิ้มกุล. (2535). *สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปี พ.ศ.2529*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2547). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

----- (2550). *สภานิติบัญญัติแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อมร รักษาสัตย์. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.

Aberbeck, Joel D. ; & Walker, Jack L. (1970). "Political Trust and Racial Ideology," *American Political Science Review*. 64(4): 1199-1219.

Alford, John R. ; Funk, Carolyn L. ; & Hibbing, John R. (2005,May). "Are Political Orientations Genetically Transmitted?," *American Political Science Review*. 99(2): 153-167. Retrieved Nov. 23, 2005 , from www.aspn.net.org/section_327.cfm

Almond, Gabriel A. ; & Verba, Sidney. (1965). *The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Boston: Little Brown.

Apirat, Prinat. (2003). *From Subject to Citizen : Political Participation in Bangkok (Thailand)*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). The Johns Hopkins University. Retrieved Sep. 10, 2005 , from www.pitt.edu.

Barber, Davis Jame. (1972). *Citizen Politics*. Chicago: Markham.

Baker, Kendall L. (1973). "Political Participation, Political Efficacy and Socialization in Germany," *Comparative Politics*. 6: 73-98.

Benitez, Helena Simone Nranian. (1995). *Of Patriotism and Partisanship : The Socializing Effects of Secondary, United State History Curricula*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). Georgetown University. Retrieved Nov. 24, 2005 , from www.pitt.edu.

Belanger, Eric. ; & Nadeau, Richard. (2002). *Political Trust and The Vote in Multiparty Elections*. Boston: Paper Prepared for Delivery at The Annual Meeting of The American Political Science Association.

Blank, Robert H. (1980). *Political Parties : An Introduction*. New York: Prentice-Hall.

Bucanan II, Bruce. (1974,March). "Building Organizational Commitment : The Socialization of Managers in Work Organizations,". *Administrative Science Quarterly*. 16: 143-150.

Buehler, Susan E. (2004). *Interpreting Political Messages : Political Awareness and Background Knowledge Among Young Voters*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). The University of Kansas. Retrieved Nov. 27, 2005 , from www.pitt.edu.

- Campbell, Angus. ; Gurin, G. ; & Miller , Warren E. (1954). *The Voter Decides*. New York: Evanston : Row & Peterson.
- Campbell, Angus. ; et al. (1966). *The American Voter*. 4th ed. New York: John Wiley & Sons.
- Chaples, E.A. (1976,May). "Political Efficacy and Political Trust in Denmark," *Politics*. 40: 77.
- Chiu, Kuan-Shun. (2002). *An Exploratory Study on The Relationships Among Electorate 's Voting Behavior, Party Identification, Personal Values, and Demographic Characteristic*. Dissertation, Ph.D. (Political Science).Louisiana Tech University. Retrieved Nov. 27, 2005 , from www.pitt.edu.
- Coleman, James S. (1968). *Education and Political Development*. New Jersey: Princeton University Press.
- Dahl, Robert A. (1963). *Modern Political Analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
- Davis, Lenience T. (2005). *Motives and Motivation : Social Context, Civic Orientation, and Political Behavior*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). The University of Chicago. Retrieved Nov. 18, 2005 , from www.pitt.edu.
- Dawson, Richard E. ; & Prewitt, Kenneth ; Dawson, Richard E. (1969). *Political Socialization*. Vol. 1. Boston , Toronto: Little, Brown and Company.
- Dawson, Walter Putnam. (2005). *Political Socialization and Student Government Activities in A Japanese Middle School*. Dissertation, Ph.D. (Sociology of Education). Columbia University. Retrieved Nov. 24, 2005 , from www.pitt.edu.
- Eisenberger, R. ; & Others. (1991). "Perceived Organizational Support and Employee Diligence Commitment and Innovation," *Journal of Applied Psychology*. 52.
- Eston, David. (1965). *A Framwork for Political Analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
- (1965). *Analysis of Political Life*. New York: John Wiley & Sons.
- Eston, David. ; & Dennis, Jack. (1967,March). "The Child' s Acquisition or Regime Norms : Political Efficacy," *American Political Science Review*. 61: 29-85.
- (1969). *Children in Political System*. New York: McGrawHill.
- Gainsborough, Juliet F. (2005,September). "Voters in Context : Cities , Suburns , and Presidential Vote,". *American Politics Research*. 33(3): 435-461. Retrieved Sep. 10, 2005 , from www.sagepub.com.

- Gant, Michael M. ; & Luttbeg, Norman R. (1991). *American Electoral Behavior : 1952-1988*. California: F.E. Peacock Publisher.
- Gamson, William A. (1968). *Power and Discontent*. Homewood , IL: Dorsey.
- George, Jennifer M. ; & Jones, Gareth R. (1977). *Uunderstanding and Managing Organization Behavior*. 2nd ed. New York: Addison-Wesley.
- Greene, Steven Henry. (1999). *The Psychological Structure of Partisanship : Affect, Cognition, and Social Identification*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). The Ohio State University. Retrieved Nov. 27, 2005 , from www.pitt.edu.
- Grigsby, K.A. (1991). "Perception of Organization Climate : Influenced by the Organization's Structure," *Journal of Nursing Education*. 30(2) : 81-88.
- Gwiasda, Gregory W. (2001). "Network News Coverage of Campaign Advertisements : Media's Ability to Reinforce Campaign Messages,". *American Politics Research*. 29(5): 461-482. Retrieved Sep. 10, 2005 , from www.sagepub.com.
- Hess, R. D. ; & Toney, J. (1967). *The Development of Political Attitudes in Children*. Chicago: Aldine Press.
- Hetherington, Marc J. (1999). "The Effect of Political Trust on The President Vote : 1968-1996," *American Political Science Review*. 93: 311-326.
- Hollander, Edwin P. (1981). *Principle and Methods of Social Psychology*. London: Oxford University Press.
- Huntington, Sammual P. ; & Nelson, Joah M. (1976). *No Easy Choice : Political Participation*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.
- (1982). *No Easy Choice : Political Participation*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.
- Ippolito , Dennis S. ; Walker , Thomas G. ; & Kolson , Kenneth L. (1976) . *Public Opinion and Responsible Democracy*. Enlewood Cliffs: Princetice Hall.
- Jewell , L.N. (1998). *Contemporary Industrial/Organizational Psychology*. 3rd ed. New York: Brooks/Cole Publishing Company.
- Jennings, Kent M. ; & Neimi, Richard G. (1968). "The Transmission of Political Values form Parent to Child, ". *American Political Science Review*. 62: 169-184.
- (1974). *The Political Character of Adolescence*. Princeton: Princeton University Press.
- Johnson , Doyle Paul. (1981). *Sociological Theory*. New York: John Wiley & Sons.

- Karasek, Robert A. (2004,Oct). "Job Socialization : The Carry – Over Effects of Work on Political and Leisure Activities,". *Bulletin of Science, Technology & Society*. 24(4): 284-304. Retrieved Nov.18, 2005 , from <http://bst.sagepub.com>.
- Kilburn, Whitt H. (2005,May). "Does the Candidate Really Matter?,". *American Politics Research*. 33(2): 335-356. Retrieved Sep.10, 2005 , from www.sagepub.com.
- Kim, Jinda. (2003). *Class Politics Resurgent : Class-Based, Voting Turnout, and Party Identification*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). Northwestern University. Retrieved Nov. 27, 2005 , from www.pitt.edu.
- Koop, Royce Abraham James. (2003). *Consistency in Federal-Provincial Party Identification : Canada Since 1993*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). University of Calgary. Retrieved Nov. 27, 2005 , from www.pitt.edu.
- Kuenzi, Michelle Therese. (2003). *Education, Civil Society, and Democracy : The Role Of Nonformal Education in Promoting Civic Orientations in Senegal*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). Michigan State University. Retrieved Nov. 24, 2005 , from www.pitt.edu.
- Lane, Robert E. (1969). *Political Thinking and Consciousness*. Chicago: Markham.
- . (1972). *Political Man*. New York: Free Press.
- . (1977). *Political Man*. New York: Free Press.
- LaPlant, James Thomas. (1998). *Political Learning in Adolescence : A Survey of Political Awareness and Attitudes of Middle School Students in The Heartland*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). The University of Oklahoma. Retrieved Nov. 27, 2005 , from www.pitt.edu.
- Lasswell, Horold D. ; & Kaplan, Abraham. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.
- Leibert, James Gordon. (1993). *Party Identification and Vote Decision in United States Elections : A Meta-Analysis*. Dissertation, Ph.D. (Political Science). Southern Illinois University at Carbondale. Retrieved Nov. 25, 2005 , from www.pitt.edu.
- Levanson, H. & ; Miller J. "Multidimensional Locus of Control in Sociopolitical Activists of Conservative and Liberal Ideologies," *Journal of Personality and Social Psychology*. 33: 199-208.

- Marie, Dalhouse. (1995). *Parent – Child Political Value Congruency*. Dissertation, M.A. (Political Science). University of Calgary. Retrieved Nov. 18, 2005 , from www.pitt.edu.
- Mash ; Balla ; & McDonald. (1988).
- Mayer , John P. ; Allen , Natalie J.; & Smith , Catherine. (1993). "Commitment to Organizations and Occupations : Extension and Test Component Conceptualizations," *Journal of Applied Psychology*. 78(4): 538-551.
- McClosky, Herbert. (1968). "Political Participation" in *International Encyclopedia of Social Science*. Vol.12.
- Mead, George H. (1934). *Mind, Self and Society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Milbrath, Lester. (1965). *Political Participation : How and Why do People Get Involved in Politics*. Chicago: Rand McNally and Company.
- Milbrath, Lester. ; & Goel, M.L. (1977). *Political Participation : How and Why do People Get Involved in Politics*. Washington D.C.: University Press of America.
- Miller, Arther H. (1974,September). "Political Issues and Trust in Government : 1964-1970," *American Political Science Review*. 68(3): 951-972.
- Miller, Warren E. ; & Shank , J. Merrill. (1996). *The New American Voter*. London: Harvard University Press.
- Morgenthau, Hans J. (1968). *Political Among Nations : The Struggle for Power and Peace*. New York: Knopf.
- Moursund, Janet P. (1976). *Learning and The Learner*. Monterey California: Brooks/Sole.
- Nelson, Patricia McNulty. (2004). *Montana Boys ' State and Montana Girls ' State : Political Socialization of The Adolescents in Transition of Adulthood in The Context of Family, School and Community*. Dissertation, Ed.D.(Political Science). Montana State University. Retrieved Nov. 23, 2005 , from www.pitt.edu.
- Nie, Norman H. ; & Verba, Sidney. (1975). "Political Participation," in *Handbook of Political Science*. Vol. 4. edited by Greenstein, Fred I. ; & Polsby, Nelson W. Massachusetts: Addison Wesley.

- Parent, Michael. ; Vandebek, Andrew C. ; & Gemino, Andrew C. (2004). *Building Citizen Trust Through e-Government*. Burnaby: Faculty of Business Administration. Simon Fraser University. Retrieved Nov. 25, 2005 , from <http://polmeth.wustl.edu/polanalysis/vol/9/PA91-2-20.pdf>
- Per, Adman. (2004). *Unemployment, Workplace Democracy, and Political Participation*. Dissertation, Ph.D. (Political Science).Uppsara Universitat(Sweden). Retrieved Sep. 10, 2005 , from www.pitt.edu.
- Pervin, Lawrence A. (1980). *Personality : Theory , Assessment and Research*. 3rd ed. New York – Toronto: John Wiley & Sons.
- Peterson , Steven A. (1990). *Political Behavior : Patterns in Everyday Life*. California: SAGE.
- Porter, L. & et al. (1974,October). "Organization Commitment , Job Satisfaction , and Turn Over Among Psychiatric Technicians,". *Journal of Applied Psychology*. 59: 603-609.
- Prewitt, Kenneth. (1968). "Political efficacy" in *International Encyclopedia of the Social Sciences*. Vol.14. David L. Sill,editor. New York: Macmillan & Free.
- Prizzia, Ross ; & Narong Sinsawasdi. (1974). *Thailand : Student Activism and Political Change*. Bangkok: Duang Kamol.
- Pye, Lucian W. (1963). *Politics, Personality, and Nation Building : Burma's Search for Identity*. New Haven and London: Yale University Press.
- Ranshon, Stanlay. (1992). "Political Socialization" in *Encyclopedia of Government and Politics*. Vol.1 Hawkesworth, Mary ; & Kogan, Maurice, editor. London and New York: Routledge.
- Reidel, Eric. (2002). "The Impact of High School Community Service Programs on Student ' s Feelings of Civic Obligation,". *American Politics Research*. 30(5): 499-527. Retrieved Nov. 18, 2005 , from www.sagepub.com.
- Roberts, Geoffrey K. (1971). *A Directory of Political Analysis*. London: Longman.
- Robinson, John P. ; Rusk, Jerrold G. ; & Head, Kendra B. (1968). *Measures of Political Attitudes*. Michigan: Institute of Social Research, The University of Michigan.
- Rogers, D. (1972). *Issues in Adolescent Psychology*. New York: Meredith Corporation.

- Rose, Richard. (1974). *Electoral Behavior : A Comparative Handbook*. New York: Free Press.
- Rosenbaum, Walter A. (1975). *Political Culture : Basic Concepts in Political Science*. Britain: Praeger.
- Rother, Ira. S. (1970). "The Genesis of Political Radicalism : The Case of the Radical Right," *Learning about Politics*. Sigel, Roberta. S. ,editor. New York: Random House.
- Rotter, J.B. (1966). "Generalized Expectancies for Internal Versus External Control Reinforcement," *Psychological Monograph* 80. 1(609): 1966.
- Rush, Michel. (1992). *Politics And Society : An Introduction To Political Sociology*. New York: Prentice Hall.
- Schamm ; & Roberts. (1971).
- Schofield, Harry. (1972). *The Philosophy of Education :An Introduction*. London: George Allen and Unwin.
- Schriesheim, Chester A. ; Hinkin, Timothy R. ; & Podsakoff, Phillip M. (1991). "Can Ipsative and Single Measure Produce Erroneous Results in Field Studies of French and Raven' s (1959) Five Base of Power? An Empirical Investigation," *Journal of Applied Psychology*. 76(1): 106 – 114.
- Scott, Jame C. (1977). "Patron-Client Politics and Political Change in Southeast Asia," In *Friend, Followers and Factions : A Reader in Political Clientelism*. California: University of California Press.
- Sheldon, Mary E. (1971,June). "Investments and Involvement as Mechanism Producing Commitment to Organizations,". *Administrative Science Quarterly*. 16: 143-150.
- Steer, Richard M. (1977,March). "Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment,". *Administrative Science Quarterly*. 22 : 46-55.
- Steiner, George Albert. (1986). *Management Policy and Strategy*. 3rd ed. New York: Macmillan.
- Stickland, Bonnie R. (1977). "Internal – External Control of Reinforcement," in *Personality Variables in Social Behavior*. Thomas, Blass ,editor. New York: John Wiley and Sons.
- Tabacnick, Barbara G. ; & Fidell, Linda S. (1996). *Using Multivariate Statistic*. 3rd ed. New York: Harper Collins.

- Ventura, Raphael. (2001). "Family Political Socialization in Multiparty Systems," *American Politics Research*. 34(6): 666-691. Retrieved Nov. 18, 2005 , from www.sagepub.com.
- Walton, R.E. (1973). "Quality of working Life : What is it?," *Sloan Management Review*. 15 : 12-16.
- Weiner, Myron. (1971). "Political Participation : Crisis of the Political Process," in *Crisis on Sequences in Political Development*. Edited by Leonard Binder ; & Others. Princeton: Princeton University Press.
- Welch, Susan. (1975,December). "Dimensions of Political Participation in a Canadian Sample," *Canadian Journal of Political Science*. : 553 – 556.
- Woodward, J. L. ; & Elinor Roper. (1950). "Political Activity of American Citizens," *American Political Sciences Review*. 44: 872-885.
- Wu, Chung-Li. (2003,Jul). "Psy-Political Correlates of Political Efficacy," *American Politics Research*. 33(6): 729-760. Retrieved Nov. 25, 2005 , from www.sagepub.com.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือวัด

และ

คุณภาพเครื่องมือวัด

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือวัด

ชื่อ – นามสกุล	สถานที่ทำงาน
1. รศ.ดร.ดุษฎี โยเหลา	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผศ.ดร.ชลัช จงสีบพันธ์	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. รศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์	นักวิชาการอิสระ (อดีตคณะบดี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
4. รศ.ดร.อรพินทร์ ชูชม	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อ.ดร.ยุทธนา ไชยจุล	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คุณภาพเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตาราง 16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเครื่องมือวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อคำถาม	r	factor loading
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวม (ค่าแอลฟา = .81)		
ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง (ค่าแอลฟา = .79)		
1. ฉันเคยช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองโฆษณาหาเสียง	.74	.73
2. ฉันเคยเข้าร่วมชุมนุมเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง	.75	.67
3. ฉันเคยใส่เสื้อหรือหมวกเพื่อแสดงการสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมือง	.74	.71
4. ฉันเคยช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การจัดประชุม สัมมนา ทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นต้น	.73	.77
ด้านการประท้วง (ค่าแอลฟา = .95)		
5. ฉันเคยเข้าร่วมประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาล	.88	.90
6. ฉันเคยเข้าร่วมประท้วงเมื่อไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติภารกิจ หรือการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรี	.92	.96
7. ฉันเคยเข้าร่วมการชุมนุมประท้วงคัดค้าน/ต่อต้านการทำงานของนายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรี	.91	.94
ด้านการสื่อสารทางการเมือง (ค่าแอลฟา = .44)		
8. ฉันชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง	.25	.31
9. ฉันเคยส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนนายกรัฐมนตรี/รัฐมนตรี/ สส./ สว.	.41	.79
10. ฉันเคยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของตนเองผ่านเวทีการปราศรัยของกลุ่มการเมืองต่างๆ	.38	.75

คุณภาพเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว

ตาราง 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว

ข้อคำถาม	r
การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว (ค่าแอลฟา = .92)	
1. บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันมักพูดถึงนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ท่านชื่นชอบให้ฉันฟัง	.75
2. บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันมักจะวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายกรัฐมนตรีคณะรัฐมนตรี และพรรคการเมืองต่างๆ	.77
3. บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่างๆ	.64
4. บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันมักจะไปเข้าร่วมฟังการเสวนา อภิปราย ปราศรัยเกี่ยวกับเรื่องการเมือง	.51
5. ขณะที่ดู/ฟัง/อ่านข่าวสารการเมืองพร้อมกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ท่านจะอธิบายหรือขยายความเกี่ยวกับข่าวนั้นๆให้ฉันฟัง	.83
6. เมื่อมีเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญๆ บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันจะอธิบายให้ฉันทราบเกี่ยวกับลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงผลดีหรือผลเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมา	.79
7. บิดามารดาหรือผู้ปกครองชักชวนฉันให้ติดตามข่าวสารการเมืองจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อต่างๆ	.75
8. บิดามารดาหรือผู้ปกครองแนะนำให้ฉันดูรายการเกี่ยวกับการเมืองการปกครองหรือสถานการณ์ต่างๆของบ้านเมือง	.76
9. บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันชอบนักการเมืองและพรรคการเมืองเดียวกัน	.56

คุณภาพเครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ตาราง 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ข้อคำถาม	r
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (ค่าแอลฟา = .86)	
1.ฉันมีโอกาสดำเนินการอาหารกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นประจำทุกวัน	.41
2.บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันมีเวลาอยู่ร่วมกับฉันในวันหยุด และมีโอกาสได้ไปเที่ยวหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเสมอ	.52
3.บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะคอยเอาใจใส่ พูดคุยกับฉันในเรื่องต่าง ๆ ทำให้ฉันรู้สึกสบายใจ	.72
4.บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ค่อยสอบถามทุกข์สุขของฉันในเรื่องต่าง ๆ	.39
5. บิดามารดาหรือผู้ปกครองมักเห็นคนอื่นดีกว่าฉัน	.54
6. บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฉันไม่ค่อยชมเชยเมื่อฉันทำความดี	.58
7. ในระหว่างที่ไปซื้อของบิดามารดาหรือผู้ปกครองมักจะเปิดโอกาสให้ฉันเลือกซื้อของได้ตามความต้องการ	.44
8. บิดามารดาหรือผู้ปกครองยินดี เต็มใจให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่ฉันเสมอ	.77
9. บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้เวลาฉันอย่างเต็มที่เมื่อฉันต้องการ	.76
10. ก่อนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะให้สิ่งของต่าง ๆ แก่ฉันท่านจะบอกให้เพราะฉันได้ทำความดีอะไรไว้ก่อน	.33
11.บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะบอกเหตุผลว่าทำไมจึงลงโทษเมื่อทำความผิด	.67
12.บิดามารดาหรือผู้ปกครองสนับสนุนให้กระทำการต่าง ๆ โดยมีการอธิบายเหตุผลว่าเพราะเหตุใดถึงให้ทำ	.66
13.เมื่อฉันไม่ทำตามคำสั่งของบิดามารดาหรือผู้ปกครองท่านจะเปิดโอกาสให้ฉันอธิบายเหตุผล	.66
14.บิดามารดาหรือผู้ปกครองเชื่อว่าฉันสามารถดูแลรักษาตัวเองได้เมื่ออยู่ไกลสายตาของท่าน	.39
15. บิดามารดาหรือผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ฉันเลือกรับผิดชอบงานในบ้าน เช่น ดูแลต้นไม้ ทำความสะอาดบ้าน ฯลฯ	.46

คุณภาพเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตาราง 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ข้อคำถาม	r
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร (ค่าแอลฟา = .83)	
1.ฉันเคยใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งภายในสถานบันการศึกษา เช่น การเลือกกรรมการหรือผู้ดำเนินการชมรม สโมสร องค์การสภานิสิตนักศึกษา	.38
2.ฉันเคยเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงให้แก่กลุ่มต่างๆ ในการเลือกตั้งภายในสถานบันการศึกษา เช่น การชักชวนให้บุคคลไปลงคะแนนเสียง การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง การโฆษณาหาเสียง เป็นต้น	.53
3.ฉันเคยเข้าร่วมและสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การเป็นสมาชิกหรือกรรมการของชมรมต่างๆ เป็นต้น	.54
4.ฉันเคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เช่น การพัฒนาบริเวณภายในสถานบันหรือการออกค่ายพัฒนาสังคม เป็นต้น	.64
5.ฉันเคยเข้าติดต่อกับผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของสถานบันการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร	.63
6.ฉันเคยแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการบริหารงานของนิสิตนักศึกษาในสถานบันการศึกษา เช่น การเขียนบทความหรือการเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็น เป็นต้น	.56
7.เมื่ออยู่ในชั้นเรียนฉันมีโอกาสดำเนินการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างอิสระเสรี	.54
8.เมื่ออยู่ในชั้นเรียนฉันได้รับการส่งเสริมให้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	.40
9.เมื่ออยู่ในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะมีการยึดหลักเสียงส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	.40
10.ในขณะที่อยู่ในชั้นเรียนฉันชอบแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ	.56

คุณภาพเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน

ข้อคำถาม	r
การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน (ค่าแอลฟา = .92)	
1.ฉันพูดคุยเกี่ยวกับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งของตนเองและบุคคลอื่นๆ ในที่ทำงานกับเพื่อนร่วมงาน	.73
2. ฉันพูดคุยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของนโยบาย หรือวิสัยทัศน์ต่างๆขององค์กรกับเพื่อนร่วมงาน	.81
3. ฉันวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของผู้บริหารองค์กรกับเพื่อนร่วมงาน	.83
4.ฉันพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับประเด็นต่างๆที่จะทำการเรียกร้องจากองค์กรตามสิทธิที่พึงมีพึงได้	.79
5.ฉันพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นในองค์กร	.81

คุณภาพเครื่องมือวัดบรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย

ตาราง 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดบรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย

ข้อคำถาม	r
บรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย (ค่าแอลฟา .88)	
1.ฉันรู้สึกที่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ฉันรับผิดชอบได้ทุกเรื่องตามที่ต้องการ	.64
2.ฉันรู้สึกที่สามารถจัดระบบการทำงานในความรับผิดชอบของฉันได้อย่างเป็นอิสระ	.68
3. ฉันมีอิสระเต็มที่ในการทำงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ	.70
4.ฉันรู้สึกว่าการประชุมแต่ละครั้งสามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่องตามที่ต้องการ	.62
5.ฉันรู้สึกที่สามารถกำหนด และวางแผนการดำเนินการต่าง ๆ ในงานที่รับผิดชอบได้อย่างอิสระ	.69
6.ฉันรู้สึกว่ามีผู้บังคับบัญชาให้โอกาสฉันแสดงความคิดเห็นเสมอในเรื่องที่เกี่ยวกับงานที่ฉันรับผิดชอบ	.65
7.ฉันรู้สึกว่ามีเมื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องงานผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานจะรับฟังเสมอ	.63

คุณภาพเครื่องมือวัดการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน

ตาราง 22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน

ข้อคำถาม	r
การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน (ค่าแอลฟา = .88)	
1.ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่อไปนี้หรือไม่ และบ่อยครั้งเพียงใด	
1.1 โทรทัศน์	.55
1.2 วิทยุ	.40
1.3 หนังสือพิมพ์	.54
1.4 วารสาร	.56
1.5 นิตยสาร	.52
1.6 อินเทอร์เน็ต	.42
2.ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองต่อไปนี้หรือไม่ และบ่อยครั้งเพียงใด	
2.1ข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานหรือการดำเนินโครงการต่างๆ ของคณะรัฐมนตรี	.67
2.2ข่าวการพิพากษาคดีความต่างๆ ของศาลปกครอง/ศาลรัฐธรรมนูญ	.68
2.3ข่าวความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองต่างๆ	.75
2.4ข่าวเกี่ยวกับการทำงานของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข(คปค.)	.69
2.5ข่าวเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	.71

คุณภาพเครื่องมือวัดความโน้มเอียงทางการเมือง

ตาราง 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดความโน้มเอียงทางการเมือง

ข้อคำถาม	r
ความสำนึกทางการเมือง (ค่าแอลฟา = .81)	
1.ฉันรู้สึกว่าคุณเองไม่จำเป็นต้องไปเลือกตั้ง หากทราบแน่นอนว่าผู้สมัครคนใดคนหนึ่งจะได้รับการเลือกตั้งอย่างแน่นอน	.49
2.ฉันรู้สึกว่าการติดตามความเป็นไปของรัฐบาล และกิจการสาธารณะเป็นหน้าที่ของฉันและพลเมืองทุกคน	.62
3.ฉันรู้สึกว่าคุณได้ที่นายกรัฐมนตรี/คณะรัฐมนตรีไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้สำเร็จ ฉันก็ไม่ควรสนใจว่าใครจะมาเป็นนายกรัฐมนตรี/คณะรัฐมนตรี	.35
4.ฉันรู้สึกว่าการประชุมสภาผู้แทนราษฎรควรมีการถ่ายทอดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ให้ประชาชนได้รับฟังหรือรับชมโดยทั่วกัน	.67
5.ฉันรู้สึกว่าคุณคนที่พยายามปกปิดการกระทำผิดกฎหมายของผู้อื่นเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม	.65
6.ฉันรู้สึกว่าคุณการปฏิบัติงานของสถาบันตุลาการในการพิพากษาคดีเป็นสิ่งที่น่าติดตาม	.58
7.ฉันรู้สึกว่าการบริหารงานของรัฐบาล เราควรปล่อยให้ เป็นสิทธิขาดของผู้มีหน้าที่ในการบริหารงานโดยไม่ควรเข้าไปก้าวก่าย แม้แต่วิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น	.38
8.ฉันรู้สึกว่าคุณเมื่อใดก็ตามที่ฉันไม่ได้รับความยุติธรรมจากบุคคลหรือองค์กรใดๆ ฉันจะไปเสนอเรื่องราวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทันที	.38
9.ฉันรู้สึกว่าคุณควรได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอก่อนการอนุญาตให้ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ที่มีผลกระทบต่อฉันและครอบครัว	.54
ความไว้วางใจทางการเมือง (ค่าแอลฟา = .79)	
1.ฉันรู้สึกว่าคุณคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่สมควรจะได้รับความไว้วางใจในการบริหารราชการแผ่นดิน	.36
2.ฉันรู้สึกว่าคุณคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง	.56
3.ฉันมีความเชื่อมั่นว่าเงินภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บไปจากประชาชนรัฐบาลจะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่	.66
4.ฉันรู้สึกว่าคุณข้าราชการและพนักงานของรัฐส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติราชการ	.56
5.ฉันรู้สึกว่าคุณข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว	.51

ตาราง 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความ สอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดความโน้มเอียงทางการเมือง (ต่อ)

ข้อคำถาม	r
6.ฉันรู้สึกว่าการเมืองมักจะให้ความสนใจต่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม เช่น นักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพล	.26
7.ฉันรู้สึกว่านักการเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว	.53
8.ฉันรู้สึกว่าพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลมักจะมาจากกลุ่มผลประโยชน์ใหญ่ๆเพียงไม่กี่กลุ่มที่คำนึงถึง ประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่	.33
9.ฉันรู้สึกว่านักการเมืองส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์สุจริต	.52
ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (ค่าแอลฟา = .76)	
1.ฉันรู้สึกว่าฉันควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศ	.48
2.ฉันรู้สึกว่าหากประเทศไทยได้ผู้นำที่สามารถนำทางประชาชนไปสู่การมีชีวิตที่ดีที่มีความสุขได้ ฉันควร มอบอำนาจในการบริหารประเทศให้กับบุคคลผู้นั้น	.28
3.ฉันรู้สึกว่าฉันควรปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งหากผู้บริหารขององค์กรไม่ยอมรับข้อเรียกร้องที่ชอบด้วย เหตุผลของพนักงาน	.37
4.ฉันรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องของบุคคลที่เป็นนายกรับมนตรี คณะรัฐมนตรี ข้าราชการเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของ ฉันและประชาชนทั่วไป	.59
5.ฉันรู้สึกว่าปัญหาทุกปัญหาควรคลี่คลายด้วยตัวของมันเอง ฉะนั้นการวางแผนต่อสถานการณ์จึงเป็นการ แก่ปัญหาที่ดี	.58
6.ฉันรู้สึกว่าความคิดเห็นของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ย่อมไม่มีผลอันใดต่อการกระทำหรือนโยบายหรือ การตัดสินใจของรัฐบาล	.36
7.ฉันไม่สนใจหรือว่าปัญหาอะไรจะเกิดขึ้นกับประเทศชาติ ถ้าหากปัญหานั้นไม่ส่งผลกระทบต่อฉันและคนใน ครอบครัว	.62
8.ฉันรู้สึกว่าสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันรุนแรงเกินกว่าที่ฉันและประชาชนส่วนใหญ่จะสามารถมี ส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้	.45

คุณภาพเครื่องมือวัดความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ตาราง 24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน(ค่าแอลฟา) ของเครื่องมือวัดความผูกพันต่อพรรคการเมือง

ข้อคำถาม	r
ความผูกพันต่อพรรคการเมือง (ค่าแอลฟา = .91)	
ด้านความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง (ค่าแอลฟา = .87)	
1. ฉันรู้สึกว่าตนเองมีแนวคิดทางการเมืองที่สอดคล้องกับพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบ	.75
2. ฉันรู้สึกว่านโยบายของพรรคการเมืองที่ฉันชอบตรงกับความต้องการของฉัน	.83
3. ฉันรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้	.65
ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง (ค่าแอลฟา = .89)	
4. ฉันทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบ	.71
5. ฉันทราบว่าพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบมีอุดมการณ์อย่างไร	.82
6. ฉันทราบว่าพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบมีนโยบายอะไรบ้าง	.85
7. ฉันทราบเสมอว่าสมาชิกของพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบได้รับการเลือกตั้งจำนวนกี่คน	.70
ด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง (ค่าแอลฟา = .74)	
8. ฉันจะให้การสนับสนุนพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบนี้ต่อไปไม่ว่าจะเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายค้าน	.60
9. ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้งฉันจะเลือกผู้สมัครจากพรรคการเมืองที่ฉันชื่นชอบ	.60

ภาคผนวก ข.

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

ภาคผนวก ข.

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

รายละเอียดและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น มีดังนี้

1. ผลการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติของตัวแปร

ตาราง 25 ค่าสถิติ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน(Std.Error) ของความเบ้ และความโด่งของตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา	ความเบ้		ความโด่ง	
	ค่าสถิติ	Std. Error	ค่าสถิติ	Std. Error
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1.385	0.111	2.074	0.219
ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง	3.095	0.109	12.197	0.218
ด้านการประท้วง	1.473	0.110	1.549	0.218
ด้านการสื่อสารทางการเมือง	1.161	0.109	2.135	0.219
การถ่ายทอดทางการเมืองจากครอบครัว	-0.405	0.109	0.208	0.218
การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว	-0.335	0.109	-0.511	0.218
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	-0.467	0.109	0.214	0.218
การถ่ายทอดทางการเมืองจากสถาบันการศึกษา	-0.102	0.109	0.251	0.218
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร	-0.102	0.109	0.251	0.218
การถ่ายทอดทางการเมืองจากที่ทำงาน	0.137	0.109	0.320	0.218
การสื่อสารทางการเมืองในที่ทำงาน	0.431	0.109	-0.311	0.218
บรรยากาศองค์กรแบบประชาธิปไตย	-0.294	0.109	0.411	0.218
การถ่ายทอดทางการเมืองจากสื่อมวลชน	-0.090	0.109	-0.243	0.218
การเปิดรับข่าวทางการเมืองจากสื่อมวลชน	-0.090	0.109	-0.243	0.218
ความโน้มเอียงทางการเมือง	-0.058	0.109	0.035	0.218
ความสำนึกทางการเมือง	-0.409	0.109	-0.429	0.218
ความไว้วางใจทางการเมือง	-0.339	0.109	-0.184	0.218
ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง	-0.171	0.109	-0.276	0.218
ความผูกพันต่อพรรคการเมือง	-0.616	0.109	0.413	0.218
ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมือง	-0.512	0.109	-0.078	0.218
ด้านการรับรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	-0.572	0.109	0.052	0.218
ด้านความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง	-0.419	0.109	0.042	0.218

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

ตาราง 26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียสันของตัวแปร

ตัวแปร	ครอบครัว	สาขาวิชา ที่เรียน	กิจกรรม เสริม หลักสูตร	ที่ทำงาน	สื่อมวลชน	ความนิยม เชิงทาง การเมือง	ความผูกพัน ต่อพรรค การเมือง	การมีส่วน ร่วมทางการ เมืองเมือง
ครอบครัว	1.00							
สาขาวิชาที่ เรียน	-0.03	1.00						
กิจกรรม เสริม หลักสูตร	0.36**	-0.07	1.00					
ที่ทำงาน	0.27**	0.15**	0.30**	1.00				
สื่อมวลชน	0.23**	0.09	0.28**	0.26**	1.00			
ความนิยม เชิงทาง การเมือง	0.19**	0.11*	0.16**	0.12**	0.25**	1.00		
ความผูกพัน ต่อพรรค การเมือง	0.23**	-0.07	0.28**	0.16**	0.23**	0.28**	1.00	
การมีส่วน ร่วมทางการ เมืองเมือง	0.06	-0.03	0.23**	0.16**	0.32**	0.06	0.07	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ; * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	กมลวรรณ การมปราชญ์
วันเดือนปีเกิด	9 เมษายน 2522
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	288/57 ซอยรัชดาภิเษก 66 เขตบางซื่อ กทม. 10800
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนพิจิตรพิทยาคม จังหวัดพิจิตร
พ.ศ. 2539	จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสตรีประทีปวิทย์ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2544	จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต(สถิติประยุกต์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2550	กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการทำงาน	
ปัจจุบัน	1. นักวิจัยอาวุโส บริษัท อินสปาย รีเสิร์ช จำกัด 2. อาจารย์พิเศษ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ